EUROPOS ŽEMĖS ŪKIO FONDAS KAIMO PLĖTRAI: EUROPA INVESTUOJA Į KAIMO VIETOVES

LIETUVOS RESPUBLIKOS ŽEMĖS ŪKIO MINISTERIJA

LIETUVOS LEADER

KRETINGOS RAJONO KAIMO PLĖTROS ASOCIACIJA

VIETOS PLĖTROS STRATEGIJA

KRETINGOS RAJONO KAIMO PLĖTROS ASOCIACIJOS 2016 - 2023 METŲ VIETOS PLĖTROS STRATEGIJA

Kretinga

2015 m.

TURINYS		Psl.
I DALIS. KAS MES: ESAMA SITUACIJA IR MŪSŲ SIEKIAI -		
1.	VVG vertybės, VVG teritorijos vizija iki 2023 m. ir VVG misija	3-5
2.	VVG teritorijos socialinės, ekonominės bei aplinkos situacijos ir gyventojų poreikių analizė	5-38
3.	VVG teritorijos stiprybės, silpnybės, galimybės ir grėsmės (SSGG)	39-40
4.	VVG teritorijos plėtros poreikių nustatymas prioritetine tvarka	41-42
II DALIS. KOKIE MŪSŲ PRIORITETAI IR TIKSLAI?		
5.	VPS prioritetai, priemonės ir veiklos sritys	43-44
6.	VPS prioritetų, priemonių ir veiklos sričių sąsaja su ESIF teminiais tikslais ir EŽŪFKP prioritetais bei tikslinėmis sritimis	45
7.	VPS sąsaja su VVG teritorijos strateginiais dokumentais ir Europos Sąjungos Baltijos jūros regiono strategija (ESBJRS)	46-50
III DALIS. KAIP PASIEKSIME UŽSIBRĖŽTUS TIKSLUS?		
8.	LEADER metodo principų bei horizontaliųjų principų ir prioritetų įgyvendinimas	51-69
9.	VPS priemonių ir veiklos sričių aprašymas	70-91
10.	VPS įgyvendinimo veiksmų planas	92-101
11.	VPS finansinis planas	102-104
12.	VPS įgyvendinimo rodikliai	105-107
13.	VPS įgyvendinimo vidaus stebėsena ir valdymas	108-116
IV DALIS. PRIEDAI		
1 priedas. VVG teritorijos situacijos analizei naudojama 2011 m. statistinė informacija apie VVG teritorijos gyventojus: VVG teritorijos gyventojai ir jų pasiskirstymas pagal amžių, lytį, gyvenamąją vietovę, užimtumą, socialinę padėtį.		117-118
2 priedas. VVG teritorijos situacijos analizei naudojama 2013 m. (2014 m.) statistinė informacija apie VVG teritorijos gyventojus: VVG teritorijos gyventojai ir jų pasiskirstymas pagal amžių, lytį, gyvenamąją vietovę, užimtumą, socialinę padėtį.		119-120
3 priedas. Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos narių sąrašas		121-123
4 priedas. Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos valdybos narių sąrašas		124
5 priedas. Grupinių susitikimų dalyvių sąrašai		125-167
6 priedas. Informacinio- diskusinio renginio skaidrės		168-174
7 priedas. Kretingos rajono savivaldybės bendruomenių idėjos		175-182
8 priedas. Grupinių susitikimų metu generuotų idėjų santrauka		183-189
9 priedas. Visuotinio susirinkimo protokolas		190-192
10 priedas. Kretingos rajono kaimo gyventojų anketinės apklausos rezultatų suvestinė		193-204
11 priedas. Seniūnijų apklausos anketos forma (1)		205-213
12 priedas. Seniūnijų apklausos anketos forma (2)		214-221
13 priedas. Susirinkimų protokolai		222-229
14 priedas. Kretingos rajono savivaldybės plėtros plano prioritetų santrauka		230-231
15 priedas. Jaunimo poreikių suvestinė		232-235

I DALIS. KAS MES: ESAMA SITUACIJA IR MŪSŲ SIEKIAI

1. VVG vertybės, VVG teritorijos vizija iki 2023 m. ir VVG misija

1.1. Informacija apie VVG:

Siekiant sujungti vietos valdžios, NVO ir bendruomenių, verslo atstovų pastangas darniai kaimo plėtrai, dvylika fizinių asmenų (Vladas Baltuonis, Alfonsas Paulauskas, Bronė Buivydienė, Skaistė Raišienė, Evaldas Jankauskas, Birutė Stalmokienė, Arvydas Klova, Lina Stanienė, Vaidas Mackevičius, Algimantas Šoblinskas, Juozas Mažeika, Valerija Žalienė) 2004 m. liepos 1 d. įkurta Kretingos rajono kaimo plėtros asociaciją. Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos būstinė yra įsikūrusi Vilniaus g. 18, Kretinga.

Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos strateginis tikslas – propaguoti ir įgyvendinti partnerystės idėją Kretingos rajone, įsisavinant nacionalinę ir Europos Sąjungos finansinę paramą, skirtą integruotai kaimo plėtrai, taip pat - konkurencingumo augimą, tuo sudarant sąlygas kaimo bendruomenės narių gyvenimo kokybei kilti. Kretingos rajono kaimo plėtros asociacija teikia Kretingos rajono kaimo bendruomenėms informaciją ir ugdo gebėjimus rengti projektus, organizuoti jų įgyvendinimą, telkia žmones bendrai veiklai. Siekiant užsibrėžtų tikslų ir uždavinių, įtraukiamos įvairios socialinės grupės ir plečiami partnerystės ryšiai. Taip pat Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos vysto vietos ir tarptautinį bendradarbiavimą.

Siekiant užtikrinti efektyvią Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos veiklą, strategijos rengimą bei vykdymą Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos valdymą vykdo Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos nariai, valdyba, pirmininkas ir administracijos darbuotojai. Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos valdymo organai yra:

- ✓ Visuotinis narių susirinkimas.
- ✓ Kolegialus valdymo organas – valdyba. Valdybos darbą prižiūri valdybos pirmininkas.
- ✓ Vienasmenis valdymo organas – Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos pirmininkas.

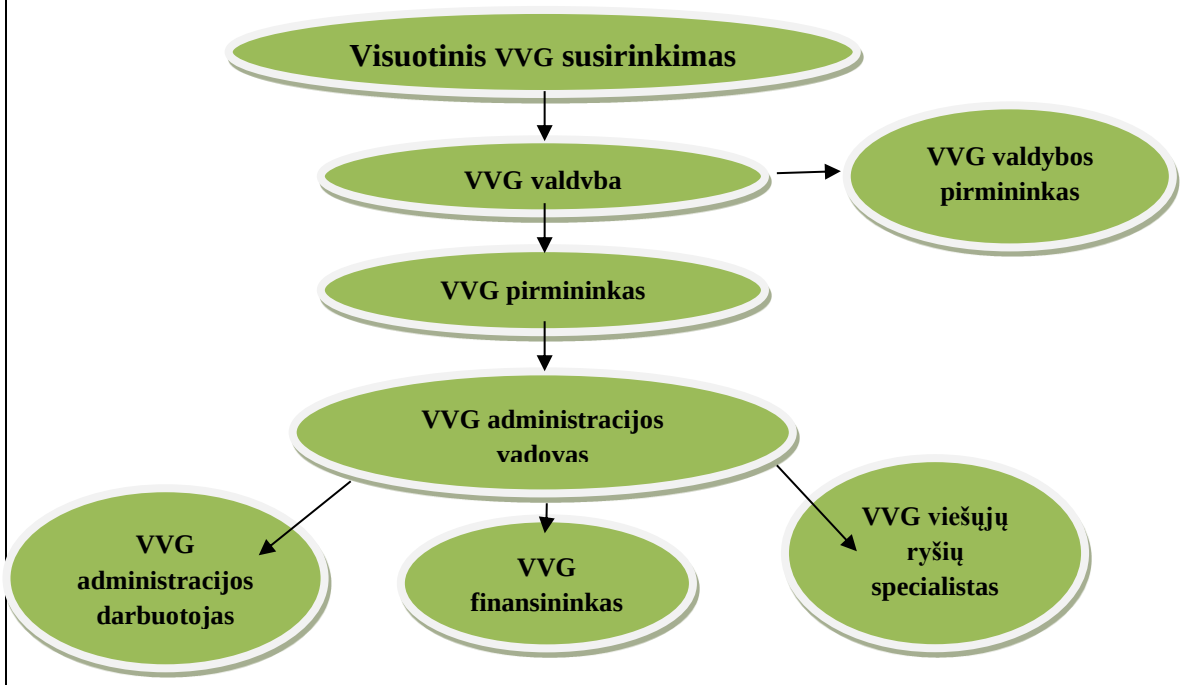

1 pav. Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos valdymo struktūros schema

Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos administracija:

	✓ Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos administracijos vadovas (projekto vadovas); ✓ Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos administracijos darbuotojas; ✓ Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos finansininkas; ✓ Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos viešųjų ryšių specialistas. Šiuo metu Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijoje yra 34 nariai (žr. Priedą Nr. 3), kurie atstovauja valstybinį sektorių, nevyriausybines organizacijas, verslo įmones, veikiančias teritorijoje. Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos narių pasiskirstymas pateikiamas 2 paveiksle. 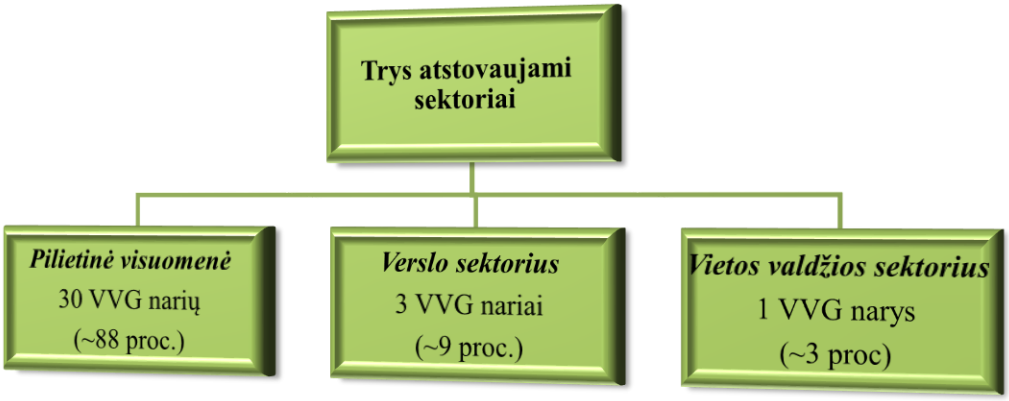 **2 pav.** Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos narių pasiskirstymas pagal atstovaujama sektorių Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos valdybą sudaro vienuolika narių, kurių atstovavimas visiškai atitinka Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 metų programos priemonės „Parama LEADER programos vietos plėtrai (bendruomenės inicijuota vietos plėtra (BIVP)“ įgyvendinimui keliamus reikalavimus. 45,46 proc. (5 nariai) atstovauja pilietinę visuomenę, 27,27 proc. (3 nariai) atstovauja valdžios sektorių, 27,27 proc. (3 nariai) verslo sektorių. Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos valdyboje taip pat išlaikyta lyčių lygybė: 45,46 proc. valdybos narių sudaro moterys (5 Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos nariai), 55,55 proc. (6 Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos nariai) sudaro vyrai. Taip pat 45,46 proc. valdybos narių sudaro jaunimas (5 Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos nariai). Valdybos narių sąrašas pridedamas (priedas Nr. 4)
1.2.	**VVG vertybės** Europos Sąjungos išskiriamos pagrindinės vertybės: žmogaus orumas, laisvė, demokratija, lygybė, teisinė valstybė, žmogaus teisių užtikrinimas. Šių vertybių propagavimas, taip pat taikos ir ES piliečių gerovės užtikrinimas yra vieni pagrindinių ES tikslų. Šiuos tikslus papildo konkretesni tikslai: socialinio teisingumo ir apsaugos propagavimas, kova su socialine atskirtimi ir diskriminacija. Organizacijos vertybės nusako kaip organizacija dirbs ir kuo vadovausis savo veikloje, vertybės yra pagrindinis principas, kuriuo Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos remiasi savo veikloje. Kretingos rajono kaimo plėtros asociacija vadovaudamasi daugiau nei 12 metų darbo patirtimi suformulavo pagrindines vertybes, kuriomis organizacija vadovausis 2016-2023 metų periode. Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos vertybės: ✓ ***Tolerancija.*** Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos veikla, užsibrėžtų tikslų siekimas priklauso nuo to kaip mes priimsime kitų asmenų nuomonę, elgesį ar įsitikinimus. Kretingos rajono kaimo plėtros asociacija vadovaujasi principu, kad skirtingų nuomonių, elgesio ar įsitikinimų pripažinimas pateikia įvairių minčių ir problemų sprendimo būdų ✓ ***Verslumas.*** Verslumą Kretingos rajono kaimo plėtros asociacija supranta kaip naujų galimybių išbandymą, veiklos tobulinimą, kuris kuria gyvenimo kokybę. ✓ ***Viešumas.*** Tam, kad viskas vyktų skaidriai, viskas turi būti vieša. Kretingos rajono kaimo plėtros asociacija siekia viešumo, tuo pat metu skaidrumo bei darbo kokybės.

1.3.	**VVG teritorijos vizija iki 2023 m.** Atlikus Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos teritorijos situacijos analizę, SSGG analizę, išsiaiškinus pagrindines gyventojų problemas, poreikius, įvertinus esamą situaciją buvo suformuota Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos vizija: *Kretingos rajonas ir jo gyventojai, tai veikli, gebanti apjungti skirtingas idėjas, paremta bendruomeniškumu teritorija, kurios idėjas puoselėja atsakingi, darbštūs, atviri žmonės, kurių bendras siekis yra puoselėti rajono tradicijas, išsaugoti rajono savitumą, didinti rajono patrauklumą, gyventi ir dirbti Kretingos rajone, skatinti kaimo gyventojų verslumą, socialinių paslaugų plėtra.*
1.4.	**VVG misija** Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos misija: *Kretingos rajono kaimo plėtros asociacija tai besiplečianti ir tobulėjanti organizacija, kuri telkia kaimo gyventojus, bendruomenes bei kitas nevyriausybines organizacijas, ir partnerystėje su valdžia bei verslu, kuria patrauklią gyventi kaimo aplinką, užtikrinančią vietos verslo plėtrą, socialinę integraciją ir rajono savitumo išsaugojimą.*

2. VVG teritorijos socialinės, ekonominės bei aplinkos situacijos ir gyventojų poreikių analizė [1]

2.1. Pagrindiniai VVG teritorijos duomenys, teritorijos išskirtinumas ir identitetas

Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos teritorija - Kretingos rajonas - įsikūręs šiaurės vakarinėje Lietuvos dalyje, Klaipėdos apskrityje, Latvijos pasienyje. Kretingos rajono vakarinė dalis yra Pajūrio žemumoje, rytinė – Vakarų Žemaičių plynaukštėje. Vidaus vandenys užima 2,25 proc. rajono savivaldybės teritorijos. Savivaldybės pietrytine dalimi teka Minija, šiaurės rytine – jos intakas Salantas, vidurine – Akmena, pasienyje su Latvija į Baltijos jūrą įteka Šventoji, telkšo Kašučių ežeras ir 30 tvenkinių, iš kurių didžiausias – Lazdininkų tvenkinys. Rajono miškingumas – apie 35 proc. Didžiausi miškai: Vaineikių, Šventosios, Mikoliškių, Rubulių[2].

Kretingos rajono savivaldybei priklauso Salantų regioninio parko dalis, Sūdėnų botanikos zoologijos draustinis, Grūšlaukės kraštovaizdžio draustinis, Kartenalės entomologinis draustinis, Minijos ichtiologinis draustinis. Per savivaldybės teritoriją eina geležinkelis (Vilnius – Klaipėda), plentai: Šiauliai-Palanga, Gargždai-Kretinga, Kretinga-Skuodas, Klaipėda-Kretinga. Kretingos rajonas ribojasi su Telšių apskričiai priklausančiu Plungės rajonu, Klaipėdos apskričiai priklausančiais Skuodo ir Klaipėdos rajonais[3].

Bendras Kretingos rajono plotas - 989 km², tai yra 1,51 proc. šalies ir 18,99 proc. apskrities teritorijos[4]. Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos atstovaujamas plotas- 929,47 km² [5].

Rajonas suskirstyta į 8 seniūnijas (Darbėnų seniūnija, Imbarės seniūnija, Salantų miesto seniūnija, Kūlupėnų seniūnija, Kartenos seniūnija, Žalgirio seniūnija, Kretingos miesto seniūnija, Kretingos seniūnija) (3 pav.)[6]. Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos teritorijai priskiriamos septynios seniūnijos, Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos teritorijai nepriskiriama Kretingos miesto seniūnija.

Pagal 2011 metų statistikos departamente pateiktus duomenis Kretingos rajone yra: 2 miestai - Kretinga ir Salantai (Salantų miestas yra priskiriamas Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos teritorijai), 2 miesteliai - Darbėnai ir Kartena, 188 kaimai, 1 geležinkelio stotis (gyventojai priskiriami viensėdžio gyventojams), 1 viensėdis[7].

1 VPS naudojami seniūnų ir savivaldybės administracijos pateikiami duomenys su Lietuvos Respublikos ir apskrities rodikliais nelyginami, kadangi tokie duomenys nepateikiami arba teikiami kitokia imtimi nei naudojami VPS.
2 Kretingos rajono savivaldybės 2014-2020 metų plėtros planas. https://www.kretinga.lt/node/7949
3 Kretingos rajono savivaldybės 2014-2020 metų plėtros planas. https://www.kretinga.lt/node/7949
4 Kretingos rajono savivaldybės 2014-2020 metų plėtros planas. https://www.kretinga.lt/node/7949
5 Kretingos rajono savivaldybės 2009 01 07 raštas Nr. (31.3)-D3-40, pateiktas Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijai
6 Kretingos rajono savivaldybės 2014-2020 metų plėtros planas. https://www.kretinga.lt/node/7949
7 Duomenys pateikiami pagal 2011 metų gyventojų ir būstų surašymo duomenis. Skyriuje „Gyventojai gyevnamosiose vietovėse“ https://osp.stat.gov.lt/temines-lenteles

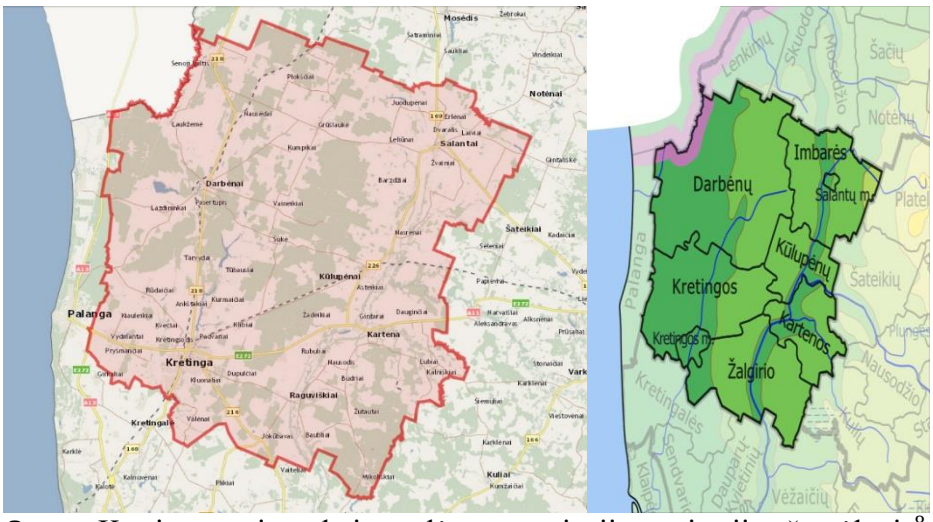

3 pav. Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos teritorijos žemėlapis[8]

Pagal 2014 metų pabaigos seniūnijų pateiktus duomenis atsižvelgiant į gyventojų skaičių gyvenvietėje (1 lentelė) Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos teritorijoje yra 7 viensėdžiai (vienkaimiai), 182 kaimai, 7 miesteliai, 1 miestas iki 6 tūkstančių geventojų.

1 lentelė. Kretingos rajono administracinis suskirstymas pagal gyvenamąsias vietoves (2014 metais[9])

Seniūnijos pavadinimas	**Viensėdžiai (vienkiemiai)** [10]	**Kaimai** [11]	**Miesteliai** [12]	**Miestai iki 6 tūkst. gyventojų**
	2014	**2014**	**2014**	**2014**
Darbėnų seniūnija	1	63	1	0
Imbarės seniūnija	1	33	0	0
Salantų miesto seniūnija	0	0	0	1
Kūlupėnų seniūnija	0	14	0	0
Kartenos seniūnija	4	16	1	0
Žalgirio seniūnija	1	30	0	0
Kretingos seniūnija	0	26	5	0

Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos teritorijoje pagal 2014 m. pabaigos seniūnijų pateiktus duomenis (2 lentelė) pagal deklaruotą gyvenamą vietą viensėdžiuose (vienkiemiuose) gyvena 78 gyventojai, gyvenamosiose vietovėse, kurių dydis iki 200 gyventojų gyvena 5891 gyventojai, 6942 gyvena gyvenamosiose vietovėse, kurių gyventojų skaičius nuo 201 iki 1000 gyventojų ir daugiausia gyventojų – 9388 gyvena gyvenamosiose vietovėse, kurių dydis nuo 1001 iki 2999 gyventojų. Pagal Lietuvos Respublikos 2011 m. gyventojų ir būstų surašymo duomenis, pateikiamus Lietuvos statistikos departamento (2 lentelė), Kretingos kaimo plėtros asociacijos

8 Interneto prieiga www.google.lt/search?q=kretingos+rajonas.
9 Vadovaujamasis seniūnijų pateiktais duomenimis. Seniūnų anketos saugomos VVG būstinėje, adresu Vilniaus g. 18, Kretinga.
10 Gyvenamosios vietovės, susidedančios iš pavienių sodybų.
11 Gyvenamosios vietovės, neturinčios miestų ir miestelių požymių
12 Kompaktiškai užstatytos gyvenamosios vietovės, turinčios nuo 500 iki 3000 gyventojų, kurių dauguma gyventojų dirba pramonėje, verslo bei gamybinės ir socialinės infrastruktūros srityje, taip pat tradiciniai miesteliai

teritorijoje viensėdžiuose (vienkiemiuose) gyvena 19 gyventojų, gyvenamosiose vietovėse, kurių dydis iki 200 gyventojų gyvena 5622 gyventojai, 8161 gyvena gyvenamosiose vietovėse, kurių gyventojų skaičius nuo 201 iki 1000 gyventojų ir daugiausia gyventojų – 8533 gyvena gyvenamosiose vietovėse, kurių dydis nuo 1001 iki 2999 gyventojų. Pagal pateiktus duomenis galima matyti, kad nuo 2011 iki 2014 metų bendras rajono gyvetnojų skaičius pakito nežymiai, t.y. sumažėjo 36 gyventojais (nuo 22335 iki 22299). Tačiau yra matomi reikšmingi gyventojų pokyčiai pagal gyvenamąsias vietoves . Pvz. gyvenančių viensėdžiuose (vienkiemiuose) gyventojų skaičius 2011–2014 m. laikotarpiu padidėjo nuo 19 iki 78 gyventojų (59 gyventojais daugiau), kaimuose iki 200 gyventojų gyventojų skaičius 2011–2014 m. taip pat didėjo nuo 5622 gyventojų iki 5891 gyventojo (padidėjo 269 gyventojais), tuo tarpu kaimuose ir miesteliuose nuo 201 iki 1000 gyventojų gyvenančiųjų skaičius 2011–2014 m. laikotarpiu mažėjo nuo 8161 iki 6942 gyventojų (sumažėjo 1219 gyventojais), o miesteliuose nuo 1001 iki 2999 gyventojų gyvenančiųjų skaičius 2011–2014 m. laikotarpiu padidėjo nuo 8533 gyventojų iki 9388 gyventojų (padidėjo 855 gyventojais). Tokius pokyčius galėjo sąlygoti gyventojų migracija, gyvenamosiose vietovėse, gyventojų gimstamumas ir mirštamumas.

2 lentelė. Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos teritorijos gyventojų skaičius pagal gyvenamąsias vietoves (2014[13]-2011[14] metai)

Seniūnija	**Gyvenantys viensėdžiuose (vienkiemiuose)**		**Gyvenantys gyv. vietovėse iki 200 gyventojų (išskyrus viensėdžius)**		**Gyvenantys gyv. vietovėse nuo 201 iki 1000 gyventojų**		**Gyvenantys gyv. vietovėse nuo 1001 iki 2999 gyventojų**		**Gyvenantys gyv. vietovėse nuo 3000 iki 6000 gyventojų (išskyrus savivaldybių centrus)**		**VISO:**	
Metai	**2014**	**2011**	**2014**	**2011**	**2014**	**2011**	**2014**	**2011**	**2014**	**2011**	**2014**	**2011**
Darbėnų seniūnija	2	2	1454	1637	1504	1616	1753	1461	0	0	4713	4716
Imbarės seniūnija	54	0	1416	1270	745	865	0	0	0	0	2215	2135
Salantų miesto seniūnija	0	0	0	0	0	0	1413	1615	0	0	1413	1615
Kūlupėnų seniūnija	0	17	669	381	0	0	934	1195	0	0	1603	1593
Kartenos seniūnija	6	0	608	788	0	931	1128	0	0	0	1742	1719
Žalgirio seniūnija	16	0	956	728	2393	2631	0	0	0	0	3365	3359
Kretingos seniūnija	0	0	788	818	2300	2118	4160	4262	0	0	7248	7198
Iš viso:	**78**	**19**	**5891**	**5622**	**6942**	**8161**	**9388**	**8533**	**0**	**0**	**22299**	**22335**

Kretingos rajonas išsiskiria tuo, kad rajono geologinę ir geomorfologinę sandarą lemia Baltijos jūros artumas. Vakarinė rajono dalis yra pajūrio žemumoje, pereinančioje į vakarų žemaičių plynaukštę. Žemiausia rajono vieta ties Palanga siekia 7 metrus virš jūros lygio, aukščiausia yra rajono šiaurės rytuose, ties Žeimių kaimu (108 metrai). Dabartinė Kretingos rajono aplinka yra ilgus geologinius amžius trukusio Žemės vystymosi padarinys. Taigi, dabartiniai bruožai yra paveldėti iš visų geologinių laikotarpių, palikusių čia savo pėdsakus[15].

Taip pat Kretingos rajonas išsiskiria miškingumu. Kretingos rajono miškingumas yra 35 proc., t. y. 4 proc., didesnis už respublikos vidurkį (31 proc.,). Miškai užima 346,15 km^2 plotą. Rajono miškai patenka į Vakarų Žemaitijos mišriųjų miškų miškininkystės plėtros zoną, Vakarų

13 2014 metų informacija pateikiama, pagal seniūnijų pateiktus duomenis iš gyventojų gyvenamosios vietovės deklaravimo sistemos. Duomeny saugomi VVG būstinėje adresu Vilniaus g. 18, Kretinga.

14 Duomenys pateikiami pagal Lietuvos Respublikos 2011 m. gyventojų ir būstų surašymo rezultatus, pateikiamus Lietuvos statistikos departamento (toliau – 2011 metų gyventojų ir būstų surašymo duomenys) . Skyriuje „Gyventojai gyevnamosiose vietovėse“ https://osp.stat.gov.lt/temines-lenteles

15 http://www.kretingosenciklopedija.lt/lt/straipsniai/geografija/geologine_ir_geomorfine_apzvalga/

Žemaitijos vidutinio našumo mišriųjų miškų ir Pajūrio žemo našumo pušynų pazonius. Ypač vertingi ekologiniu ir rekreaciniu požiūriu yra pajūrio miškai[16].

Kretingos rajono geografinė padėtis, reljefas, augmenijos įvairovė, klimato sąlygos ir ūkininkavimo pobūdis lemia vietinės gyvūnijos gausą. Vien tik medžiojamų žvėrių ir paukščių apskaitoje yra 26 žvėrių ir paukščių rūšys. Daug daugiau gyvūnų yra nemedžiojami, priskirti prie saugomųjų ir saugotinų. Stambiųjų gyvūnų skaičius Kretingos rajono teritorijoje svyruoja priklausomai nuo klimato sąlygų, tačiau paskutiniu laiku išlieka daugmaž toks pat. Rajone ypač gausi baltųjų gandrų kolonija, kuri turi tendenciją didėti[17].

Taip pat Kretingos rajonas išsiskiria savo turimais turistiniais objektais tokiais kaip Kretingos muziejus su Žiemos sodu, Orvidų sodyba – muziejus, Vyskupo Motiejaus Valančiaus gimtinės muziejus, Jokūbavo A. Stulginskio pagrindinės mokyklos muziejus, Pranciškonų ordino vienuolyno ir Viešpaties Apreiškimo Švč. Mergelei Marijai bažnyčios pastatų ansamblis, Gintarų dvarvietė, Baltų mitologijos parkas, Japoniškas sodas „Samogitia“ ir kt[18].

APIBENDRINIMAS:

- ✓ Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos atstovaujamas plotas- 929,47 km² (R1);
- ✓ Kretingos rajonas yra strategiškai patogioje geografinėje vietoje (per rajoną eina geležinkelis Vilnius- Klaipėda), rajonas nutolęs 22 km nuo Klaipėdos valstybinio jūrų uosto (R2);
- ✓ Didžioji dalis gyventojų 42,10 proc. 9388 Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos teritorijos gyventojų, gyvena gyvenvietėse nuo 1001 iki 2999 gyventojų (R3);
- ✓ Rajonas išsiskiria turimais turistiniais objektais (R4);
- ✓ Rajono miškingumas 35 proc. tai yra 4 proc. didesnis nei Lietuvos (R5).

2.2. VVG teritorijos gyventojų poreikių analizė

Gyventojų poreikių analizė – vienas iš svarbiausių vietos plėtros strategijos rengimo etapų, kurio metu siekiama išsiaiškinti esamą rajono socialinę-ekonominę situaciją bei gyventojų ir organizacijų poreikius ir problemas. Gyventojų poreikiai lemia Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos vietos plėtros strategijos tikslus bei prioritetus. Dėl šios priežasties Kretingos rajono kaimo plėtros asociacija, siekdama išanalizuoti esamą rajono situaciją, išsiaiškinti rajono gyventojų požiūrį į esamą situaciją, bei sužinoti pagrindinius rajono gyventojų poreikius, lūkesčius ir esamas problemas, vykdė gyventojų poreikių tyrimą naudojant kokybinius ir kiekybinius poreikių tyrimus. Buvo atlikti šie ***tyrimai ir taikyti darbo metodai***:

1. *darbas grupėse;*
2. *kaimo gyventojų anketinė apklausa;*
3. *anketinė seniūnų apklausa;*
4. *viešai prieinamos statistinės informacijos, rajono strateginių ir kitų dokumentų analizė;*

Darbas grupėse - tai struktūruoti susitikimai su tikslinėmis žmonių grupėmis. Grupiniai susitikimai vyko neformalios diskusijos forma, diskutuojant iš anksto numatytomis temomis. Šis metodas padėjo gauti kokybinę informaciją ir buvo vienas geriausių būdų aiškinantis ryškiausias tikslinių grupių problemas. Buvo siekiama išgirsti įvairias nuomones, idėjas, suprasti žmonių požiūrį bei išsiaiškinti jų poreikius ir lūkesčius ateinančiam finansavimo periodui.

Rengiant Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos 2016-2023 metų vietos plėtros strategiją grupiniai susitikimai buvo atlikti su šiomis tikslinėmis kaimo gyventojų grupėmis:

- ✓ susitikimai su kaimo bendruomenėmis;
- ✓ susitikimais su Kretingos rajono kaimo gyventojais, organizacijomis, verslininkais, ir kitais gyventojais;
- ✓ susitikimai su jaunimo atstovais.

16 http://www.kretingosenciklopedija.lt/lt/straipsniai/gamta/augalija/
17 http://www.kretingosenciklopedija.lt/lt/straipsniai/gamta/gyvunija/
17 Informacijos šaltinis tinklapis http://www.kretingosenciklopedija.lt/

Buvo suorganizuota 23 grupiniai susitikimai įvairiomis temomis (sąrašai pridedami, priedas Nr. 5), kuriuose dalyvavo visų kaimo bendruomenių, mokyklų, kultūros centrų, seniūnijų, jaunimo ir kitų organizacijų atstovai, smulkūs kaimo verslininkai. Grupiniai susitikimai buvo skirti išsiaiškinti vietos problemas bei gyventojų poreikius. Susitikimų metu buvo naudojami įvairūs ***darbo metodai:***

- ✓ informacinis - diskusinis renginys su Kretingos rajono kaimo gyventojais, organizacijomis ir vietos verslininkais, kurių metu buvo pristatomos LEADER perspektyvos (skaidrės pridedamos, žr. priedą Nr. 6)***;***
- ✓ diskusijos, kurių tikslas buvo išsiaiškinti gyventojų poreikius ir aptarti 2014-2002 metų kaimo plėtros programos finansavimo perspektyvas (gyventojų poreikių santrauka pridedama, žr. priedą Nr. 7);
- ✓ „Smegenų šturmas“ – kurio tikslas buvo išsiaiškinti skirtingų vietovių išteklius, turimą potencialą, galimas plėtros kryptis ir projektines idėjas (grupinių susitikimų metu generuotų idėjų santrauka pridedama, žr. priedą Nr. 8).

Grupinių susitikimų rezultatai buvo pristatyti visuomenei ir vietos valdžios atstovams. 2015 m. kovo mėn. 3 dieną buvo organizuotas visuotinis Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos susirinkimas, kurio metu buvo pristatoma teritorijos poreikių analizė. Taip pat aptarti strategijos prioritetai ir būsimų projektų idėjos (visuotinio susirinkimo protokolas ir sąrašas pridedama, žr. priedą Nr. 9). Detaliau darbo grupių tikslas ir temos aprašomos III dalies 8 skyriuje.

Antrasis tyrimo metodas – ***kaimo gyventojų kiekybinis tyrimas***, šio metodo tikslas - surinkti kiekybinę informaciją ir jos dėka išsiaiškinti esamus rajono bei gyventojų poreikius, esamą situaciją bei aktualiausias 2016-2023 metų laikotarpyje spręstinas problemas. Anketavimas buvo atliekamas išdalinant popierines anketas bendruomenių lyderiams ir prašant jų paskirstyti anketas ir apklausti aktyvius ir pasyvius vietos bendruomenės narius pagal kriterijus: ūkininkai ir verslininkai, socialinės atskirties grupių atstovai, dirbantys ir užimti asmenys, lytis, amžius (anketos forma pridedama, žr. priedą Nr., 10. Užpildytos anketos pristatomos Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos darbuotojoms. Anketavimui buvo pasirinktas 3 mėnesių anketų pildymo laikotarpis, periodiškai primenant gyventojams apie anketų duomenų svarbą vietos plėtros strategijos rengimui. Aktyvinimas buvo vykdomas, atsižvelgiant į 7 rajono seniūnijų užpildytų anketų skaičių. Buvo siekiama, kad apklausoje sudalyvautų visų 7 seniūnijų gyventojai.

Tyrimo metu buvo siekiama išsiaiškinti esamą rajono socialinę - ekonominę situaciją bei gyventojų ir organizacijų problemas bei poreikius. Anketa buvo sudaryta iš 29 klausimų, iš kurių 9 klausimai buvo skirti bendrai informacijai apie respondentą gauti, likę klausimai buvo skirti išsiaiškinti: opiausias gyvenamosios vietovės problemas, kokioms paramos sritims gyventojai teiktų prioritetą laikotarpiui iki 2023 metų, atitinkamų paslaugų trukūmą gyvenamojoje vietoje, gyventojų nuomonę apie patraukliausias ekonomines veiklas, bendruomeninį verslą bei kaimo jaunimo situaciją.

Siekiant tinkamai nustatyti apklausoje dalyvausiančių asmenų populiaciją, buvo apskaičiuota tyrimo imtis. Kretingos rajone tiriamos visumos skaičius sudarė 22299 asmenys, imama paklaida 5 proc. Kretingos rajone reikalingas tyrimo imties dydis yra 378 (apskaičiuota pagal www.apklausa.lt). Buvo išdalinta šeši šimtai anketų.

Viso apklausoje dalyvavo 534 asmenys iš visų septynių Kretingos rajono seniūnijų. Atsižvelgiant į numatytą imtį ir gautus rezultatus, atlikta apklausa buvo reprezentatyvi. Atliekant kaimo gyventojų anketinę apklausą, buvo nustatytos gyvenamųjų vietovių problemos bei kaimo gyventojų poreikiai (anketinės apklausos apibendrinimas pridedamas, žr. priede Nr. 11 .

Trečiasis etapas – ***seniūnų anketinė apklausa*** buvo skirta išsiaiškinti esamą Kretingos rajono situaciją bei sužinoti rajono poreikius. Seniūnams buvo pateiktos dviejų rūšių anketos, kuriose buvo prašoma pateikti statistinę informaciją apie seniūnijų gyventojų skaičių, gyventojų pasiskirstymą pagal amžių ir gyvenamąsias vietoves, apie gyventojus patiriančius ekonominius sunkumus ar socialinę atskirtį. Seniūnų taip pat buvo paprašyta pateikti duomenis apie gyventojų užimtumą, smulkų ir vidutinį verslą, paslaugų sektorių, žemės ūkį, gamtos išteklius, kultūrą ir NVO, įvairias įstaigas ir organizacijas, veikiančias seniūnijos teritorijoje. Antroje anketoje buvo prašoma

atlikti esamos situacijos analizę bei pateikti pasiūlymus apie viešąją infrastruktūrą, socialinę ir kultūrinę aplinką, ekonominę situaciją seniūnijos teritorijoje. Taip pat esamus gamtos išteklius jų panaudojimą bei seniūnijos identitetą (anketos pridedamos, žr. priedą Nr. 12 ir Nr. 13).

Vietos plėtros strategijos rengimo metu buvo kaupiama visa gauta kiekybinė ir kokybinė informacija. Ši informacija buvo nuolat analizuojama ir sisteminama vietos plėtros strategijos rengimo darbo grupėje (Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos valdyboje). Šiame etape buvo organizuoti vietos plėtros strategijos rengimo darbo grupės (Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos valdybos) susirinkimai, kurių metu teikiami įvairūs siūlymai, vertinimai ir daromos įvairios vyraujančių gyventojų poreikių įžvalgos. Atskirų susirinkimų metu buvo atlikta Kretingos rajono stiprybių, silpnybių, galimybių ir grėsmių (SSGG) analizė, vadovaujantis atlikta anketine apklausa apibrėžti plėtros poreikiai. Taip pat, panaudojant grupinių susitikimų metu gautą informaciją, nustatyti vietos plėtros strategijos prioritetai, priemonės, veiklos kryptys bei numatytas finansinis planas (darbo grupės (Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos valdybos) susirinkimų protokolai pridedami,žr. priedą Nr. 14).

Visos užpildytos anketos ir viešai prieinama informacija suteikė Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijai žinių apie realią rajono situaciją, gyventojų problemas, poreikius ir lūkesčius, kurie bus analizuojami ir pateikiami 2016-2023 metų Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos strategijoje.

2.3. VVG teritorijos socialinė situacija

Pagal Statistikos departamento teikiamus duomenis 2011-2013 metų laikotarpiu Kretingos rajono kaimiškose vietovėse vidutiniškai gyveno 49,84 proc. visų rajono gyventojų, kai tuo tarpu tik 33,19 proc. šalies gyventojų gyveno kaime ir vidutiniškai tik 28,61 proc. gyveno Klaipėdos apskrities kaimiškose vietovėse.[19] Rajone miesto ir kaimo gyventojų santykis nuo 2011 m. beveik nesikeičia, tačiau tenka pažymėti, kad natūralūs demografiniai procesai bei žmonių migracija labiau veikia miesto gyventojų skaičių nei kaimo (2011-2013 m. laikotarpiu Kretingos rajono miesto gyventojų sumažėjo labiau nei kaimo gyventojų.)[20].

Kretingos rajone gyvena daugiau moterų nei vyrų: 2011 metais, pagal seniūnijų pateiktus duomenis iš gyventojų gyvenamosios vietos deklaravimo sistemos (žr. 3 lentelę) (duomenys saugomi VVG būstinėje, adresu Vilniaus g. 18, Kretinga), moterys sudarė 51.78 proc. visų Kretingos rajono kaimiškosios teritorijos gyventojų, vyrai – 48,22 proc. visų Kretingos rajono kaimiškosios teritorijos gyventojų. 2014 metais, pagal seniūnijų pateiktus duomenis iš gyventojų gyvenamosios vietos deklaravimo sistemos (duomenys saugomi VVG būstinėje, adresu Vilniaus g. 18, Kretinga), sumažėjus gyventojų skaičiui iki 22299, gyventojų procentinė vyrų ir moterų sudėties dalis nepakito. Kretingos rajono gyventojų sudėtis pagal lytį yra artima šalies gyventojų pasiskirstymui. Pagal 2011 metų gyventojų ir būstų surašymo duomenis Lietuvoje moterys sudarė 53,9 proc. visų šalies gyventojų, vyrai – 46,1 proc.[21] .

3 lentelė. Kretingos rajono gyventojų skaičius pagal amžių ir lytį 2011-2014 metais[22]

	Metai					
	2011			2014		
Amžius	Vyrai	Moterys	Viso	Vyrai	Moterys	Viso
Iki 7	760	723	**1483**	737	687	**1424**
7- 16	1105	1095	**2200**	991	961	**1952**
16- 18	356	323	**679**	267	275	**542**
18- 25	1353	1370	**2723**	1252	1219	**2471**
25- 45	3346	3003	**6349**	3124	2815	**5939**
45- 65	2791	2814	**5605**	2943	2991	**5934**

19 Lietuvos statistikos departamento duomenys http://db1.stat.gov.lt/statbank/SelectVarVal/Define.asp?Maintable=M3010214&PLanguage=0
20 Kretingos rajono savivaldybės 2014-2020 metų plėtros planas. https://www.kretinga.lt/node/7949
21 Duomenys pateikiami pagal 2011 metų gyventojų ir būstų surašymo duomenis. Skyriuje „Gyventojai gyevnamosiose vietovėse“ https://osp.stat.gov.lt/temines-lenteles
22 Seniūnijų pateikti duomenys iš gyventojų gyvenamosios vietos deklaravimo sistemos (duomenys saugomi VVG būstinėje, adresu Vilniaus g. 18, Kretinga)

65- 85	1292	2322	**3614**	1319	2232	**3551**
85 ir daugiau	126	300	**426**	120	366	**486**
Viso	**11129**	**11950**	**23079**[23]	**10753**	**11546**	**22299**

2011 metais Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos teritorijoje (3 lentelė) gyveno 1483 gyventojai 0–7 metų amžiaus. Ši gyventojų grupė sudarė 6,43 proc. visų rajono kaimiškųjų vietovių gyventojų. 2200 gyventojų 7–16 metų amžiaus, t.y. 9,54 proc. rajono kaimiškųjų vietovių gyventojų. 679 gyventojai 16–18 metų amžiaus. Ši gyventojų grupė sudarė 2,94 proc. rajono kaimiškųjų vietovių gyventojų. 2723 gyventojai 18–25 metų amžiaus, t.y. 11,80 proc. visų rajono kaimiškųjų vietovių gyventojų. 6349 gyventojai 25-45 metų amžiaus. Ši gyventojų grupė sudarė 27,51 proc. rajono kaimiškųjų vietovių gyventojų. 5605 gyventojai 45-65 metų amžiaus, t.y. 24,28 proc. rajono kaimiškųjų vietovių gyventojų. 3614 gyventojai 65-85 metų amžiaus. Ši gyventojų grupė sudarė 15,65 proc. visų rajono kaimiškųjų vietovių gyventojų. 426 gyventojai nuo 85 metų ir vyresnio amžiaus, t.y. 1,85 proc. visų rajono kaimiškųjų vietovių gyventojų.

2014 metais Kretingos rajone, išskyrus Kretingos miestą (3 lentelė), gyveno 1424 gyventojai 0–7 metų amžiaus. Ši gyventojų grupė sudarė 6,39 proc. visų rajono kaimiškųjų vietovių gyventojų. 1952 gyventojai 7–16 metų amžiaus, t.y .8,75 proc. rajono kaimiškųjų vietovių gyventojų. 542 gyventojai 16–18 metų amžiaus. Ši gyventojų grupė sudarė 2,43 proc. rajono kaimiškųjų vietovių gyventojų. 2471 gyventojai 18–25 metų amžiaus, t.y. 11,08 proc. visų rajono kaimiškųjų vietovių gyventojų. 5939 gyventojai 25-45 metų amžiaus. Ši gyventojų grupė sudarė 26,63 proc. rajono kaimiškųjų vietovių gyventojų. 5934 gyventojai 45-65 metų amžiaus, sudarė 26,61 proc. rajono kaimiškųjų vietovių gyventojų. 3551 gyventojai 65-85 metų amžiaus. Ši gyventojų grupė sudarė 15,93 proc. visų rajono kaimiškųjų vietovių gyventojų. 468 gyventojai nuo 85 metų ir vyresnio amžiaus, t.y. 2,18 proc. visų rajono kaimiškųjų vietovių gyventojų.

Seniūnijų pateiktais duomenimis Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos teritorijoje 2011 metais viso gyveno 23079 gyventojai, 2014 metais 22299 gyventojai, tai yra 2,27 proc. šalies kaimo gyventojų.

2011 metais Kretingos rajono kaimiškoje teritorijoje gyveno 4040 pensinio amžiaus gyventojai (nuo 65 metų ir vyresni), 2014 metais gyveno 4037 gyventojai (nuo 65 metų ir vyresni), nors gyventojų skaičius rajone sumažėjo 3,38 proc.,, pensinio amžiaus gyventojų skaičius beveik liko nepakitęs, jis sumažėjo tik 0,07 proc. 2011 metais rajone gyveno 15356 darbingo amžiaus gyventojai (nuo 16 metų iki 65 metų), tačiau 2014 metais šis skaičius sumažėjo iki 14886 (nuo 16 metų iki 65 metų), tai yra 3,06 proc. 2011 metais Kretingos rajono kaimiškoje teritorijoje gyveno 3683 vaikai iki 16 metų amžiaus, 2014 metais šis skaičius sumažėjo iki 3376, tai yra 8,34 proc. Iš pateiktų duomenų matoma, kad vaikai iki 16 metų amžiaus yra jautriausia rajono tikslinė grupė[24].

Visos Kretingos rajono savivaldybės demografinė padėtis 2011-2014 metais blogėjo (gyventojų skaičius kasmet mažėjo), pagal Kretingos rajono savivaldybės 2015 metų socialinių paslaugų planą[25] mirtingumas Kretingos rajone yra didesnis nei gimstamumas, tačiau mirusiųjų skaičius rajone kasmet mažėja. Iš anksčiau pateiktos informacijos galima matyti, kad didesnė Kretingos rajono gyventojų dalis yra miesto gyventojai, tačiau miesto gyventojų skaičius mažėja sparčiau, nei kaimo gyventojų skaičius. Rajone gyvena daugiau moterų nei vyrų, be to, vyrų skaičius Kretingos rajone mažėja sparčiau, nei moterų. Rajone pastebimas registruotų santuokų bei ištuokų skaičiaus mažėjimas.

Kretingos rajone išskyrus miestą yra santykinai maža 0-18 metų amžiaus gyventojų grupė ir šios grupės gyventojų skaičius mažėja, tačiau yra pastebimas 45-65 metų amžiaus gyventojų didėjimas. Kretingos rajono kaimiškoji teritorija pasižymi maža darbingo amžiaus gyventojų dalimi. Darbingo amžiaus gyventojai rajone sudaro 64 proc., vadinasi, šioje savivaldybėje santykinai mažesnei darbingo amžiaus gyventojų daliai tenka didesnė našta išlaikyti didesnes jaunimo ir

23 Gyventojų skaičius 2 ir 3 lentelėje skiriasi, kadangi statistikos departamento pateikta informacija nesutampa su gyventojų gyvenamosios vietovės deklaravimo sistema, kurioje kiekvienas gyventojas privalo deklaruoti gyvenamąją vietą. Statistikos departamento duomenys buvo naudojami, kaip tinkamas statistinių duomenų šaltinis. 2011 metų duomenys apie gyventojus pagal gyvenamąsias vietoves teikiami tik statistikos departamento.

24 Informacija pateikiama pagal lentelę Nr. 3

25 Kretingos rajono savivaldybės 2015 metų socialinių paslaugų planas. http://www.infolex.lt/kretinga/Default.aspx?Id=3&DocId=11668

pensinio amžiaus gyventojų grupes. Gyventojų senėjimo procesas yra neigiamas reiškinys, turintis ryškų socialinį, ekonominį poveikį: didėja sveikatos priežiūros, globos ir rūpybos įstaigų poreikis, kartu - išlaidos šioms paslaugoms teikti.

Apie 50,32 proc. Kretingos rajono gyventojų gyvena kaime, todėl didesnis dėmesys turėtų būti skiriamas kaime ir vienkiemiuose gyvenančių asmenų socialinėms paslaugoms plėtoti[26].

Pagal 2011 metų gyventojų ir būstų surašymo duomenis pateikiamas Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos teritorijos gyventojų pasiskirstymas pagal išsilavinimą (4 pav.). Pateikiame palyginimą šalyje, Klaipėdos apskrityje ir Kretingos rajono kaimiškose vietovėse gyvenančių asmenų išsilavinimo lygi. Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos teritorijoje gyvena 9,55 proc. (nuo visų rajone gyvenančių asmenų) gyventojų turinčių aukštąjį išsilavinimą, Klaipėdos apskrityje gyvena 10,46 proc. (nuo visos Klaipėdos apskrities gyventojų), šalyje 10,62 proc. (nuo visų šalies gyventojų) gyventojai turi aukštąjį išsilavinimą. 14,59 proc. (nuo visų VVG teritorijos gyventojų) turi aukštesnįjį išsilavinimą, šalyje minėtąjį išsilavinimą turi 13,86 proc. (nuo visų šalies gyventojų), Klaipėdos apskrityje 14,16 proc. (nuo visos Klaipėdos apskrities gyventojų) gyventojų. Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos teritorijoje vidurinį išsilavinimą turi 26,56 proc. (nuo visų VVG teritorijos gyventojų),. Klaipėdos apskrities 26,84 proc. (nuo visos Klaipėdos apskrities gyventojų) ir šalyje 28,34 proc. (nuo visų šalies gyventojų). 17,42 proc. Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos teritorijoje gyvenančių asmenų turi pagrindinį išsilavinimą (nuo visų VVG teritorijos gyventojų), šalyje šį išsilavinimą turi 17,19 proc. (nuo visų šalies gyventojų), Klaipėdos apskrityje 17,19 proc. (nuo visos Klaipėdos apskrities gyventojų). Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos teritorijoje gyvena 19,17 proc. (nuo visų VVG teritorijos gyventojų), turinčių pradinį išsilavinimą, Klaipėdos apskrityje pradinį išsilavinimą turi 18,19 proc. (nuo visos Klaipėdos apskrities gyventojų), šalyje pradinį išsilavinimą turinčių gyventojų yra 18,13 proc. (nuo visų šalies gyventojų). Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos teritorijos gyventojų išsilavinimo lygis atitinka šalies kaimiškųjų vietovių gyventojų išsilavinimo lygį bei Klaipėdos apskrities gyventojų išsilavinimo lygį.

Palyginamųjų duomenų apie Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos teritorijos gyventojų pasiskirstymą pagal išsilavinimą neteikiame, kadangi VPS pildymo Instrukcijoje[27] nurodyta, kad šią informaciją galima pateikti tik už 2011 m. vadovaujantis Lietuvos Respublikos 2011 m. gyventojų ir būstų surašymo rezultatais, pateikiamais Lietuvos statistikos departamento .

Pagal Kretingos rajono savivaldybės administracijos Švietimo skyriaus pateiktus 2015 metų 12 mėn. duomenis Kretingos rajone, įskaitant ir miestą, buvo 240 septynių- septyniolikos metų asmenų nelankančių mokyklos, tačiau šis skaičius pateikiamas su asmenimis išvykusiais į užsienį ir to nepranešusiems. Taip pat Kretingos rajono savivaldybės administracijos Švietimo skyrius nurodė, kad apie suaugusius asmenis nelankiusius mokyklos, neraštingus informacija nėra kaupiama[28]. Pagal 2011 metų gyventojų ir būstų surašymo duomenis Kretingos rajone, įskaitant ir miestą 2011 metais gyveno: 426 asmenys 10-19 metų amžiaus, 13 asmenų 20-29 metų amžiaus, 15 asmenų 30-39 metų amžiaus, 17 asmenų 40-49 metų amžiaus, 20 asmenų 50-59 metų amžiaus, 24 asmenys 60-69 metų amžiaus, 151 asmuo 70-79 metų amžiaus, 181 asmuo 80 ir vyresni, nebaigę pradinės mokyklos, nelankę mokyklos bei neraštingi[29].

26 Kretingos rajono savivaldybės 2015 metų socialinių paslaugų planas. http://www.infolex.lt/kretinga/Default.aspx?Id=3&DocId=11668

27 Vietos plėtros strategijų, įgyvendinamų bendruomenių inicijuotos vietos plėtros būdu, atrankos taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2015 m. gegužės 4 d. įsakymu Nr. 3D-343 „Dėl Vietos plėtros strategijų, įgyvendinamų bendruomenių inicijuotos vietos plėtros būdu, atrankos taisyklių patvirtinimo“ 4 priedas „Kaimo vietovių VPS rengimo instrukcija“ (toliau – Instrukcija).

28 Pateikiamas Kretingos rajono savivaldybės administracijos Švietimo skyriaus elektroninio laiško vaizdo spausdinimo (anglų k. *Print Screen*) printscreen variantas.

29 2011 metų gyevntojų ir būstų surašymas https://osp.stat.gov.lt/2011-m.-surasymas

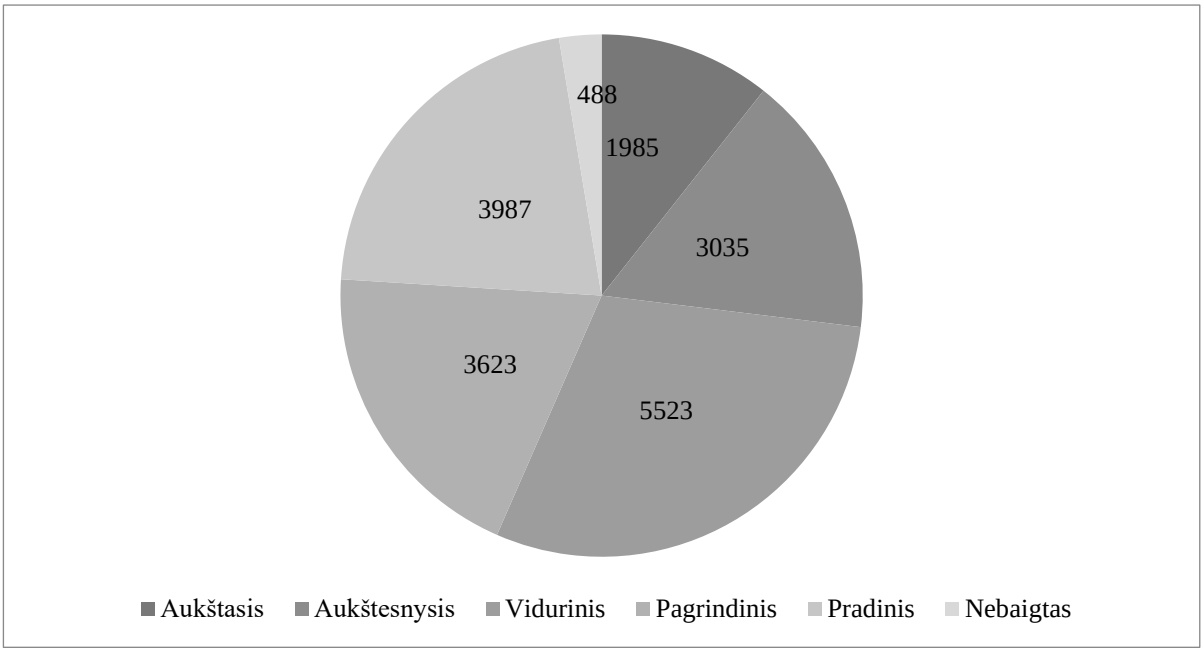

4 pav. Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos teritorijos gyventojų pasiskirstymas pagal išsilavinimą 2011 m. , vnt.[30]
(Lietuvos statistikos departamento duomenys)

Pagal 2011 metų gyventojų ir būstų surašymo duomenis Kretingos rajone, įskaitant ir miestą, gyvena 98.36 proc. Lietuvių tautybės gyventojų. Kretingos rajone tik 1,64 proc. sudaro kitų tautybių gyventojai: 0,05 proc. Lenkai, 0,65 proc. Rusai, 0,64 proc. Baltarusiai, 0,12 proc. Ukrainiečiai, 0,06 proc. Vokiečiai, 0,07 proc. Latviai bei 0,05 proc. kitų tautybių gyventojai. Lietuvos respublikoje gyveną 15,84 proc. kitų tautybių gyventojų: 6,58 proc. Lenkai, 5,81 proc. Rusai, 1,19 proc. Baltarusiai, 0,54 proc. Ukrainiečiai, 0,08 proc. Vokiečiai, 0,07 proc. Latviai bei 1,57 proc. kitų tautybių gyventojai. Klaipėdos apskrityje įskaitant ir miestą gyveną 14,36 proc. kitų tautybių gyventojų: 0,22 proc. Lenkai, 10,40 proc. Rusai, 0,88 proc. Baltarusiai, 1,04 proc. Ukrainiečiai, 0,22 proc. Vokiečiai, 0,12 proc. Latviai bei 1,48 proc. kitų tautybių gyventojai. Lyginant tiek su Lietuvoje gyvenančiais kitataučiais, tiek su Klaipėdos apskrityje gyvenančiais kitataučiais, Kretingos rajone kitataučių skaičius yra labai mažas[31]. Palyginamųjų duomenų pateikti negalime, kadangi oficiali informacija yra teikiama tik už 2011 metus.

30 Duomenys pateikiami pagal 2011 metų gyventojų ir būstų surašymo duomenis. Skyrius:Gyventojai pagal išsilavinimą ir tautybę https://osp.stat.gov.lt/temines-lenteles
31 Duomenys pateikiami pagal 2011 metų gyventojų ir būstų surašymo duomenis. Skyrius:Gyventojai pagal tautybę, gimtąją kalbą ir tikybą. https://osp.stat.gov.lt/temines-lenteles

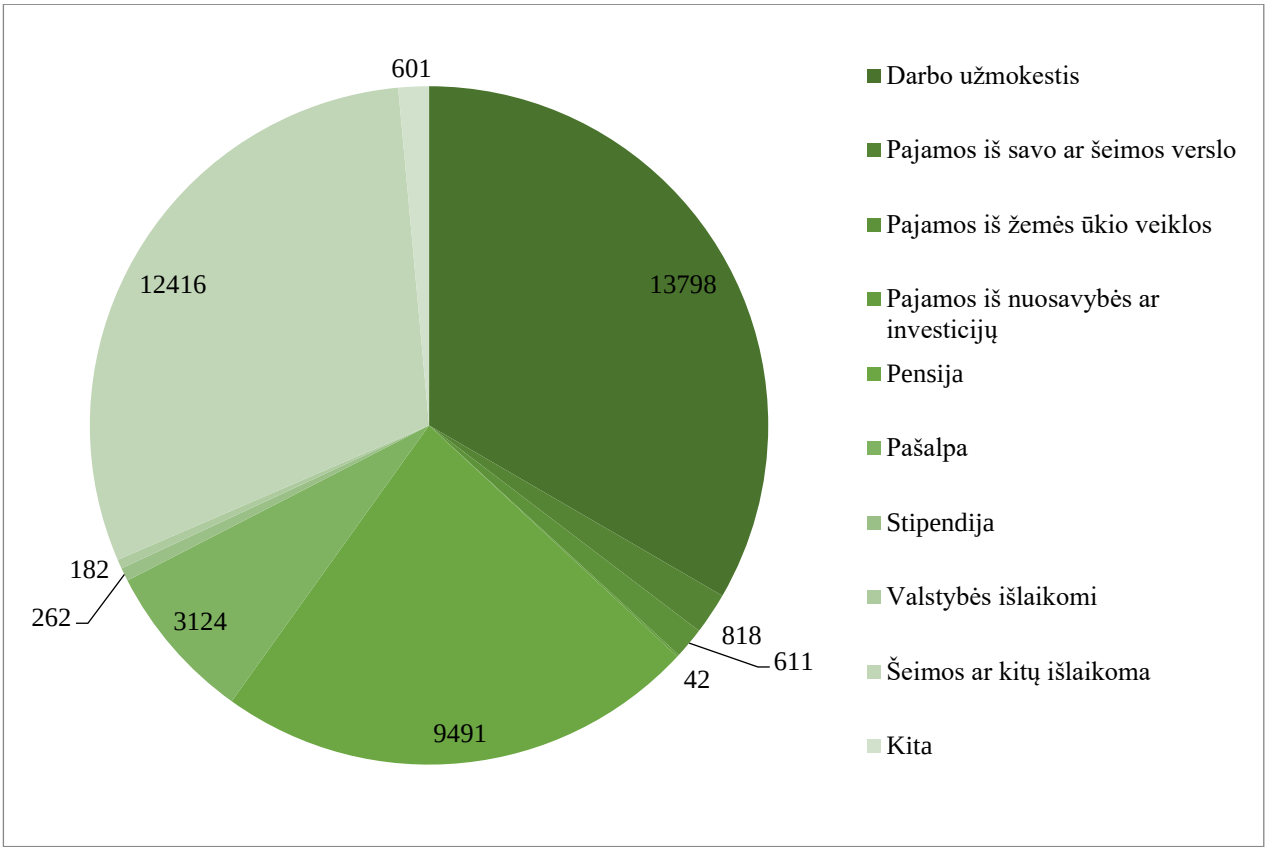

5 pav. Gyventojų skaičius pagal pragyvenimo šaltinį 2011 m. Kretingos rajono savivaldybėje (įskaitant ir miestą), vnt.[32]
(Lietuvos statistikos departamento duomenys)

5 pav. pateikiamas Kretingos rajono įskaitant ir miestą gyventojų pasiskirstymas pagal pragyvenimo šaltinį (iš 2011 metų gyventojų ir būstų surašymo duomenų). 33,28 proc. gyventojų pragyvenimo šaltinį nurodė darbo užmokestį, 1,97 proc. gyventojų- pajamas iš savo ar šeimos verslo, 1,47 proc. pajamas iš žemės ūkio veiklos, 0,10 proc. gyventojų nurodė pajamas iš nuosavybės ar investicijų, 22,89 proc. gyventojų pajamos- pensija, 7,53 proc. gyventojų gyvena iš gaunamų pašalpų, 0,63 proc. gyventojų gyvena iš gaunamų stipendijų, 0,44 proc.gyventojų yra išlaikomi valstybės, 29,95 proc. gyventojų yra išlaikomi šeimos ar kitų asmenų, 1,74 proc. gyventojų nurodė kitą pragyvenimo šaltinį. Šie duomenys yra labai artimi Klaipėdos apskrities, bei Lietuvos respublikos duomenims pateiktais 2011 metų gyventojų ir būstų surašyme. 35,81 proc. Lietuvos respublikos gyventojų pragyvenimo šaltinį nurodė darbo užmokestį, 1,44 proc. gyventojų- pajamas iš savo ar šeimos verslo, 1,24 proc. pajamas iš žemės ūkio veiklos, 0,12 proc. gyventojų nurodė pajamas iš nuosavybės ar investicijų, 23,44 proc. gyventojų pajamos- pensija, 7,04 proc. gyventojų gyvena iš gaunamų pašalpų, 0,55 proc. gyventojų gyvena iš gaunamų stipendijų, 0,97 proc.gyventojų yra išlaikomi valstybės, 27,44 proc. gyventojų yra išlaikomi šeimos ar kitų asmenų, 1,95 proc. gyventojų nurodė kitą pragyvenimo šaltinį. 37,04 proc. Klaipėdos apskrities gyventojų pragyvenimo šaltinį nurodė darbo užmokestį, 1,66 proc. gyventojų- pajamas iš savo ar šeimos verslo, 1,17 proc. pajamas iš žemės ūkio veiklos, 0,14 proc. gyventojų nurodė pajamas iš nuosavybės ar investicijų, 21,91 proc. gyventojų pajamos- pensija, 6,39 proc. gyventojų gyvena iš gaunamų pašalpų, 0,51 proc. gyventojų gyvena iš gaunamų stipendijų, 0,71 proc.gyventojų yra išlaikomi valstybės, 28,69 proc. gyventojų yra išlaikomi šeimos ar kitų asmenų, 1,78 proc. gyventojų nurodė kitą pragyvenimo šaltinį. [33] Palyginamųjų duomenų apie Kretingos rajono gyventojų pasiskirstymą pagal pragyvenimo šaltinį neteikiame, kadangi VPS pildymo Instrukcijoje nurodyta, kad šią informaciją galima pateikti tik už

32 Duomenys pateikiami pagal 2011 metų gyventojų ir būstų surašymo duomenis. Skyrius Gyventojai pagal pragyvenimo šaltinius https://osp.stat.gov.lt/temines-lenteles
33 Duomenys pateikiami pagal 2011 metų gyventojų ir būstų surašymo duomenis. Skyrius Gyventojai pagal pragyvenimo šaltinius https://osp.stat.gov.lt/temines-lenteles

2011 m. vadovaujantis Lietuvos Respublikos 2011 m. gyventojų ir būstų surašymo rezultatais, pateikiamais Lietuvos statistikos departamento .

Kalbant apie skurdo riziką patiriančius asmenis, Lietuvos respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos duomenimis Kretingos rajone įskaitant ir miestą 2011 metais buvo 2840 asmenys gaunantys socialines pašalpas tai yra 6,45 proc. viso rajono gyventojų, Lietuvoje socialines pašalpas viso gavo 221060 gyventojai, tai yra 6,81 proc. visų Lietuvos gyventojų, 2012 metais Kretingos rajone šis skaičius išaugo iki 2907 arba 7,1 proc. viso rajono gyventojų, Lietuvoje išaugo iki 221921, tai sudaro 7,4 proc. visų Lietuvos gyventojų, 2013 m. Kretingos rajone sumažėjo iki 2158 gyventojų, tai yra 5,4 proc., Lietuvoje sumažėjo iki 190009 gyventojų, tai yra 6,4 proc., 2014 metais Kretingos rajone šis skaičius dar sumažėjo iki 1238 gyventojų arba 3,1 proc. viso rajono gyventojų, Lietuvoje sumažėjo iki 140114 gyventojų, tai yra 4,8 proc.[34] Pagal socialinės apsaugos ir darbo ministerijos duomenis, Kretingos rajone socialines pašalpas gaunančių asmenų skaičius yra mažesnis nei vidutinis Lietuvos. Pagal seniūnijų pateiktus duomenis (seniūnijų anketos saugomos Kretingos VVG būstinėje, adresu Vilniaus g. 18, Kretinga) Kretingos rajono kaimiškoje teritorijoje 2014 metais gyveno 634 gyventojai, kuriems buvo mokamos socialinės pašalpos, tai yra daugiau nei 51 proc. visų asmenų rajone gaunančių socialines pašalpas.

Pagal Kretingos rajono savivaldybės 2012 m. socialinių paslaugų planą, patvirtintą Kretingos rajono savivaldybės tarybos 2012 m. kovo 29 d. sprendimu Nr. T2-105, Kretingos rajone (įskaitant ir miestą) 2011 metais buvo 105 socialinės rizikos šeimos ir 229 socialinės rizikos šeimose augantys vaikai. O 2015 m. Kretingos rajono savivaldybės socialinių paslaugų plane, patvirtintame Kretingos rajono savivaldybės tarybos 2015 m. vasario 27 d. sprendimu Nr. T2-37, nurodyta, kad 2014 metais Kretingos rajone (įskaitant ir miestą) buvo 91 socialinės rizikos šeima ir 170 socialinės rizikos šeimose augančių vaikų[35]. Lyginant 2011 ir 2014 metų duomenis yra matomas socialinės rizikos šeimų bei vaikų augančių jose mažėjimas.

Vadovaujantis seniūnijų pateiktais duomenimis (seniūnijų anketos saugomos Kretingos VVG būstinėje, adresu Vilniaus g. 18, Kretinga), 2014 metais Kretingos rajono kaimiškose vietovėse gyveno 72 vieniši asmenys bei 245 socialinės globos bei rūpybos reikalaujantys asmenys. Rajone 2014 metais buvo 2978 mažas pajamas gaunančios šeimos (maisto banku besinaudojančios šeimos).

Apie priklausomybės ligomis sergančius asmenis pateikiama informacija pagal Lietuvos socialiniame žemėlapyje pateikiamą informacija apie rajone įskaitant ir miestą sergamumą narkomanija, taksikonamanija 2009 - 0 asmenų, kai tuo tarpu šalyje 345 asmenys, alkoholizmus 2009 metais - 14 asmenų, kai tuo tarpu šalyje - 2082 asmenys, 2010 metais sergamumas narkomanija ir taksikomanija nepakito- 0 asmenų, kai tuo tarpu šalyje sumažėjo iki 328 asmenų, sergamumas alkoholizmu sumažėjo iki 8 asmenų, šalyje sumažėjo iki 1893 asmenų. 2011 metais sergamumas narkomanija ir taksikomanija rajone išliko 0, tuo tarpu šalyje sumažėjo iki 251 asmens, sergamumas alkoholizmu rajone sumažėjo iki 7 asmenų, šalyje padidėjo iki 2160 asmens[36]

Pagal Lietuvos statistikos departamento Lietuvos Respublikos 2011 metų visuotinio gyventojų ir būstų surašymo rezultatus Kretingos rajone įskaitant ir miestą gyveno 15 114 ekonomiškai neaktyvių gyventojų[37]. Taip pat pagal Lietuvos statistikos departamento 2011 m. gyventojų ir būstų surašymo rezultatus matyti, kad Kretingos rajone įskaitant ir miestą 2011 m.buvo 14897 užimti gyventojai ir 4629 bedarbiai[38]. Informaciją už 2013 m. ir vėlesnius metus apie bedarbių skaičių VVG teritorijoje pateikėme VPS 2.4 dalyje vadovaudamiesi Lietuvos darbo biržos pateiktais statistiniais duomenimis, kaip nurodyta Instrukcijoje (žr. VPS 2.4 dalį, kur pateiktoje 2011–2014 m. laikotarpio analizėje matyti bedarbių skaičiaus VVG teritorijoje mažėjimo tendencija).

Remiantis Lietuvos socialinio žemėlapio duomenimis Kretingos rajono savivaldybėje įskaitant ir miestą neįgaliųjų, vyresnių kaip 18 metų, 2011 metais buvo 2420, 2012 metais sumažėjo iki 2388, 2013 metais neįgaliųjų skaičius rajone išliko nepakitęs. Neįgaliųjų, jaunesnių kaip 18 metų,

34 Duomenys pateikti Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos statistikoje, patalpintoje . internetinėje svetainėje, prieiga http://www.socmin.lt/lt/seima-ir-vaikai/soc-parama-seimoms-vaikams/statistika-5568.html

35 Dokumentai pateikiami Kretingos rajono savivaldybės internetinėje svetainės puslapyje „Socialinių paslaugų planai“, internetinė prieiga https://www.kretinga.lt/node/6871

36 http://www.socialiniszemelapis.lt/index.php?806714823 „Sveikatos rodikliai‘

37 https://osp.stat.gov.lt/documents/10180/217110/Informacija+apie+gyventoju+uzimtuma.pdf/d6a46170-012d-40d0-afdd-f8c1621a6eee

38 https://osp.stat.gov.lt/temines-lenteles. Lietuvos Respublikos 2011 metų visuotinio gyevntojų ir būstų surašymo rezultatai.

2011 metais rajone buvo 948 asmenys, 2012 metais šis skaičius sumažėjo iki 931 asmenų, 2013 metais sumažėjo iki 908 asmenų[39].

APIBENDRINIMAS:

- ✓ Kaimiškose vietovėse gyvena 49,84 proc. viso rajono gyventojų, kai tuo tarpu šalies kaimo gyventojai sudaro 33,19 proc., Klaipėdos apskrities 28,61 proc. (R6);
- ✓ Rajone miesto gyventojų mažėja labiau nei kaimo gyventojų (R7);
- ✓ Pagal 2011 ir 2014 metų seniūnijų pateiktus duomenis, rajonui būdinga gyventojų senėjimo tendencija (R8);
- ✓ Kretingos rajone yra santykinai maža 0-18 metų amžiaus gyventojų grupė (R9);
- ✓ Rajone santykinai maža darbingo amžiaus gyventojų dalis (R10);
- ✓ Didėja sveikatos priežiūros, globos ir rūpybos įstaigų poreikis, asmenų, kuriems reikalinga globa ir nuolatinė priežiūra, skaičius (R11);
- ✓ Apie 50,32 proc. Kretingos rajono socialinių poreikių turinčių gyventojų gyvena kaime (R12);
- ✓ Kretingos rajone gyventojų išsislavinimo lygis atitinka Lietuvos gyventojų išsilavinimo lygį (R13);
- ✓ 98,36 proc. rajono gyventojų yra Lietuvos tautybės (R14);
- ✓ 33,28 proc. gyventojų pragyvenimo šaltinis yra darbo užmokestis (R15);
- ✓ 29,95 proc. rajono gyventojų yra išlaikoma šeimos (R16);
- ✓ Rajone 2011-2014 metais socialines pašalpas gaunančių gyventojų procentas sumažėjo nuo 6,45 iki 5,4 proc. (R17);
- ✓ 51 proc. socialinių pašalpų gavėjų gyvena kaimo vietovėse (R18);

Nagrinėjant gyventojų socialinę situaciją buvo nustatyta, kad opiausios gyventojų socialinės problemos yra mažos gyventojų pajamos, gyventojų senėjimas bei gyventojų mažėjimas.

Anketinė gyventojų apklausa taip pat parodė, kad gyventojai įvardijo tas pačias problemas. 47,9 proc. gyventojai kaip opiausią problemą nurodė mažas gyventojų pajamas, 33,1 proc. gyventojų senėjimą įvardijo kaip opiausią problemą, 30,3 proc. gyventojų skaičiaus mažėjimą nurodė kaip opiausią rajono problemą. Atliekant apklausą gyventojai kaip problemų sprendimo būdą įvardijo svarbiausias sritis, kurios turi būti tobulinamos. 53,9 proc. teigia, kad turi būti finansuojamos jaunimo verslo iniciatyvos, 52,2 proc. mano, kad labai svarbus yra laisvalaikio (kultūros, sporto ir pan.) galimybių didinimas kaime.

Apklausos duomenys taip pat atskleidė svarbiausias paramos skyrimo sritis kaimo vietovėje. Pirmoji sritis - parama darbo vietų kūrimui, ją kaip svarbiausią įvardijo 73,6 proc., antroji pagal svarbumą sritis - paslaugų gyventojams plėtra, 66,5 proc., viešosios infrastruktūros plėtrą nurodė 57,3 proc., naujovių skatinimą ir diegimą kaimo vietovėse - 54,1 proc. ir sveikatinimo priemonių aktyvinimą, kaip vieną iš svarbiausių paramos skyrimo sričių įvardijo 54,1 proc.

Formuojant teritorijos viziją buvo atsižvelgta į situacijos vertinimą bei gyventojų apklausą. Atsižvelgiant į turimą biudžetą bei rajono galimybes buvo suformuota vizija, kurios tikslas puoselėti kaimo vietoves, kuriant darbo vietas kaime, taip pat pritraukti daugiau jaunimo gyventi ir dirbti kaime.

2.4. VVG teritorijos ekonominė situacija

Pagal statistikos departamente pateiktus 2011 metų surašymo duomenis, Kretingos rajone, kartu su miestu, žemės ūkiu, miškininkyste ir žuvininkyste užsiima 914 asmenys, pramonėje dirba 3126 gyventojai, paslaugų sektoriuje dirba 10682. [40]

39 Lietuvos socialinio žemėlapio internetinė prieiga http://www.socialiniszemelapis.lt/index.php?sav=21

40 2011 m. Gyventojų ir būstų surašymo duomenys. Skyriuje: Gyventojų užimtumas. https://osp.stat.gov.lt/2011-m.-surasymas

Pagal Kretingos rajono seniūnijų pateiktus 2014 metų duomenis Kretingos rajono kaimiškose teritorijose (seniūnijų anketos saugomos Kretingos VVG būstinėje, adresu Vilniaus g. 18, Kretinga) - žemės ūkiu užsiima 3827 gyventojai, miškininkystės sektoriuje dirba 94 gyventojai, žuvininkyste užsiima 15 gyventojų, prekybos sektoriuje dirba 175 gyventojai, gamyba užsiima 369 gyventojai, paslaugų sektoriuje dirba 34 gyventojai.

2014 metais Kretingos savivaldybės, įskaitant ir miestą, darbo rinka šiek tiek gerėjo – mažėjo nedarbas, didėjo įsidarbinimo galimybės, darbdaviai sušvelnino poziciją darbuotojų skaičiaus mažinimo atžvilgiu. Nepaisant padidėjusios darbo jėgos paklausos, daugumai bedarbių vis dar buvo sunku susirasti darbą, nedarbas išliko struktūrinis – trūko kvalifikuotų darbuotojų, didėjo darbo pasiūlos ir paklausos neatitikimas, didelei daliai bedarbių padėti įsidarbinti reikėjo papildomų pastangų (ilgalaikiams bedarbiams, jaunimui). Didėjant nedarbui, aktualia problema tampa darbo pasiūlos ir paklausos struktūros neatitikimas profesiniu, kvalifikaciniu, teritoriniu požiūriu, didėja verslo poreikius tenkinančios darbo pasiūlos ir paklausos suderinamumo problema[41].

Vadovaujantis Klaipėdos teritorinės darbo biržos pateiktais duomenimis ir statistikos departamento duomenimis buvo apskaičiuotas Kretingos rajono, įskaitant ir miestą, nedarbo lygis 2011 metais, kuris siekė 11,9 proc., tuo tarpu Lietuvos nedarbo lygis siekė 13,1 proc., 2014 metais Kretingos rajono nedarbo lygis sumažėjo iki 5,3 proc., Lietuvoje nedarbo lygis sumažėjo iki 9,5 proc.. Keturių metų laiko tarpe yra matomas aiškus nedarbo lygio mažėjimas tiek Kretingos rajone, tiek Lietuvoje[42] .

6 pav. pateikiamas bedarbių skaičius Kretingos rajono kaimiškose vietovėse. Nuo 2012 metų iki 2014 metų yra matomas didelis nedarbo mažėjimas, nedarbas per šių metų laikotarpį sumažėjo 32,16 proc., kai tuo tarpu Lietuvoje nedarbo lygis 2012-2014 metų laikotarpiu sumažėjo 25,47 proc.. Apibendrinant galima daryti išvadas, kad Kretingos rajone nedarbo lygis sparčiai mažėja lyginant su Lietuvos nedarbo lygiu (Duomenis pateikė Klaipėdos teritorinės darbo biržos darbo išteklių skyrius, pridedamas 2015 m. birželio 17 d. el. laiškas vaizdo spausdinimo (anglų k. *Print Screen*) formatu ir lentelė).

2011 metais Kretingos rajone, įskaitant ir miestą, buvo 2288 laisvos darbo vietos, kai tuo tarpu Kretingos rajono savivaldybėje buvo 3337 bedarbiai iš jų 1479 kaimo gyventojai, 2012 metais rajone buvo 1161 laisvos darbo vietos, įregistruota bedarbių savivaldybėje buvo 4856, iš jų 2217 kaimo gyventojai. 2013 metais Kretingos rajono darbo biržoje buvo įregistruotos 2230 laisvos darbo vietos, visame rajone įregistruota 4157 bedarbiai, iš jų 1925 kaimo gyventojai. 2014 metais Kretingos rajono savivaldybėje buvo 1603 laisvos darbo vietos kai tuo tarpu rajone buvo 3311 bedarbiai, iš kurių 1504 kaimo gyventojai. (Žr. 6 ir 7 pav.) (Duomenis pateikė Klaipėdos teritorinės darbo biržos darbo išteklių skyrius, pridedamas 2015 m. birželio 17 d. el. laiškas vaizdo spausdinimo (anglų k. *Print Screen*) formatu ir lentelė).

Siekiant patenkinti augančius reikalavimus bei išlaikyti esamą situaciją, būtina didinti darbo ieškančių asmenų konkurencinius gebėjimus, užimtumo politiką orientuoti į Darbo biržos paslaugų kokybės bei prieinamumo didinimą ir glaudesnio bendradarbiavimo su darbdaviais bei socialiniais partneriais plėtrą.

41 Kretingos rajono savivaldybės 2015 metų socialinių paslaugų planas. http://www.infolex.lt/kretinga/Default.aspx?Id=3&DocId=11668
42 http://www.ldb.lt/Informacija/DarboRinka/Puslapiai/statistika_tab.aspx

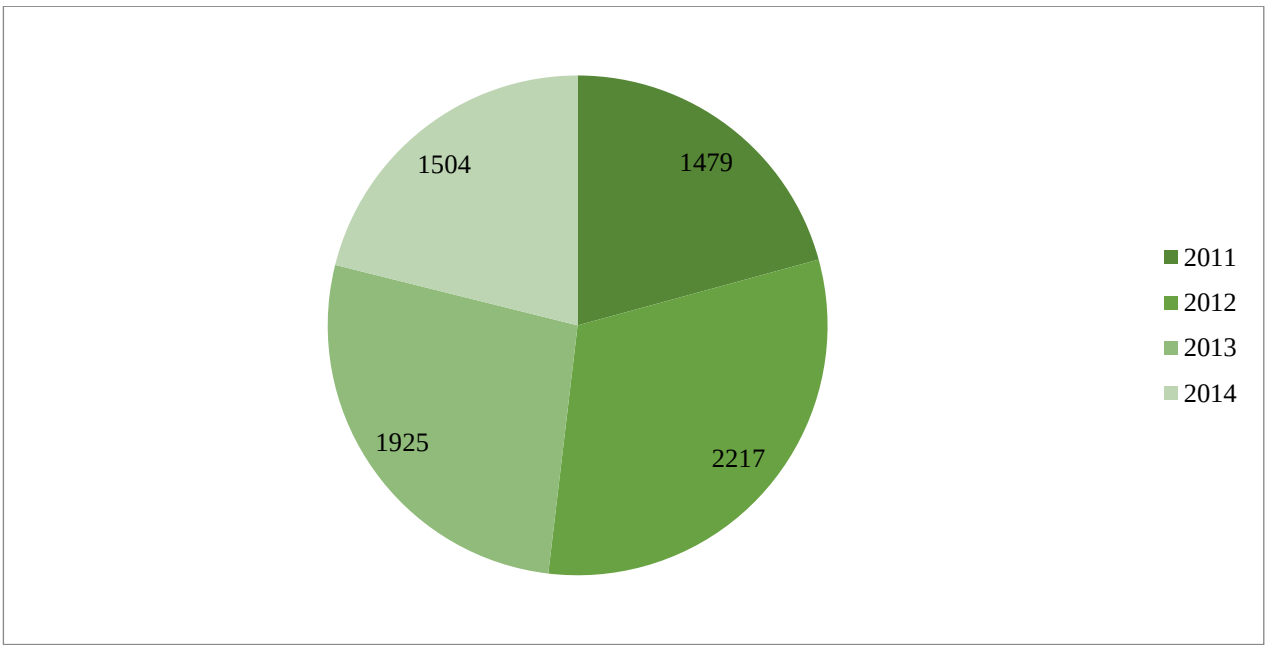

6 pav. Registruotų bedarbių skaičius 2011–2014 m. laikotarpiu Kretingos rajono kaimiškose vietovėse, vnt.
(duomenys iš Klaipėdos teritorinės darbo biržos)

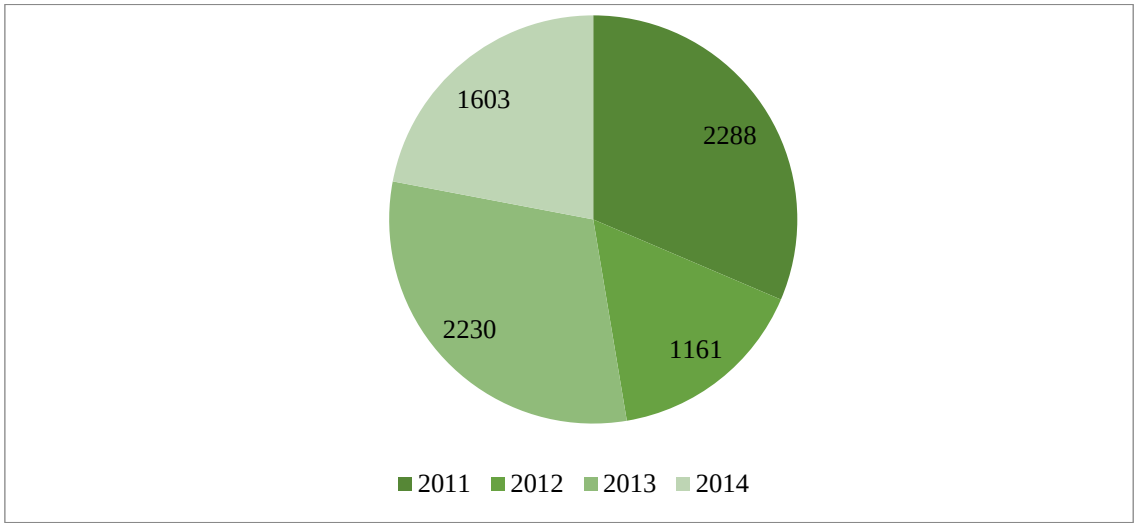

7pav. Laisvų darbo vietų skaičius 2011–2014 m. laikotarpiu Kretingos rajone (įskaitant miestą), vnt.
(duomenys iš Klaipėdos teritorinės darbo biržos)

2011 metais Kretingos rajono savivaldybės administracija finansavo penkiolika bendruomeninių projektų. Bendra projektų vertė - 1 448,10 eurai. 2012 metais Kretingos rajono savivaldybės administracija finansavo septyniolika bendruomeninių projektų, kurių bendra vertė yra 2 896,20 eurai. 2013 metais savivaldybės administracija finansavo dvidešimt vieną bendruomeninį projektą, kurių vertė - 2 896,20 eurai. 2014 metais Kretingos rajono savivaldybės administracija finansavo dvidešimt penkis bendruomeninius projektus, kurių bendra vertė 2 896,20 eurai (Duomenis pateikė Kretingos rajono savivaldybės administracijos Strateginio planavimo ir investicijų skyrius, pridedamas 2015 m. birželio 18 d. el. laiškas vaizdo spausdinimo (anglų k. *Print Screen*) formatu).

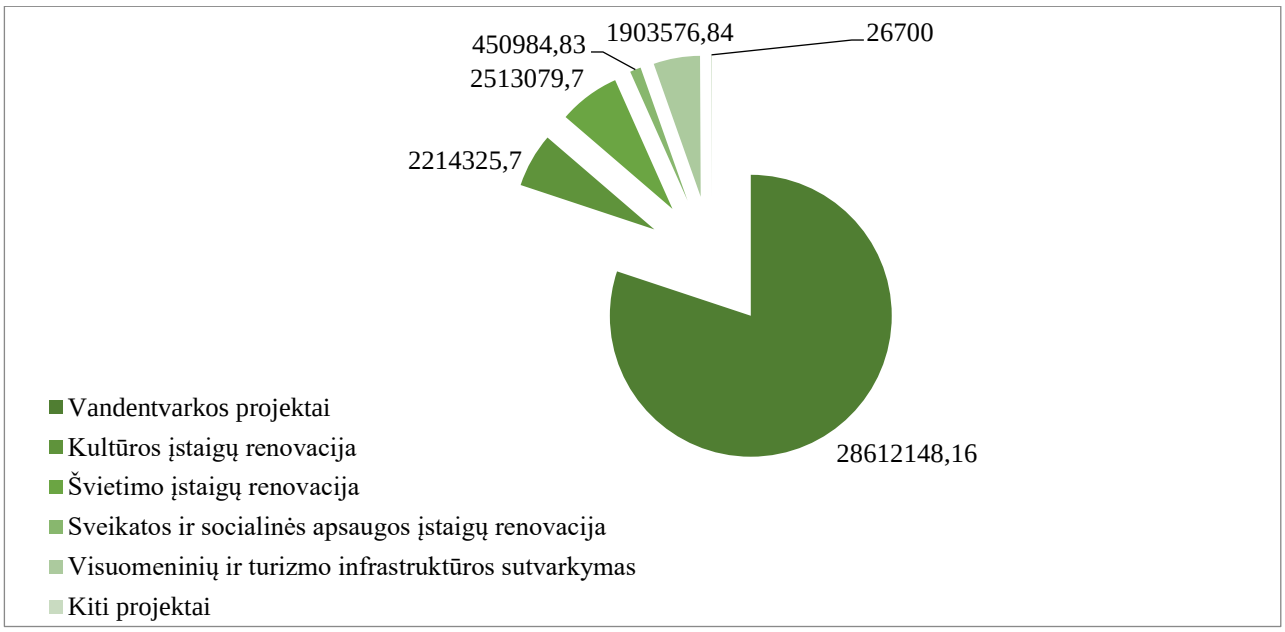

8 pav. Kretingos rajono savivaldybės 2007–2014 m. laikotarpiu ES ir kitų fondų pritrauktos investicijos pagal projektų pobūdį į VVG teritoriją, eur.
(pagal Kretingos rajono savivaldybės pateiktus duomenis)

Per 2007-2014 metų laikotarpį Kretingos rajono savivaldybė į kaimiškąsias rajono vietoves pritraukė daugiau kaip 35 720 815 eurų investicijų. Aukščiau pateiktame paveiksle pateikiamas lėšų pasiskirstymas pagal projektų pobūdį (žr. 8 pav.). 1 043 332 eurai investicijų buvo pritraukta per Kretingos rajono kaimo plėtros asociaciją (Duomenis pateikė Kretingos rajono savivaldybės administracijos Strateginio planavimo ir investicijų skyrius, pridedamas 2015 m. birželio 18 d. el. laiškas vaizdo spausdinimo (anglų k. *Print Screen*) formatu).

Rajono nevyriausybinės organizacijos į Kretingos rajono kaimiškąsias vietoves investavo daugiau kaip 1 167 697 eurų iš Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (Kretingos kaimo plėtros asociacijos duomenys, pagal finansuotus projektus).

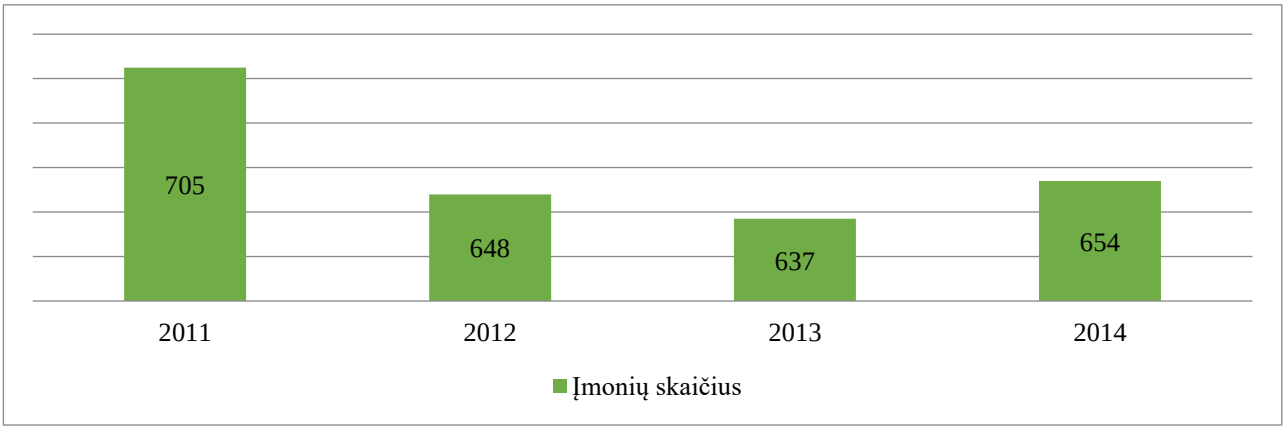

9 pav. Veikiančių mažų ir vidutinių įmonių skaičius Kretingos rajono savivaldybėje (įskaitant ir miestą) 2011–2014 m. laikotarpiu, vnt.
(pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis)

Smulkus ir vidutinis verslas yra vienas svarbiausių ekonomikos augimo veiksnių, turintis esminį poveikį bendrai šalies ūkio raidai, naujų darbo vietų kūrimui ir socialiniam stabilumui. Vadovaujantis statistikos departamento pateiktais duomenimis 2011 metais Kretingos rajono savivaldybėje, įskaitant ir miestą, veikė 705 mažos ar vidutinės įmonės, 2012 metais Kretingos rajono savivaldybėje, įskaitant ir miestą, veikė 648 mažos ar vidutinės įmonės, 2013 metais 637 mažos ar vidutinės įmonės, 2014

metais 654 mažos ar vidutinės įmonės. Daugumoje tai uždarosios akcinės bendrovės ar individualios įmonės statusą turinčios įmonės (žr. 9 pav.). [43]

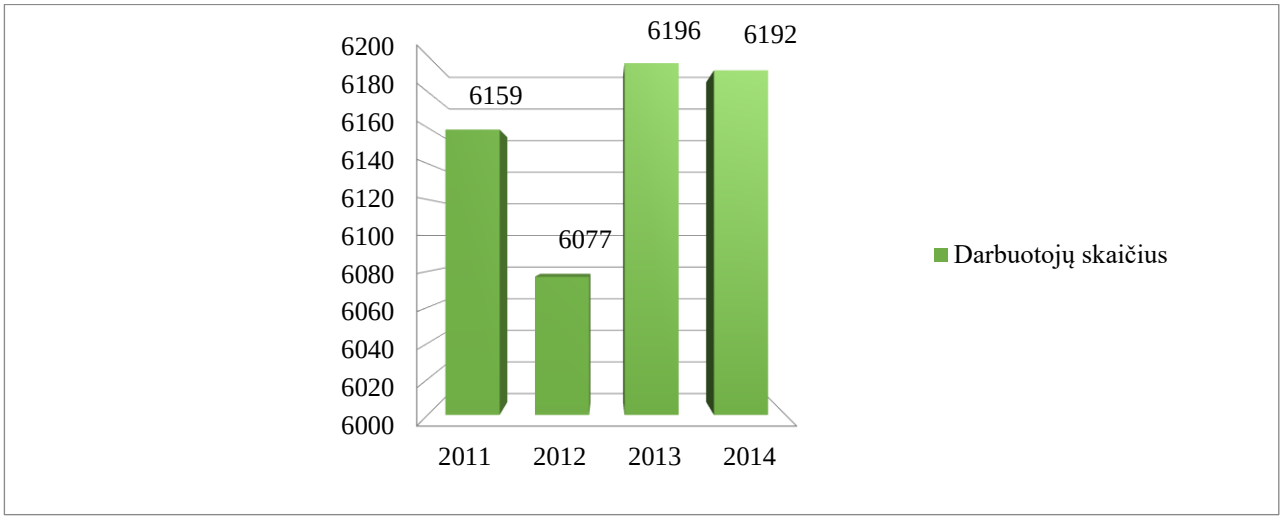

10 pav. Darbuotojų skaičiaus kaita Kretingos rajono savivaldybės (įskaitant ir miestą) veikiančiose mažose ir vidutinėse įmonėse 2011–2014 m. laikotarpiu, vnt

Atsižvelgiant į statistikos departamento pateiktus duomenis matyti, kad nuo 2011 metų iki 2014 metų smulkių ir vidutinių įmonių skaičius sumažėjo penkiasdešimt viena įmone, tačiau 2012 – 2014 metų laikotarpiu įmonių skaičius didėjo.

Taip pat kaip iš 11 paveikslėlyje pateiktų duomenų matyti, pastebima tendencija, kad mažėjant įmonių skaičiui didėjo darbo vietų skaičius, 2011 metais įdarbintų asmenų skaičius siekė 6159, o 2014 metais - 6192, taigi įdarbintų asmenų skaičius padidėjo 33 asmenimis, kuomet įmonių skaičius sumažėjo 51. [44] Galima daryti prielaidą, kad smulkus ir vidutinis verslas plečiasi, tačiau nesikuria naujos įmonės (žr. 10 pav.).

Kretingos rajono savivaldybės 2014 m. duomenimis, Kretingos rajono savivaldybėje nevalstybiniam sektoriui priklausančių įstaigų, atstovaujančių neįgaliesiems, vykdančių neįgaliųjų socialinę integraciją, užtikrinančių neįgaliųjų užimtumą, poilsį, sportą, turizmą, kultūrinę veiklą, tarptautinį bendradarbiavimą, teikiančių socialines paslaugas yra dešimt: Lietuvos sutrikusio intelekto žmonių globos bendrijos „Viltis“ Kretingos skyrius, Kretingos aklųjų ir silpnaregių centras, Kretingos kurčiųjų draugija, Kretingos rajono neįgaliųjų draugija, Raudonojo kryžiaus draugijos Kretingos skyrius, Labdaros valgykla „Rūpestėliai“, Kretingos moterų informacijos ir mokymo centras, Kretingos vyrų savipagalbos centras, VšĮ Šv. Antano dienos centras, Vaiko širdies asociacija. Organizacijose dirbantys specialistai gerai pažįsta savo klientus, supranta jų poreikius, todėl paslaugos taiklios ir efektyvios: ne tik teikiama socialinė pagalba, bet ir sudaromos sąlygos turiningai praleisti laisvalaikį, dalyvauti įvairiuose renginiuose, paskaitose, vykdomas šių asmenų švietimas, teikiama informacija, tarpininkaujama atstovaujant jų interesams ir pan[45].

Visos šios organizacijos veikia Kretingos mieste. Kaimo vietovėse nėra nei vienos nevyriausybinės organizacijos teikiančios socialines paslaugas. Taip pat nėra bendruomeninio verslo. Taigi yra matomos socialinio ar/ir bendruomeninio verslo kaimo vietovėse augimo tendencijos[46]. Atlikus kaimo gyventojų poreikių analizę yra matomas didelis socialinių paslaugų bei bendruomeninio verslo poreikis. Analizės rezultatai pateikiami VPS 10 priede. Poreikių analizę atliko

43Statistikos departamentas. Interneto prieiga http://db1.stat.gov.lt/statbank/SelectVarVal/saveselections.asp
44 Statistikos departamentas. Interneto prieiga http://db1.stat.gov.lt/statbank/SelectVarVal/saveselections.asp
44 Kretingos rajono savivaldybės 2015 metų socialinių paslaugų planas. http://www.infolex.lt/kretinga/Default.aspx?Id=3&DocId=11668
45 Kretingos rajono savivaldybės 2015 metų socialinių paslaugų planas. http://www.infolex.lt/kretinga/Default.aspx?Id=3&DocId=11668

Kretingos kaimo plėtros asociacijos administarcijos darbuotojai (anketos yra saugomos Kretingos kaimo plėtros asociacijos būstinėje adresu Vilniaus g. 18, Kretinga)

Pagal Valstybinės mokesčių inspekcijos teikiamus duomenis Kretingos rajone, įskaitant ir miestą, nuo 2011 metų iki 2014 metų yra matomas didelis augimas savarankiškai dirbančių asmenų pagal verslo liudijimą. 2011 metais rajone pagal verslo liudijimą dirbo 1268 asmenys, kai tuo tarpu 2014 metais jau dirbo 1565 asmenys, tai yra beveik 19 proc. daugiau (žr. 11 pav.). [47]

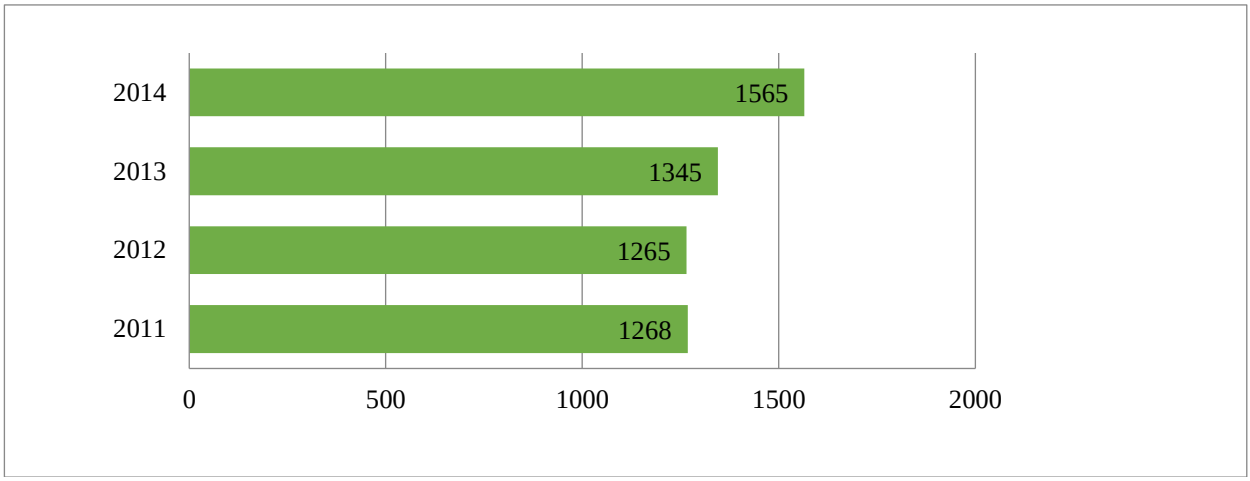

11 pav. Savarankiškai dirbančių asmenų pagal verslo liudijimą skaičius Kretingos rajone (įskaitant ir miestą) 2011–2014 m. laikotarpiu, vnt.

Valstybinė mokesčių inspekcija pateikia duomenis taip pat ir apie asmenis turinčius individualios veiklos pažymą. Imant 2014 metų sausio–gruodžio mėn. pateiktus duomenis (duomenys teikiami Kretingos rajono, įskaitant ir miestą, mastu), iš 12 pav. pavaizduotų duomenų matyti, kad 2014 metais nuo sausio iki gruodžio mėnesių asmenų, užsiimančių individualia veikla, skaičius didėjo. 2014 metų asmenų, užsiimančių individualia veikla, vidurkis buvo 662,67. [48] Tačiau reikia pažymėti, kad lyginant dirbančių pagal verslo liudijimą skaičių 2014 m. su dirbančių pagal individualią veiklą skaičiumi, matyti , kad Kretingos rajone (įskaitant ir miestą) asmenų, dirbančių pagal verslo liudijimą, 2014 metais yra apie 68 proc. daugiau, nei asmenų, turinčių individualią veiklą.

47 Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos duomenys pateikti internetinėje svetainėje. Internetinė prieiga https://www.vmi.lt/cms/gyventojai

48 Valstybinės mokesčių inspekcijos tinklapis. Internetinė prieiga https://www.vmi.lt/cms/gyventojai

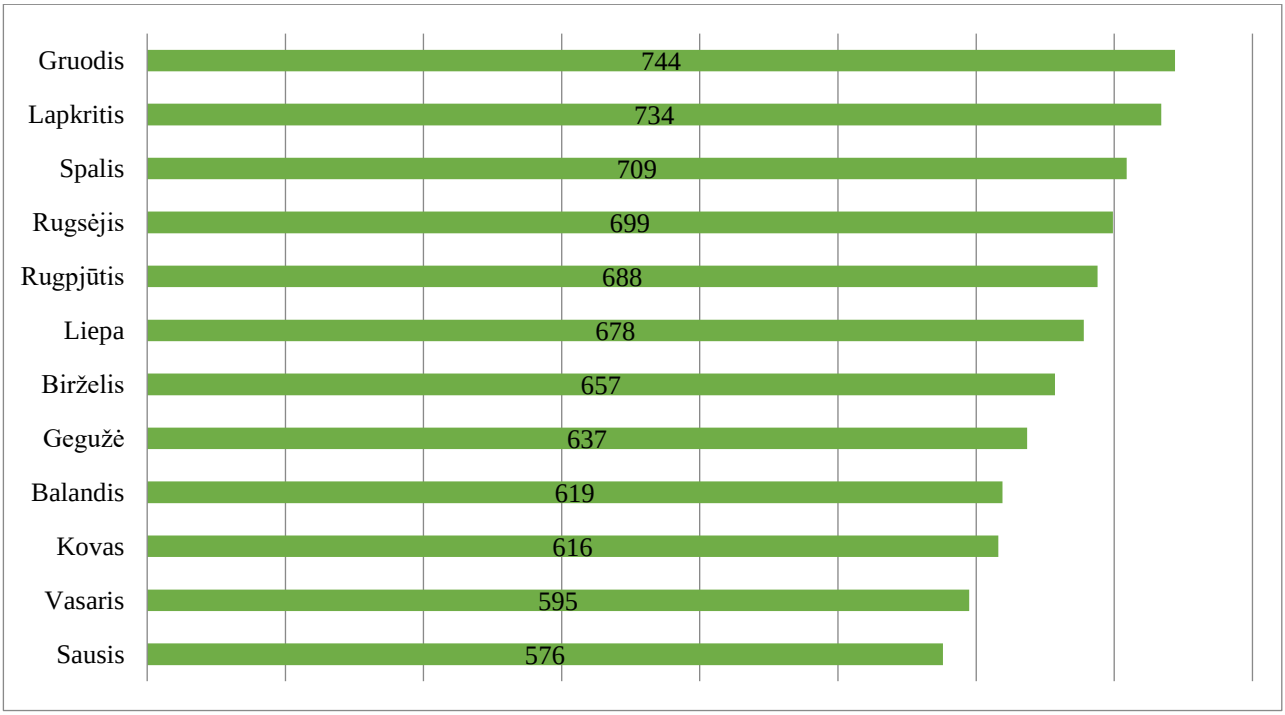

12 pav. Savarankiškai dirbančių asmenų pagal individualią veiklą skaičius Kretingos rajone (įskaitant ir miestą) 2014 m. sausio–gruodžio mėn., vnt.

Atsižvelgiant į surinktus duomenis visos Kretingos rajone veikiančios pramonės įmonės ar stambūs ne ūkio verslo subjektai veikia Kretingos miesto teritorijoje. Atlikta apklausa parodė, kad kaimiškoje teritorijoje nėra veikiančių stambių ne žemės ūkio ar pramonės subjektų. Apklausos rezultatai pateikiami VPS 10 priede. Apklausą atliko Kretingos kaimo plėtros asociacijos administracijos darbuotojai (anketos yra saugomos Kretingos kaimo plėtros asociacijos būstinėje adresu Vilniaus g. 18, Kretinga)

Kretingos rajono savivaldybės 2014–2020 metų plėtros plane, patvirtintame 2014 m. gegužės 29 d. tarybos sprendimu Nr. T2-163, nurodyta, kad 2013 m. visame Kretingos rajone veikė šešios kaimo turizmo sodybos (Žr. 4 lent.). [49] Pagal statistikos departamento pateiktus duomenis Lietuvoje 2014 metais veikė 662 kaimo turizmo sodybos[50]. Lietuvoje vienai kaimo turizmo sodybai vidutiniškai tenka 4412 Lietuvos gyventojų, kai tuo tarpu Kretingos rajone vienai kaimo turizmo sodybai tenka net 6625 Kretingos rajono gyventojai. Taigi galima daryti prielaidą, kad Kretingos rajone yra matomas kaimo turizmo sodybų trūkumas, vadovaujantis pateiktis statistiniais duomenimis bei gyventojų poreikiais, net 22,7 procentai gyventojų nurodė, kad turizmo infrastruktūros ir paslaugų plėtras yra labai svarbi rajonui Apklausos rezultatai pateikiami VPS 10 priede. Apklausą atliko Kretingos kaimo plėtros asociacijos administracijos darbuotojai (anketos yra saugomos Kretingos kaimo plėtros asociacijos būstinėje adresu Vilniaus g. 18, Kretinga).

4 lentelė. Kretingos rajone 2013 m. veikiančios kaimo turizmo sodybos ir jų teikiamos paslaugos

Kaimo turizmo sodybos	Teikiamos paslaugos
HBH Juozo alus (kaimo turizmo paslaugų kompleksas, Žibininkų k.)	Pirtys, baseinas, apgyvendinimas, maitinimo paslaugos, sporto, vaikų žaidimų aikštelės, jodinėjimas (žirgų nuoma), žaidimo automatai, žvėrinčius, dažasvydis, pneumatinių ginklų tiras, lauko treniruokliai, teniso kortai, patalpų renginiams nuoma, koncertinė programa, nuotykių parkas, pramogų parkas, valčių, vandens dviračių nuoma, mėgėjiška žvejyba, organizuojamos parodos, plenerai.
Orvidų sodyba – muziejus, Gargždelės k.	Muziejus

49 Kretingos rajono savivaldybės 2014 - 2020 metų plėtros planas. https://www.kretinga.lt/node/7949
50 http://osp.stat.gov.lt/temines-lenteles52

Kaimo turizmo sodybos	Teikiamos paslaugos
Dalios dvarelis (kaimo turizmo sodyba, adresas: Malūno g. 5, Laukžemės k.)	Pirtis, kubilas, baidarių nuoma, šiaurietiškos lazdos, žvejybos Šventosios upėje organizavimas, yra vietos palapinėms statyti.
Pamiškės sodyba (Valentino Litvino kaimo turizmo sodyba, Juzumų k.)	Pirtis (su burbuliniu baseinu), pobūvių patalpos nuoma.
Virkštininkų dvaro užeiga (dvaro užeiga, Vydmantų k.)	Uždaras vaikų žaidimų kambarys, sporto (krepšinio, tinklinio) aikštelės.
Vienkiemis (kaimo turizmo sodyba, Padvarių k.)	Pirtis (4), maitinimas (kavinės paslaugos), patalpų renginiams nuoma, koncertinė programa, apgyvendinimas, vaikų žaidimo aikštelės, pavėsinės, sporto aikštelės, rakandų muziejus, mini zoologijos sodas, valčių, vandens dviračių nuoma, žvejybos organizavimas.

Turizmas – itin dideles galimybes Kretingos rajono savivaldybei teikianti sritis. Nepaisant to, kad šalia yra įsikūręs vienas populiariausių Lietuvos kurortų, pritraukiantis dalį turistų aptarnavimo pajamų į Kretingos rajoną, Kretingos rajonas ir pats yra patraukli vietovė tiek savo gamtiniais, tiek kultūriniais – pažintiniais resursais. Didelis privalumas yra miesto centre teikiamos turizmo informacijos paslaugos, tačiau siekiant pritraukti daugiau turistų į rajoną, būtina stiprinti apgyvendinimo, laisvalaikio paslaugų, ypač aktyvaus poilsio sektorių, legalizuoti ir skleisti informaciją apie apgyvendinimo ir kitas laisvalaikio organizavimo paslaugas teikiančius ūkio subjektus.

Pagal seniūnijų pateiktus duomenis (seniūnijų anketos saugomos VVG būstinėje, adresu Vilniaus g. 18, Kretinga) Kretingos rajono kaimo vietovėse paslaugų sektorius yra prastai išvystytas. Paslaugų sektorių kaimo vietovėse daugiausiai sudaro maisto ir ūkinių prekių parduotuvės. Kitų paslaugų, tokių kaip, kirpyklos, skalbyklos, serviso paslaugas teikiančių įmonių, maitinimo paslaugas teikiančių įmonių, transporto paslaugas teikiančių įmonių rajone beveik nėra, tačiau pagal anketinės kaimo gyventojų apklausos duomenis, šios paslaugos yra būtinos kaimo vietovėse Apklausos rezultatai pateikiami VPS 10 priede. Apklausą atliko Kretingos kaimo plėtros asociacijos administarcijos darbuotojai (anketos yra saugomos Kretingos kaimo plėtros asociacijos būstinėje adresu Vilniaus g. 18, Kretinga)

Taip pat, pagal anketinės apklausos duomenis bei seniūnijų pateiktus duomenis (duomenys saugomi VVG būstinėje, adresu Vilniaus g. 18, Kretinga), Kretingos rajone yra prastai išvystytas susisiekimas, kadangi tarpmiestiniai autobusai važiuoja kelis kartus per dieną, gyventojai ne visada turi galimybę iš seniūnijoje esančių gyvenviečių nuvykti į Kretingos miestą arba kitas gyvenvietes.

Komunalines paslaugas visame Kretingos rajone teikia viena komunalinių paslaugų įmonė.

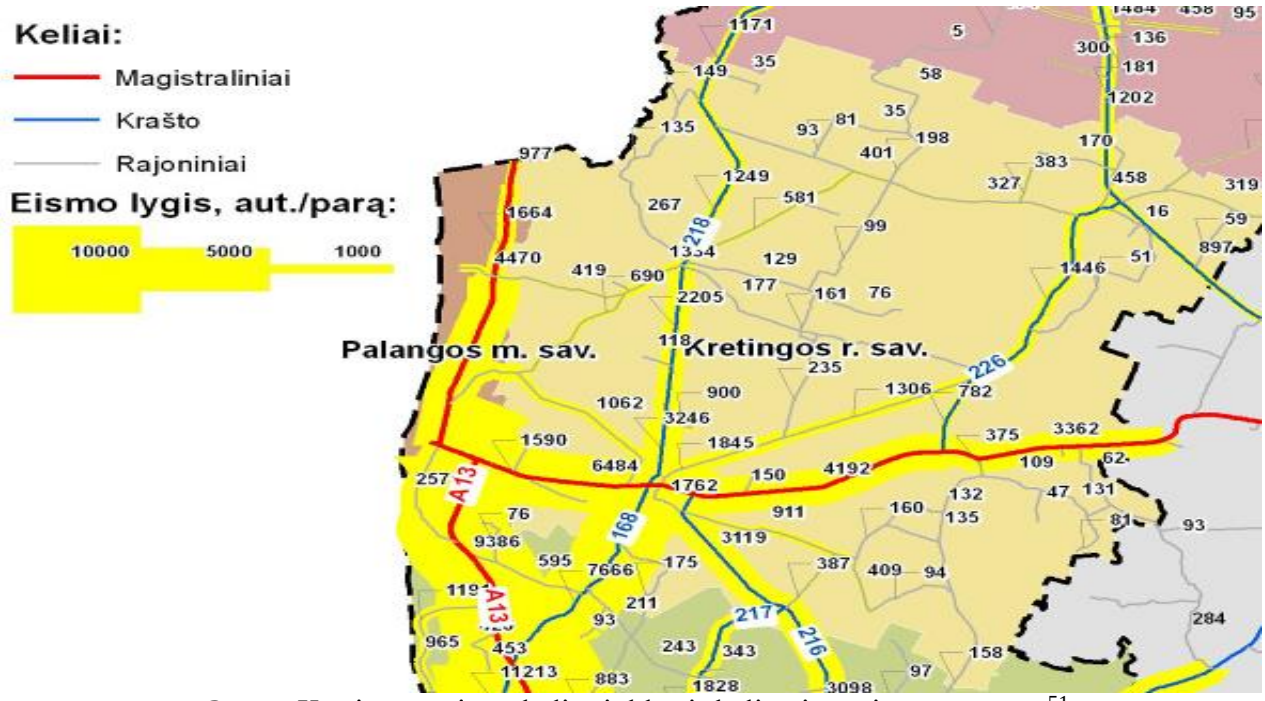

13 pav. Kretingos rajono kelių tinklas ir kelių eismo intensyvumas[51]

Kretingos rajono savivaldybėje yra gerai išvystytas kelių tinklas. Teritoriją rytų vakarų kryptimis kerta 31,5 km magistralinio kelio A11 (Šiauliai-Palanga) bei europinės magistralės E272 (Vilnius-Panevėžys-Palanga-Klaipėda) atkarpa. Kretingos rajono savivaldybę šiaurės pietų kryptimis kerta 5 krašto keliai: 216 Gargždai-Kretinga, 218 Kretinga-Skuodas, 226 Kartena-Kūlupėnai-Salantai, 169 Skuodas-Plungė ir 168 Klaipėda-Kretinga. Visos teritorijos kelių tinklą sudaro 34 rajoniniai keliai. Vadovaujantis Kretingos rajono savivaldybės 2014-2020 metų plėtros plane pateikta informacija 2011 metais vietinės reikšmės automobilių kelių ilgis Kretingos rajone buvo 819 km., 2012 metais- 885 km. Žvyro kelių ilgis 2011 metais siekė 647 km., 2012 metais 709 km[52].

Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymu nustatyta viena iš savarankiškųjų savivaldybių funkcijų – vietinės reikšmės kelių ir gatvių priežiūra, taisymas, tiesimas ir saugaus eismo organizavimas. Vykdydama savo funkcijas, Kretingos rajono savivaldybės administracija skiria finansavimą seniūnijoms vietinės reikšmės kelių priežiūrai vykdyti. Valstybinės reikšmės ir rajoninės reikšmės kelius prižiūri VĮ „Klaipėdos regiono keliai“, Kretingos rajono kelių tarnyba.

Kretingos rajone, kaip ir daugelyje Lietuvos rajonų, susisiekimas yra prastai išvystytas. Viešasis transportas per retai kursuoja iš miesto į kaimą ir atvirkščiai[53].

Kretingos rajono savivaldybėje be kelių transporto yra išvystytas ir geležinkelių transportas. Teritoriją kerta keleivinė geležinkelių trasa Klaipėda-Vilnius. Kretingos rajone veikia 2 geležinkelio stotelės: Kūlupėnuose ir Kretingoje. Kretingos rajono savivaldybėje gerai išvystytas kelių transportas, dėl šios priežasties rajonas yra palankus užsiimti gamyba bei eksportu[54].

Komunalinių atliekų, susidarančių buityje ir gamyboje, tvarkymo paslaugas teritorijoje teikia savivaldybės įmonė „Kretingos komunalininkas“. Kretingos rajono savivaldybėje veikianti atliekų tvarkymo sistema yra sudėtinė viso Klaipėdos regiono atliekų tvarkymo sistemos dalis[55].

Pagal seniūnijų pateiktus duomenis (anketos saugomos VVG būstinėje, adresu Vilniaus g. 18, Kretinga) 2014 metais Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos teritorijoje buvo 1040 ūkininkų, kurių ūkininkavimo plotas yra iki 5 ha, 875 ūkininkauja žemėje nuo 6 ha iki 20 ha, 496 ūkininkai deklaruoja ūkininkavimo plotus nuo 21 ha iki 50 ha, 151 ūkininko ūkininkavimo plotai yra nuo 51 ha

51 Šaltinis: Regioninė galimybių studija „Vakarų krantas“ Kelių transporto eismo Klaipėdos regione tyrimai www.vakarukrantas.lt (2011 metai)
52 Kretingos rajono savivaldybės 2014 - 2020 metų plėtros planas. https://www.kretinga.lt/node/7949
53 Kretingos rajono savivaldybės 2014 - 2020 metų plėtros planas. https://www.kretinga.lt/node/7949
54 Kretingos rajono savivaldybės 2014 - 2020 metų plėtros planas. https://www.kretinga.lt/node/7949
55 Kretingos rajono savivaldybės 2014 - 2020 metų plėtros planas. https://www.kretinga.lt/node/7949

iki 100 ha ir tik 101 ūkininkas deklaruoja ūkininkavimo plotus, kurie yra didesni nei 100 ha (žr. 14 pav.). Duomenys apie 2013 ir ankstesniais metais ūkininkaujančius asmenis nėra teikiami.

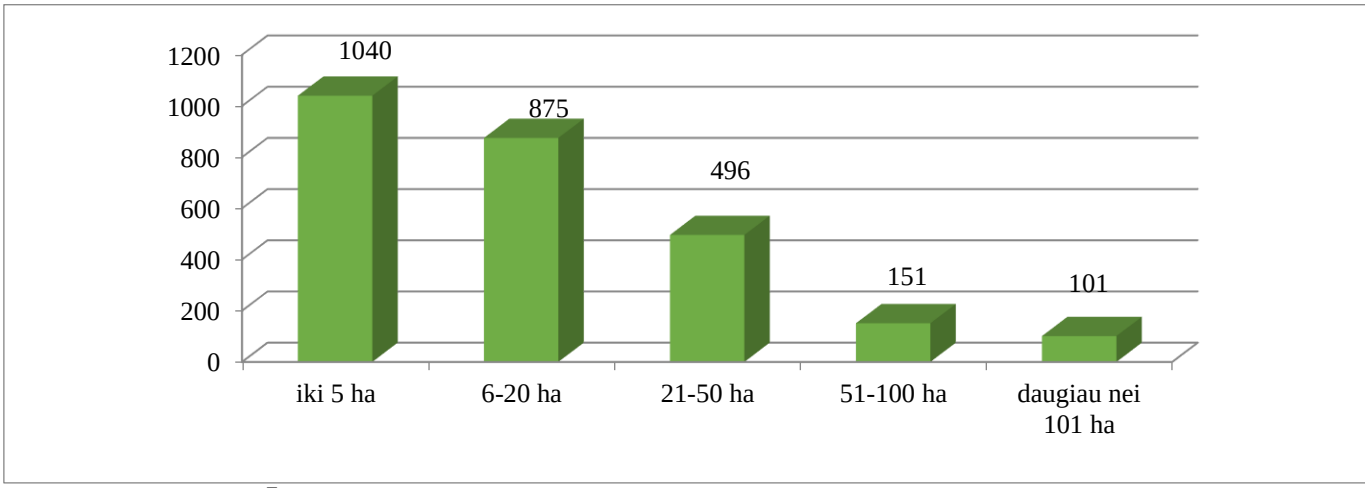

14 pav. Ūkininkaujančių skaičius Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos teritorijoje 2014 m. pagal ūkio dydį (ha), vnt.
(Seniūnijų pateikti duomenys)

Ūkių pasiskirstymas pagal ūkininkaujančių asmenų amžių. Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos teritorijoje 2014 m. buvo 815 ūkininkų iki 40 metų amžiaus bei 1180 ūkininkų vyresnių kaip 55 metai. Kretingos rajone jauni ūkininkai iki 40 metų sudaro tik apie 30 proc. visų ūkininkaujančių asmenų (žr. 15 pav.) (Seniūnijų anketos saugomos VVG būstinėje, adresu Vilniaus g. 18, Kretinga).

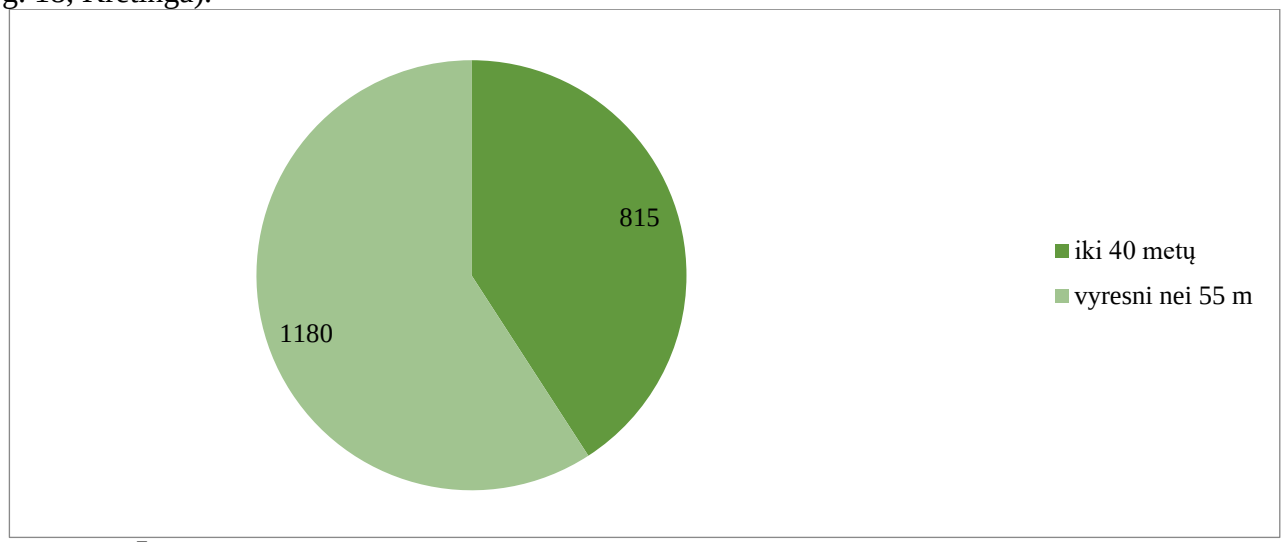

15 pav. Ūkininkaujančių skaičius Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos teritorijoje 2014 m. pagal amžių, vnt.
(Seniūnijų pateikti duomenys)

Skiriant ūkius pagal ūkių specializaciją (žr. 16 pav.) Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos teritorijoje vyrauja mišrūs ūkiai. Jie sudaro apie 40,97 proc. visų ūkių arba 1248 ūkiai. Augalininkystės ūkiai sudaro 32,96 proc. arba 1004 ūkiai. Rajone yra 225 gyvulininkystės ūkiai, arba 7,39 proc. visų ūkių. Ekologišku ūkininkavimu užsiima tik 23 ūkiai, tai yra 0,76 proc. nuo visų ūkių. Perdirbimu užsiima 546 ūkiai, arba 17,92 proc. visų ūkių. (Seniūnijų anketos saugomos VVG būstinėje, adresu Vilniaus g. 18, Kretinga)

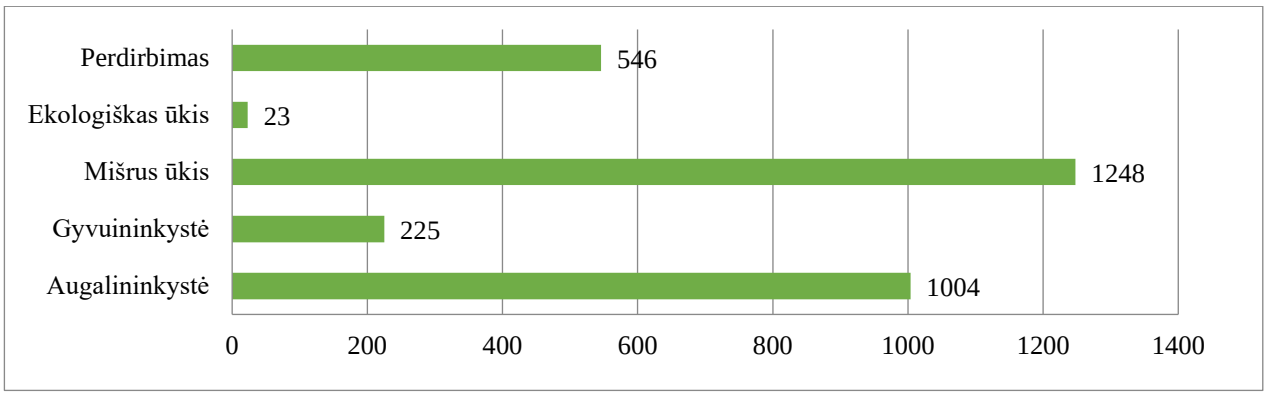

16 pav. Ūkininkaujančių skaičius Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos teritorijoje 2014 m. pagal specializaciją, vnt.

APIBENDRINIMAS:

- ✓ Kretingos rajono kaimiškose vietovėse yra didelis paslaugų ir pramonės trūkumas (R19);
- ✓ Kretingos rajone nedarbo lygis sparčiai mažėja lyginant su Lietuvos nedarbo lygiu (R20);
- ✓ Kretingos rajone mažas laisvų darbo vietų skaičius, lyginant su bedarbių skaičiumi (R21);
- ✓ Darbo ieškančių asmenų konkurenciniai gebėjimai netenkina darbo pasiūlos (R22);
- ✓ Kaime veikiančios nevyriausybinės organizacijos daugiausia lėšų pritraukia iš Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (R23);
- ✓ Nedidelė pritraukiamų lėšų dalis tenka sveikatos ir socialinės apsaugos įstaigoms (R24);
- ✓ Kretingos rajono savivaldybė įgyvendina daug projektų pagal Europos žemės ūkio fondą kaimo plėtrai (R25);
- ✓ Rajone mažas veikiančių mažų ir vidutinių įmonių skaičius (R26);
- ✓ Rajone nesikuria nauji verslo subjektai (R27);
- ✓ Rajone nėra socialinio ir/ar bendruomeninio verslo (R28);
- ✓ Visos nevalstybiniam sektoriui priklausančios įstaigos, atstovaujančios neįgaliesiems, vykdančios neįgaliųjų socialinę integraciją, užtikrinančios neįgaliųjų užimtumą, poilsį, sportą, turizmą, kultūrinę veiklą, tarptautinį bendradarbiavimą, teikiančios socialines paslaugas veikia Kretingos mieste (R29);
- ✓ Didelis socialinių paslaugų poreikis kaimo vietovėse (R30);
- ✓ Didelis bendruomeninio verslo poreikis kaimo vietovėse (R31);
- ✓ Auga savarankiškai dirbančių asmenų skaičius rajone (R32);
- ✓ Kaimo turizmo sodybų trūkumas (R33);
- ✓ Kaimo vietovėse nėra išvystytas būtiniausių paslaugų sektorius (R34);
- ✓ Prastai išvystytas rajoninis susisiekimas (R35);
- ✓ Turizmas Kretingos rajone teikia dideles galimybes (R36);
- ✓ Silpnas laisvalaikio paslaugų, ypač aktyvaus poilsio, sektorius (R37);
- ✓ Kretingos rajono savivaldybėje yra gerai išvystytas kelių tinklas (R38);
- ✓ Kretingos rajono savivaldybėje yra išvystytas geležinkelių transportas (R39);
- ✓ Rajonas yra palankus užsiimti gamyba bei eksportu (R40);
- ✓ Maža dalis ūkininkaujančių asmenų yra jaunieji ūkininkai iki 40 metų (R41);
- ✓ Didžioji dalis ūkių rajone yra mišrūs ūkiai (R42);
- ✓ Rajone veikia 23 ekologiški ūkiai (R43).

Remiantis anketine apklausa, 47,9 proc. Kretingos rajono gyventojų, kaip opiausią problemą nurodė mažas kaimo gyventojų pajamas. Antra opiausia problema, net 35,8 proc. gyventojų, įvardijo kaimo gyventojų nedarbą. Atsižvelgiant į tai, 73,6 proc. gyventojų svarbiausią paramos skyrimo sritį įvardijo darbo vietų kūrimą, antroji pagal svarbą sritis, 66,5 proc. , paslaugų gyventojams plėtra. Tik

truputi daugiau nei pusė, 50,4 proc. gyventojų nurodė, kad imtųsi smulkaus ir vidutinio verslo, jei būtų suteikta parama.

Anketoje taip pat buvo siekiama išsiaiškinti ar kaimo gyventojai būtų linkę imtis bendruomeninio verslo projektų. 36,9 proc. atsakė - taip, tai būtų įdomu, 22,3 proc. - nežino, 20 proc. - šiuo metu svarsto apie tokią galimybę ir tik 17,6 proc. tokių projektų neplanuoja.

Anketoje taip pat buvo klausiama: kokia ekonomine veikla galėtų užsiimti kaimo bendruomenės, įgyvendinusios Europos sąjungos projektus. 49,6 proc. nurodė, kad bendruomenės galėtų realizuoti ūkininkų produkciją, 38,6 proc. mano, kad kulinarinio paveldo produktų gamyba ir pardavimas būtų tinkama veikla kaimo bendruomenėms, 26,6 proc. mano, kad bendruomenės galėtų gaminti ir realizuoti amatininkų gaminius bei suvenyrus, 25,5 proc. užsiimtų gamtos gėrybių rinkimu, džiovinimu ir realizavimu, 25,1 proc. kaip ekonominę veiklą kaimo bendruomenei įvardijo įvairių paslaugų vietos gyventojams teikimą.

Tačiau paklausti kokios didžiausios kliūtys trukdo bendruomenei organizuoti verslą 73,6 proc. respondentų įvardijo, kad kaimo bendruomenė neturi pakankamai kapitalo, taip pat 38,4 proc. mano, kad daugelis kaimo gyventojų nenori rizikuoti ir vengia atsakomybės.

Ekonominė Kretingos rajono situacija visiškai atitinka nustatytus gyventojų poreikius bei viziją. Įvertinus ekonominę Kretingos rajono savivaldybės teritorijos situaciją buvo nustatyta, kad didžiausias nedarbas bei mažiausias pajamas gaunantys asmenys gyvena Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos teritorijoje. Siekiant mažinti šias problemas, įvertinus esamą situaciją, Kretingos rajono kaimo plėtros asociacija suformavo teritorijos viziją, kuri atitinka rajono ekonominę situaciją - skatinti kaimo gyventojų verslumą, taip prisidėti prie naujų darbo vietų ir naujų pajamų šaltinių kūrimo.

2.5. VVG teritorijos socialinė infrastruktūra ir kultūros ištekliai

Pagal seniūnijų pateiktus duomenis (Seniūnijų anketos saugomos VVG būstinėje, adresu Vilniaus g. 18, Kretinga) matyti, kad 2014 m. Kretingos rajono kaimiškoje teritorijoje veikė trisdešimt aštuonios nevyriausybinės organizacijos (žr. 5 lent.). Vadovaujantis pateiktais duomenimis yra matoma, kad 2011 metais rajono nevyriausybinių organizacijų narių skaičius siekė 5491 gyventojus, tai yra 23,71 proc. visų rajono gyventojų, 2013 metais šis skaičius išaugo iki 6136 gyventojo, tai yra 27,40 proc. visų rajono gyventojų.

5 lentelė. Kretingos rajono kaimiškoje teritorijoje veikiančių NVO ir jų narių skaičius 2011–2014 m. laikotarpiu, vnt.

Eil. Nr.	Pavadinimas	Narių sk. 2011	Narių sk. 2012	Narių sk. 2013	Pokytis tarp 2011-2013
1.	Salantų miesto bendruomenė	130	142	146	16
2.	Kūlupėnų bendruomenės centras „Kūlupėnai“	112	129	141	29
3.	Kartenos bendruomenės centras „Kartena“	43	65	140	97
4.	Kalniškių bendruomenės centras „Kalniškiai“	76	80	83	7
5.	Darbėnų bendruomenė	1850	1906	1926	76
6.	Lazdininkų bendruomenės centras „Lazdininkai	368	400	412	44
7.	Laukžemės kaimo bendruomenės centras	385	415	445	60
8.	Grūšlaukės kaimo bendruomenė	594	600	608	14
9.	Šukės kaimo bendruomenė „Naujoji Šukė“	414	444	464	50
10.	Nausėdų kaimo bendruomenė „Darbo vingis“	98	100	100	2
11.	Nausėdų kaimo bendruomenės centras	58	60	62	4

12.	Senosios Įpilties kaimo bendruomenė	389	400	402	13
13.	Jokūbavo kaimo bendruomenės centras	57	64	80	23
14.	Baublių bendruomenės centras	68	75	82	14
15.	Budrių kaimo bendruomenė	86	97	101	15
16.	Raguviškio kaimo bendruomenė	49	51	50	1
17.	Kaimo bendruomenė „Valėniškiai“	-	29	48	19
18.	„Pajūrio bendruomenė“	42	47	47	5
19.	Vydmantų kaimo bendruomenės centras „Vydmantai“	131	130	129	-2
20.	Kurmaičių kaimo bendruomenės centras „Kurmaičiai“	98	98	75	-23
21.	Kvecių kaimo bendruomenė	14	14	14	0
22.	Padvarių kaimo bendruomenės centras „Trys tvenkiniai“	72	72	86	14
23.	Klibių kaimo bendruomenė	6	7	11	5
24.	Dupulčių kaimo bendruomenė	Bendruomenė susikūrė 2014 metais, 71 narys.			
25.	Erlėnų bendruomenės centras „Erlėnai“	80	90	110	30
26.	Imbariečių draugija	Neturi duomenų			
27.	Juodupėnų bendruomenės centras „Juodupėnai“	90	94	90	-4
28.	Kalnalio bendruomenės centras „Kalnalis“	Neveikianti bendruomenė			
29.	Kretingsodžio kaimo bendruomenė „Savas sodžius“	Bendruomenė susikūrė 2014 metais, 34 nariai.			
30.	Laivių bendruomenės centras „Laiviai“	56	63	66	10
31.	Leliūnų bendruomenės centras „Leliūnai“	36	37	41	5
32.	Parąžės kaimo bendruomenė „Medvalakis“	20	23	26	6
33.	Moterų klubas „Alanta“	15	18	25	10
34.	Kartenos sporto klubas „Kartena“	50	50	52	2
35	Moterų klubas „Emocijos“	15	16	21	6
36.	Sporto klubas „Kūlupėnai“	41	45	48	7
37.	Kretingos rajono vyskupo M. Valančiaus draugija	9	8	10	1
38.	Moterų klubas „Atrandu save“	11	15	20	9
39.	Moterų klubas „Gardenija“	20	20	25	25

Kretingos rajone veikiančios nevyriausybinės organizacijos nuo 2012 iki 2015 metų (17 pav.) įgyvendino 28 kaimo plėtros fondo programos (finansuojamos kaimo plėtros fondo lėšomis) projektus (17 pav. pateikiamas nevyriausybinių organizacijų įgyvendintų vietos projektų skaičius 2012–2015 m. laikotarpiu). 2012 metais bendra bendruomeninių projektų vertė buvo daugiau kaip 908 029 eurai, 2013 metais daugiau kaip 98 856 euras, 2015 metais 160 813 eurų. Viso trijų metų laikotarpyje bendruomeninės investicijos viršijo 1 167 698 eurus (duomenys pateikiami pagal Kretingos rajono kaimo plėtros asociacios patvirtintus projektus).

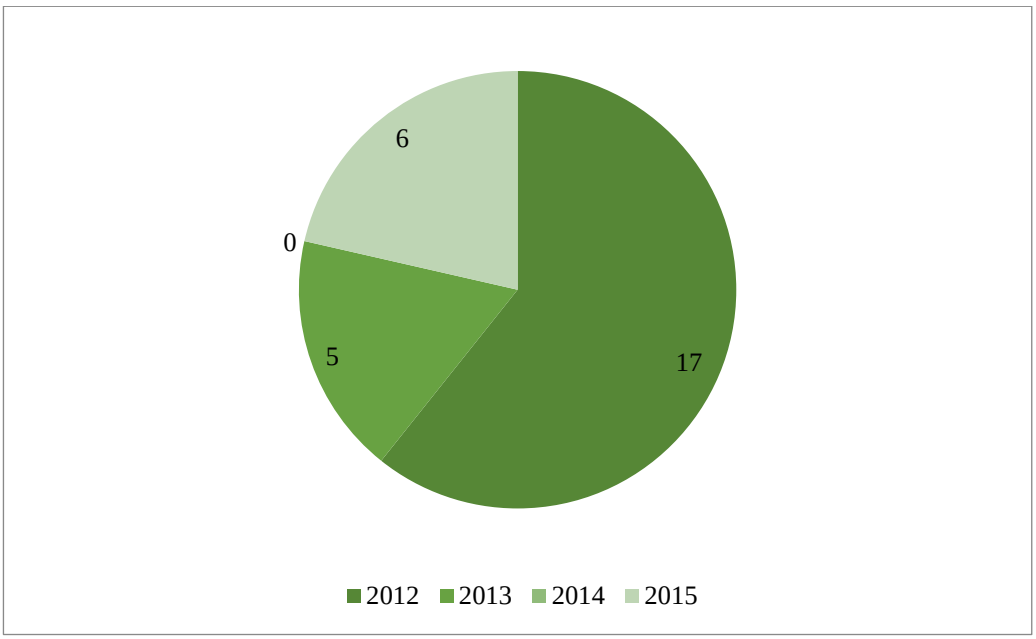

17 pav. Kretingos rajono kaimiškoje teritorijoje veikiančių NVO įgyvendintų vietos projektų skaičius 2012–2015 m. laikotarpiu, vnt.

Kretingos rajono savivaldybės Švietimo skyriaus pateiktais duomenimis (anketa saugoma VVG būstinėje, adresu Vilniaus g. 18, Kretinga) Kretingos rajone, neįtraukiant miesto, 2015 metais veikia 15 švietimo įstaigų ir organizacijų, iš kurių: trys gimnazijos, keturios pagrindinės mokyklos, trys lopšeliai-darželiai, trys daugiafunkciniai centrai - mokyklos, viena mokykla, viena pagrindinė mokykla. Iš jų 12 pastatų būklė yra gera arba ką tik po renovacijos, trys pastatai nerenovuoti. Bendras visų mokinių skaičius – 2 339. 2011-2012 metais rajone, neįtraukiant miesto, veikė taip pat 15 šveitimo įstaigų: dvi gimnazijos, penkios vidurinės mokyklos, penkios pagrindinės mokyklos, viena mokykla- darželis, du darželiai. Bendras visų mokinių skaičius- 2 655[56]. Nuo 2011 iki 2014 metų švietimo įstaigų skaičius rajone nepakito, tačiau pakito kai kurių švietimo įstaigų statusas. Per keturių metų laikotarpį bendras mokinių skaičius sumažėjo beveik 300.

Kretingos rajone, neįtraukiant miesto, seniūnijų pateiktais duomenimis (Seniūnijų anketos saugomos VVG būstinėje, adresu Vilniaus g. 18, Kretinga) 2014 m. veikia dvidešimt septynios kultūros įstaigos: du muziejai, keturiolika bibliotekų, vienuolika kultūros centrų. Iš jų 16 pastatų būklė yra gera, 7 pastatų būklė yra patenkinama ir 4 pastatų būklė yra bloga. Rajone veikia dvi ligoninės, septynios ambulatorijos, vienas bendrosios praktikos gydytojo kabinetas. 5 pastatų būklė yra gera, 4 pasatų būklė yra patenkinama ir 1 pastato būklė bloga. Taip pat rajone veikia dvi policijos nuovados, keturi priešgaisrinės apsaugos postai. 4 pastatų būklė yra patenkinama, 2 pastatų būklė yra bloga. Rajone veikia vieni senelių namai, vienas dienos centras ir vieni globos namai. Visų šių pastatų būklė yra gera. Duomenys apie kultūros įstaigas, policijos nuovadas, priešgaisrinės apsaugos postus ir kt. už ankstesnius metus nekaupiami.

Per 2011-2014 metų laikotarpį, šių įstaigų pastatų būklės bei paslaugų gerinimui buvo parengta ir įgyvendinta daugiau nei 34 projektai, kurių bendra vertė viršija 863 398 eurus. (Duomenis pateikė Kretingos rajono savivaldybės administracijos strateginio planavimo ir investicijų skyrius).

Visoje Kretingos rajono savivaldybės teritorijoje veikia 49 sporto klubai, tačiau kaimiškose vietovėse yra įsikūrę tik devyni sporto klubai. Rajone taip pat veikia viena valstybinė institucija- Salantų regioninio parko direkcija. (Seniūnijų anketos saugomos VVG būstinėje, adresu Vilniaus g. 18, Kretinga). Duomenys už praėjusius metus nekaupiami.

Kretingos rajono kaimiškoje teritorijoje gausu veikiančių mėgėjiško meno, teatro, muzikos ir dailės kolektyvų, kultūros ir istorijos objektų, tautinio paveldo ir tradicinių amatų atstovų bei gausu organizuojamų tradicinių renginių (6 lent.) (6 lentelės duomenis už 2014 m. pateikė seniūnijos.

56 http://www.svietimas.kretinga.lm.lt/statistika/2011-2012/mokiniai_vaikai2011-2012.pdf

Seniūnijų anketos saugomos VVG būstinėje, adresu Vilniaus g. 18, Kretinga). Duomenys už praėjusius metus nekaupiami.

6 lentelė. Kretingos rajono kaimiškoje teritorijoje veikiantis profesionalus bei mėgėjų menas, teatras, muzika, dailė, kinas; Esantys kultūros ir istorijos objektai bei vertybės; Plėtojamas tautinis paveldas, (įskaitant tradicinius ir netradicinius amatus); Organizuojami tradiciniai renginiai

Profesionalus bei mėgėjiškas menas, teatras, muzika, dailė, kinas	*Darbėnų seniūnija*: keturios kaimo kapelos, keturi vokaliniai ansambliai, giedotojų ansamblis, du folkloro ansambliai, vienas estrados kolektyvas, keturi vaikų, jaunimo šokių kolektyvai, keturi dramos būreliai. *Imbarės seniūnija*: du moterų ansambliai, kaimo kapela. *Kartenos seniūnija*: moterų vokalinis ansamblis, folkloro ansamblis, vaikų mišrus vokalinis ansamblis, skaitovai, vaikų dramos teatras, liaudiška kaimo kapela, retro moterų ansamblis, folkloro ansamblis, linijiniai šokiai, pagyvenusių liaudies šokių kolektyvas, postfolkloro grupė, vaikų ir suaugusiųjų teatrai, bei lėlių teatras. *Kretingos seniūnija*: mėgėjų teatras, kaimo kapela, folkloro ansamblis. *Kūlupėnų seniūnija*: liaudiška kapela, instrumentinis ansamblis, vokalinis ansamblis, vokalinis trio, folkloro kolektyvas, linijinių šokių grupė, vaikų ir jaunų mamyčių būrelis. *Salantų miesto seniūnija*: kantri grupė, vokalinis duetas, giedotojų ansamblis, folkloro ansamblis, kapela, linijinių šokių kolektyvas, tautinio šokio kolektyvas, vokalinis ansamblis, pučiamųjų instrumentų ansamblis, mišrus choras. *Žalgirio seniūnija:* keturi folkloriniai moterų ansambliai, keturios liaudiškos kaimo kapelos, keturi dramos būreliai, trys skrabalininkai, tapytoja ir mandalų kūrėja, du keramikai, du taksidermistai.
Kultūros ir istorijos objektai	*Darbėnų seniūnija*: Šv. Petro ir Pauliaus bažnyčia, Nepriklausomybės paminklas, paminklas seleziečiui P. Perkumui. Paminklas Žemaičių apygardos kardo rinktinės partizanams, Grūšlaukės Nepamuko bažnyčia ir Šv Andriejaus bažnyčia Laukžemėje. Laukžemės kaime skvere prie bažnyčios Šv. Andriejaus skulptūra. *Imbarės seniūnija*: Orvydų sodyba-muziejus, Alko Alkakalnis – vadinamas Alkos kalnu. Imbarės piliakalnis – archeologinis kompleksas, kurį sudaro piliakalnis su priešpiliu ir juos juosianti papėdės gyvenvietė. Paminklas Žemaičių apygardos veteranams – tai kapavietė, kurioje buvo laidojami MVD-MGB nukankinti partizanai. Pesčių paminklas partizanams – tai paminklas pastatytas 1997 metais žuvusiems Lietuvos partizanams atminti. Gaidžio koplyčia. *Kartenos seniūnija:* Kartenos Švc. Mergelės Marijos į dangų ėmimo bažnyčia, Šventoriaus tvora su vartais, Varpinė, Kartenos akmuo vadinamas Laumės kuliu, Kartenos smuklės pastatas, Kartenos senosios kapinės, Kartenos piliakalnis, Koplytėlė su Marijos skulptūra, Koplytėlė su ornamentuotu kryželiu ir Nazarietiečio skulptūra, Koplytstulpis su ornamentuotu kryželiu ir Rūpintojėlio skulptūra, Kovotojų už Lietuvos laisvę kankinimo ir užkasimo vieta, Kryželis-relikvijorius, Ornamentuoti kryžiai (3), Piliakalnis, vad. Pilimi, Sakykla su 4 skulptūromis, Senkapis II, vad. Polverku, Altorius su 2 angelų skulptūromis, Paveikslas "Marija su kūdikiu", Paveikslas "Šv. Martynas", Skulptūra "Nukryžiuotasis", Buvusi dvaro sodyba, Abakų Lurdas, Senosios kapinaitės . *Kretingos seniūnija*: Tūbausių šv. Andriejaus bažnyčia, Rūdaičių koplyčia, 3 veikiančios kapinės, 11 neveikiančių senųjų kapinių, Rūdaičių piliakalnis (Pilalė), Negarbos piliakalnis, Kurmaičių piliakalnis.

	Kūlupėnų seniūnija: Vyskupo M. Valančiaus gimtinės muziejus, XIX a. klėtis ir du akmeniniai šuliniai – kultūros paveldo objektai. Paminklas vyskupui Motiejui Valančiui. (Nasrėnų kaime), Sauserių piliakalnis, Tamožinės ąžuolas, geležinkelio tiltas per Salanto upę (27,5 m aukščio), pastatytas 1932 m. Sauserių kaime, Prystovų kaime įspūdingi Minijos šlaitai su skardžiais. Kūlsodžio ir Sauserių kaimo senkapiai, Asteikių, Grabšyčių, Kūlupėnų, Stropelių, Nasrėnų, Pipirų, Prystovų, Tintelių kaimų senosios kapinės, Sauserių piliakalnis. *Salantų miesto seniūnija:* Pagrindinis miesto architektūrinis akcentas – Švč. Mergelės Marijos ėmimo į dangų bažnyčia. Priešais bažnyčią stovi Viliaus Orvydo pastatytas paminklas lietuvių tautos kančioms atminti, už bažnyčios – Nepriklausomybės paminklas. Salantų miesto parke auga pats storiausias kaštonas Lietuvoje. Mindaugo Ivanausko sodyba garsėja su savo egzotinių kraštų paukščių ir gyvūnų zookolekcija. Žalgirio seniūnija: Prezidento Aleksandro Stulginskio muziejus Jokūbavo A. Stulginskio pagrindinėje mokykloje, parkas ir jame stovintis paminklas Lietuvos prezidentui A Stulginskiui, Andulių piliakalnis Ėgliškių k., Budrių Šv. Kryžiaus išaukštinimo bažnyčia, Mikoliškių Šv. Juozapo bažnyčia**,** Jokūbavo Švč. Mergelės Marijos bažnyčia.
Tautinis paveldas, tradiciniai amatai	*Darbėnų seniūnija*: Fotografija, darbai iš odos, tapyba, nerimas vašeliu iš lino, darbai iš šiaudų, medžio, piešimas, siuvinėjimas kryželiu, riešinių mezgimas, vilnos vėlimas, popieriaus karpymas, karoliukų vėrimas, darbai su akmenukais, simegrafija, pynimas iš vytelių, duonos kepimas, keramika. *Imbarės seniūnija:* Medžio drožimas, tapyba, darbai iš popieriaus, mezgimas, nėrimas vašeliu, siuvinėjimas kryželiu, sūrių spaudimas, duonos kepimas, popieriaus karpymas, kalvarijos kalnų giedojimas, kalvystė, tradicinių patiekalų ruošimas, darbeliai iš vielučių, margučių dekoravimas, vilnos vėlimas, mezgimas, keramika. *Kartenos seniūnija*: Duonos kepimas, keramika, juvelyrika, tapyba ant šilko, nėrimas, vilnos vėlimas, sagių darymas, krepšių pynimas, mezgimas, margučių skutinėjimas, medžio drožimas, siuvinėjimas, piešimas, akmens mozaika, popieriaus karpiniai, keramika, siuvimas, dainų atlikimas. *Kretingos seniūnija*: Ekologinė bitininkystė, duonos kepimas, medžio drožimas, mezgimas, keramika, vilnos vėlimas, pynimas iš vytelių, siuvinėjimas kryželiu, pyragų kepimas, sūrių spaudimas, margučių marginimas, saldainių gamyba, ožkos pieno sūrių spaudimas, kalnų giedojimas, pynimas iš vytelių, liaudiškas muzikavimas. *Kūlupėnų seniūnija*: Medžio drožimas, kalvystė, siuvinėjimas kryželiu, nėrimas vašeliu, mezgimas, tautinių juostų audimas, tapyba ant šilko, kepiniai, tortų kepimas, duonos kepimas, sūrių, kastinių gamyba, bitininkystė. *Salantų miesto seniūnija*: medžio drožimas, audimas, mezgimas, kepimas, skiautiniai, tapymas, keramika. *Žalgirio seniūnija*: Floristika, taksodermistas, siuvinėjimas, mezgimas, popieriaus karpymas, margučių marginimas, nėrimas vašeliu, dailidė, medžio drožimas, tradicinių patiekalų ruošimas, vaistažolių rinkimas, bitininkystė, keramika, tapyba, lėlių darymas, siuvimas, pynimas iš vytelių, dirbiniai iš popieriaus, duonos kepimas.
Tradiciniai renginiai	*Darbėnų seniūnija:* Organizuojamos valstybinės šventės – Sausio 13 d.., vasario 16 -osios, kovo 11 -osios, partizanų pagerbimo gegužės 19 d., birželio 14, liepos 6 -osios dienų paminėjimai. Per Petro ir Pauliaus atlaidus (paskutinį birželio sekmadienį) tradiciškai švenčiama Darbėnų miestelio šventė. Laukžemės kaime „Žolinės“ atlaidai ir kaimo šventė. „Mėlynių šventė“, „Gegutės“ šventė švenčiama Senosios Įpilties kaime. Grūšlaukės kaime švenčiamos užgavienės,

	„Joninių“ ir“ Griūšių“ šventės. Per Sekmines šventė vyksta „Erškėtyne“ Joskaudų kaime. Kasmet tradiciškai organizuojami krepšinio 3x3 turnyrai. *Imbarės seniūnija*: Vasaros šventė Juodupėnuose, vasario 16 -osios, kovo 11 – osios paminėjimai, vasaros palydų šventė Laiviuose, poledinės žūklės varžybos ant Pesčių tvenkinio, Tarptautinės vaikų gynimo dienos šventė. *Kartenos seniūnija*: Motinos diena, Vasaros šventė, Užgavėnių šventė, Kartenos mstl. šventė, Vasario 16 –osios minėjimas, rudens vakaronė/padėkos vakaras – gražiausių sodybų apdovanojimas, teatro mėgėjų šventė, vaikų gynimo diena, vasaros linksmojo futboliuko stovykla. *Kretingos seniūnija*: Joninių šventės, Vasaros šventės, Vasario 16-osios bėgimas, seniūnijos krepšinio turnyras seniūno taurei laimėti. *Kūlupėnų seniūnija:* Užgavėnės, Moksleivių M. Valančiaus raštų meniniai skaitymai, , Žemaičių Kalvarijos kalnų giedojimas, Klojimo teatrų šventė, Motinos dienos šventė, Gedulo ir vilties diena, Kasmetinė vasaros šventė, Popietė senjorams (skirta tarptautinei pagyvenusių žmonių dienai paminėti). *Salantų miesto seniūnija:* Organizuojamos valstybinės šventės – vasario 16-osios, kovo 11-osios, liepos 6-osios dienų paminėjimai. Per Parciunkulės atlaidus (pirmą rugpjūčio sekmadienį) tradiciškai švenčiama miesto dienos šventė. Kasmet tradiciškai organizuojami šaškių ir šachmatų turnyrai, vyrų krepšinio turnyras seniūno taurei laimėti, Rasos (Joninės), Jorės (Jurginių) šventės. *Žalgirio seniūnija*: Kasmet organizuojami gražiausių seniūnijos sodybų rinkimai ir šventė „Seniūnijos dienos“. Kaimų bendruomenės organizuoja vasaros šventes. Baublių bendruomenės centras kasmet organizuoja šventę „Šluota“. Raguviškių kaime organizuojama tarptautinės vaikų gynimo dienos šventė vaikams.

APIBENDRINIMAS:

- ✓ Rajone nežymiai auga nevyriausybinių organizacijų ir jų narių skaičius (R44);
- ✓ Auga investicijos į kaimą (R45);
- ✓ Rajone veikia 15 švietimo įstaigų (R46);
- ✓ Bendras visų mokinių skaičius 2339 gyventojai (R47);
- ✓ Rajone veikia dvidešimt septynios kultūros įstaigos (R48);
- ✓ Rajone veikia dvi policijos nuovados (R49);
- ✓ Rajone veikia keturi priešgaisrinės apsaugos postai (R50);
- ✓ Rajone veikia vieni senelių namai, vienas dienos centras ir vieni globos namai (R51);
- ✓ Rajono kaimiškoje teritorijoje veikia tik devyni sporto klubai iš visame rajone veikiančių keturiasdešimt devynių (R52);
- ✓ Rajone veikia Salantų regioninio parko direkcija (R53);
- ✓ Rajone išvystytas kultūrinis gyvenimas (R54).

Atlikus apklausą paaiškėjo, kad kaimo gyventojai susiduria ne tik su ekonominėmis problemomis, bet ir su socialinėmis bei kultūrinėmis. 54,1 proc. gyventojų nuomone, viena iš svarbiausių finansuojamų paramos sričių yra sveikatinimo priemonių aktyvinimas (sportas, sveika mityba). Kita labai svarbi paramos sritis (47,6 proc.) yra paslaugų socialiai pažeidžiamoms grupėms (bedarbiams, vaikams, vyresnio amžiaus žmonėms, neįgaliesiems ir pan.) plėtra. 47 proc. gyventojų, kaip svarbią paramos sritį, įvardijo bendruomeniškumą skatinančių iniciatyvų plėtrą. 28,5 proc. respondentų kaip labai svarbią paramos sritį įvardijo savanorystę skatinančias veiklas. 28,7 proc. respondentų kaip opiausią rajono problemą nurodė paslaugų trūkumą, 66,5 proc. apklaustųjų paslaugų gyventojams plėtrą įvardijo kaip labai svarbią paramos sritį. 57,1 proc. respondentų mano, kad kaime trūksta specialiųjų paslaugų sodybų priežiūrai. Taip pat 57,1 proc. apklaustųjų mano, kad kaime trūksta buitinių paslaugų tiekėjų. 51,9 proc. mano, kad taip pat yra jaučiamas paslaugų

trūkumas vyresnio amžiaus bei sunkių ligonių priežiūros srityje (slauga, aprūpinimas būtinaisiais pirkiniais ir pan.). Taip pat respondentai įvardijo, kad kaime trūkstą aplinkos tvarkymo paslaugų teikėjų (46,3 proc.), nesudėtingų pastatų remonto paslaugų (44 proc.), bei transporto paslaugų teikėjų (44 proc.).

Taip pat atliekant anketinę gyventojų apklausą, respondentų buvo pasiteirauta ar pirktų įvardytas paslaugas jei jos būtų pradėtos teikti. Net 83,5 proc. apklaustųjų įvardijo, kad pirktų įvardytas paslaugas.

Socialinė infrastruktūra ir kultūros ištekliai Kretingos rajone iš dalies atitinka gyventojų poreikius. Atlikus anketinę apklausą bei įvertinus esamą situaciją suformuota Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos vizija, kuri atitinka gyventojų poreikius bei tenkina apklausos rezultatais.

2.6. VVG teritorijos gamtos išteklių analizė

Pagal Nacionalinės žemės tarnybos pateiktus duomenis 2011 metais Kretingos rajono savivaldybės, įskaitant ir miestą, plotas buvo 98900,57 ha. Iš jų žemės ūkio naudmenos sudarė 53381,33 ha, t. y. 53,97 proc. bendro rajono ploto. Iš kurių 48447,25 ha – ariamoji žemė, 1165,24 ha – sodai ir 3768,84 ha – pievos ir natūralios gamyklos. Bendras miškų plotas rajone – 34258,00 ha t. y. 35 proc. bendro rajono ploto, keliai – 2045,02 ha t. y. 2,07 proc. bendro rajono ploto, vandenys – 2410,05 ha. t. y. 2,43 proc. bendro rajono ploto, užstatytos teritorijos plotas – 2409,75 ha. t. y. 2,44 proc. bendro rajono ploto. Lyginant su 2013 metų Nacionalinės žemės tarnybos duomenimis Kretingos rajone žemės ūkio naudmenų plotas padidėjo iki 53626,61 ha t. y. 54,22 proc. bendro rajono ploto, ariamos žemės plotas padidėjo iki 49394,29 ha, tačiau sodų plotas sumažėjo iki 1082,04, taip pat pievų ir natūralių ganyklų plotas sumažėjo iki 3150,28 ha. Lyginant bendrą miškų plotą rajone, jis padidėjo tik iki 34258,31 ha t. y. 0,31 ha, proc. bendro rajono ploto išlieka toks pat - 35 proc. Užstatyta teritorija padidėjo iki 2427,66 ha, vandenys padidėjo nežymiai iki 2410,11 ha, kita žemė sumažėjo iki 4155,99 ha. (žr. 18 pav.) Rajone žymiai pakito tik ariamosios žemės plotas nuo 2011 metų iki 2013 metų jis padidėjo 947,04 ha. Visi kiti rodikliai pakito nežymiai [57].

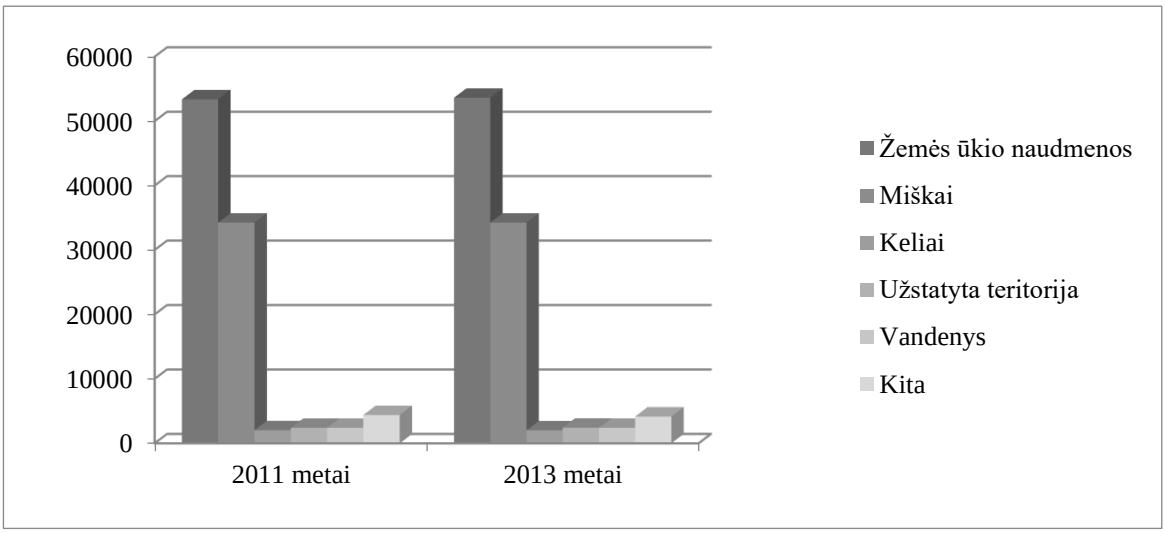

18 pav. Kretingos rajono savivaldybės (įskaitant ir miestą) Žemės ūkio fondo sudėtis, ha (2011-2013 metai)[58]

Vadovaujantis Nacionalinės žemės tarnybos pateiktais duomenimis, pateiktame 19 pav. paveiksle yra matomas Kretingos rajono žemės ūkio fondas pagal nuosavybę. Iš 19 pav. aiškiai matyti, kad žemės ūkio fondo nuosavybės statusas 2011–2013 m. laikotarpiu pakito nežymiai, daugelį žemių valdo privatūs asmenys tai yra apie 66,65 proc. viso žemės ūkio fondo, taip pat didelę dalį, t.

57 Šaltinis Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos dokumentas „Lietuvos respublikos žemės fondas 2014 m. sausio 1 d.“
58 Šaltinis Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos dokumentas „Lietuvos respublikos žemės fondas 2012 m. Sausio 01d.“, „Lietuvos respublikos žemės fondas 2014 m. Sausio 01d.

y. 31,35 proc., valdo valstybė, tik du proc. viso žemės ūkio fondo tenka juridiniams asmenims ir savivaldybei[59].

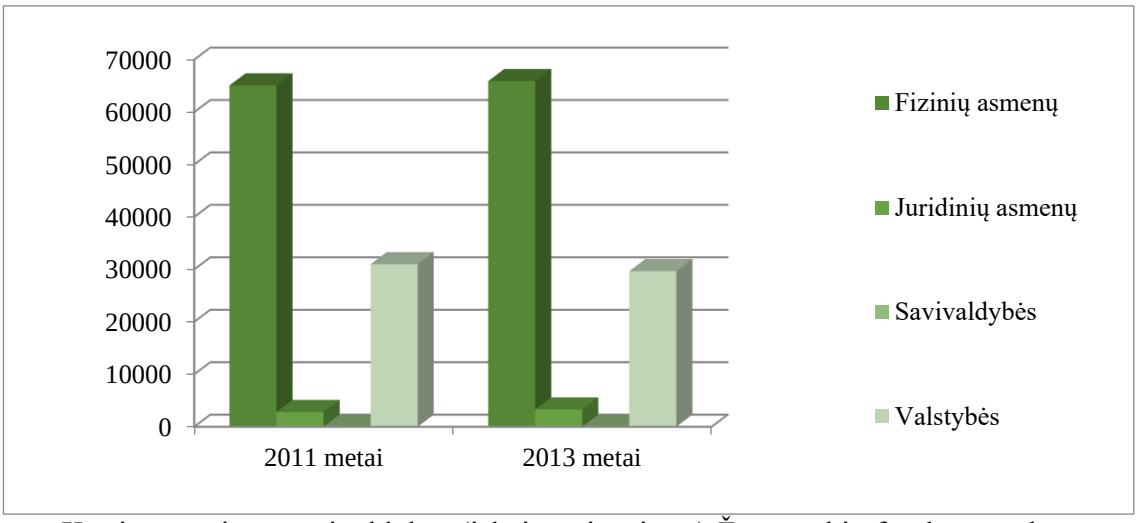

19 pav. Kretingos rajono savivaldybės (įskaitant ir miestą) Žemės ūkio fondas pagal nuosavybę (2011-2013 metais)

(Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos duomenys)

Žemės ūkio naudmenų našumas (kokybė) Kretingos rajone siekia 36-40 balų, tuo tarpu mažo našumo žemės ūkio naudmenų kokybė yra laikoma iki 32 našumo balų[60]. Kretingos rajonas taip pat nėra priskiriamas prie nepalankių ūkininkauti rajonų[61].

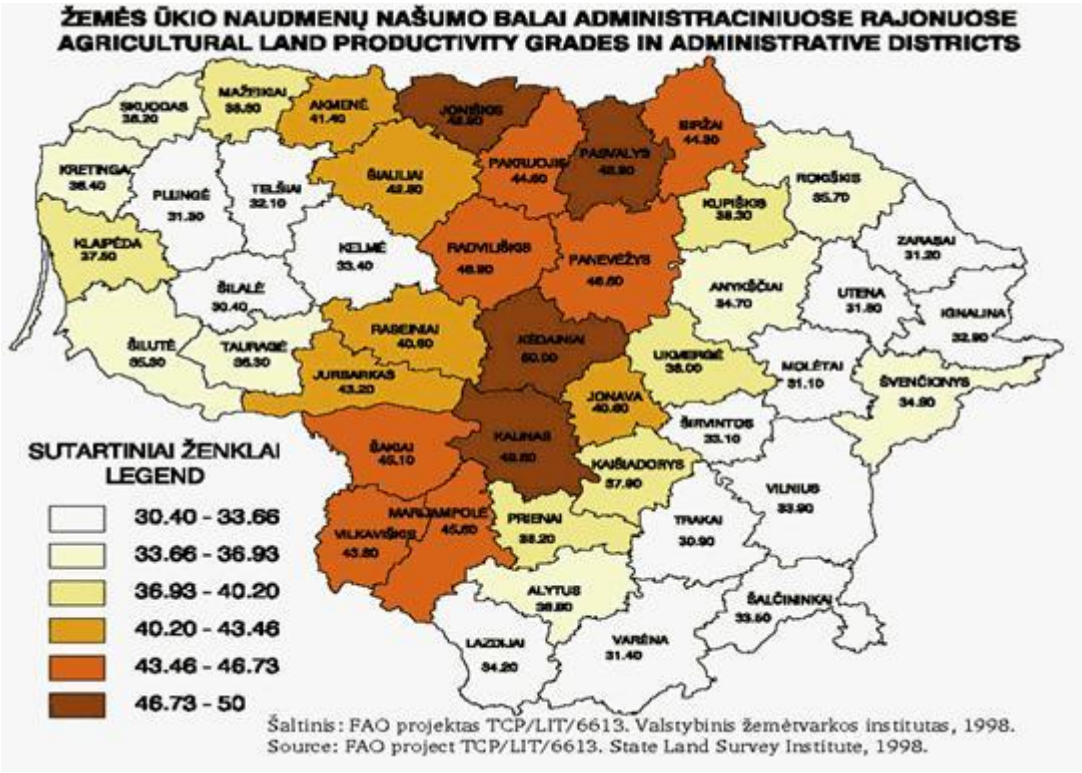

20 pav. Žemės ūkio naudmenų našumas[62]

59 Šaltinis Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos dokumentas „Lietuvos respublikos žemės fondas 2012 m. Sausio 01d.“, „Lietuvos respublikos žemės fondas 2014 m. Sausio 01d.“

60 http://www.de2.lt/naudinga-informacija/lentel%C4%97s/660-%C5%BEem%C4%97s-%C5%ABkio-naudmen%C5%B3-na%C5%A1umo-balai

61 Interneto prieiga: http://www.infolex.lt/ta/48393. Lietuvos respublikos žemės ūkio ministro įsakymas Nr. 3D-72, 2004 02 27 „Dėl ma-iau palankių ūkininkauti vietovių“

62 http://www.de2.lt/naudinga-informacija/lentel%C4%97s/660-%C5%BEem%C4%97s-%C5%ABkio-naudmen%C5%B3-na%C5%A1umo-balai

Seniūnijų pateiktais duomenimis 2014 m. Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos teritorijoje yra 23 ekologiniai ūkiai: Imbarės seniūnijoje registruotas vienas ekologinis ūkis, kurio valda siekia 100 ha ūkio naudmenų, jame vyrauja mišrus ūkis. Kartenos seniūnijoe yra registruoti keturi ekologiniai ūkiai, kurių bendras žemės ūkio valdos dydis yra lygus 73,88 ha, juose vyrauja mišrūs ūkiai. Kūlupėnų seniūnijoje yra vienas ekologiškas augalininkystės ūkis, kuris užima 58 ha žemės ūkio naudmenų ploto. Darbėnų seniūnijoje viso yra vienuolika ekologiškų ūkių, kurių bendras užimamas žemės ūkio naudmenų plotas sudaro 1678 ha, vyrauja augalininkystės ūkis. Žalgirio seniūnijoje yra registruoti keturi mišrūs ekologiški ūkiai, kurių bendras plotas sudro 55 ha žemės ūkio naudmenų. Kretingos seniūnijoje yra įkurti du ekologiški ūkiai, kurių bendras plotas sudaro 70 ha, ūkiai priskiriami augalininkystės ūkiams. Kretingos rajone ekologiniai ūkiai užima 2034,88 ha žemės ūkio naudmenų ploto, tai sudaro apie 3,79 proc. viso žemės ūkio naudmenų ploto. (Seniūnijų anketos saugomos VVG būstinėje, adresu Vilniaus g. 18, Kretinga). Seniūnų duomenys apie ankstesnius metus nėra kaupiami.

Kretingos krašto elektroninėje enciklopedijoje (rengėjas Kretingos rajono savivaldybės M. Valančiaus viešoji biblioteka) [63]pateiktais duomenimis, Kretingos rajonas išsiskiria tuo, kad rajono geologinę ir geomorfologinę sandarą lemia Baltijos jūros artumas. Vakarinė rajono dalis yra pajūrio žemumoje, pereinančioje į vakarų žemaičių plynaukštę. Žemiausia rajono vieta ties Palanga siekia 7 metrus virš jūros lygio, aukščiausia yra rajono šiaurės rytuose, ties Žeimių kaimu (108 metrai). Dabartinė Kretingos rajono aplinka yra ilgus geologinius amžius trukusio Žemės vystymosi padarinys. Taigi, dabartiniai bruožai yra paveldėti iš visų geologinių laikotarpių, palikusių čia savo pėdsakus.Taip pat Kretingos rajonas išsiskiria miškingumu. Kretingos rajono miškingumas yra 35,00 proc., t. y. 4,00 proc. didesnis už respublikos vidurkį (31,00 proc.). Miškai užima 35 141 ha plotą.

Rajono miškams būdinga didelė įvairovė ir mišrumas. Spygliuočiais apaugę 68 proc., kietaisiais lapuočiais – 3 proc., minkštaisiais lapuočiais – 29 proc. medynų ploto. Vyrauja pušies ir eglės medynai, užimantys po 34 proc. bendro ploto. Beržynai užima 19 proc., juodalksnynai – 6 proc., drebulynai 3 proc., baltalksnynai – 1 proc., ąžuolynai ir uosynai – 3 proc.

Apskaičiuota, kad rajono miškuose vidutinis metinis tūrio prieaugis yra 6,86 m³/ha, t. y. Didesnis už respublikos vidurkį. Rajono valstybiniuose miškuose per metus iškertama apie 70 proc. metinio medienos prieaugio.

Didžiausi miškai – tai Vaineikių–Kūlupėnų giria ir Palangos–Laukžemės–Rucavos miškų masyvas. Rekreaciniai ir apsauginiai miškai sudaro 23 proc. visų miškų ploto, visi kiti – ūkinės paskirties. Gausiai ir įvairiai augalijai, taip pat gyvūnijai bei kraštovaizdžiui apsaugoti rajone įsteigtas Salantų regioninis parkas ir keletas draustinių. Rajone paminėtini du parkai: Salantų dvaro parkas ir Kretingos dvaro parkas.

Rajono miškuose gausu mažųjų miško turtų: grybų ir uogų. Labiausiai uogautojų ir grybautojų lankomi Darbėnų, Šventosios, Vaineikių ir Mikoliškių girininkijų miškai.
Be gerai pažįstamų, naudingų ir valgomųjų grybų, rajono miškuose randama ir retų, į Lietuvos raudonąją knygą įrašytų grybų rūšių. Darbėnų miške aptiktas kuokštinis sėdis (panašus į kelmutį), Grūšlaukėje rasta panaši į paprastąją kilnioji musmirė, Tarvydų kaime – geltonasis piengrybis.

Rajono miškai patenka į Vakarų Žemaitijos mišriųjų miškų miškininkystės plėtros zoną, Vakarų Žemaitijos vidutinio našumo mišriųjų miškų ir Pajūrio žemo našumo pušynų pazonius. Ypač vertingi ekologiniu ir rekreaciniu požiūriu yra pajūrio miškai[64].

Kretingos rajono geografinė padėtis, reljefas, augmenijos įvairovė, klimato sąlygos ir ūkininkavimo pobūdis lemia vietinės gyvūnijos gausą. Vien tik medžiojamų žvėrių ir paukščių apskaitoje yra 26 žvėrių ir paukščių rūšys. Daug daugiau gyvūnų yra nemedžiojami, priskirti prie saugomųjų ir saugotinų. Stambiųjų gyvūnų skaičius Kretingos rajono teritorijoje svyruoja priklausomai nuo klimato sąlygų, tačiau paskutiniu laiku išlieka daugmaž toks pat. Rajone ypač gausi

63 http://www.kretingosenciklopedija.lt (Elektroninės „Kretingos krašto enciklopedijos“ kūrimą rėmė Kretingos rajono savivaldybė, projektą rengė ir įgyvendino Kretingos rajono savivaldybės M. Valančiaus viešoji biblioteka.)
64 http://www.kretingosenciklopedija.lt/lt/straipsniai/gamta/augalija/

baltųjų gandrų kolonija, kuri turi tendenciją didėti. Penkerių metų laikotarpyje šie duomenys kito nežymiai.

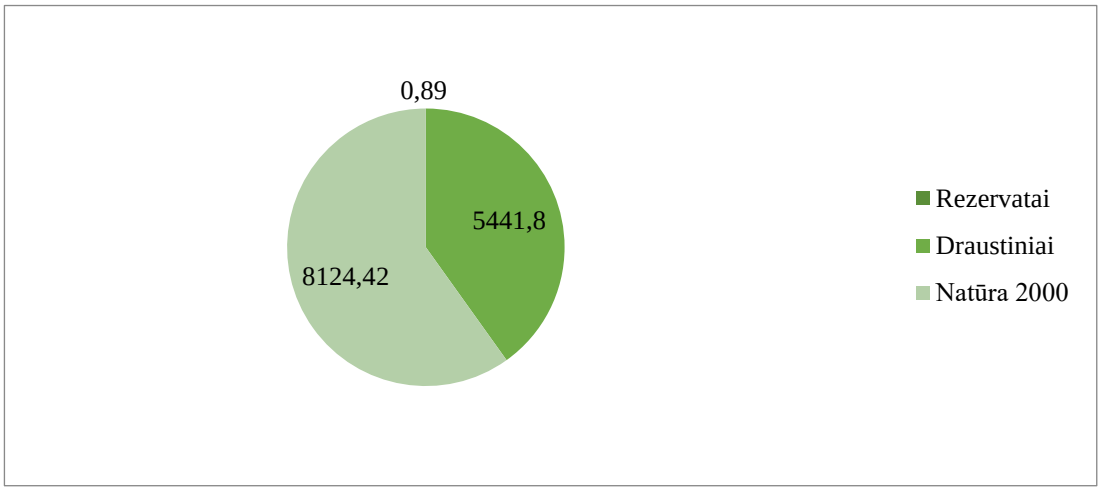

21 pav. Saugomų teritorijų Kretingos rajone plotas ha.

Saugomų teritorijų valstybės kadastro 2009 metų duomenimis Kretingos rajone saugomos teritorijos užima 13567,11 ha žemės ūkio naudmenų ploto, tai yra 13,72 proc. visos rajono teritorijos. Salantų regioniniame parke plyti Minijos gamtinis rezervatas, Erlos geomorfologinis, Salanto vidupio, Salanto žemupio, Salantų urbanistinis, Alanto krašto, Grūšlaukio krašto, Minijos krašto, Minijos senslenio krašto, Šauklių krašto draustiniai. Taip pat rajone yra Minijos ichtiologinis, Kartenalės entomologinis, Margininkų botaninis-zoologinis, Sudėnų botaninis, Reiskių tyro tilmologinis draustiniai. Natūra 2000 buveinių apsaugai svarbios teritorijos: Baltijos Šventosios upė, Minijos upė, Minijos upės slėnis, Nasrėnų pievos, Rietavo miškai, Salanto ir Blendžiavos upės, Senosios įpilties apylinkės, Sudėnų pievos; paukščių apsaugai svarbios teritorijos: Erlos ir Salanto upių senslėniai, Minijos upės slėnis, Reiskių tyro pelkė[65]. Duomenys per kelių metų laiktaroį kito nežymiai.

Kretingos rajono teritorija yra svarbi migruojantiems paukščiams. Čia gausiai sutinkama gulbių, žąsų, ančių. Rajone aptinkama daug retų paukščių, kuriuos būtų įdomu stebėti turistams. Tai – baltasis gandras, juodasis gandras, gervė, didysis apuokas, ir kt. Sutinkamos ir tokios retos Europoje rūšys, kaip griežlė ir meldinė nendrinukė. Kretingos rajono upės svarbios lašišinių žuvų nerštavietės. Pavyzdžiui, Minijos upė, dėl savo palyginti švaraus vandens ir smėlėto bei žvirgždėto dugno, yra saugoma kaip ichtiologinis draustinis (Plungės, Kretingos, Klaipėdos ir Šilutės r.). Draustinyje gyvena apie 25 rūšių žuvys: visur dažni margieji upėtakiai, neršia lašišos, šlakiai, žiobriai. Ichtiologinio draustinio paskirtis apsaugoti lašišų, šlakių, žiobrių nerštavietes, pagausinti jų išteklius[66].

Kretingos rajono gamta ir specifinis kraštovaizdis sudaro palankias sąlygas rekreacijai ir turizmui plėtoti. Kretingos rajonas, kaip ir visi rajonai išsidėstę pagal šiaurinę jūros pakrantę, turimais gamtos ištekliais ir kraštovaizdžiu lenkia ne tik Lietuvą, bet ir daugelį Europos šalių.

Kretingos rajono savivaldybėje paviršiniai vandenys užima apie 2.410 ha arba apie 2,4 proc. visos teritorijos ploto. Vandens telkiniai (Šventosios, Akmenos-Danės ir Minijos upės, Lazdininkų, Tūbausių I, Padvarių ir Juodupėnų tvenkiniai) daugiausiai naudojami vietos gyventojų ir rajono svečių rekreacijos, poilsio ir turizmo poreikiams tenkinti, todėl svarbu nuolat stebėti šių vandens telkinių būklę. Vandens kokybė reguliariai stebima 12 vandens telkinių, kurie maudymosi sezonu sulaukia daugiausiai žmonių[67].

65 http://stk.vstt.lt/stk/default2.jsp?bs=1&lang=lt&jsessionid=2F34BECEC68506365E4F04B69F260C44
66 http://gid.lt/aplinkosauga/saugomos-teritorijos-bei-gamtiniai-istekliai-klaipedos-apskrityje, 2015 metų duomenys
67 Kretingos rajono savivaldybės 2014 - 2020 metų plėtros planas. https://www.kretinga.lt/node/7949

Ekologiniu požiūriu beveik visi Kretingos rajono savivaldybės paviršiniai vandenys yra geros ekologinės būklės arba gero ekologinio potencialo. Šiuo metu tik Tenžės upės ekologinė būklė yra vidutiniška, o Tūbausių I-asis tvenkinys yra blogo ekologinio potencialo[68].

2012 metais UAB „Kretingos vandenys“ atlikti geriamojo vandens kokybės programinės priežiūros tyrimai parodė, kad Kretingos miesto gyventojams tiekiamas saugus ir kokybiškas vanduo atitinkantis higienos normose nustatytus reikalavimus. Pagrindiniai rodikliai, keliantys nepatogumus tiekiant kokybišką vandenį Kretingos rajono vartotojams, yra geležies ir fluoro perteklinės koncentracijos. Pagal higienos normas fluoro kiekis geriamajame vandenyje neturi viršyti daugiau kaip 1,5 miligramų litre, geležies – 0,2 miligramų litre, amomio – 0,5 miligramų litre. Kretingos mieste šie rodikliai vidutiniškai siekia atitinkamai 1,28 ir 0,02. Salantų mieste šie rodikliai vidutiniškai siekia – 0,92 ir 0,01.Vydmantų gyvenvietėje šie rodikliai vidutiniškai siekia – 1,01 ir 0,109. Padvarių gyvenvietės abonentai taip pat gali pasidžiaugti vartodami kokybės reikalavimus atitinkantį vandenį, nes šiuo metu gyvenvietės inžineriniai tinklai prijungti prie Kretingos miesto tinklų. Deja, šiuo metu Kretingos rajone 26 gyvenviečių vandenvietėse (Klibių, Tarvydų, Rūdaičių, Dauginčių, Kūlupėnų, Nasrėnų, Žadeikių, Barzdžių, Erlėnų, Juodupėnų, Leliūnų, Dvaralio, Gargždelės, Laivių, Pesčių, Darbėnų, Kašučių, Lazdininkų, S.Įpilties, Vaineikių, Laukžemės, Šukės, Baublių, Rubulių, Budrių ir Raguviškių vandenvietėse), fluoro kiekis viršija 1-2 kartus. Kretingos rajonas yra šiaurės-vakarų Lietuvos regione, todėl fluoras gamtiniame vandenyje dažniausiai pasitaikantis biologiškai veiklus cheminis elementas. Šį vandenį vartoja apie 6000 gyventojų[69].

Kretingos rajono savivaldybė yra patogioje geografinėje vietovėje plėtoti vėjo jėgainių statybą. Remiantis UAB „New Energy Group“ sudarytais Lietuvos tinkamumo vėjo energetikai žemėlapiais, Kretingos rajono savivaldybės teritorija patenka į Lietuvos potencialiausias vietoves vėjo energetikai plėtoti. Atsižvelgiant į palankią situaciją, teritorijoje yra vystomi vieni didžiausių vėjo energetikos parkų Lietuvoje: Benaičių vėjo energijos parkas (Benaičių VEP1) ir Vydmantų vėjų parkas. Remiantis Lietuvos atsinaujinančių energijos išteklių interneto svetainėje pateikta informacija, Kretingos rajono savivaldybėje įrengtų vėjo jėgainių suminė instaliuota galia 2012 m. siekė net 107 Mwelektra 11-oje vėjo energijos parkų[70].

Pagal Lietuvos respublikos energetikos ministerijos tiklapyje www.avei.lt pateiktus duomenis, 2014 metais Kretingos rajone buvo įrengta penkiolika vėjo jėgainių ir keturiolika saulės energijos išteklių[71].

APIBENDRINIMAS:

- ✓ 53,97 proc. rajono ploto sudaro žemės ūkio naudmenos (R55);
- ✓ 66,65 proc. viso žemės ūkio fondo valdo privatūs asmenys (R56);
- ✓ Žemės ūkio naudmenų našumas rajone siekia 36-40 balų (R57);
- ✓ 3,79 proc. viso žemės ūkio naudmenų ploto sudaro ekologiški ūkiai (R58);
- ✓ Rajone didelė vietinės gyvūnijos gausa (R59);
- ✓ 13,72 proc. rajono ploto užima saugomos teritorijos (R60);
- ✓ Rajonas patenka į potencialius rajonus vėjo jėgainėms statyti (R61).

Kaimo gyventojų anketinė apklausa parodė, kad 30,5 proc. respondentų yra labai svarbus atsinaujinančių energijos išteklių, šalutinių produktų, atliekų, liekanų ir kitų nemaistinių žaliavų tiekimo ir naudojimo palengvinimas bioekonomikos tikslais, 29,8 proc. nurodė, kad labai svarbu yra užtikrinti gamtinės vertės ūkininkavimą ir gerinti kraštovaizdžio būklę, 24,9 proc. mano, kad labai svarbu yra atkurti, išsaugoti ir didinti biologinę įvairovę įtraukiant „Natura 2000“ teritorijas.

Kretingos rajono turimi gamtos ištekliai yra palankūs gyventojų verslumui didinti, tai yra vienas iš pagrindinių vizijos tikslų. Rajono turimi ištekliai yra palankūs turizmui plėtoti, žemės ūkio veiklai ir pramonei vystyti, taip pat atsinaujinantiems energetikos šaltiniams plėtoti. Atsižvelgiant į

68 Kretingos rajono savivaldybės 2014 - 2020 metų plėtros planas. https://www.kretinga.lt/node/7949
69 http://kretingosvandenys.lt/content/po%C5%BEeminio-vandens-kokyb%C4%97-kretingos-rajone
70 http://www.neg.lt/index.php/lt/vjo-energija/lietuvos-tinkamumas-vjo-energetikai
71 http://www.avei.lt/lt/component/energy/?task=map

tai ir į turimą Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos biudžetą, buvo apibrėžta Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos vizija, kurios vienas iš aspektų yra saugoti Kretingos rajono gamtos išteklius, juos panaudojant gyventojų užimtumui didinti, laisvalaikiui gerinti bei turizmui puoselėti.

3. VVG teritorijos SSGG		
3.1.	**Stiprybės**	**Stiprybę pagrindžiančio rodiklio Nr.**
3.1.1.	Strategiškai patogi rajono geografinė padėtis	R1, R2
3.1.2.	Rajonas patrauklus turistams	R4, R36
3.1.3.	Beveik pusė Kretingos rajono gyventojų gyvena kaimiškose vietovėse	R6
3.1.4.	Kaimo gyventojų skaičius lyginat su miesto gyventojais pakito mažiau	R7
3.1.5.	Aukštas rajono gyventojų išsilavinimo lygis	R13
3.1.6.	Rajone mažėja pašalpų gavėjų skaičius	R17
3.1.7.	Rajone mažas nedarbo lygis	R20
3.1.8.	Rajonas palankus kurtis bendruomeniniam verslui	R31
3.1.9.	Rajone aktyvūs darbingo amžiaus žmonės	R32
3.1.10.	Rajone išvystytos švietimo ir kultūros įstaigų kultūros valstybinės įstaigos	R46, R48, R54
3.1.11.	Didžioji dalis kaimo gyvenančių mokyklinio amžiaus vaikų mokosi kaimo mokyklose	R47
3.1.12.	Rajonas palankus ūkininkauti	R55, R57
3.1.13.	Daugiau nei pusę žemės ūkio fondo valdo privatūs asmenys	R56
3.1.14.	Rajonas pasižymi gausia gyvūnija	R59
3.1.15.	Pagrindinis rajono turizmo potencialas koncentruojasi į saugomas teritorijas	R60
3.1.16.	Kretingos rajonas palankus vėjo jėgainėms	R61

3.2.	**Silpnybės**	**Silpnybę pagrindžiančio rodiklio Nr.**
3.2.1.	Didelį rajono plotą užima miškai	R5
3.2.2.	Rajonui būdinga senėjimo tendencija, mažą gyventojų dalį sudaro darbingo amžiaus gyventojai	R8, R9, R10
3.2.3.	Visame rajone prastai išvystytas socialinių paslaugų tinklas, prasta sveikatos ir socialinių paslaugų įstaigų materialinė bazė, nors yra didelis socialinių paslaugų poreikis	R11, R24, R12, R30
3.2.4.	Didžioji dalis gaunančių pašalpas gyvena kaimo vietovėse	R18
3.2.5.	Rajone prastai išvystytos paslaugų bei pramonės sferos	R19
3.2.6.	Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos teritorijoje nėra socialinio verslo subjektų	R28
3.2.7.	Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos teritorijoje nėra socialines ir/ar sveikatos paslaugas teikiančių nevalstybinių įmonių	R29
3.2.8.	Prastai išvystytas kaimo turizmo sodybų tinklas	R33
3.2.9.	Neišvystyta rajoninė susisiekimo infrastruktūra	R35
3.2.10.	Kaimo vietovėse trūksta laisvalaikio, aktyvaus poilsio paslaugų	R37
3.2.11.	Rajone jaučiama ūkininkaujančių asmenų senėjimo tendencija	R41
3.2.12.	Rajone maža dalis ūkių yra ekologiniai	R43, R58
3.2.13.	Trūksta įstaigų susijusių su visuomenės saugumu	R49, R50
3.2.14.	Rajone veikia vieni globos namai, vieni senelių namai ir vienas dienos centras	R51
3.2.15.	Rajone veikia tik 18,37 proc. Kretingos rajone esančių sporto klubų	R52
3.3.	**Galimybės**	
3.3.1.	Turizmo srautų didinimui išnaudoti gamtinius ir kultūrinius išteklius, saugomas teritorijas bei sporto infrastruktūrą	
3.3.2.	Išnaudojant turimus išteklius skatinti kaimo jaunimo įsitraukimą į rajone vystomas veiklas	
3.3.3.	Skatinti verslumą kaimo vietovėse išnaudojant rajono strategiškai patogią geografinę padėtį, turimus resursus	
3.3.4.	Aktyvinti nevyriausybines organizacijas plėtoti socialines paslaugas	
3.3.5.	Panaudojant turimus rajono išteklius kurti naujas darbo vietas kaime	
3.3.6.	Atsižvelgiant į rajono silpnybes, socialinio verslo nebuvimą rajone kurti socialinius verslus	
3.3.7.	Ekologinės produkcijos paklausos augimas	
3.4.	**Grėsmės**	
3.4.1.	Mažėjantis gyventojų skaičius dėl migracijos, mažo gimstamumo, darbo rinkos ir užimtumo mažėjimas bei kaimo gyventojų senėjimas, padidins socialinės apsaugos poreikį ir rajono išlaidas	
3.4.2.	Gyventojų baimė kurti naujus verslus dėl nestabilios darbo aplinkos Lietuvoje	
3.4.3.	Partnerystės tarp miesto ir kaimo stoka	
3.4.4.	Žemės ūkio sektoriuje dirbančių gyventojų senėjimas skatins technologinį atsilikimą tradicinėje veikloje ir ūkių išnykimą Kretingos rajone	
3.4.5.	Nestabili verslo aplinka, augantys mokesčiai, galimybė naujų mokesčių atsiradimui, nepalanki mokesčių politika, neaktyvi valdžios politika padidins projektų įgyvendinimo rizikas	

4. VVG teritorijos plėtros poreikių nustatymas prioritetine tvarka				
Eil. Nr.	**VVG teritorijos plėtros poreikių nustatymas (prioritetine tvarka)**	**Poreikį pagrindžiantys VVG teritorijos SSGG teiginiai (Nr.)**	**Sąsaja su KPP 2014–2020 m. nustatytais nacionaliniais kaimo plėtros poreikiais**	**Poreikio tenkinimas / netenkinimas iš VPS lėšų**
4.1.	Naujų verslo subjektų kaimo vietovėse kūrimas ir plėtojimas, naujų darbo vietų kūrimas	3.1.6., 3.1.9., 3.2.5.	1. sudaryti palankias sąlygas jaunimui įsikurti, kurti verslą ir skatinti užimtumą kaimo vietovėse (nacionalinio poreikio Nr. 8) 2. mažinti skurdo riziką kaimo vietovėse, didinant užimtumo galimybes (nacionalinio poreikio Nr. 9) 3. remti darbo vietų, ypač reikalaujančių kvalifikuotos darbo jėgos, išlaikymą ir kūrimą kaimo vietovėse, ypač ne žemės ūkyje (nacionalinio poreikio Nr. 10)	Tenkinamas
4.2.	Paslaugų kaimo gyventojams plėtra *(švietimo, kultūros, sporto, aplinkos tvarkymo: vejų pjovimas, vaismedžių genėjimas, šiukšlių išvežimas ir pan., vaikų priežiūra, buitinių paslaugų: kirpykla, skalbykla, siuvyklą, batų taisykla ir pan.)*	3.1.11., 3.2.3.	1. sudaryti galimybes NVO projektais skatinti verslumą ir užimtumą kaime ir užtikrinti vietos iniciatyvos tęstinumą (nacionalinio poreikio Nr. 18) 2. sudaryti palankias sąlygas jaunimui įsikurti, kurti verslą ir skatinti užimtumą kaimo vietovėse (nacionalinio poreikio Nr. 8) 3. mažinti skurdo riziką kaimo vietovėse, didinant užimtumo galimybes (nacionalinio poreikio Nr. 9) 4. remti viešosios infrastruktūros kūrimą ir tvarkymą, skatinti ekonominę, socialinę, kultūrinę veiklą sutvarkytuose pastatuose (nacionalinio poreikio Nr. 19)	Tenkinamas
4.3.	Viešosios infrastruktūros plėtra (viešieji pastatai, viešosios erdvės, transporto infrastruktūra, vandentvarka ir pan.)	3.2.9.	1. remti viešosios infrastruktūros kūrimą ir tvarkymą, skatinti ekonominę, socialinę, kultūrinę veiklą sutvarkytuose pastatuose (nacionalinio poreikio Nr. 19)	Tenkinimas
4.4.	Socialinės pagalbos ir sveikatinimo paslaugų kaime kūrimas ir plėtojimas, jų prieinamumo gerinimas (socialinės rizikos šeimoms, vienišiems ir senyviems žmonėms ir pan.)	3.2.3., 3.2.6., 3.2.7., 3.2.13. 3.2.14.	1. sudaryti galimybes NVO projektais skatinti verslumą ir užimtumą kaime ir užtikrinti vietos iniciatyvos tęstinumą (nacionalinio poreikio Nr. 18) 2. mažinti skurdo riziką kaimo vietovėse, didinant užimtumo galimybes (nacionalinio poreikio Nr. 9) 3. remti viešosios infrastruktūros kūrimą ir tvarkymą, skatinti ekonominę, socialinę, kultūrinę veiklą sutvarkytuose pastatuose (nacionalinio poreikio Nr. 19)	Tenkinamas

4.5.	Aktyvaus poilsio ir laisvalaikio organizavimo paslaugų plėtra	3.2.10., 3.2.15.	1. sudaryti galimybes NVO projektais skatinti verslumą ir užimtumą kaime ir užtikrinti vietos iniciatyvos tęstinumą (nacionalinio poreikio Nr. 18) 2. sudaryti palankias sąlygas jaunimui įsikurti, kurti verslą ir skatinti užimtumą kaimo vietovėse (nacionalinio poreikio Nr. 8) 3. mažinti skurdo riziką kaimo vietovėse, didinant užimtumo galimybes (nacionalinio poreikio Nr. 9)	Tenkinamas
4.6.	Bendruomeniškumą skatinančių iniciatyvų ir veiklų kūrimas, kapitalo bei materialinių sąlygų gerinimas, kaimo lyderių ugdymas	3.1.9.	1. mažinti skurdo riziką kaimo vietovėse, didinant užimtumo galimybes (nacionalinio poreikio Nr. 9) 2. vykdyti mokymą, patirties sklaidą ir konsultavimą kaimo vietovėse (nacionalinio poreikio Nr. 21)	Tenkinamas
4.7.	Sąlygų vietos produkcijos perdirbimui, gamybai ir pardavimui sudarymas	3.1.1., 3.1.13., 3.1.14.	1. sudaryti galimybes NVO projektais skatinti verslumą ir užimtumą kaime ir užtikrinti vietos iniciatyvos tęstinumą (nacionalinio poreikio Nr. 18) 2. skatinti vietinės maisto produktų rinkos vystymąsi, stiprinant ryšius tarp vartotojų ir gamintojų bei diegiant inovacijas (nacionalinio poreikio Nr. 11)	Tenkinamas
4.8.	Savanorystę, ypač jaunimo tarpe, skatinančių veiklų vystymas	3.1.4., 3.2.2.	1. mažinti skurdo riziką kaimo vietovėse, didinant užimtumo galimybes (nacionalinio poreikio Nr. 9) 2. vykdyti mokymą, patirties sklaidą ir konsultavimą kaimo vietovėse (nacionalinio poreikio Nr. 21)	Tenkinimas
4.9.	Kraštovaizdžio gerinimas, biologinės įvairovės atkūrimas, saugojimas ir didinimas	3.1.3., 3.1.15., 3.1.16., 3.2.1.	1. panaudoti rekreaciniu požiūriu vertingas teritorijas, kultūros paveldo objektus, didinti miškų rekreacinį potencialą (nacionalinio poreikio Nr. 16)	Tenkinimas
4.10.	Turizmo infrastruktūros ir paslaugų vystymas	3.1.2., 3.2.8.	1. sudaryti galimybes NVO projektais skatinti verslumą ir užimtumą kaime ir užtikrinti vietos iniciatyvos tęstinumą (nacionalinio poreikio Nr. 18) 2. panaudoti rekreaciniu požiūriu vertingas teritorijas, kultūros paveldo objektus, didinti miškų rekreacinį potencialą (nacionalinio poreikio Nr. 16)	Tenkinamas

II DALIS. KOKIE MŪSŲ PRIORITETAI IR TIKSLAI?

5. VPS prioritetai, priemonės ir veiklos sritys			
5.1.	**VPS prioritetai, priemonės ir jų veiklos sritys (jei veiklos sritys numatytos):**		**Sąsaja su VVG teritorijos poreikiais**
5.1.1.	**I prioritetas:** Ekonomiškai stiprios ir išvystytos, motyvuojančios gyventi ir dirbti kaimo aplinkos kūrimas		
		Kodai:	
5.1.1.1.	**Priemonė:** Investicijos į materialųjį turtą	LEADER-19.2-4.	
5.1.1.1.1.	- *veiklos sritis*: Parama žemės ūkio produktų perdirbimui, rinkodarai ir (arba) plėtrai	LEADER-19.2-4.2.	Eil. Nr. 4.1. Eil. Nr. 4.7.
5.1.1.2.	**Priemonė:** Ūkio ir verslo plėtra	LEADER-19.2-6.	
5.1.1.2.1.	- *veiklos sritis*: Parama ne žemės ūkio verslui kaimo vietovėse pradėti	LEADER-19.2-6.2.	Eil. Nr. 4.1. Eil. Nr. 4.2. Eil. Nr. 4.5. Eil. Nr. 4.10.
5.1.1.2.2.	- *veiklos sritis*: Parama ne žemės ūkio verslui kaimo vietovėse plėtoti	LEADER-19.2-6.4.	Eil. Nr. 4.1. Eil. Nr. 4.2. Eil. Nr. 4.5. Eil. Nr. 4.10.
5.1.1.3.	**Priemonė:** NVO socialinio verslo kūrimas ir plėtra (kai socialinio verslo iniciatorius – NVO)	LEADER-19.2.-SAVA-1	Eil. Nr. 4.1. Eil. Nr. 4.2. Eil. Nr. 4.4. Eil. Nr. 4.6.
5.1.1.4.	**Priemonė:** Bendruomeninių ir kitų nevyriausybinių organizacijų verslo iniciatyvų kūrimas ir plėtra	LEADER-19.2.-SAVA-5	
5.1.1.4.1.	- *veiklos sritis*: Parama paslaugoms ir kitoms ekonominėms veikloms kaime kurti ir plėtoti	LEADER-19.2.-SAVA-5.1.	Eil. Nr. 4.1. Eil. Nr. 4.2. Eil. Nr. 4.5. Eil. Nr. 4.6. Eil. Nr. 4.10.
5.1.2.	**II prioritetas:** Patrauklios kaimo aplinkos kūrimas ir plėtra		
		Kodai:	
5.1.2.1.	**Priemonė:** Pagrindinės paslaugos ir kaimų atnaujinimas kaimo vietovėse	LEADER-19.2.-7.	
5.1.2.1.1.	- *veiklos sritis:* Parama investicijoms į visų rūšių mažos apimties infrastruktūrą	LEADER-19.2.-7.2.	Eil. Nr. 4.2. Eil. Nr. 4.3. Eil. Nr. 4.5. Eil. Nr. 4.6. Eil. Nr. 4.8. Eil. Nr. 4.10.
5.1.2.1.2.	- *veiklos sritis:* Parama investicijoms į kaimo kultūros ir gamtos paveldą, kraštovaizdį	LEADER-19.2.-7.6.	Eil. Nr. 4.6. Eil. Nr. 4.9. Eil. Nr. 4.10.
5.1.2.2.	**Priemonė:** Vietos iniciatyvų ir partnerystės stiprinimas	LEADER-19.2.-SAVA-6	

5.1.2.2.1.	- *veiklos sritis:* Parama jaunimo iniciatyvų skatinimui ir motyvacijos didinimui	LEADER-19.2.-SAVA-6.1.	Eil. Nr. 4.5. Eil. Nr. 4.6. Eil. Nr. 4.8.
5.1.2.2.2.	- *veiklos sritis:* Parama kaimo gyventojų įtraukimui į bendruomeninę veiklą	LEADER-19.2.-SAVA-6.2.	Eil. Nr. 4.5. Eil. Nr. 4.6. Eil. Nr. 4.8.
5.1.2.3.	**Priemonė:** Vietos projektų pareiškėjų ir vykdytojų mokymas, įgūdžių įgijimas (kai mokymai susiję su VPS priemonėmis)	LEADER-19.2.-SAVA-3	Eil. Nr. 4.2. Eil. Nr. 4.4. Eil. Nr. 4.6. Eil. Nr. 4.8.

6. VPS prioritetų, priemonių ir veiklos sričių sąsaja su ESIF teminiais tikslais ir EŽŪFKP prioritetais bei tikslinėmis sritimis									
VPS turinys	**ESIF teminiai tikslai**								
	1	10	3	3	5-6	4	8	9	2
	EŽŪFKP prioritetai ir tikslinės sritys								
	1A	1C	2B	3A	4A	5C	6A	6B	6C
I VPS prioritetas: Ekonomiškai stiprios ir išvystytos, motyvuojančios gyventi ir dirbti kaimo aplinkos kūrimas									
Priemonė: Investicijos į materialųjį turtą									
- *veiklos sritis*: Parama žemės ūkio produktų perdirbimui, rinkodarai ir (arba) plėtrai				X					
Priemonė: Ūkio ir verslo plėtra									
- *veiklos sritis*: Parama ne žemės ūkio verslui kaimo vietovėse pradėti							X		
- *veiklos sritis*: Parama ne žemės ūkio verslui kaimo vietovėse plėtoti							X		
Priemonė: NVO socialinio verslo kūrimas ir plėtra (kai socialinio verslo iniciatorius – NVO)								X	
Priemonė: Bendruomeninių ir kitų nevyriausybinių organizacijų verslo iniciatyvų kūrimas ir plėtra									
- *veiklos sritis*: Parama paslaugoms ir kitoms ekonominėms veikloms kaime kurti ir plėtoti								X	
II VPS prioritetas: Patrauklios kaimo aplinkos kūrimas ir plėtra									
Priemonė: Pagrindinės paslaugos ir kaimų atnaujinimas kaimo vietovėse									
- *veiklos sritis:* Parama investicijoms į visų rūšių mažos apimties infrastruktūrą								X	
- *veiklos sritis:* Parama investicijoms į kaimo kultūros ir gamtos paveldą, kraštovaizdį								X	
Priemonė: Vietos iniciatyvų ir partnerystės stiprinimas									
- *veiklos sritis:* Parama jaunimo iniciatyvų skatinimui ir motyvacijos didinimui								X	
- *veiklos sritis:* Parama kaimo gyventojų įtraukimui į bendruomeninę veiklą								X	
Priemonė: Vietos projektų pareiškėjų ir vykdytojų mokymas, įgūdžių įgijimas (kai mokymai susiję su VPS priemonėmis)		X							

<table>
<tr><th colspan="3">7. VPS sąsaja su VVG teritorijos strateginiais dokumentais ir ESBJRS</th></tr>
<tr><th colspan="2">Strateginio dokumento pavadinimas</th><th>VPS sąsajos pagrindimas</th></tr>
<tr><td>7.1.</td><td>VVG teritorijos savivaldybės plėtros strateginis planas</td><td>
Kretingos rajono savivaldybė visuomet skyrė didelį dėmesį rajono nevyriausybinių organizacijų, verslininkų ir Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos veiklai. Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos 2016-2023 vietos plėtros strategija bus pradėta įgyvendinti 2016 metais, dėl šios priežasties bus nagrinėjama sąsaja su Kretingos rajono savivaldybės 2014 - 2020 metų plėtros planu.
Žemiau pateikiame Kretingos rajono savivaldybės plėtros plano palyginimą su Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos VPS vertinant prioritetus ir priemones
<table>
<tr><th>Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos 2016-2023 metų vietos plėtros strategija</th><th>Kretingos rajono savivaldybės 2014 - 2020 metų plėtros planas</th></tr>
<tr><td>I Prioritetas. Ekonomiškai stiprios ir išvystytos, motyvuojančios gyventi ir dirbti kaimo aplinkos kūrimas.

Priemonės:
5.1.1.1. Investicijos į materialųjį turtą;
5.1.1.2. Ūkio ir verslo plėtra;
5.1.1.4. Bendruomeninių ir kitų nevyriausybinių organizacijų verslo iniciatyvų kūrimas ir plėtra

5.1.1.3. NVO socialinio verslo kūrimas ir plėtra (kai socialinio verslo iniciatorius – NVO)</td><td>I Prioritetas. Rajono patrauklumo didinimas.

Priemonės:1.1.Patrauklios verslo aplinkos sukūrimas ir palaikymas;

1.3.Saugios ir sveikos visuomenės puoselėjimas;</td></tr>
<tr><td>II Prioritetas. Patrauklios kaimo aplinkos kūrimas ir plėtra.</td><td>I Prioritetas. Rajono patrauklumo didinimas.</td></tr>
</table>
</td></tr>
</table>

<table>
<tr>
<td></td>
<td></td>
<td>
<table>
<tr>
<td>Priemonės:

5.1.2.1. Pagrindinės paslaugos ir kaimų atnaujinimas kaimo vietovėse.

5.1.2.2.Vietos iniciatyvų ir partnerystės stiprinimas.

5.1.2.3. Vietos projektų pareiškėjų ir vykdytojų mokymas, įgūdžių įgijimas (kai mokymai susiję su VPS priemonėmis).</td>
<td>Priemonės:

1.2. Kultūringos, išsilavinusios ir kūrybingos visuomenės ugdymas

II prioritetas. Tvarus rajono vystymas.

Priemonės:

2.1. Kretingos rajono savivaldybės teritorijos tolygaus vystymo užtikrinimas, patrauklios aplinkos sukūrimas.</td>
</tr>
</table>
Vietos plėtros strategijos prioritetai ir priemonės siejasi su Kretingos rajono savivaldybės 2014-2020 metų plėtros planu. Iš pateiktų prioritetų ir priemonių matyti, kad Kretingos rajono savivaldybės administracija ir Kretingos rajono kaimo plėtros asociacija I prioritetu siekia skatinti rajono verslumą, kurti naujas darbo vietas rajone, puoselėti naujas verslo idėjas, taip pat kurti socialinius verslus kaime.
II prioritetu siekiama vystyti kaimo gyventojų kultūrinį bei socialinį gyvenimą, gerinti gyventojų išsilavinimą.
Kretingos rajono savivaldybės 2014-2020 metų plėtros plano santrauka pateikiama priede Nr. 15
</td>
</tr>
<tr>
<td>7.2.</td>
<td>VVG teritorijoje patvirtintas regiono plėtros planas</td>
<td>Klaipėdos regiono 2014-2020 metų plėtros planas yra rengiamas vadovaujantis Regioninės plėtros įstatymo (Žin., 2000, Nr. 66-1987) 8 straipsniu ir Vidaus reikalų ministro 2011 m. rugsėjo 23 d. įsakymu Nr. 1V-706 patvirtinta Regionų plėtros planų rengimo metodika.
Plano struktūrą sudarys šios dalys:
1. Įvadas
2. Regiono socialinės ir ekonominės būklės analizės pagrindiniai duomenys
3. Klaipėdos regiono plėtros strategija
4. Priemonių planas
5. Plano įgyvendinimo stebėsena

Šiuo metu dokumentas yra pateiktas viešam aptarimui ir pateikiamas Regiono plėtros plano projektas.</td>
</tr>
</table>

Žemiau pateikiame Klaipėdos regiono 2014-2020 metų plėtros plano palyginimą su Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos VPS, vertinant prioritetus ir priemones:

Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos 2016-2023 metų vietos plėtros strategija	**Klaipėdos regiono 2014 - 2020 metų plėtros planas**
I Prioritetas. Ekonomiškai stiprios ir išvystytos, motyvuojančios gyventi ir dirbti kaimo aplinkos kūrimas. ***Priemonės:*** 5.1.1.1. Investicijos į materialųjį turtą; 5.1.1.2. Ūkio ir verslo plėtra; 5.1.1.4. Bendruomeninių ir kitų nevyriausybinių organizacijų verslo iniciatyvų kūrimas ir plėtra. 5.1.1.3. NVO socialinio verslo kūrimas ir plėtra (kai socialinio verslo iniciatorius – NVO).	**1.2. Tikslas.** Pagerinti sąlygas regiono ekonominiam augimui ir integralumui. **1.2.1. Uždavinys.** Pagerinti regiono savivaldybių bei bendrą regiono viešąją ekonominę infrastruktūrą ir paslaugas **1.2.1.1. Priemonė.** Diegti darnaus judrumo priemones. **2.2. Tikslas.** Pagerinti viešųjų paslaugų kokybę ir didinti jų prieinamumą visuomenei. **2.2.3. Uždavinys.** Modernizuoti socialinių paslaugų infrastruktūrą ir didinti prieinamumą, gerinti paslaugų kokybę. **2.2.3.1. Priemonė.** Plėtoti socialinių paslaugų infratsruktūrą.
II Prioritetas. Patrauklios kaimo aplinkos kūrimas ir plėtra. ***Priemonės:***	**1.1. Tikslas.** Sumažinti regiono savivaldybių išsivystymo disproporcijas, u-tikrinti tolygią ir tvarią regiono plėtrą. **1.2. Uždavinys.** Kompleksiškai vystyti ir plėtoti kaimo vietoves.

<table>
<tr>
<td></td>
<td></td>
<td>
<table>
<tr>
<td>5.1.2.1. Pagrindinės paslaugos ir kaimų atnaujinimas kaimo vietovėse.

5.1.2.2.Vietos iniciatyvų ir partnerystės stiprinimas.

5.1.2.3. Vietos projektų pareiškėjų ir vykdytojų mokymas, įgūdžių įgijimas (kai mokymai susiję su VPS priemonėmis).</td>
<td>1.1.2.2. Priemonė. Remti kaimo atnaujinimą ir plėtrą – atnaujinti mažiau kaip 1 tūkst. gyventojų turinčių miestų, miestelių ir kaimų (iki 1 tūkst. gyv.) viešąją infrastruktūrą.

1.2. Tikslas. Pagerinti sąlygas regiono ekonominiam augimui ir integralumui.
1.2.2. Uždavinys. Įdiegti aplinkos gerinimo ir aplinkos apsaugos priemones, padidinti energijos vartojimo efektyvumą, atsinaujinančių išteklių naudojimą.
1.2.2.3. Priemonė. Tvarkyti ir atkurti natūralaus ir urbanizuoto kraštovaizdžio kompleksus ir atskirus elementus.

2.2. Tikslas. Pagerinti viešųjų paslaugų kokybę ir didinti jų prieinamumą visuomenei.
2.2.1. Uždavinys. Pagerinti savivaldybių ugdymo ir švietimo paslaugas.
2.2.1.3. Priemonė. Tobulinti neformaliojo švietimo infratsruktūrą.</td>
</tr>
</table>
„Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos 2016-2023 metų vietos plėtros strategija“ VVG teritorijoje veikiančiai Regiono plėtros tarybai derinti buvo siųsta raštu (2015-12-02 raštas Nr. KP-143 „Dėl Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos 2016–2023 metų vietos plėtros strategijos derinimo“), suderinta - Regioninės plėtros departamento prie vidaus reikalų ministerijos Klaipėdos apskrities skyriaus 2015-12-22 d. raštas Nr. 51/3D-78.
</td>
</tr>
<tr>
<td>7.3.</td>
<td>Europos Sąjungos Baltijos jūros regiono strategija (ESBJRS)</td>
<td>ES Baltijos jūros regiono strategija yra pirmasis vidaus dokumentas Europos Sąjungoje. Strategija įgyvendinama aštuonių Europos Sąjungos šalių teritorijose aplink Baltijos jūrą, kur gyvena 85 milijonai žmonių. Švedija, Danija, Estija, Suomija, Vokietija, Latvija, Lietuva ir Lenkija tai aštuonios valstybės turinčios daug bendrų požymių ir iššūkių. Nei viena valstybė negali įveikti</td>
</tr>
</table>

		regioninių iššūkių savaime, dėl šios priežasties šalys stengiasi suvienyti savo energiją ir dirbti kartu, kad pasiektų svarbiausius tikslus - išsaugoti jūrą, suvienyti regioną ir puoselėti žmonių gerovę. Veiksmų plane yra išdėstyta 17 prioritetinių sričių, 5 horizontalūs veiksmai ir apie 90 prioritetinių projektų. Šie projektai apima energetikos, transporto, aplinkosaugos, inovacijų, mokslinių tyrimų, nusikalstamumo mažinimo, švietimo, turizmo ir kitas sritis. **Lietuva kartu su kitomis šalimis įgyvendina veiksmų planą trijose prioritetinėse srityse:** ✓ Siekiant stiprinti tvarų žemės ūkį, miškininkystę ir žuvininkystę (koordinuotą su Suomija ir Švedija, Lietuva yra atsakinga už bendradarbiavimą bei veiksmų plano sudarymą "Stiprinant bendrą kaimo plėtros programą"); ✓ Siekiant pagerinti vidaus ir išorės transporto sąsajas (suderintas su Švedija); ✓ Siekiant sumažinti tarpvalstybinį nusikalstamumą ir jo daromą žalą (suderintą su Suomija).[72] Baltijos jūros regiono ekonomika yra viena sėkmingiausių ir novatoriškų pasaulyje. Regiono ekonomika greitai vejasi Europos vidurkį. Baltijos jūros strategijos tikslas, didinti gerovę, reiškia puoselėti verslumą, inovacijas, prekybą ir skaitmeninių technologijų augimą. Tai pagerins verslo galimybes ir padės vidaus rinkai veikti geriau. Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos 2016-2023 metų vietos plėtros strategijos tikslai ir uždaviniai yra susiję su Baltijos jūros strategijos pagrindiniais tikslais ir uždaviniais. Kretingos rajono kaimo plėtros asociacija savo strategijoje taip pat siekia stiprinti teritorijos ekonomiką, gerinti kaimo gyventojų gyvenimo kokybę. Įgyvendinant šią strategiją siekiama skatinti tarptautinį bendradarbiavimą, suvedant žmones, siekti bendro tikslo.
7.4.	Viensektorės žuvininkystės VVG VPS (taikoma, kai tokia VPS yra patvirtinta VVG teritorijoje)	Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos teritorijoje nėra patvirtintos žuvininkystės Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos vietos plėtros strategijos, skirtos 2014–2020 m. finansavimo laikotarpiui.

[72] http://www.baltijosjurosregionas.lt/en/eu-strategy-for-the-baltic-sea-region/

III DALIS. KAIP PASIEKSIME UŽSIBRĖŽTUS TIKSLUS?

8. LEADER metodo principų bei horizontaliųjų principų ir prioritetų įgyvendinimas	
LEADER metodo principai	
8.1.	**Teritorinis principas:** Pagrindinė „Leader“ metodo idėja yra ta, kad dėl Europos kaimo vietovių įvairovės plėtros strategija būna veiksmingesnė ir produktyvesnė tada, kai sprendimus dėl jos priima ir ją vietovėje įgyvendina vietiniai dalyviai, kai susijusios procedūros yra aiškios ir skaidrios, kai atitinkamos viešosios valdžios įstaigos teikia paramą ir kai gaunama reikalinga techninė pagalba gerajai patirčiai skleisti. Remiantis teritoriniu principu tikslinė politikos įgyvendinimo sritis yra nedidelė, vienalytė, socialiai nesusiskaidžiusi teritorija, dažnai siejama bendrų tradicijų, vietos ypatumų, kurioje vyrauja siejantis bendrumo jausmas ar bendri poreikiai ir lūkesčiai. Lyginant su tokia pavyzdine teritorija, galima lengviau atpažinti vietos pranašumus ir trūkumus, pavojus ir galimybes, vidinį potencialą ir nustatyti didžiausias tvariojo vystymosi kliūtis. „Į vietovę orientuotas“ iš esmės reiškia „vietos“. Tikėtina, kad šis metodas bus geresnis už kitus, nes suteikia galimybę pasirinkti faktinius poreikius ir vietos konkurencinius pranašumus tiksliau atitinkančią veiklą. Pasirinkta teritorija turi būti pakankamai vienalytė, joje turi pakakti žmonių, finansinių ir ekonominių išteklių, kad būtų galima sėkmingai įgyvendinti tvarią vietos plėtros strategiją. Ji nebūtinai turi sutapti su iš anksto nustatytomis administracinio padalijimo ribomis. „Vietos teritorijos“ apibrėžimas nėra nei universalus, nei nekintamas. Priešingai, jis kinta vykstant platesnio masto ekonominiams ir socialiniams pokyčiams, kintant ūkininkavimo vaidmeniui, svarbiems žemėtvarkos ir aplinkos klausimams ir bendram kaimo vietovių suvokimui.
8.1.1.	***Principo laikymasis rengiant VPS:*** Rengiant Kretingos rajono kaimo plėtros organizacijos 2016-2023 metų vietos plėtros strategiją buvo laikomasi teritorinio principo ir atliekama teritorijos išteklių analizė: ✓ Siekiant ištirti Kretingos rajono kaimo vietovių gyventojų poreikius ir identifikuojant ilgalaikei vietos plėtrai svarbiausias problemas ir išteklius jai spręsti, jų gebėjimus įgyvendinti veiksmus, susijusius su Kretingos rajono plėtra, organizavome susitikimus su visų kaimo bendruomenių, mokyklų, kultūros centrų, seniūnijų, jaunimo ir kitų organizacijų atstovais, vietos verslo atstovais. Informacinių susitikimų metu buvo atliekama smulkesnių teritorinių vienetų poreikių analizė, taip pat aptariamos projektų idėjos, galinčios integruoti smulkiųjų teritorinių vienetų projektus į bendrąjį Kretingos rajono kaimo vietovių plėtros vaizdinį. ✓ Atsižvelgiant į viešumo principą, taip pat buvo organizuoti informaciniai - diskusiniai renginiai su anksčiau minėtomis tikslinėmis grupėmis, kurių metu buvo aptartos galimos projektų idėjos ir jų nauda rajono plėtrai, vietos bendruomenių susitelkimui bendriems tikslams 2014-2020 metų laikotarpiu bei pritaikomumo vietos gyventojams, atvykstantiems svečiams. Taip pat buvo organizuojami susitikimai su vietos plėtros strategijos rengimo darbo grupe, pristatomi gyventojų poreikiai, esama rajono situacija, suformuojami galimi prioritetai ir priemonės, paskirstomas vietos plėtros strategijos biudžetas. ✓ Atskleidžiant Kretingos rajono kraštovaizdžio, gamtos ir kultūros paveldo bei turizmo sektoriaus, taip pat rajono kaimiškųjų teritorijų socialinės, ekonominės, kultūrinės bei švietimo padėties ypatumus ir siekiant nustatyti teritorijos socialinių ryšių, bendros istorijos, išskirtinumo ir identiteto įtaką vietos bendruomenės bendram požiūriui į ilgalaikę Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos teritorijos plėtrą buvo atliekama seniūnų apklausa. Kretingos rajono kaimiškųjų vietovių seniūnai (7 kaimiškosios

	seniūnijos) buvo prašyti pateikti informaciją apie rajono išskirtinius bruožus, identitetą, saugomas teritorijas, kultūros paveldo objektus bei socialinę, ekonominę, kultūros ir švietimo situaciją. Taip pat prašoma įvertinti esamą infrastruktūrą, susijusią su šiais objektais bei įvardinti galimybes, ją pritaikyti gyventojų poreikiams (žr. priedus Nr. 11, Nr. 12). ✓ Siekiant įgyvendinti teritorinį principą ir ištirti viso rajono plėtros poreikius, taip pat buvo atliktas kiekybinis rajono tyrimas, išdalintos apklausos anketos skirtingoms kaimo vietovių bendruomenėms, nevyriausybinėms organizacijoms bei seniūnijoms. Apklausų duomenys (žr. priedą Nr. 11) atspindi Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos teritorijos situaciją. Atsižvelgiant į šiuos darbo metodus buvo suformuoti Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos teritorijos plėtros prioritetai ir poreikiai bei Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos 2016-2023 metų vietos plėtros strategijos priemonės ir veiklos sritys.
8.1.2.	***Principo laikymasis įgyvendinant VPS:*** Įgyvendinant VPS bus taip pat laikomasi teritorinio principo. Šio principo įgyvendinimą užtikrins Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos administracijos darbuotojai. ✓ Įgyvendinant VPS bus organizuojami prioritetų ir priemonių pristatymo renginiai. Renginių metu kaimo gyventojams, vietos valdžios atstovams, vietos verslininkams ir kitiems potencialiems vietos projektų vykdytojams bus pristatomi VPS prioritetai, priemonės. Renginiai bus organizuojami septyniose Kretingos rajono seniūnijose, taip pat susitinkant su vietos valdžios atstovais. Taip bus užtikrinamas VPS prioritetų ir priemonių viešinimas, informuojami gyventojai apie galimybes gauti paramą, taip pat tinkamas lėšų panaudojimas rajone ir užtikrinant Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos teritorijos didesnės vertės kūrimą. ✓ Organizuojami mokomieji seminarai potencialiems pareiškėjams, kurių metu bus aptartos projektų idėjos, jų finansavimo ir įgyvendinimo galimybės, taip užtikrinant tinkamą vietos išteklių, Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos teritorijos išskirtinumo ir specifinių pranašumų panaudojimą. Seminarai bus organizuojami kiekvienoje bendruomenėje, taip pat potencialiems ir esamiems verslo atstovams, ūkininkams. Didžiausias dėmesys bus skiriamas skirtingų sektorių partnerystei bei pasidalinimui patirtimi. Tokio pobūdžio seminarai gali turėti įtakos bendroms projektų idėjoms bei bendradarbiavimui tarp sektorių ateityje ir užtikrinti integruotą vietos plėtrą, vietos interesų grupių bendradarbiavimą ir veikimą kartu. ✓ Atliekamos apklausos apie aktualias mokymų temas projektų pareiškėjams ir vykdytojams. Apklausos apims visą VVG teritoriją įtraukiant nevyriausybines organizacijas, verslininkus, ūkininkus, valdžios atstovus, kitus kaimo gyventojus. Apklausos tikslas išsiaiškinti gyventojų žinių bei kompetencijų trūkumus, siekiant motyvuoti įgyvendinti projektus. Tokie renginiai bus vykdomi kiekvienu VPS įgyvendinimo etapu.
8.2.	**„Iš apačios į viršų“ principas:** Iš septynių „Leader“ elementų išskirtiniausias metodas „iš apačios į viršų“. Šis metodas reiškia, kad vietos subjektai dalyvauja priimant sprendimus dėl strategijos ir prioritetų, kuriais bus vadovaujamasi jų vietovėje. Patirtis parodė, kad metodas „iš apačios į viršų“ neturėtų būti laikomas alternatyviu ar priešingu nacionalinių ir (arba) regioninių valdžios institucijų metodams „iš viršaus į apačią“. Su pastaraisiais jis greičiau turėtų derėti ir sąveikauti, kad galutiniai rezultatai būtų geresni. Šiuo metodu grindžiama kaimo politika turėtų būti rengiama ir vykdoma taip, kad geriausiai atitiktų bendruomenės, kuriai ji yra skirta, poreikius. Vienas būdas tai užtikrinti yra pakviesti vietines suinteresuotąsias grupes dalyvauti ir vadovauti. Tai pasitvirtino tiek 15 valstybių narių, tiek iki 25 narių išsiplėtusioje Europos Sąjungoje, be to, tai svarbu ir ES narystės siekiančioms šalims, kurios turi struktūrinių žemės ūkio problemų ir turi daug galimybių pagerinti kaimo

	gyvenimą („LEADER“ metodo pagrindai, Liuksemburgas: Europos bendrijos oficialiųjų leidinių biuras, 2006). Dalyvaujantys vietos subjektai – tai plačioji visuomenė, ekonominių ir socialinių interesų grupės bei atstovaujamosios valstybinės ir privačios institucijos. Pajėgumų kūrimas yra viena esminių metodo „iš apačios į viršų“ sudėtinių dalių; jį sudaro: 1. vietos gyventojų informavimas, mokymas, dalyvavimas ir telkimas siekiant nustatyti vietovės privalumus ir trūkumus (analizė); 2. įvairių interesų grupių dalyvavimas rengiant vietos plėtros strategiją; 3. aiškių tinkamų veiksmų (projektų) atrankos vietos lygmeniu kriterijų nustatymas kuriant strategiją. Vietos subjektai turėtų dalyvauti ne tik kuriant strategiją, bet ir ją įgyvendinant. Jie turėtų padėti vykdyti pasirinktus projektus ir apžvelgti atliktus darbus bei kaupti patirtį ateičiai. Be to, yra svarbių skaidrumo klausimų, spręstinų naudojantis mobilizacijos ir konsultacijų procedūromis, kad būtų susitarta dalyvaujant pokalbiuose ir derybose.
8.2.1.	***Principo laikymasis rengiant VPS:*** Rengiant vietos plėtros strategiją buvo laikomasi „iš apačios į viršų“ principo. Informacijai gauti buvo naudojami skirtingi metodai aprašyti 2.2 vietos plėtros strategijos punkte: ✓ *darbas grupėse;* ✓ *kaimo gyventojų anketinė apklausa;* ✓ *anketinė seniūnų apklausa*; ✓ *viešai prieinamos statistinės informacijos, rajono strateginių ir kitų dokumentų analizė.* Į vietos plėtros strategijos rengimą bei esamos situacijos analizės ir poreikių nustatymo procesą buvo stengtasi įtraukti kuo daugiau Kretingos rajono gyventojų, kurie dalyvavo visuose Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos 2016-2023 metų vietos plėtros strategijos rengimo etapuose. Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos vietos plėtros strategija buvo pradėta rengti 2014 metų pradžioje. Per visą laikotarpį buvo organizuojami įvairūs susitikimai, diskusijos, apklausos kurių metu buvo išklausomi gyventojų poreikiai, planai, atliekama SWOT analizė ir pagal tai nustatomi vietos plėtros strategijos prioritetai bei priemonės. Kretingos rajono situacijos analizė ir gyventojų poreikių tyrimas buvo atliekamas kompleksiškai ir nuosekliai. Grupinių susitikimų smulkiai aprašyti vietos plėtros trategijos 2.2. skyriuje „VVG teritorijos gyventojų poreikių analizė“. Rengiant Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos 2016-2023 metų vietos plėtros strategiją grupiniai susitikimai buvo atlikti su šiomis tikslinėmis kaimo gyventojų grupėmis: ✓ susitikimai su kaimo bendruomenėmis; ✓ susitikimais su Kretingos rajono kaimo gyventojais, organizacijomis, verslininkais, kultūros, švietimo įstaigų atstovais; ✓ susitikimai su vietos valdžios atstovais; ✓ susitikimai su jaunimo atstovais. Buvo suorganizuota 23 grupiniai susitikimai įvairiomis temomis (sąrašai pridedami, priedas Nr. 5), kuriuose dalyvavo visų kaimo bendruomenių, mokyklų, kultūros centrų, seniūnijų, jaunimo ir kitų organizacijų atstovai, smulkūs kaimo verslininkai. Grupiniai susitikimai buvo skirti išsiaiškinti vietos problemas bei gyventojų poreikius. Susitikimų metu buvo naudojami įvairūs ***darbo metodai:*** ✓ informacinis - diskusinis renginys su Kretingos rajono kaimo gyventojais, organizacijomis ir vietos verslininkais, kurių metu buvo pristatomos LEADER perspektyvos (skaidrės pridedamos, žr. priedą Nr. 6)***;***

	✓ diskusijos, kurių tikslas buvo išsiaiškinti gyventojų poreikius ir aptarti 2014-2020 metų kaimo plėtros programos finansavimo perspektyvas (gyventojų poreikių santrauka pridedama, žr. priedą Nr. 7); ✓ „Smegenų šturmas“ – kurio tikslas buvo išsiaiškinti skirtingų vietovių išteklius, turimą potencialą, galimas plėtros kryptis (santrauka pridedama, žr. priedą Nr. 8). 2015 m. kovo mėn. 3 dieną buvo organizuotas Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos visuotinis narių susirinkimas, kurio metu buvo pristatoma teritorijos poreikių analizė. Taip pat aptarti strategijos prioritetai ir būsimų projektų idėjos (visuotinio narių susirinkimo protokolas ir sąrašas pridedama, žr. priedą Nr. 9). Detaliau darbo grupių tikslas ir temos aprašomos VPS 2 dalies 2.2. punkte „VVG teritorijos gyventojų poreikių analizė“. 2015 m. rugpjūčio 27 d. Kretingos rajono kaimo plėtros asociacija pristatė Vietos plėtros strategijos projektą 6-ajame rajono savivaldybės tarybos posėdyje (protokolas pridedamas, žr. priedą Nr. 13). Rengiant vietos plėtros strategiją buvo organizuotas ne vienas Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos valdybos posėdis, kuriame buvo aptarti vietos plėtros strategijos prioritetai, priemonės, finansinis planas, teritorijos SSGG ir plėtros poreikiai (protokolas pridedamas, žr. priedą Nr. 13). Taikant aukščiau išvardintu darbo metodus buvo įgyvendintos dvi pagrindinės “Iš apačios į viršų” sudėtinės dalys: ✓ vietos gyventojų informavimas, mokymas, dalyvavimas ir telkimas siekiant nustatyti vietos privalumus ir trūkumus; ✓ įvairių interesų grupių dalyvavimas rengiant vietos plėtros strategiją. Kalbant apie aiškių ir tinkamų projektų atrankos vietos lygmeniu kriterijų nustatymą kuriant strategiją, jie pateikiami vietos plėtros strategijos 9 skyriuje “VPS priemonių ir veiklos sričių aprašymas”. Parengta vietos plėtros strategija buvo pristatyta ir patvirtinta Kretingos rajono kaimo plėtros asociaicjos visuotiniame narių susirinkimą, kurį sudaro pilietinės visuomenės, vietos valdžios ir vietos verslo atstovai. Visa surinkta informacija buvo susisteminta Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos darbuotojų ir pagal tai nustatyti vietos plėtros strategijos prioritetai ir priemonės.
8.2.2.	***Principo laikymasis įgyvendinant VPS:*** „Iš apačios į viršų“ principo taip pat bus laikomasi ir įgyvendinant vietos plėtros strategiją. Strategijos įgyvendinimo metu bus bendradarbiaujama su skirtingais sektoriais visuose strategijos įgyvendinimo etapuose: ✓ rengiant dokumentaciją kvietimams teikti vietos projektų paraiškas; ✓ viešinant kvietimus teikti vietos projektų paraiškas; ✓ tvirtinant vietos projektus; ✓ pristatant vietos plėtros strategijos įgyvendinimo rezultatus ir vykdant vietos plėtros strategijos stebėseną; ✓ vykdant Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos teritorijos gyventojų aktyvinimo veiklas. Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos valdyba ir administracija bus atsakingos už tai, kad vietos projektų vykdytojams ir potencialiems pareiškėjams būtų suteikta pagalba rengiant ir įgyvendinant suplanuotas veiklas. Kretingos rajono kaimo plėtros asociacija užtikrins, kad kvietimai teikti vietos projektų paraiškas būtų skelbiami atsižvelgiant į kaimo gyventojų užimtumą, nustatyto laiko pakaktų konsultacijoms, iškilusioms problemoms spręsti ir parengti kokybiškas vietos projektų paraiškas. Visa kvietimams teikti vietos projektų paraiškas reikalinga dokumentacija bus parengta Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos administracijos darbuotojų ir svarstoma bei tvirtinama valdyboje. Dokumentai, vietos projektų paraiškų reikalavimai bus pristatomi

	vykdant Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos teritorijos aktyvinimo veiklas: mokymus, konsultacijas, informacinius renginius. Vietos plėtros strategijos įgyvendinimo metu bus bendraujama su visais sektoriais, kurie numatyti kaip potencialūs vietos projektų pareiškėjai ir vykdytojai: ✓ Nevyriausybinėmis organizacijomis (bendruomenėmis, viešosiomis įstaigomis, jaunimo ir kitomis organizacijomis); ✓ Smulkiais verslo subjektasi, ūkininkais; ✓ Vietos valdžios atstovais, t.y. savivaldybės ir jos biudžetinių įstaigų darbuotojais, atsakingais už skirtingų sričių kuravimą rajone. Skelbimai apie planuojamus kvietimus teikti vietos projektų paraiškas bus publikuojami vietos spaudoje, Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos internetinėje svetainėje www.kretingosvvg.lt bei nacionalinės mokėjimo agentūros tinklalapyje www.nma.lt. Tęstinės vietos projektų teikimo procedūros bus derinamos atsižvelgiant į visų Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos socialinių-ekonominių partnerių poreikius, tuo pačiu nenukrypstant nuo vietos plėtros strategijos įgyvendinimo plano. 2016-2023 m. vietos plėtros strategijos įgyvendinimo rezultatai bus pristatomi konferencijose, aptariami per susitikimus, kuriuose bus kviečiami dalyvauti visų sektorių atstovai, kurie numatyti kaip potencialūs vietos projektų pareiškėjai ir vykdytojai, t.y. nevyriausybinės organizacijos (bendruomeninės, viešosios įstaigos, jaunimo ir kitos organizacijos), smulkūs verslo subjektai, ūkininkai; vietos valdžios atstovai. Įgyvendinant VPS, kaip viena iš teritorijos gyventojų aktyvinimo veiklų potencialiems projektų vykdytojams planuojama organizuoti mokymus, kurie užtikrins, kad laikotarpis, skirtas projektų paraiškų teikimui, būtų efektyvus ir pakankamas tam procesui pasiruošti, projektai parengti kokybiškai bei nuolat būtų vykdoma VPS stebėsena ir pristatomi įgyvendinimo rezultatai kaimo plėtros dalyviams. Planuojama į mokymus kviesti rajono bendruomenines ir kitas nevyriausybines organizacijas bei kitus pilietinės visuomenės, verslo ir vietos valdžios atstovus. Vykdant VPS įgyvendinimo stebėseną bus pasitelkiamas Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos valdyba ir visuotinis narių susirinkimas, kurį sudaro fiziniai ir juridiniai asmenys, atstovaujantys įvairias organizacijas, įmones ir įstaigas veikiančias Kretingos rajone, ir kuriam VPS administravimo vadovas teikia kasmetines VPS įgyvendinimo stebėsenos ataskaitas.
8.3.	**Partnerystės principas:** Vietos veiklos grupių (VVG), steigimas yra originalus ir svarbus „Leader“ metodo elementas. VVG užduotis yra nustatyti ir įgyvendinti vietinę plėtros strategiją, priimti sprendimus dėl savų finansinių išteklių skirstymo ir tuos išteklius valdyti. VVG gali veiksmingai skatinti tvarųjį vystymąsi, nes jos: sutelkia ir sujungia esamus valstybinio, privačiojo, pilietinio ir savanoriškojo sektorių žmogiškuosius ir finansinius išteklius; suburia vietinius subjektus į kolektyvinius projektus ir daugiasektorinę veiklą, kad būtų pasinaudota bendradarbiavimu, bendrąja nuosavybe ir pasiekta kritinė masė, reikalinga vietovės ekonominiam konkurencingumui pagerinti; pagerina įvairių kaimo subjektų, neretai turinčių nedaug bendro darbo patirties, dialogą ir bendradarbiavimą, sumažindamos galimų konfliktų tikimybę ir konsultacijomis bei diskusijomis palengvindamos derybas dėl sprendimų priėmimo; dėl skirtingų partnerių sąveikos palengvina prisitaikymo ir pokyčių žemės ūkio sektoriuje procesus (pvz., aukštos kokybės produktai, maisto grandinės), aplinkos klausimų įtraukimą, kaimo ekonomikos diversifikavimą taip prisideda prie gyvenimo kokybės gerinimo. VVG turėtų suburti valstybinius ir privačiuosius partnerius, būti subalansuotos, jose turėtų būti esamų vietinių suinteresuotųjų grupių atstovų iš įvairių vietovės socialinių ir ekonominių sektorių. **Vietos veiklos grupė turėtų:**

	✓ bendram projektui suburti atitinkamas vietovės interesų grupes; ✓ savarankiškai priimti sprendimus ir sugebėti iš naujo pažvelgti į vietinius išteklius; ✓ susieti įvairias priemones; ✓ sugebėti išnaudoti galimybes, atsirandančias dėl vietinių išteklių įvairovės; ✓ būti atvira novatoriškoms idėjoms; ✓ sugebėti susieti ir integruoti pavienius sektorinius metodus. Vietos veiklos grupės įgaliotos prisiimti didelę atskirų operacijų valdymo atsakomybės dalį (pvz., projektų atrankos, stebėjimo, kontrolės ir vertinimo užduotys). Tačiau VVG savarankiškumo laipsnis gali būti labai įvairus priklausomai nuo valstybės narės organizacijos ypatumų ir institucinių aplinkybių. Dažniausia „Leader“ projektų ir veiklos finansavimo forma yra visuotinė dotacija. Tokios dotacijos, bendrai finansuojamos ES ir nacionalinėmis valstybinėmis lėšomis, sudaro įvairią projektui reikalingo finansavimo dalį priklausomai nuo projekto ir vietovės tipo.
8.3.1.	***Principo laikymasis rengiant VPS:*** Kretingos rajono kaimo plėtros asociacija rengdama vietos plėtros strategiją bei priimdama sprendimus dėl jos priemonių, veiklos sričių ir finansinio plano didelį dėmesį skyrė partnerystės principo laikymuisi. Asociacija yra atvira naujiems nariams, užtikrina jiems lygias galimybes naujų narių priėmimo tvarkoje. Kretingos rajono kaimo plėtros asociacija veikia partnerystės, grindžiamos trijų sektorių – pilietinės visuomenės, verslo ir vietos valdžios, principu. Kretingos rajono kaimo plėtros asociacija šiuo metu vienija 34 narius, kurie atstovauja Kretingos rajone veikiančius privačius juridinius ir fizinius asmenis, kaimo bendruomenes ir kitas nevyriausybines organizacijas, vietos valdžios atstovus. Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos valdybą sudaro vienuolika narių, kurių atstovavimas visiškai atitinka Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 metų programos priemonės „Parama LEADER programos vietos plėtrai (bendruomenės inicijuota vietos plėtra (BIVP)“ įgyvendinimui keliamus reikalavimus: 45,46 proc. (5 nariai) atstovauja pilietinę visuomenę; 27,27 proc. (3 nariai) atstovauja valdžios sektorių; 27,27 proc. (3 nariai) atstovauja verslo sektorių. Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos valdyboje taip pat išlaikyta lyčių lygybė: 45,46 proc. valdybos narių sudaro moterys (5 Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos nariai); 54,54 proc. (6 Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos nariai) sudaro vyrai. Taip pat 45,46 proc. valdybos narių sudaro jaunimas (5 Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos nariai). Taigi vadovaujantis aukščiau pateikta informacija aiškiai matyti, kad Kretingos rajono kaimo plėtros asociacija, jos visuotinis narių susirinkimas ir valdyba atitinka visus aukščiau vardintus partnerystės principo ypatumus. Rengiant vietos plėtros strategiją, aprašant jos priemones, veiklos sritis bei sudarant finansinį planą, buvo reguliariai organizuojami Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos valdybos susirinkimai, gauti rezultatai aptarti visuotiniuose narių susirinkime (susirinkimų protokolai, žr. priedą Nr. 14)
8.3.2.	***Principo laikymasis įgyvendinant VPS:*** Įgyvendinant vietos plėtros strategiją bus išlaikoma tokia pati Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos struktūra ir sprendimų priėmimo metodai. Privaloma valdybos narių rotacija vyks kas 2 metai, keičiantis ne mažiau kaip 1/3 valdybos narių, taip užtikrinant lanksčią, atvirą ir nediskriminuojančią Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos veiklą. Taip pat, siekiant sumažinti konfliktų tikimybę ir palengvinti sprendimų priėmimą, dėl projektų finansavimo bus numatytos Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos administracijos, valdybos narių funkcijos pareiginiuose nuostatuose ar kituose dokumentuose. Taip pat bus organizuojamas susitikimai su potencialiais projektų vykdytojais ir teikėjais, kurių metu bus aptariamos galimų projektų idėjos, ieškoma

	finansavimo šaltinių, numatomos projektų įgyvendinimo veiklos bei etapai. Taip bus įgyvendinamas partnerystės principas, kuris sumažins konfliktus, nesusikalbėjimą bei užtikrins tinkamą lėšų panaudojimą.
8.4.	**Inovacijų principas:** „Leader“ metodo įgyvendinimas gali atlikti svarbų vaidmenį, skatindamas taikyti naujus ir novatoriškus kaimo vietovių plėtros metodus. Toks novatoriškumas skatinamas suteikiant Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijai plačią veiksmų laisvę ir lankstumo atsargą priimant sprendimus dėl veiklos, kurią ji pageidauja remti. Naujovių diegimą reikia suprasti plačiąja prasme. Tai gali būti naujo produkto, proceso pristatymas, naujos organizacijos ar rinkos sukūrimas. Toks bendras naujovių diegimo apibrėžimas tinka tiek kaimo, tiek ir miesto vietovėms. Tačiau dėl mažesnio tankumo ir palyginti negausių žmogiškųjų ir fizinių išteklių kaimo vietovės silpniau susietos su mokslinių tyrimų ir taikomosios veiklos centrais ir joms gali būti sunku imtis diegti esmines naujoves, nors tai yra įmanoma. Taip pat gali būti diegiamos ir perkeliamos kitur sukurtos naujovės pritaikant kaimo vietovėms, modernizuojant tradicinių formų žinias galima rasti naujus ilgalaikių kaimo problemų sprendimus, kai tinkamo ar ilgalaikio tų problemų sprendimo nebuvo rasta kitokiomis strateginio poveikio priemonėmis. Taip gali būti rasti nauji būdingų kaimo problemų sprendimo būdai. Iš septynių elementų sudaryto „Leader“ metodo taikymas jau gali būti laikomas politikos formavimo naujove, kuri gali paskatinti novatorišką veiklą naudojant anksčiau patvirtintą pirminį politikos įgyvendinimo metodą. Pavyzdžiui, pirma aprašytas metodas „iš apačios į viršų“ gali paskatinti gimti naujoms projektų idėjoms, kurias vėliau gali paremti Kretingos rajono kaimo plėtros asociacija, kadangi jos nėra „pririštos“ prie iš anksto apibrėžto priemonių rinkinio. Informacijos ir ryšių technologijų diegimas kaimo vietovėse gali suvaidinti svarbų vaidmenį suteikiant kaimo gyventojams didesnes galimybes diegti naujoves ir jomis naudotis.
8.4.1.	***Principo laikymasis rengiant VPS:*** Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos, kaip ir visų Lietuvoje veikiančių vietos veiklos grupių, valdymo ir sprendimų priėmimų struktūra yra novatoriška lyginant su kitomis Lietuvoje veikiančiomis asociacijomis. Rengiant vietos plėtros strategiją Kretingos rajono kaimo plėtros asociacija sudarė tik „Leader“ programą įgyvendinančioms asociacijoms būdingą valdymo struktūrą bei į vietos plėtros strategijos rengimą įtraukė įvairių socialinių grupių partnerius, kartu įgyvendindama novatorišką „Iš apačios į viršų“ bei partnerystės principą. Lyginant 2007 – 2013 metų ir 2014 – 2020 metų finansavimo laikotarpius naujovės pasireiškė pačiame “Leader“ metodo įgyvendinime: ✓ VVG valdymo organo sudėtyje, t.y. galimas maksimalus vietos valdžios, verslo ir pilietines visuomenės sektorių atstovaujančių narių skaičius valdymo organe; ✓ Jaunų žmonių, ne jaunimo, įtraukimas į VVG valdymo organą, kas paskatino VVG atsinaujinti ir į veiklą įtraukti daugiau jaunų asmenų; ✓ Prioritetai ir priemonės įgyvendinančios bendruomenių inicijuotą vietos plėtrą (BIVP), t.y. nuo investicinių projektų perėjome prie pelno nesiekančių organizacijų verslumo skatinimo, darbo vietų kūrimo; ✓ Nevyriausybinių organizacijų įtraukimas į socialinio verslo koncepcijos įgyvendinimą, kaip ir pačios koncepcijos sukūrimas. Naujovėms kaimo vietovėse diegti gali prireikti perkelti ir pritaikyti kitur sukurtas naujoves, modernizuoti tradicinių formų žinias arba rasti naujus ilgalaikių kaimo problemų sprendimus, kai tinkamo ar ilgalaikio tų problemų nebuvo rasta kitokiomis strateginio poveikio priemonėmis. Vadovaudamasi šia nuostata ir siekdama inovatyviai įgyvendinti viena iš EŽŪFKP prioritetų „Skatinti socialinę įtrauktį, skurdo mažinimą ir ekonominę plėtrą kaimo vietovėse“ asociacija organizavo susitikimus - diskusijas, su kaimo bendruomenių ir kitų įstaigų bei organizacijų atstovais, jaunimo ir verslo atstovais,

	seniūnais, VVG valdybos nariais, administracijos darbuotojais, kurios buvo orientuotos į verslumo skatinimą, projektinių idėjų, susijusių su pajamų generavimu išgryninimu. Taip pat vietos plėtros strategijoje numatytos inovatyvios, ankščiau Kretingos rajone o kartu ir Lietuvoje nedažnai naudotos priemonės: „NVO socialinio verslo kūrimas ir plėtra“; „Bendruomenių ir kitų pelno nesiekiančių organizacijų verslo iniciatyvų kūrimosi skatinimas“. Inovacijų diegimą numatyta įgyvendinti per VPS priemonę „Investicijos į materialųjį turtą“ veiklos sritį „Parama žemės ūkio perdirbimui, rinkodarai ir (arba) plėtrai“. Rengiant vietos plėtros strategiją Kretingos rajono kaimo plėtros asociacija formuodama prioritetus ir priemones numatė naujovių diegimą kaimo vietovėse, suprantant šią sąvoką kaip naujo produkto ar proceso pristatymą, naujos rinkos sukūrimą ar tiesiog pritaikant kitur sukurtas naujoves naudoti kaimo vietovėse.
8.4.2.	***Principo laikymasis įgyvendinant VPS:*** Inovacijų diegimas bus skatinamas bendradarbiaujant, gilinant suinteresuotų šalių žinias pačios inovacijos ir jos supratimo plačiąja prasme srityje. Planuojama organizuoti bendrus mokymus, užsiėmimus su Kretingos rajone veikiančiu verslu, pelno nesiekiančiomis organizacijomis, ypatingą dėmesį skiriant jaunimui. Tikslinės grupės bus skatinamos kurti tinklus ir panaudojant skirtingą patirtį ir praktiką kurti inovacijas. Taip pat VPS įgyvendinimo metu sieksime organizuoti kuo daugiau praktinių susitikimų su inovacijas jau įgyvendinusiais projektų rengėjais. Prieš skelbiant kvietimą teikti vietos projektų paraiškas ir atrenkant projektus bus organizuojamos diskusijos, praktinės darbo grupės, mokymai dėl inovacijų taikymo vietos projektuose. Atrenkant vietos projektus, pagal tam tikras priemones, naudojant balų atrankos kriterijus pirmumas bus taikomas tiems projektams, kurie įgyvendina inovacijas šalies ir (arba) teritorijos mastu: **Priemonės** „Ūkio ir verslo plėtra“ veiklos sritys: „Parama ne žemės ūkio verslui kaimo vietovėse pradėti“ „Parama ne žemės ūkio verslui kaimo vietovėse plėtoti“.
8.5.	**Integruoto požiūrio principas:** „Leader“ nėra sektorinės plėtros programa, vietinės plėtros strategija turi turėti daugiasektorinį pagrindą, apimantį kelis veiklos sektorius. Vietos strategijoje numatyta veikla ir projektai turėtų būti susieti į visumą ir suderinti. Gali būti integruojama vieno sektoriaus veikla, visa programos veikla ar tam tikrų grupių veikla arba, svarbiausia, įvairių atitinkamų ekonomikos, socialinių, kultūros ir aplinkos subjektų ir sektorių ryšiai.
8.5.1.	***Principo laikymasis rengiant VPS:*** Integruoto požiūrio principas negali būti atsiejamas nuo teritorinio ir „iš apačios į viršų“ principų. Kaip matyti iš prieduose pateikiamų dokumentų, rengiant vietos plėtros strategiją buvo organizuojami susitikimai su įvairių sektorių atstovais, vykdoma anketinė kaimo gyventojų apklausa. Siekiant nustatyti atskirų socialinių, ekonominių ir aplinkosauginių sektorių situaciją buvo apklausti skirtingų sektorių atstovai bei išnagrinėta viešai prieinama informacija. Buvo bendradarbiaujama su visų Kretingos rajone esančių sektorių atstovais, išanalizuotos galimybės. Atsižvelgiant į gautą informaciją ir siekiant daugiasektorinio pagrindo buvo suformuotos vietos plėtros strategijos priemonės, kurios skirtos įvairių interesų grupių projektams remti (žr. 9 lentelę). Siekiant vietos plėtros strategijos prioritetus bei priemones susieti į visumą buvo išanalizuoti ir palyginti Kretingos rajono savivaldybės strateginio plano bei Klaipėdos regiono plėtros plano prioritetai ir priemonės su Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos numatytais prioritetais ir priemonėmis.
8.5.2.	***Principo laikymasis įgyvendinant VPS:***

	Vietos plėtros strategijos įgyvendinimo metu bus vykdoma nuolatinė stebėsena, už kurią bus atsakinga Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos administracija ir Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos valdybos nariai (žr. 13 lentelę „vietos plėtros strategijos įgyvendinimo vidaus valdymas ir stebėsena“). Įgyvendinant vietos plėtros strategiją, siekiant integruotai (tarpusavyje susietai ir nuosekliai) spręsti atskirų socialinių, ekonominių ir aplinkosaugos sektorių problemas planuojama skelbti V kvietimus teikti vietos projektų paraiškas: **I kvietimas** – 2016 m. III-IV ktv., planuojama 21,21 proc. vietos plėtros strategijos įgyvendinimui skirtų lėšų. **II kvietimas** – 2017 m. II-IV ktv., planuojama 29,40 proc. vietos plėtros strategijos įgyvendinimui skirtų lėšų. **III kvietimas** – 2019 m. III-IV ktv., planuojama 30,09 proc. vietos plėtros strategijos įgyvendinimui skirtų lėšų. **IV kvietimas** – 2020 m. II-III ktv., planuojama 19,30 proc. vietos plėtros strategijos įgyvendinimui skirtų lėšų. V (rezervinis) kvietimas – 2022 m. I ktv. Kvietimai teikti vietos projektų paraiškas bus skelbiami skirtingoms priemonėms. Siekiant tikslingai panaudoti vietos plėtros strategijos lėšas, išvengti klaidų bei atliekant nuolatinę vietos plėtros strategijos įgyvendinimo stebėseną ir Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos teritorijos gyventojų aktyvinimą, kvietimai bus skelbiami pagal atskiras vietos plėtros strategijos priemones, vietos plėtros strategijos priemonių lėšas panaudojant kelių skirtingų kvietimų metu (žr. 10 lentelę „vietos plėtros strategijos gyvendinimo veiksmų planas)“.
8.6.	**Tinklaveikos ir bendradarbiavimo principas:** Darbas tinkle – tai „Leader“ grupių, kaimo vietovių, administravimo institucijų ir organizacijų, dalyvaujančių ES kaimo plėtroje, neatsižvelgiant į tai, ar jos yra tiesioginės „Leader“ naudos gavėjos, keitimasis rezultatais, patirtimi ir žiniomis. Darbas tinkle – tai dalijimasis gerąja patirtimi, naujovių platinimas ir patirties, įgytos vykdant vietinę kaimo plėtrą, taikymas. Darbas tinkle susieja žmones, projektus ir kaimo vietoves ir padeda įveikti kai kurių kaimo regionų izoliuotumą. Susiedamas „Leader“ grupes jis gali paskatinti imtis bendradarbiavimo projektų. Yra trijų skirtingų tipų tinklai: ✓ **Institucijų tinklai:** Šiuos tinklus finansuoja ir jų paskirtį nustato Europos Komisija. Europos Sąjunga Europos ir nacionaliniu lygmenimis remia darbo tinkle struktūras, suburiančias „Leader“ grupes, administravimo institucijas ir visus kitus suinteresuotus partnerius, dalyvaujančius kaimo plėtroje. Nuo 2007 m. bus tokių tipų instituciniai tinklai: ✓ **Europos kaimo plėtros tinklas (vadovaujamas Komisijos):** Darbo tinkle veikla iš pradžių buvo skirta tik „Leader“, bet nuo 2007 m. bus sprendžiama daug daugiau kaimo plėtros klausimų. Bus teikiama specialistų parama ir vykdoma praktinė veikla, pavyzdžiui, rengiamos publikacijos apie įvairius kaimo plėtros aspektus, organizuojami seminarai, analizuojama kaimo plėtros veikla, siekiant nustatyti gerąją patirtį, aiškinamasi, kokios yra kaimo vietovių plėtros tendencijos, kuriamos ir tvarkomos interneto svetainės ir „Leader“ grupėms padedama ieškoti galimų partnerių bei imtis bendradarbiavimo projektų. Europos tinklas yra kiekvienos valstybės narės nacionalinių tinklų ir administravimo institucijų susitikimo vieta, kur dalijamasi patirtimi Europos lygmeniu. Tinklo darbe privalo dalyvauti visos finansinę ES paramą gaunančios „Leader“ grupės, o kitos grupės kviečiamos teikti tinklui savo žinias ir patirtį. ✓ **Nacionaliniai, regioniniai ir vietiniai tinklai:** „Leader“ grupių tinklai ar asociacijos taip pat buvo įkurti ar neoficialiai susikūrė vietos, regioniniu ar nacionaliniu lygmeniu kai kuriose valstybėse narėse (pvz., Airijos ir Graikijos grupių tinklas) ir Europos lygmeniu (pvz., Europos kaimo plėtros „Leader“ asociacija – EKPLA, žr. 5 skyrių „Kontaktiniai centrai“).

	Bendradarbiavimo principas– tai dar daugiau negu tinklo darbas. Bendradarbiaujanti vietinė veiklos grupė imasi bendro projekto su kita „Leader“ grupe arba su panašų metodą naudojančia grupe kitame regione, valstybėje narėje ar net trečiojoje šalyje. Bendradarbiavimas gali padėti „Leader“ grupėms savo vietinę veiklą padaryti intensyvesnę. Jis gali suteikti galimybę išspręsti tam tikras problemas ar padidinti vietinių išteklių vertę. Bendradarbiavimo projektai – tai ne tik paprastas keitimasis patirtimi. Tai turi būti konkretus bendras projektas ir, geriausia, bendra valdymo struktūra. Gali būti du skirtingo „Leader“ bendradarbiavimo tipai: ✓ **Teritorinis bendradarbiavimas:** skirtingų valstybės narės kaimo vietovių bendradarbiavimas. Taip bendradarbiauti gali „Leader“ grupės, taip pat ir kitos vietos grupės, kurios naudojasi panašiu dalyvavimo metodu; ✓ **Tarptautinis bendradarbiavimas:** ne mažiau kaip dviejų valstybių narių „Leader“ grupių bendradarbiavimas arba bendradarbiavimas su trečiųjų šalių grupėmis, taikančiomis panašų metodą.
8.6.1.	***Principo laikymasis rengiant VPS:*** ✓ **Dalyvavimas VVG tinkle:** • 2010 m. tarptautinė konferencija „Tarptautinių projektų įgyvendinimas LEADER metodu“ • 2011 m. tarptautinė konferencija „Statykime tiltus tarptautiniam bendradarbiavimui“; • 2012 m. VVG tinklo susitikimas, visuotinis susirinkimas; • 2012 m. VVG tinko konferencija „Penki metai kartu su LEADER metodu“; • 2012 m. VVG tinklo visuotinis susirinkimas; • 2012 m. tarptautinė konferencija „Socialinis verslumas - naujos galimybės kaimui“; • 2013 m. VVG tinklo visuotinis susirinkimas; • 2013 m. Tarptautinė konferencija „Sumanūs sprendimai kaimo jaunimui“; • 2014 m. tarptautinė konferencija „LEADER Lietuvoje 10 metų“; • 2015 m. LEADER aktualijos pagal Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 metų programą seminaras; • 2015 m. VVG tinklo ataskaitinis susirinkimas ir NMA renginys VPS įgyvendinimas naudojant ES paramą; • 2015 m. VVG tinko organizuojama socialinio verslo diskusija ir VVG tinko visuotinis susirinkimas. Visuose aukščiau išvardintose renginiuose (veiklos) Kretingos kaimo plėtros Asociacija dalyvavo kaip dalyvis, o ne veiklų iniciatorius. ✓ **Bendradarbiavimas su kitomis VVG:** Tarpregionis projektas su Plungės rajono savivaldybės vietos veiklos grupe ir Skuodo vietos veiklos grupe, projekto pavadinimas “Ekonomikos ir vietos turizmo skatinimas Kretingos, Plungės ir Skuodo rajonuose sukuriant dviračių maršrutą”. Kretingos rajono kaimo plėtros asociacija buvo projekto koordinatorius. Tarpregioninis projektas su Asociacija "Lamatos žemė", Šiaulių rajono vietos veiklos grupe, Ignalinos rajono vietos veiklos grupe, Utenos regiono vietos veiklos grupe ir Anykščių rajono vietos veiklos grupe, projekto pavadinimas "Baidarėmis per Lietuvą". Kretingos rajono kaimo plėtros asociacija buvo projekto partneris. ✓ **Bendradarbiavimas su užsienio VVG:** Pasirašyti ketinimų protokolai su Švedijos, bei Italijos vietos veiklos grupėmis (ketinimų protokolai pridedami). Ketinimų protokolų pasirašymus iniciavo Kretingos kaimo plėtros asociacija.
8.6.2.	***Principo laikymasis įgyvendinant VPS:***

	✓ **Dalyvavimas VVG tinkle:** Tolimesnis šio principo taikymas priklausys nuo turimų Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos lėšų ir galimybių teikti teritorinio ir tarptautinio bendradarbiavimo projektus. Bendradarbiavimo projektų tęstinumo ir naujų projektų idėjų sieksime ateityje, numatydami tolimesnius kaimo plėtros veiksmus ir bendradarbiaudami per vietos plėtros strategijos įgyvendinimo laikotarpį. Priklausomai nuo VPS skirtų lėšų sumo planuojame inicijuoti tarpregioninę konferenciją, kurioje patirtimi galės pasidalinti visos norinčios Lietuvos vietos veiklos grupės. Visas veiklas vykdysime atsižvelgiant į turimą biudžetą, todėl šiuo metu sunku numatyti konkrečius tolimesnius veiksmus. ✓ **Bendradarbiavimas su kitomis VVG:** Kretingos rajono kaimo plėtros asociacija ir toliau sieks bendradarbiavimo ryšių užmezgimo su kitomis Lietuvos vietos veiklos grupėmis, organizuos patirties mainus, dalinsis patirtimi, organizuos mokymus, skirtus socialinio ir bendruomeninio verslo pradininkams. Lietuvoje socialinio verslo koncepcija dar tik pradedama vystyti, todėl bendradarbiavimas su mokslo institucijomis, socialinio verslo vykdytojais, nevyriausybinėmis organizacijomis visapusiškai pagelbės pagilinti žinias ir kompetencijas. ✓ **Bendradarbiavimas su užsienio VVG:** Planuojama bendradarbiauti ir su užsienio šalių vietos veiklos grupėmis, ypač su šalimis, kuriose LEADER metodo įgyvendinimas pažengęs į priekį ir kuriose galima pasisemti gerosios bendruomeninio ir socialinio verslumo patirties. Kadangi turime pasirašę du tarptautinio bendradarbiavimo protokolus su užsienio vietos veiklos grupėmis, sieksime inicijuoti tarptautinius projektus su šiomis šalimis. Visus aukščiau išvardintus veiksmus kaimo plėtros asociacija inicijuos pati visą vietos plėtros strategijos įgyvendinimo laikotarpį. Atitinkamų veiksmų įgyvendinimas priklausys nuo finansavimo dydžio vietos plėtros strategijai, taip pat siekiant įgyvendinti kompleksinio finansavimo principą sieksime ieškoti kitų finansavimo šaltinių minėtiems veiksmams įgyvendinti.
8.7.	***Vietos finansavimo ir valdymo principas:***
8.7.1.	***Principo laikymasis rengiant VPS:*** Apibrėžiant finansavimo ir valdymo principo laikymąsi rengiant VPS atsižvelgėme į VPS instrukcijoje pateiktų **pavyzdžių** aprašymus. Žemiau pateikiama informacija apie tai, kaip VPS rengimo procese buvo laikomasi vietos finansavimo ir valdymo principo, mažinančio vietos iniciatyvų finansavimo pasiūlos ir paklausos neatitiktį. Pateikiant informaciją vadovavomės principu, kad pavyzdyje pateikta informacija tai nėra klausimai ir aprašėme individualią patirtį. Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos strategijos rengimo ir įgyvendinimo eigoje didelis dėmesys skiriamas gerai veiklos struktūrai, sėkmingai derinant valdymo, finansavimo ir administravimo priemones. Rengiant vietos plėtros strategiją didelis dėmesys buvo skiriamas vietos gyventojų, kaimo bendruomenių, verslo ir viešojo sektoriaus įsitraukimui. Akcentuojamas bendradarbiavimas, todėl į viešuosius susitikimus, informacinius renginius susipažinti su 2016-2023 m. strategijos finansavimo galimybėmis buvo kviečiami visi suinteresuotieji asmenys. Naujojo 2016-2023 laikotarpio finansavimo galimybės buvo plačiai viešinamos visame Kretingos rajone, informacija apie organizuojamas darbo grupes ir kitus viešus renginius buvo platinama bendruomenių pirmininkų, seniūnų, jaunimo organizacijų lygmeniu. Siekiant surinkti kuo tikslesnę informaciją apie Kretingos rajono esamą situaciją, gyventojų poreikius ir lūkesčius vietos plėtros strategija rengti buvo pradėta dar 2014 m.,

	reguliariai organizuojant darbo grupes skirtingomis temomis. Geriausias naujovių viešinimo būdas „iš lūpų, į lūpas“ pasiteisino, kadangi į darbo grupes atvykdavo naujų žmonių, turinčių naujų idėjų ir iniciatyvų. Siekiant neišskirti bendruomenių ar kitų organizacijų lyderių iš kitų narių į susitikimus visuomet buvo kviečiama po 2-4 žmones, todėl idėjos buvo generuojamos remiantis ne vieno žmogaus nuomone. Siekiant skatinti partnerystę į darbo grupes buvo kviečiami skirtingų sektorių atstovai. Organizuojant darbo grupes Kretingos rajono kaimo plėtros asociacija turėjo tikslą – siekiant ekonominės rajono plėtros sujungti patirtį, žinias ir darbštumą, t.y. paskatinti smulkaus vietos verslo ir bendruomenių partnerystę vykdant ekonomines veiklas, todėl į susitikimus buvo kviečiami įvairius sektorius atstovaujantys vietos plėtros veikėjai.
8.7.2.	***Principo laikymasis įgyvendinant VPS:*** Vietos plėtros strategijos įgyvendinimo metu bus vykdomi viešųjų ryšių veiksmai tam, kad vietos projektų rezultatai būtų žinomi visos Kretingos rajono teritorijos gyventojams ir teiktų jiems naudą. Šiame procese bus ypač aktyviai bendradarbiaujama su vietine rajono spauda, reguliariai atnaujinamas tinklapis www.kretingosvvg.lt. VPS įgyvendinimo plane numatyti įvairūs vietos projektų finansavimo mechanizmai. Vienas iš finansavimo būdų taikomas privataus verslo projektams, šiuo atveju paramos lyginamoji dalis sudaro iki 70 proc.tinkamų finansuoti išlaidų, prie kurių įgyvendinimo pareiškėjai turi prisidėti nuosavu *piniginiu įnašu.* Kitas mechanizmas naudojamas ne pelno projektams, kurių paramos intensyvumas gali siekti iki 80 proc. tinkamų finansuoti išlaidų ir sudaryta galimybė prie *vietos projekto* įgyvendinimo prisidėti ne tik piniginiu įnašu bet ir savanorišku darbu. Siekdama ieškoti vietos finansavimo mechanizmų Kretingos kaimo plėtros asociacija organizuos bendrus susitikimus su Kredito unijos darbuotojais, taip siekiant papildomo vietos projektų finansavimo ir (arba) nuosavo įnašo į projektą padengimo. Taip pat, vietos projektų idėjos bus pristatomos Kretingos rajono savivaldybės tarybai, taip siekiant rajono biudžete numatyti lėšų projektų koofinansavimui. Kvietimų teikti vietos projektų paraiškas metu Kretingos rajono kaimo plėtros asociacija sudarys vienodas sąlygas vietos projektų paraiškų teikėjams, taip siekdama, kad vietos projektai geriausiai atitiktų vietos plėtros strategijos tikslus ir prioritetus. Viešai skelbiamuose priemonių aprašymuose detalizuoti tinkami projektų teikėjai, finansavimo galimybės, atrankos kriterijai projektų vertinimui. Siekiant užtikrinti bendruomenių ir kitų organizacijų lyderių ir naudos gavėjų bendradarbiavimą (galimybę suvienyti partnerių išteklius ir bendro užsibrėžtų tikslų siekimo) Kretingos rajono kaimo plėtros asociacija pelno nesiekiančiose projektuose (projektus, kuriuos teikia NVO, VšĮ, savivaldybė ir jos biudžetinės įstaigos) kaip vienus iš svarbiausių atrankos kriterijų apibrėžė: ✓ projekto tikslinės grupės, potencialių naudos gavėjų, įtraukimas į projekto rengimą (apklausos, tyrimai, analizės, susirinkimai ir pan.); ✓ didesnis projekto naudos gavėjų skaičius, t.y. sukurtomis paslaugomis besinaudojančių asmenų skaičius; ✓ projektas įgyvendinamas partnerystėje su kitais subjektais dalyvaujančiais projekto veiklose ir besinaudojančiais projekto rezultatai; ✓ rengiant projektą buvo ištirta rinka ir (arba) atlikta panašias paslaugas ar gaminiu į rinką tiekiančių konkurentų analizė ir (arba) pasirašytos sutartys su galimais prekių ar paslaugų pirkėjais. Siekiant vietos plėtros strategijos įgyvendinimą suderinti su aktualiais vietos gyventojų, organizacijų, verslininkų poreikiais, prieš kvietimus teikti vietos projektų paraiškas planuojama surinkti projektines idėjas ir taip tinkamai suplanuoti skelbiamų kvietimų priemones bei biudžetą.
Horizontalieji principai ir prioritetai:	

8.8.	***Jaunimas:***
8.8.1.	***VVG veiksmai, susiję su principo laikymusi rengiant VPS:*** Remiantis LR Finansų Ministerijos 2014 metų kovo 10 d publikuotomis metodinėmis gairėmis institucijoms, pareiškėjams ir projektų vykdytojams „Lyčių lygybės ir nediskriminavimo prioriteto įgyvendinimas ES struktūrinės paramos investicijose“ jaunimas įvardijamas kaip tikslinė grupė, patirianti diskriminaciją, idėjų, patirties, amžiaus atžvilgiu. Dėl šios priežasties rengiant vietos plėtros strategiją buvo didelis dėmesys skiriamas jaunimo poreikių nustatymui. Rengiant vietos plėtros strategiją buvo organizuojami susitikimai su kaime veikiančiomis gimnazijomis jaunimu iki 19 metų (poreikių suvestinė pateikiama, žr. priedą Nr. 16, Nr. 17). **Susitikimų metu jaunimas išsakė poreikius susijusius su:** ✓ laisvalaikiu ir erdvėmis, skirtomis užimtumui; ✓ sportu ir sveika gyvensena; ✓ sąlygomis realizuoti pomėgius, išskirtinius poreikius; ✓ renginiais jaunimui; ✓ jaunimo dalyvavimu bendruomeninėje veikloje; ✓ partneryste ir ryšiais su kitomis bendruomenėmis, organizacijomis; ✓ mokymuisi, savišvieta; ✓ darbine veikla, materialine gerove; ✓ paskutinį sakinį jaunimas turėjo užbaigti pats: „Aš pasilikčiau gyventi kaime jei.....“. Kretingos rajone gyvenantys jauni asmenys iki 40 metų dalyvavo darbo grupėse, kartu su kitais asmenimis (matyti registracijos lapuose), taip pat ši amžiaus grupė dalyvavo anketinėje apklausoje, t.y. pildė situacijos ir poreikių tyrimo anketas. Pagal anketų rezultatų apibendrinimą matyti, kad apklausoje dalyvavo jaunimas nuo 18 iki 29 metų (66 respondentai) ir asmenys nuo 30 iki 45 metų (169 asmenys). Atsižvelgdami į jaunimo ir jaunų žmonių situacijos analizę ir poreikius nustatėme VVG teritorijos plėtros poreikius prioritetine tvarka, taip pat numatėme vietos plėtros strategijos **priemonės ir veiklos sritys**, skirtos šiai tikslinei grupei: ✓ Priemonė. „Ūkio ir verslo plėtra“, veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslui kaimo vietovėse pradėti“; ✓ Priemonė. „Vietos iniciatyvų ir partnerystės skatinimas“, veiklos sritis „Parama jaunimo iniciatyvų skatinimas ir motyvacijos didinimas“. Planuojant lėšas buvo vadovautasi Vietos plėtros strategijų atrankos taisyklių nuostatomis, taip pat, įvertinant galimybes įgyvendinti projektus pagal numatytas priemones, buvo atliktas natūralus planavimas ir panaudota pareito finansavimo laikotarpio patirtis. Numatyta konkreti projektams skiriamų lėšų procentinė dalis. Tokiu būdu užtikriname, kad vietos plėtros strategijos įgyvendinimo laikotarpiu numatytos ir planuojamos jaunų žmonių iniciatyvos bus išgirstos ir įgyvendintos. Norime pažymėti, kad buvo pasirinktos kitos amžiaus grupės nei nurodyta VPS rengimo instrukcijoje, kadangi pasiekti tikslinę grupę nuo 14 iki 29 metų yra sudėtinga ir duomenys gali neatitikti tikrovės. Siekiant gauti patikimus duomenis organizavome susitikimus su Kretingos rajone veikiančiomis gimnazijomis, o mokyklą baigusius jaunimo atstovus ir jaunus asmenis apklausėme anketiniu būdu. Dėl šių priežasčių amžiaus „lūžis“ yra skirtingas nei pateikiama VPS rengimo instrukcijoje.
8.8.2.	***VVG veiksmai, susiję su principo laikymusi įgyvendinant VPS:*** Kretingos rajono kaimo plėtros asociacija tiek rengdama tiek įgyvendindama vietos plėtros strategiją numato atlikti veiksmus susijusius su šio principo laikymusi. ✓ **<u>Organizuojant VVG valdymo organo darbą.</u>** Kretingos rajono kaimo plėtros

	asociacijos valdyboje išrinkti 5 asmenys iki 40 metų amžiaus t. y. 45,46 procentai valdybos narių. Šį skaičių sieksime išlaikyti visą vietos plėtros strategijos įgyvendinimo laikotarpį. Asmenų iki 29 metų amžiaus Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos valdymo organe yra 1. ✓ **Kviečiant teikti vietos projektų paraiškas**. Prieš skelbiant kvietimus teikti vietos projektų paraiškas organizuosime Kretingos rajono vietos plėtros strategijos prioritetų ir priemonių pristatymo renginius, kurių metu akcentuosime vietos plėtros strategijos priemones ir veiklos sritis, kurie skirti jaunimui ir jauniems asmenis, taip pat akcentuosime atrankos kriterijus, skirtus jaunimui ir jauniems asmenims, kurie suteikia pranašumą prieš kitus pareiškėjus. **Priemonės ir veiklos sritys skirtos jaunimui ir jauniems asmenims:** Priemonės/veiklos sritis skirta jaunimui iki 29 metų: Priemonės „Vietos iniciatyvų ir partnerystės stiprinimas“ veiklos sritis „Parama jaunimo iniciatyvų skatinimui ir motyvacijos didinimui“. Priemonės/veiklos sritis skirta jauniems asmenims iki 40 metų: Priemonė „Ūkio ir verslo plėtra“ veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslui kaimo vietovėse pradėti“, numatytas tinkamumo reikalavimas „paraiškos teikimo metu pareiškėjas yra ne vyresnis nei 40 metų amžiaus“. **Atrankos kriterijai, suteikiantys pranašumą jaunimui ir jauniems asmenims:** Priemonė/veiklos sritis, kuri numato atrankos kriterijus jaunimui iki 29 metų. Priemonė „Ūkio ir verslo plėtra“ veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslui kaimo vietovėse pradėti“. Priemonė „Vietos iniciatyvų ir partnerystės stiprinimas“ veiklos sritis „Parama jaunimo iniciatyvų skatinimui ir motyvacijos didinimui“. Priemonės/veiklos sritis skirta jauniems asmenims iki 40 metų: Priemonė „Investicijos į materialųjį turtą“. Priemonė „Bendruomeninių ir kitų nevyriausybinių organizacijų verslo iniciatyvų kūrimas ir plėtra“ veiklos sritis „Parama paslaugoms ir kitoms ekonominėms veikloms kaime kurti ir plėtoti“. **Pristatant VPS įgyvendinimo rezultatus, vykdant VPS įgyvendinimo stebėseną ir vykdant VVG teritorijos gyventojų aktyvinimo skatinimo veiklas.** Vykdant veiklas, susijusias su vietos gyventojų aktyvinimu į planuojamus organizuoti informacinius, konsultacinius renginius įtrauksime ir jaunimą iki 29 metų, ir jaunus asmenis iki 40 metų. Jaunimą taip pat įtrauksime ir į apklausas dėl mokymų poreikio ir atsižvelgiant į išsakytą poreikį organizuosime mokymus atskiroms amžiaus grupėms aktualiais klausimais. Taip pat jaunimą (iki 29 m.) ir jaunus asmenis (iki 40 m.) kviesime į visus Kretingos kaimo plėtros asociacijos organizuojamus renginius, konferencijas, sieksime, kad organizuojant gerosios patirties ar kitas su vietos plėtros strategijos priemonių įgyvendinimu susijusias keliones būtų įtraukta ne mažiau kaip 20 proc. jaunų žmonių.
8.9.	***Kultūra:***
8.9.1.	***VVG veiksmai, susiję su prioriteto laikymusi rengiant VPS:*** Rengiant Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos vietos plėtros strategiją buvo atliekami įvairūs gyventojų poreikių bei esamos situacijos tyrimai ir apklausos. Visuose susitikimuose bei anketinėje apklausoje dalyvavo įvairūs kultūros atstovai. Kretingos rajono kultūros ir meno srities atstovai, rajono savivaldybės kultūros skyrius, seniūnai bei bendruomenės aktyviai dalyvavo rengiant Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos 2016-2023 metų vietos plėtros strategiją, analizuojant kultūros situaciją rajone ir numatant kultūros plėtros priemones. Kultūros tema buvo diskutuojama darbo grupių metu, buvo aptariama, kaip plėtoti partnerystę tarp kultūros filialų ir bendruomenių, kaip organizuoti bendras veiklas, kadangi tiek kultūros centrų filialų, tiek bendruomenių veiklose dalyvauja tie patys žmonės. Buvo aptarti bendrų projektų galimybė.

	Atliekant rajono situacijos analizę taip pat buvo nagrinėjama kultūros situacija rajone: veikiantys kolektyvai, tradicinės šventės, veikiančios nevyriausybinės organizacijos, veikiančios kultūros įstaigos. Išanalizavus viešai prieinamą ir seniūnų, rajono savivaldybės skyrių arba bendruomenių pateiktą informaciją kaip vieną iš plėtros poreikių apklausoje dalyvavę asmenys nurodė „Bendruomeniškumą skatinančių iniciatyvų ir veiklų kūrimas, jų veiklos materialinių sąlygų gerinimas, kaimo lyderių ugdymas“. Atsižvelgiant į visą tai Kretingos kaimo plėtros asociacija numatė *priemonę* „Vietos iniciatyvų ir partnerystės stiprinimas“ kurios tikslas – kaimo gyventojų bendruomeniškumo bei savanorystės puoselėjimas, gyventojų įtraukties didinimas, bendrumo ugdymas.
8.9.2.	***VVG veiksmai, susiję su prioriteto laikymusi įgyvendinant VPS:*** Siekiant atsižvelgti į horizontalųjį principą - Kultūra bei Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos teritorijos gyventojų kultūrinio gyvenimo puoselėjimą buvo numatyta atskirais vietos plėtros įgyvendinimo etapais, puoselėti ir vystyti kaimo gyventojų kultūrinį gyvenimą. Įgyvendinant vietos plėtros strategiją bus teikiama informacija apie kultūros vystymosi principus, akcentuojama jų svarba projekto veikloje: ✓ Vietos projektų atrankų metu bus sudaromi klausimynai – situacijos vertinimui. Kas dalyvauja projekte, kur vykdomas projektas, koks veiklų prieinamumas? Kokia šių veiklų įtaka. ✓ Vietos projektų įgyvendinimo metu bus siekiama gauti grįžtamąjį ryšį iš projektų teikėjų apie pasiektus rezultatus. Visuose paminėtuose etapuose ypatingas dėmesys bus skiriamas tam, kad įgyvendinami projektai didintų kaimo gyventojų kultūrinio gyvenimo pridedamąją vertę, kad į projektų atrankos procesus būtų kuo aktyviau įtraukiami asmenys, turintys gebėjimų kultūros srityje, kad projekto teikėjams būtų teikiama metodinė pagalba šiais klausimais. Priemonės. „Vietos iniciatyvų ir partnerystės stiprinimas“ veiklos sritys tenkinančios šią horizontąliają sritį: ✓ *veiklos sritis.* „Parama jaunimo iniciatyvų skatinimui ir motyvacijos didinimui.“ ✓ *veiklos sritis.* „Parama kaimo gyventojų įtraukimui į bendruomeninę veiklą.“
8.10.	***Darnus vystymasis (įskaitant aplinkosaugą ir klimato kaitos švelninimo veiksmus):*** Darnusis vystymasis – tai vystymasis, kurio metu yra derinami ekonominiai, socialiniai ir aplinkos aspektai siekiant patenkinti dabarties kartos poreikius, kartu nepabloginant gyvenimo sąlygų ateities kartoms. Darnusis vystymasis taip pat reiškia išmintingo vartojimo siekimą, atskirties tarp turtingųjų ir neturtingųjų bei skurdo mažinimą, žmonių sveikatos ir aplinkos būklės gerinimą. **Kaip gali būti įgyvendinami darnaus vystymosi aspektai:** ✓ Atliekant įvertinimą, kaip įgyvendintas projektas paveiks ekonomikos augimą (sukurti nauji produktai, daugiau pagaminama, panaudojant mažiau išteklių; didėja produkcijos eksportas ir pan.). ✓ Kuriant naujas darbo vietas. ✓ Skatinant keitimąsi žiniomis ir gerąja praktika su mokslinių tyrimų organizacijomis ir kitomis suinteresuotomis šalimis, ypač pramonėje ✓ Skatinant iš švietimo sistemos iškritusių vaikų grįžimą į mokyklas. ✓ Pritaikant pastatus ir viešąjį transportą neįgaliesiems. ✓ Sukuriant modernią ir šiuolaikišką sveikatos prevencijos ir priežiūros sistemą (nestacionarių socialinių paslaugų infrastruktūros kūrimas). ✓ Diegiant lanksčias darbo organizavimo formas. ✓ Užtikrinant vaikų teisių, skurdo ir socialinės atskirties mažinimą. ✓ Skatinant socialinę partnerystę tarp viešojo ir privataus sektorių, ir plečiant socialinį dialogą. ✓ Inicijuojant energijos auditą, kuris įvertintų natūraliųjų išteklių naudojimą projekto veikloms įgyvendinti.

	✓ Atliekant skaičiavimus, kaip sumažės energijos poreikis įgyvendinus projektą. Naudoti atsinaujinančius energijos šaltinius (mažai taršių ir netaršių technologijų naudojimas; senų, aplinką teršiančių visuomeninio transporto priemonių pakeitimas mažiau taršiomis, naudojančiomis alternatyvius naftos produktams degalus). ✓ Vykdant mokslinius tyrimus aplinkosaugos, socialinės aprėpties ir susijusiose srityse.
8.10.1.	***VVG veiksmai, susiję su principo laikymusi rengiant VPS:*** Rengiant vietos plėtros strategiją buvo atliekami įvairūs gyventojų poreikių bei esamos situacijos tyrimai ir apklausos. Apibendrinus visus gautus rezultatus buvo įvertinta esama rajono situacija ir nustatyti strategijos prioritetai ir priemonės. Rengiant vietos plėtros strategiją bei siekiant teritorijos darnaus vystymo buvo įvertinti aukščiau išvardinti principai ir sritys. Rengiant vietos plėtros strategiją siekėme laikytis darnaus vystymosi principo įgyvendinant sekančias priemones: ✓ Atskiro aplinkos situacijos tyrimo teritorijoje neatlikome. Rengdami vietos plėtros strategiją vadovavomės Kretingos rajono savivaldybės parengtais dokumentais (https://www.kretinga.lt/node/5915). ✓ Darnus vystymasis – tai ekonominio planavimo požiūris, kuriuo skatinamas ekonominis augimas ir plėtra, tačiau taip pat saugant aplinkos kokybę ateinančioms kartoms. Atsižvelgiant į šią darnaus vystymosi sampratą numatėme sekančius prioritetus, priemones ir veiklos sritis, ***kurios turės tiesioginės teigiamos įtakos darniam vystymuisi:*** I prioritetas „Ekonomiškai stiprios ir išvystytos, motyvuojančios gyventi ir dirbti kaimo aplinkos kūrimas“ **Priemonė** „NVO socialinio verslo kūrimas ir plėtra“; **Priemonė** „Investicijos į materialųjį turtą“; **Priemonė** „Ūkio ir verslo plėtra“ **Veiklos sritys:** „Parama ne žemės ūkio verslui kaimo vietovėse pradėti“; „Parama ne žemės ūkio verslui kaimo vietovėse plėtoti“. **Priemonė** „Bendruomenių ir kitų nevyriausybinių organizacijų verslo iniciatyvų kūrimas ir plėtra“; II prioritetas „Patrauklios kaimo aplinkos kūrimas ir plėtra“ **Priemonė** „Pagrindinės paslaugos ir kaimų atnaujinimas kaimo vietovėse“: **Veiklos sritys:** “Parama investicijoms į visų rūšių mažos apimties infrastruktūrą“; „Parama investicijoms į kaimo kultūros ir gamtos paveldą, kraštovaizdį“. Projektams keliamų reikalavimų formulavime bus siekiama, kad vykdomos veiklos neturėtų daryti neigiamos įtakos aplinkai. Jeigu projektas gali turėti įtakos aplinkos apsaugai tokiu atveju turėtų būti atliekamas projekto poveikio aplinkai vertinimas (jei pagal teisės aktus privalomas). Jeigu vietos projekto veiklos daro neigiamą poveikį aplinkai tokiu atveju būtina vietos projektuose numatyti priemones, kuriomis bus vykdoma neigiamo poveikio aplinkai prevencija. Atsižvelgiant į šią darnaus vystymosi sampratą numatėme sekančias VPS priemones ir veiklos sritis, ***kurios yra neutralios darniam vystymuisi:*** **Priemonė** „Vietos iniciatyvų ir partnerystės stiprinimas“: **Veiklos sritys:** „Parama jaunimo iniciatyvų skatinimui ir motyvacijos didinimui“; „Parama kaimo gyventojų įtraukimui į bendruomeninę veiklą“. **Priemonė** „Vietos projektų pareiškėjų ir vykdytojų mokymas, įgūdžių įgijimas“.

	VPS priemonių, jų veiklos sričių pagal poveikį VVG teritorijos darniam vystymuisi, kurios turėtų tiesioginės neigiamos įtakos darniam vystymuisi nėra.
8.10.2.	***VVG veiksmai, susiję su principo laikymusi įgyvendinant VPS:*** Kvietimų teikti paraiškas etape ypatingai akcentuosime tai, jog įgyvendinamų projektų veiklos, turinčios aiškios neigiamos įtakos – nepriimtinos Kretingos rajono kaimo plėtros asociciacijos teritorijos darniam vystymuisi ir aplinkos kokybei. Šis principas bus viešinamas jau kvietimų teikti paraiškas metu, t.y. projektų įgyvendinimo taisyklėse ir (arba) jų prieduose bus pateikti klausimai, susiję su projektų atitiktimi darnaus vystymosi principui. Teikiant vietos projektų paraiškas vietos projektų pareiškėjų bus prašoma aprašyti vietos projekto atitiktį darnaus vystymosi principui ir atsakyti į sekančius klausimus, kurie apibrėžia darnaus vystymosi principo laikymąsi projekto veiklų **įgyvendinimo metu:** ✓ ar projekto veiklose nenumatyti veiksmai, kurie turėtų neigiamą poveikį darnaus vystymosi principų įgyvendinimui; ✓ ar projekto veiklose numatyti veiksmai ir priemonės, kuriomis bus vykdoma neigiamo poveikio aplinkai prevencija; ✓ ar projektas ir planuojamos vykdyti veiklos iš esmės neprieštarauja Europos Bendrijos bei Nacionalinės darnaus vystymosi strategijos nuostatoms; ✓ ar projekto veiklos nepažeidžia aplinkos apsaugos reikalavimų ir jose nėra numatytos investicijos, kurios galėtų turėti kokią nors įtaką aplinkosaugai; ✓ ar projekto veiklose planuojami veiksmai ir investicijos nedaro neigiamos įtakos sprendžiant socialines bei ekonomines problemas; ✓ ar projekto veiklomis siekiama aktyvinti projekto dalyvius ieškant galimų socialinių bei ekonominių problemų sprendimų konkrečiose kaimo vietovėse prisidedant prie nedarbo, skurdo arba socialinės atskirties mažinimo; ✓ ar projektas neprieštarauja darnaus vystymosi nuostatoms regionų plėtros srityje, vadovaujantis Lietuvos regioninės politikos iki 2013 metų strategija, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. gegužės 23 d. nutarimu Nr. 575 (Žin., 2005, Nr. 66-2370). Visuose VPS įgyvendinimo etapuose ypatingas dėmesys bus skiriamas tam, kad įgyvendinami projektai neturėtų neigiamos įtakos Kretingos kaimo plėtros asociacijos teritorijos darniam vystymuisi ir jos aplinkos būklei, kad į projektų vertinimo ir atrankos procesus būtų kuo aktyviau įtraukiami asmenys, turintys gebėjimų darnaus vystymosi ir aplinkos apsaugos srityje, kad projekto vykdytojams būtų teikiama metodinė pagalba šiais klausimais. VPS rezultatų sklaidos ir VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimo metu bus akcentuojama būtinybė laikytis darnaus vystymosi principo ne tik rengiant vietos projektus, juos įgyvendinant, bet ir užtikrinant jų priežiūrą. Projektų vykdytojams ir potencialiems pareiškėjams bus akcentuojama būtinybė, jog projektų veiklos padėtų spręsti socialines ir ekonomines problemas, prisidėtų prie nedarbo, skurdo ir socialinės atskirties mažinimo.
8.11.	***Moterų ir vyrų lygios galimybės ir nediskriminavimo skatinimas*** Lyčių lygybė – moterų ir vyrų lygių galimybių užtikrinimas bei bet kokios diskriminacijos etninės ar rasinės priklausomybės, amžiaus, negalios, seksualinės orientacijos, tikėjimo ar įsitikinimo pagrindu panaikinimas. Diskriminacija gali būti patiriama įvairiose gyvenimo srityse – užimtumo, socialinės apsaugos, švietimo, naudojantis paslaugomis ir t. t. Lygybės samprata aprėpia ir asmenų teisinę lygybę – vienodą įstatymų požiūrį į asmenis, jiems renkantis tam tikrą elgesio variantą ar reikalaujant tam tikros pareigos vykdymo iš asmenų analogiškoje situacijoje. Diskriminacija gali būti tiek tiesioginė, tiek netiesioginė. Tiesioginė diskriminacija – tai blogesnių sąlygų sudarymas vienai grupei kitos atžvilgiu dėl konkretaus požymio, pavyzdžiui, lyties, etniškumo ar seksualinės orientacijos. Tuo tarpu netiesioginė

	diskriminacija pasireiškia tuomet, kai visiems gyventojams taikomos vienodos sąlygos ar reikalavimai, tačiau kai kurias grupes jie paveikia labiau nei kitas.
8.11.1.	***VVG veiksmai, susiję su principo laikymusi rengiant VPS:*** Vietos plėtros strategijos rengimo metu lyčių lygybės ir nediskriminavimo (išskyrus jaunų žmonių pozityviąją diskriminaciją) horizontalusis principas, buvo įgyvendintas strategijoje nustatytuose prioritetuose ir priemonėse, išlaikant atvirumo ir lygiateisiškumo principus, užtikrinančius galimybę dalyvauti ir diskriminavimą patiriančių grupių atstovams. Lyčių lygybės ir nediskriminavimo principas buvo taikomas kiekviename rengimo etape: Visuose vietos plėtros strategijos rengimo etapuose ypatingas dėmesys buvo skiriamas lyčių lygybės poreikių ir iniciatyvų analizei. Tuo tikslu buvo suorganizuoti susitikimai, kurių metu buvo renkamos idėjos, sudarančios galimybes tiek moterims tiek vyrams pilnavertiškiau įsitraukti į Kretingos rajono teritorijoje įsikūrusių bendruomenių ir kitų organizacijų veiklą. Organizuojant susitikimus su pareiškėjas visuomet buvo stengiamasi formuoti grupes taip, kad jose būtų kiek galima įtraukta mišrių asmenų, tiek moterų tiek ir vyrų, stengiamasi, kad būtų kiek galima mažesnės lyčių proporcijos, ieškomi įvairūs būdai, kaip įtraukti vyrus, bedarbius ir kitas gyventojų grupes į aktyvesnę veiklą, ieškomos naujos dalyvavimo formos ir pan. Formuojant Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos narių sudėtį taip pat buvo išlaikomas principas. 45,46 procentai valdybos narių (5 nariai) sudaro moterys, 55,55 procentai valdybos narių (6 nariai) sudaro vyrai.
8.11.2.	***VVG veiksmai, susiję su principo laikymusi įgyvendinant VPS:*** Įgyvendinant vietos plėtros strategiją taip pat bus laikomasi moterų ir vyrų lygių galimybių ir nediskriminavimo horizontaliojo principo. Lygybę ir nediskriminavimo principą numatoma taikyti kiekviename vietos plėtros strategijos įgyvendinimo etape: ✓ organizuojant Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos administracijos darbą; ✓ organizuojant Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos valdymo organo darbą; ✓ kviečiant teikti vietos projektų paraiškas; ✓ vertinant ir tvirtinant vietos projektus; ✓ pristatant vietos plėtros strategijos įgyvendinimo rezultatus; ✓ vykdant vietos plėtros strategijos teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimo veiklas. **Vertinant vietos projekto atitiktį lygių galimybių sričiai numatoma atsižvelgti į tai:** ✓ ar vietos projekte numatytos veiklos ir veiksmai nedaro neigiamos įtakos lyčių lygybės principo įgyvendinimui; ✓ ar vietos projekte numatytos veiklos ir veiksmai nedaro neigiamos įtakos nediskriminavimo dėl lyties, rasės arba etninės kilmės, religijos arba tikėjimo, amžiaus, negalios, seksualinės orientacijos principo įgivendinimui; ✓ ar planuojamos vykdyti vietos projekto veiklos nepažeidžia Lietuvos Respublikos lygių galimybių bei Lietuvos Respublikos vyrų ir moterų lygių galimybių įstatymo ir jose nenumatyti veiksmai prieštaraujantys šių įstatymų nuostatoms; ✓ ar neribojamos vienodos galimybės vyrams ir moterims dalyvauti vietos projekto veiklose ir naudotis projekto rezultatais; ✓ ar neribojamos vienodos galimybės bet kokios rasės arba etninės kilmės, religijos arba tikėjimo, amžiaus, negalios, seksualinės orientacijos atstovams dalyvauti vietos projekto veiklose ir naudotis projekto rezultatais; ✓ ar vietos projekte ir planuojamose vykdyti jo veiklose nenumatyti apribojimai, kurie gali arba galėtų būti siejami su lygiomis galimybėmis; ✓ ar planuojamos vykdyti projekto veiklos padės arba gali padėti spręsti su lyčių

	lygybe ir nediskriminavimu susijusias problemas, ar neprisidės prie šių problemų aštrinimo; ✓ ar rengiant vietos projektą arba planuojant jį įgyvendinti ketinama imtis kokių papildomų veiksmų padėsiančių socialiai atskirtoms grupėms naudotis projekto veiklų rezultatais (pvz. informacija apie projektą bus pateikiama neįgaliesiems prieinama forma, projekto komandai bus suorganizuotas trumpas seminaras-paskaita apie lyčių lygybės ir nediskriminavimo klausimus ir pan.). Įgyvendinant vietos plėtros strategiją taip pat bus laikomasi moterų ir vyrų lygių galimybių ir nediskriminavimo horizontaliojo principo. Lygybę ir nediskriminavimo principą numatoma taikyti kiekviename vietos plėtros strategijos įgyvendinimo etape: ✓ **Organizuojant vietos veiklos grupės administracijos darbą** darbuotojai nebus diskriminuojami dėl rasės arba etninės kilmės, religijos arba tikėjimo, negalios, amžiaus arba seksualinės orientacijos; ✓ **Organizuojant vietos veiklos grupės valdymo organo darbą** bus užtikrinamas lyčių lygybės principas bei valdymo organo narių nediskriminavimas dėl rasės arba etninės kilmės, religijos arba tikėjimo, negalios, amžiaus arba seksualinės orientacijos ir jis atitiks „Leader“ metodo keliamus lyčių lygybės keliamus reikalavimus 40:60 bet kurios lyties atstovų; ✓ **Kviečiant teikti vietos projektų paraiškas** bus užtikrinamas lyčių lygybės principas bei pareiškėjų nediskriminavimas dėl rasės arba etninės kilmės, religijos arba tikėjimo, negalios, amžiaus arba seksualinės orientacijos; ✓ **Vertinant ir tvirtinant vietos projektus** bus užtikrinamas pareiškėjų nediskriminavimas dėl lyties, rasės arba etninės kilmės, religijos arba tikėjimo, negalios, amžiaus arba seksualinės orientacijos; ✓ **Pristatant VPS įgyvendinimo rezultatus** bus užtikrinamas nediskriminavimas dėl lyties, rasės arba etninės kilmės, religijos arba tikėjimo, negalios, amžiaus arba seksualinės orientacijos, visi suinteresuoti asmenys turės galimybę dalyvauti pristatant VPS įgyvendinimo rezultatus; ✓ **Vykdant VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimo veiklas** bus užtikrinamas nediskriminavimas dėl lyties, rasės arba etninės kilmės, religijos arba tikėjimo, negalios, amžiaus arba seksualinės orientacijos, visi suinteresuoti asmenys turės galimybę jose dalyvauti

9. VPS priemonių ir veiklos sričių aprašymas		
9.1.VPS priemonės, neturinčios veiklos sričių		
9.1.1.VPS prioritetas Nr. I „Ekonomiškai stiprios ir išvystytos, motyvuojančios gyventi ir dirbti kaimo aplinkos kūrimas“		
9.1.1.1.VPS priemonė „NVO socialinio verslo kūrimas ir plėtra (kai socialinio verslo iniciatorius – NVO)“ LEADER-19.2.-SAVA-1 (priemonė uždaroma)		
9.1.1.1.1.	**VPS priemonės tikslas:** Skatinti nevyriausybines organizacijas siekti visuomenei naudingų tikslų (socialinių, visuomeninių). Didinti socialinį poveikį ir naudą visuomenei sprendžiant opias problemas.	
9.1.1.1.2.	Priemonės apibūdinimas	Priemonė skirta socialiniam verslui kurti ir plėtoti kaimo vietovėse. Ja siekiama spręsti socialines ir ekonomines problemas susijusias su kaimo gyventojais. Remiami vieši, pajamas generuojantys projektai, skirti kaimo gyventojų poreikiams tenkinti. ***Remiamos veiklos:*** ✓ paslaugų socialiai pažeidžiamiems asmenims kūrimas ir plėtra (socialinės rizikos šeimoms, vienišiems ir senyviems žmonėms, daugiavaikėms šeimoms, bedarbiams, vaikams, mažamečius vaikus auginančios šeimos, neįgaliesiems ir pan.); ✓ sąlygų įsidarbinti sudarymas ir darbo vietų ir socialiai pažeidžiamiems asmenims (socialinės rizikos šeimoms, vienišiems ir senyviems žmonėms, daugiavaikėms šeimoms, bedarbiams, vaikams, mažamečius vaikus auginančios šeimos, neįgaliesiems ir pan.) kūrimas kaimo vietovėje. Priemonė skirta darbo vietoms kurti ir verslumui skatinti. Planuojama, kad pagal šią priemonę bus įgyvendinti 2 vietos projektai. Sukurtos 4 darbo vietos.
9.1.1.1.3.	Pagal priemonę remiamų vietos projektų pobūdis:	
9.1.1.1.3.1.	*pelno*	[X]
9.1.1.1.3.2.	*ne pelno*	[ ]
9.1.1.1.4.	Tinkami paramos gavėjai	Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos teritorijoje registruoti viešieji pelno nesiekiantys juridiniai asmenys, įregistruoti pagal Lietuvos Respublikos

		Asociacijų arba Viešųjų įstaigų arba Labdaros ir paramos fondų įstatymą. ***Tinkami paramos gavėjai:*** ✓ Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos teritorijoje registruotos bendruomeninės ir kitos nevyriausybinės organizacijos; ✓ Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos teritorijoje registruotos viešosios įstaigos, įsteigtos pagal nevyriausybinių organizacijų įstatymą.
9.1.1.1.5.	Priemonės tikslinė grupė	***Tikslinės grupės:*** ✓ socialiai pažeidžiami asmenys (socialinės rizikos šeimos, vieniši ir senyvi žmonės, daugiavaikės šeimos, bedarbiai, vaikai, mažamečius vaikus auginančios šeimos, neįgalieji ir pan.); ✓ skurdo riziką patiriantys asmenys ir šeimos.
9.1.1.1.6.	Tinkamumo sąlygos	Vietos projektai teikiami pagal priemonę „NVO socialinio verslo kūrimas ir plėtra“ turi atitikti numatytą priemonės tikslą ir remiamas priemonės veiklas. Pagrindinės tinkamumo sąlygos pareiškėjams numatytos Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 metų programos 8.1.2. punkte (kai taikoma). ***Specialieji reikalavimai taikomi pareiškėjams:*** ✓ vietos projektas kuria naujas darbo vietas; ✓ pareiškėjo steigimo dokumentuose numatyti veiklos tikslai susiję su projekte numatyta vykdyti veikla (-omis) (vertinama pagal pareiškėjo steigimo dokumentų duomenis); ✓ pareiškėjas turi administracinių gebėjimų įgyvendinti vietos projektą, t.y. pareiškėjo vadovas arba kitas už projekto įgyvendinimą atsakingas asmuo įgyvendino (buvo paskirtas projekto vadovu, administratoriumi, finansininku) bent viename projekte ir (arba) projekto įgyvendinimo metu yra perkamos konsultavimo paslaugos ir (arba) paskirtas projekto vadovas turi aukštesnįjį, aukštąjį arba universitetinį išsilavinimą vadybos, ekonomikos, finansų valdymo, administravimo srityse (vertinama pagal projekto paraiškos informaciją ir kartu pateikiamus dokumentus (gyvenimo aprašymus, rekomendacijos ir pan.); ✓ paraiškos pateikimo metu pareiškėjas aiškiai pagrindžia, kad organizacija turi žmogiškųjų išteklių, kurie planuoja dirbti sukurtose darbo vietose t.y. asmenų, kurie yra kompetentingi projekto veiklų vykdyme po projekto įgyvendinimo ir (arba) planuoja samdyti specialistus, (vertinama pagal projekto paraiškos informaciją ir kartu pateikiamus dokumentus (gyvenimo aprašymus, sutartis ir (arba) susitarimus su atitinkamais specialistais).

9.1.1.1.7.	Vietos projektų atrankos kriterijai	Siekiant atrinkti ir finansuoti tinkamiausius vietos projektus, numatoma naudoti balų sistemą ir ***atrankos kriterijus:*** 1. *Projektas įgyvendinamas partnerystėje su kitomis organizacijomis;* *2. Ne mažiau kaip 50 proc. darbo vietų sukurta socialiai pažeidžiamos grupės žmonėms;* . 3. *Projekto tikslinės grupės, potencialių naudos gavėjų, įtraukimas į projekto rengimą (apklausos, tyrimai, analizės, susirinkimai ir pan.);* *4. Didesnis sukurtų naujų darbo vietų skaičius:* ✓ *sukurta daugiau nei 1 darbo vieta* ✓ *sukurta 1 darbo vieta*
9.1.1.1.8.	Didžiausia paramos suma vietos projektui (Eur)	Didžiausia paramos vietos projektui suma negali būti didesnė kaip 97 509,00 Eur. Bendras krepšelis 195 018,00 Eur.
9.1.1.1.9.	Paramos lyginamoji dalis (proc.)	Didžiausia paramos lėšų vietos projektui įgyvendinti lyginamoji dalis gali sudaryti iki 80 proc. visų tinkamų finansuoti vietos projekto išlaidų. Didžiausia paramos lėšų vietos projektui įgyvendinti lyginamoji dalis gali sudaryti iki 95 proc. tinkamų finansuoti išlaidų, kai vietos projektas yra bendruomeninio, kaip tai apibrėžta Socialinio verslo gairėse, arba NVO socialinio verslo, atitinkančio Socialinio verslo gairių nuostatas, pobūdžio.
9.1.2.VPS prioritetas Nr. II „Patrauklios kaimo aplinkos kūrimas ir plėtra“		
9.1.2.1.VPS priemonė Vietos projektų pareiškėjų ir vykdytojų mokymas, įgūdžių įgijimas (kai mokymai susiję su VPS priemonėmis) LEADER-19.2.-SAVA-3 (priemonė uždaroma)		
9.1.2.1.1.	**VPS priemonės tikslas:** Lavinti pareiškėjų ir projektų vykdytojų įgūdžius, tobulinti žinias projektų rengimo ir įgyvendinimo srityse.	
9.1.2.1.2.	Priemonės apibūdinimas	Priemonė yra skirta vietos projektų pareiškėjų ir vykdytojų mokymui, įgūdžių įgijimui. Priemonė skirta mokymuisi visą gyvenimą, todėl įgyvendinant ją bus organizuojamos plataus profilio švietiamosios veiklos. ***Remiama veikla:*** ✓ mokymų (verslumo, socialinio verslumo, inovacijų taikymo kaimo plėtros procesuose, lyderystės, kooperacijos, trumpos maisto tiekimo grandinės organizavimo, perdirbimo ir kitomis temomis, susijusiomis su vietos plėtros strategijoje numatytų priemonių įgyvendinimu) organizavimas; gerosios patirties konferencijų, praktinių užsiėmimų, išvažiuojamųjų mokymų ir kitų veiklų, kuriomis

		siekiama supažindinti su Lietuvos ir užsienio šalių gerąja patirtimi (verslumo, socialinio verslumo, inovacijų taikymo, lyderystės, kooperacijos, trumpos maisto tiekimo grandinės organizavimo, perdirbimo ir kitose su vietos plėtros strategijos priemonių įgyvendinimu susijusiose srityse), organizavimas. Priemonė nekuria darbo vietų. Planuojama įgyvendinti 2 projektus.
9.1.2.1.3.	Pagal priemonę remiamų vietos projektų pobūdis:	
9.1.2.1.3.1.	*pelno*	[ ]
9.1.2.1.3.2.	*ne pelno*	[x]
9.1.2.1.4.	Tinkami paramos gavėjai	Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos teritorijoje registruoti viešieji pelno nesiekiantys juridiniai asmenys, įregistruoti pagal Lietuvos Respublikos Asociacijų arba Viešųjų įstaigų arba Labdaros ir paramos fondų įstatymą. ***Tinkami paramos gavėjai:*** ✓ Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos teritorijoje registruotos bendruomeninės ir kitos nevyriausybinės organizacijos; ✓ Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos teritorijoje registruotos viešosios įstaigos.
9.1.2.1.5.	Priemonės tikslinė grupė	✓ Kretingos rajono kaimo bendruomenės (vietos projektų pareiškėjai vykdytojai); ✓ kitos nevyriausybinės organizacijos (vietos projektų pareiškėjai ir vykdytojai); ✓ vietos verslininkai, įskaitant kaimo turizmo sodybų savininkus (vietos projektų pareiškėjai ir vykdytojai); ✓ savivaldybės biudžetinių įstaigų darbuotojai (vietos projektų pareiškėjai ir vykdytojai).
9.1.2.1.6.	Tinkamumo sąlygos	Vietos projektai teikiami pagal priemonę „Vietos projektų pareiškėjų ir vykdytojų mokymas, įgūdžių įgijimas (kai mokymai susiję su VPS priemonėmis)“ turi atitikti numatytą priemonės tikslą ir remiamas priemonės veiklas. Pagrindinės tinkamumo sąlygos pareiškėjams numatytos Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 metų programos 8.1.2. punkte (kai taikoma). ***Specialieji reikalavimai taikomi pareiškėjams:*** ✓ pareiškėjo steigimo dokumentuose numatyti veiklos tikslai susiję su projekte numatyta vykdyti veikla (-omis) (vertinama pagal pareiškėjo steigimo dokumentų duomenis); ✓ pareiškėjas turi administracinių gebėjimų įgyvendinti vietos projektą, t.y. pareiškėjo vadovas arba kitas už projekto įgyvendinimą atsakingas asmuo įgyvendino (buvo paskirtas projekto vadovu, administratoriumi, finansininku) bent 1 projektą ir (arba) projekto įgyvendinimo metu yra perkamos

		konsultavimo paslaugos ir (arba) paskirtas projekto vadovas turi aukštesnįjį, aukštąjį arba universitetinį išsilavinimą vadybos, ekonomikos, finansų valdymo, administravimo srityse (vertinama pagal projekto paraiškos informaciją ir kartu pateikiamus dokumentus (gyvenimo aprašymus, rekomendacijos ir pan.); ✓ projektas parengtas įtraukiant tikslinę grupę, t.y. atliktos apklausos, tyrimai, analizės ir pan. įrodančios projekto poreikį.
9.1.2.1.7.	Vietos projektų atrankos kriterijai	Siekiant atrinkti ir finansuoti tinkamiausius vietos projektus, numatoma naudoti balų sistemą ir ***atrankos kriterijus:*** *1. paraiškėjo narių skaičius:* ✓ *paraiškos pateikimo metu pareiškėjas vienija ne mažiau kaip 10 skirtingų organizacijų* ✓ *paraiškos pateikimo metu pareiškėjas vienija ne mažiau kaip 5 skirtingas organizacijas* *2. į projekto veiklas įtrauktas didesnis fizinių ir juridinių asmenų iš didesnės Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos teritorijos (vertinama pagal planuojamą įtraukti fizinių ir juridinių asmenų skaičių/pagal paraiškoje pateiktą informaciją):* ✓ *projekto veiklose dalyvaus ne mažiau kaip 20 skirtingų juridinių ir fizinių asmenų* ✓ *projekto veiklose dalyvaus ne mažiau kaip 10 skirtingų juridinių ir fizinių asmenų*
9.1.2.1.8.	Didžiausia paramos suma vietos projektui (Eur)	Didžiausia paramos vietos projektui suma negali būti didesnė kaip 30 000,00 Eur. Bendras krepšelis 62 136,00 Eur.
9.1.2.1.9.	Paramos lyginamoji dalis (proc.)	Didžiausia paramos lėšų vietos projektui įgyvendinti lyginamoji dalis gali sudaryti iki 100 proc. visų tinkamų finansuoti vietos projekto išlaidų.
9.2. VPS priemonės, turinčios veiklos sritis		
9.2.1. VPS prioritetas Nr. I „Ekonomiškai stiprios ir išvystytos, motyvuojančios gyventi ir dirbti kaimo aplinkos kūrimas“		
9.2.1.1.	**VPS priemonė** „Investicijos į materialųjį turtą“ LEADER-19.2-4. (priemonė uždaroma)	
9.2.1.1.1.	**VPS priemonės tikslas:** didinti žemės ūkio subjektų gyvybingumą ir konkurencingumą, taip pat skatinti vietos ūkininkus plėtoti maisto grandinės organizavimą.	
9.2.1.1.1.1.	**1 veiklos sritis**	**Parama žemės ūkio produktų perdirbimui, rinkodarai ir (arba) plėtrai LEADER-19.2-4.2**
9.2.1.1.1.1.1.	Veiklos srities apibūdinimas	Veiklos sritis skirta didinti žemės ūkio subjektų gyvybingumą ir konkurencingumą, užtikrinti inovacijų diegimą, skatinti maisto tiekimo grandinės

		organizavimą, įskaitant žemės ūkio produktų perdirbimą ir tiekimą rinkai. Atsižvelgiant į tai, kad didžioji dalis ūkininkaujančių asmenų yra vyresni kaip 55 metų amžiaus, didesnis dėmesys bus skiriamas jauniesiems ūkininkams, kurie yra verslesni, labiau linkę diegti inovacijas. ***Remiama veikla:*** ✓ parama žemės ūkio produktų (vaisių, uogų, daržovių, grybų, augalininkystės ir gyvulininkystės produktų) perdirbimui ir (arba) inovacijų, naujų technologijų bei procesų diegimui, siekiant sukurti naujus ir (arba) aukštesnės pridėtinės vertės, geresnės kokybės produktus; ✓ žemės ūkio produktų (vaisių, uogų, daržovių, grybų, augalininkystės ir gyvulininkystės produktų) rinkodara; ✓ žemės ūkio produktų (vaisių, uogų, daržovių, grybų, augalininkystės ir gyvulininkystės produktų) rinkodara, susijusi su naujomis rinkomis, trumpomis tiekimo grandinėmis ir (arba) plėtra. *Žemės ūkio produktų perdirbimas* – veikla, kurios metu pakeičiama žemės ūkio produktų pirminė fizinė ir (ar) cheminė sudėtis. *Žemės ūkio produktų rinkodara* – žemės ūkio produktų supirkimas, surinkimas, paruošimas realizacijai, sandėliavimas, etikečių klijavimas, apdirbimas, rūšiavimas, pakavimas ir pardavimas. Veiklos sritis **skirta darbo vietoms kurti**. Planuojama, kad pagal šią veiklos sritį bus įgyvendinti 2 vietos projektai. Sukurtos 2 darbo vietos.
9.2.1.1.1.1.2.	Pagal veiklos sritį remiamų vietos projektų pobūdis:	
9.2.1.1.1.1.2.1.	*pelno*	*X*
9.2.1.1.1.1.2.2.	*ne pelno*	
9.2.1.1.1.1.3.	Tinkami paramos gavėjai	Kretingos rajone registruoti privatūs juridiniai ir fiziniai asmenys. ***Tinkami paramos gavėjai:*** ✓ ūkininkas (fizinis asmuo, įregistravęs žemės ūkio valdą ir ūkį savo vardu); ✓ naujai įregistruoti arba veikiantys juridiniai asmenys, užsiimantys žemės ūkio produktų perdirbimu ir (arba) rinkodara.
9.2.1.1.1.1.4.	Priemonės veiklos srities tikslinė grupė	***Priemonės tikslinė grupė:*** ✓ ūkininkai ✓ jaunieji ūkininkai ✓ privatūs juridiniai asmenys
9.2.1.1.1.1.5.	Tinkamumo sąlygos	Vietos projektai teikiami pagal priemonės „Investicijos į materialųjį turtą“ veiklos sritį „Parama žemės ūkio produktų perdirbimui, rinkodarai ir (arba) plėtrai“

		turi atitikti numatytą priemonės tikslą ir remiamą veiklą. Pagrindinės tinkamumo sąlygos pareiškėjams numatytos Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 metų programos 8.1.2. punkte (kai taikoma). ***Specialieji reikalavimai taikomi pareiškėjams:*** ✓ pareiškėjas juridinis asmuo yra registruotas ir veikiantis Kretingos rajono kaimo vietovėje: pareiškėjo buveinė, biuras, kuriame saugomi apskaitos ir kt. dokumentai, gamybinės patalpos, technikos, įrangos laikymo patalpos, sandėliai ir pan. turi būti kaimo vietovėje; ✓ pareiškėjas ūkininkas (fizinis asmuo) nuolatinę gyvenamąją vietą deklaruoja Kretingos rajono kaimo vietovėje; ✓ paraiškos pateikimo metu (jei pareiškėjas turi darbuotojų) ne mažiau kaip 50 proc. pareiškėjo darbuotojų yra kaimo gyventojai; ✓ paraiškos pateikimo metu pareiškėjas ūkininkas (fizinis asmuo) įregistravęs žemės ūkio valdą ir ūkį savo vardu); ✓ asmenų, dirbančių pas pareiškėją fizinį asmenį – ūkininką, arba privataus juridinio asmens darbuotojų skaičius, vadovaujantis pagal pateiktą smulkaus ir vidutinio verslo deklaraciją, negali viršyti 4 darbuotojų. Vertinama paraiškos pateikimo metu; ✓ Po projekto įgyvendinimo sukuriamos naujos darbo vietos.
9.2.1.1.1.1.6.	Vietos projektų atrankos kriterijai	Siekiant atrinkti ir finansuoti geriausius vietos projektus, numatoma naudoti balų sistemą ir ***atrankos kriterijus:*** *1. paraišką teikia ūkininkas (fizinis asmuo) jaunesnis kaip 40 metų arba privatus juridinis asmuo, kurio darbuotojų amžiaus vidurkis yra mažesnis kaip 40 metų;* *2. sukurta daugiau nei 1 darbo vieta;* 3. *projekto veiklomis (rezultatai) kuriamos inovacijos teritorijos ir (arba) rajono lygmeniu*; *4. projektą teikia keli subjektai - bendradarbiavimas* ***Inovacijos:*** ✓ naujų paslaugų, gamybos būdų, produktų ir pan. teritorijoje (iki naujosios strategijos neįgyvendintų mūsų rajone) kryptis; ✓ naujų aplinkosauginių ir technologinių sprendimų įgyvendinimo kryptis;

		✓ socialinių inovacijų kryptis.
9.2.1.1.1.1.7.	Didžiausia paramos suma vietos projektui (Eur)	Didžiausia paramos vietos projektui suma negali būti didesnė kaip 47 558,65 Eur. Bendras krepšelis 93 752,00 Eur.
9.2.1.1.1.1.8.	Paramos lyginamoji dalis (proc.)	Didžiausia paramos lėšų vietos projektui įgyvendinti lyginamoji dalis gali sudaryti iki 70 proc. visų tinkamų finansuoti vietos projekto išlaidų.
9.2.1.2.	**VPS priemonė** „Ūkio ir verslo plėtra“ LEADER-19.2-6. (priemonė tęsiama)	
9.2.1.2.1.	**VPS priemonės tikslas:** sudaryti sąlygas kaimo gyventojams pradėti naują ir vystyti esamą konkurencingą ir gyvybingą verslą kaimo vietovėse.	
9.2.1.2.1.1.	**1 veiklos sritis**	**Parama ne žemės ūkio verslui kaimo vietovėse pradėti** **LEADER-19.2-6.2. (veiklos sričiai naudojamos EURI lėšos)**
9.2.1.2.1.1.1.	Veiklos srities apibūdinimas	Priemonės apibūdinimo bei pareiškėjui taikomų reikalavimų ir sąlygų pretenduojant į EURI lėšas nekeičiame. Veiklos sritis skirta jaunų žmonių ekonominės veiklos kaimo vietovėse kūrimui, konkurencingumo ir užimtumo didinimui. Pagal priemonę parama skiriama jaunų žmonių ekonominės veiklos, apimančios įvairius ne žemės ūkio verslus, pradžiai. Parama ekonominės veiklos pradžiai kaime didina galimybes dalyvauti darbo rinkoje jauniems, nedirbantiems asmenims, skatina veiklos įvairinimą ir prisideda prie demografinės padėties kaime stabilizavimo. ***Remiama veikla:*** ✓ parama fizinių asmenų ekonominės veiklos pradžiai kaimo vietovėse, apimančiai įvairius ne žemės ūkio verslus, produktų gamybą, apdorojimą, perdirbimą, jų pardavimą, įvairių paslaugų teikimą, įskaitant paslaugas žemės ūkiui; ✓ parama aktyvaus poilsio ir turizmo paslaugų kūrimui; ✓ paslaugų, teikiamų kaimo gyventojams kūrimui ir plėtrai (*aplinkos tvarkymo: vejų pjovimas, vaismedžių genėjimas, šiukšlių išvežimas ir pan., namų priežiūros paslaugos, smulkių žemės sklypų įdirbimas, buitinių paslaugų: kirpykla, skalbykla, siuvyklą, batų taisykla ir pan.).* Veiklos sritis **skirta darbo vietoms kurti**. Planuojama, kad pagal šią veiklos sritį bus įgyvendinti 8 vietos projektai. Sukurtos 8 darbo vietos (iš EURI lėšų bus įgyvendinti 4 vietos projektai, sukurtos 4 darbo vietos).

9.2.1.2.1.1.2.	Pagal veiklos sritį remiamų vietos projektų pobūdis:	
9.2.1.2.1.1.2.1.	*pelno*	*x*
9.2.1.2.1.1.2.2.	*ne pelno*	
9.2.1.2.1.1.3.	Tinkami paramos gavėjai	Kretingos rajone registruoti fiziniai asmenys. ***Tinkami paramos gavėjai:*** ✓ Kretingos rajone (išskyrus Kretingos miestą) registruoti fiziniai, vyresni nei 18 metų, asmenys; ✓ Kretingos rajone (išskyrus miestą) naujai registruoti privatūs juridiniai asmenys.
9.2.1.2.1.1.4.	Priemonės veiklos srities tikslinė grupė	***Priemonės tikslinė grupė***: ✓ Kretingos rajone (išskyrus Kretingos miestą) registruoti fiziniai asmenys iki 40 metų amžiaus; ✓ Kretingos rajone (išskyrus miestą) naujai Registruoti, veiklą ne ilgiau nei 1 metus vykdantys, privatūs juridiniai asmenys.
9.2.1.2.1.1.5.	Tinkamumo sąlygos	Vietos projektai teikiami pagal priemonės „Ūkio ir verslo plėtra“ veiklos sritį „Parama ne žemės ūkio verslui kaimo vietovėse pradėti“ turi atitikti numatytą priemonės tikslą ir remiamą veiklą. Pagrindinės tinkamumo sąlygos pareiškėjams numatytos Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 metų programos 8.1.2. punkte (kai taikoma). ***Specialieji reikalavimai taikomi pareiškėjams:*** ✓ paraiškos teikimo metu pareiškėjas yra ne vyresnis nei 40 metų amžiaus; ✓ paraiškos teikimo metu privatus juridinis asmuo veiklą vykdo ne ilgiau nei 1 metus; ✓ ne vėliau kaip su paskutiniuoju mokėjimo prašymu pateikiama nuolatinio Lietuvos gyventojo individualios veiklos pažyma ir (arba) verslo liudijimas ir (arba) naujai įsteigto privataus juridinio asmens dokumentai, kuriuose numatytos veiklos (pagal EVRK kodus) atitinka projekte numatytą vykdyti veiklą (-as); ✓ po projekto įgyvendinimo sukuriamos darbo vietos.
9.2.1.2.1.1.6.	Vietos projektų atrankos kriterijai	Siekiant atrinkti ir finansuoti tinkamiausius ir kokybiškiausius vietos projektus, numatoma naudoti balų sistemą ir ***atrankos kriterijus:*** *1. sukuriama daugiau nei 1 darbo vieta;* *2. pareiškėjo amžius yra:* ✓ *pareiškėjas yra iki 25 metų amžiaus* ✓ *pareiškėjo amžius nuo 25 iki 30 metų* ✓ *pareiškėjo amžius nuo 30 iki 40 metų* *3. pareiškėjas turi profesinį, aukštesnįjį ir (arba) aukštąjį išsilavinimą projekto metu kuriamo verslo ir (arba) vadybos srityje*; *4. projektą teikia asmuo ne anksčiau nei prieš 1 metus grįžęs iš emigracijos*

9.2.1.2.1.1.7.	Didžiausia paramos suma projektui (Eur)	Didžiausia paramos vietos projektui suma negali būti didesnė kaip 39 021,95 Eur. Bendras krepšelis 304 842,20 Eur. (iš jų EURI paramos lėšos 148 754,40 Eur.)
9.2.1.2.1.1.8.	Paramos lyginamoji dalis (proc.)	Didžiausia paramos lėšų vietos projektui įgyvendinti lyginamoji dalis gali sudaryti iki 70 proc. visų tinkamų finansuoti vietos projekto išlaidų.
9.2.1.2.1.2.	**2 veiklos sritis**	**„Parama ne žemės ūkio verslui kaimo vietovėse plėtoti“ LEADER-19.2-6.4.**
9.2.1.2.1.2.1.	Veiklos srities apibūdinimas	Veiklos sritis skirta smulkių kaimo verslo įmonių ekonominio aktyvumo didinimui ir veiklos plėtrai. Priemone siekiama didinti smulkių verslų kaime konkurencingumą ir ekonominį gyvybingumą, mažinti atotrūkį nuo miesto ir kaimo, kurti naujas ir išlaikyti esamas darbo vietas kaimuose. Kelti kaimo gyventojų kvalifikaciją. ***Remiama veikla:*** ✓ parama smulkiam verslui, nesusijusiam su žemės ūkio veikla, kaime plėtoti, apimančiam įvairius ne žemės ūkio verslus, produktų gamybą, apdorojimą, perdirbimą, jų pardavimą, įvairių paslaugų teikimą, įskaitant paslaugas žemės ūkiui; ✓ parama aktyvaus poilsio ir turizmo paslaugų plėtrai. Veiklos sritis skirta darbo vietoms kurti. Planuojama, kad pagal šią veiklos sritį bus įgyvendinti 9 vietos projektai. Sukurtos 9 darbo vietos.
9.2.1.2.1.2.2.	Pagal veiklos sritį remiamų vietos projektų pobūdis:	
9.2.1.2.1.2.2.1.	*pelno*	*x*
9.2.1.2.1.2.2.2.	*ne pelno*	
9.2.1.2.1.2.3.	Tinkami paramos gavėjai	Kretingos rajone registruoti fiziniai ir privatūs juridiniai asmenys. ***Tinkami paramos gavėjai:*** ✓ Kretingos rajone (išskyrus miestą) veiklą vykdantys privatūs juridiniai asmenys; ✓ Kretingos rajone (išskyrus miestą) veiklą vykdantys fiziniai asmenys.
9.2.1.2.1.2.4.	Priemonės veiklos srities tikslinė grupė	***Priemonės tikslinė grupė:*** ✓ Kretingos rajone (išskyrus miestą) registruoti veiklą vykdantys privatūs juridiniai asmenys; ✓ Kretingos rajone (išskyrus miestą) veiklą vykdantys fiziniai asmenys;
9.2.1.2.1.2.5.	Tinkamumo sąlygos	Vietos projektai teikiami pagal priemonės „Ūkio ir verslo plėtra“ veiklos sritį „Parama ne žemės ūkio verslui kaimo vietovėse plėtoti“ turi atitikti numatytą priemonės tikslą ir remiamą veiklą.

		Pagrindinės tinkamumo sąlygos pareiškėjams numatytos Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 metų programos 8.1.2. punkte (kai taikoma). ***Specialieji reikalavimai taikomi pareiškėjams:*** ✓ pareiškėjas juridinis asmuo yra registruotas ir veikiantis Kretingos rajono kaimo vietovėje: pareiškėjo buveinė, biuras, kuriame saugomi apskaitos ir kt. dokumentai, gamybinės patalpos, technikos, įrangos laikymo patalpos, sandėliai ir pan. turi būti kaimo vietovėje; ✓ pareiškėjas fizinis asmuo nuolatinę gyvenamąją vietą deklaruoja Kretingos rajono kaimo vietovėje; ✓ pareiškėjas privatus juridinis asmuo veiklą vykdo ne trumpiau nei 1 metus; ✓ asmenų, dirbančių pas pareiškėją fizinį asmenį, ūkininką, arba privataus juridinio asmens darbuotojų skaičius, vadovaujantis pagal pateiktą smulkaus ir vidutinio verslo deklaraciją, negali viršyti 5 darbuotojų. Vertinama paraiškos pateikimo metu; ✓ paraiškos pateikimo metu ne mažiau kaip 50 proc. pareiškėjo darbuotojų yra kaimo gyventojai.
9.2.1.2.1.2.6.	Vietos projektų atrankos kriterijai	Siekiant atrinkti ir finansuoti tinkamiausius vietos projektus, numatoma naudoti balų sistemą ir ***atrankos kriterijus:*** *1. sukurta daugiau nei 1 darbo vieta;* *2. pareiškėjo vadovas ir (arba) už projekto metu sukurtų veiklų vykdymą atsakingas (-i) asmuo (-enys) (darbuotojas (-ai)) turi profesinį, aukštesnįjį ir (arba) aukštąjį išsilavinimą projekto metu kuriamo verslo ir (arba) vadybos srityje*; *3. projekto veiklomis (rezultatai) kuriamos inovacijos teritorijos ir (arba) rajono lygmeniu* ***Inovacijos:*** ✓ naujų paslaugų, gamybos būdų, produktų ir pan. teritorijoje (iki naujosios strategijos neįgyvendintų mūsų rajone) kryptis; ✓ naujų aplinkosauginių ir technologinių sprendimų įgyvendinimo kryptis; ✓ socialinių inovacijų kryptis.
9.2.1.2.1.2.7.	Didžiausia paramos suma projektui (Eur)	Didžiausia paramos vietos projektui suma negali būti didesnė kaip 39 022,00 Eur. Bendras krepšelis 413 032,45 Eur.

9.2.1.2.1.2.8.	Paramos lyginamoji dalis (proc.)	Didžiausia paramos lėšų vietos projektui įgyvendinti lyginamoji dalis gali sudaryti iki 70 proc. visų tinkamų finansuoti vietos projekto išlaidų.
9.2.1.3.	**VPS priemonė:** „Bendruomeninių ir kitų nevyriausybinių organizacijų verslo iniciatyvų kūrimas ir plėtra“ LEADER-19.2-SAVA-5 (priemonė tęsiama)	
9.2.1.3.1.	**VPS priemonės tikslas:** skatinti kaimo nevyriausybines organizacijas kurti ir plėsti ekonomiškai naudingas veiklas kaime, sudarant galimybes kurtis naujoms darbo vietoms kaimiškose vietovėse.	
9.2.1.3.1.1.	**1 veiklos sritis**	**„Parama paslaugoms ir kitoms ekonominėms veikloms kaime kurti ir plėtoti“ LEADER-19.2-SAVA-5.1.**
9.2.1.3.1.1.1.	Veiklos srities apibūdinimas	Priemonė yra skirta bendruomenių ir kitų pelno nesiekiančių organizacijų verslumui ir bendradarbiavimui tarp skirtingų subjektų skatinimui. Šia veiklos sritimi siekiama įgyvendinti projektus, kurie kuria pridėtinę vertę kaimo vietovėje. ***Remiamos veiklos:*** ✓ paslaugų, teikiamų kaimo gyventojams kūrimas ir plėtra (*švietimo, kultūros, sporto, aplinkos tvarkymo: vejų pjovimas, vaismedžių genėjimas, šiukšlių išvežimas ir pan.,namų priežiūros paslaugos, smulkių žemės sklypų įdirbimas, buitinių paslaugų: kirpykla, skalbykla, siuvyklą, batų taisykla ir pan.)*; ✓ veiklų ir paslaugų, susijusių su turiningo laisvalaikio ir aktyvaus poilsio, kūrimu ir plėtra, didelį dėmesį skiriant neįgaliųjų žmonių integracijai; ✓ turizmą skatinančių veiklų kūrimas ir plėtra, įskaitant edukacinių programų vykdymą, kulinarinio paveldo ir tradicijų puoselėjimą; ✓ parama žemės ūkio produktų gamybai; ✓ parama maisto tiekimo grandinė organizavimui, įskaitant žemės ūkio produktų perdirbimą ir (arba) rinkodarą. *Žemės ūkio produktų perdirbimas* – veikla, kurios metu pakeičiama žemės ūkio produktų pirminė fizinė ir (ar) cheminė sudėtis. *Žemės ūkio produktų rinkodara* – žemės ūkio produktų supirkimas, surinkimas, paruošimas realizacijai, sandėliavimas, etikečių klijavimas, apdirbimas, rūšiavimas, pakavimas ir pardavimas. Veiklos sritis **skirta darbo vietoms kurti**. Planuojama, kad pagal šią veiklos sritį bus įgyvendinti 10 vietos projektų. Sukurtos 14 darbo vietų.
9.2.1.3.1.1.2.	Pagal veiklos sritį remiamų vietos projektų pobūdis:	
9.2.1.3.1.1.2.1.	*pelno*	*x*
9.2.1.3.1.1.2.2.	*ne pelno*	
9.2.1.3.1.1.3.	Tinkami paramos gavėjai	Kretingos rajone registruoti viešieji pelno nesiekiantys juridiniai asmenys, įregistruoti pagal

		Lietuvos Respublikos Asociacijų arba Viešųjų įstaigų, arba Labdaros ir paramos fondų arba biudžetinių įstaigų įstatymą. ***Tinkami paramos gavėjai:*** ✓ Kretingos rajone registruotos kaimo bendruomenės ir kitos nevyriausybinės (jaunimo, sporto, kultūros ir kt.) organizacijos; ✓ Kretingos rajone registruotos viešosios įstaigos.
9.2.1.3.1.1.4.	Priemonės veiklos srities tikslinė grupė	***Priemonės tikslinės grupės:*** ✓ bedarbiai, ypač darbo neturintys jauni žmonės; ✓ neįgalūs asmenys; ✓ kaimo bendruomenių ir kitų organizacijų nariai; ✓ projekto vykdymo teritorijos gyventojai; ✓ turistai ir Kretingos rajono svečiai.
9.2.1.3.1.1.5.	Tinkamumo sąlygos	Vietos projektai teikiami pagal priemonę „Parama paslaugoms ir kitoms ekonominėms veikloms kaime kurti ir plėtoti“ turi atitikti numatytą priemonės tikslą ir remiamas priemonės veiklas. Pagrindinės tinkamumo sąlygos pareiškėjams numatytos Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 metų programos 8.1.2. punkte (kai taikoma). ***Specialieji reikalavimai taikomi pareiškėjams:*** ✓ vietos projektas kuria naujas darbo vietas; ✓ pareiškėjo steigimo dokumentuose numatyti veiklos tikslai susiję su projekte numatyta vykdyti veikla (-omis) (vertinama pagal pareiškėjo steigimo dokumentų duomenis); ✓ pareiškėjas turi administracinių gebėjimų įgyvendinti vietos projektą, t.y. pareiškėjo vadovas arba kitas už projekto įgyvendinimą atsakingas asmuo įgyvendino (buvo paskirtas projekto vadovu, administratoriumi, finansininku) bent 1 projektą ir (arba) projekto įgyvendinimo metu yra perkamos konsultavimo paslaugos ir (arba) paskirtas projekto vadovas turi aukštesnįjį, aukštąjį arba universitetinį išsilavinimą vadybos, ekonomikos, finansų valdymo, administravimo srityse (vertinama pagal projekto paraiškos informaciją ir kartu pateikiamus dokumentus (gyvenimo aprašymus, rekomendacijos ir pan.); ✓ paraiškos pateikimo metu pareiškėjas aiškiai pagrindžia, kad organizacija turi žmogiškųjų išteklių, kurie planuoja dirbti sukurtose darbo vietose t.y. asmenų, kurie yra kompetentingi projekto veiklų vykdyme po projekto įgyvendinimo ir (arba) planuoja samdyti specialistus, (vertinama pagal projekto paraiškos informaciją ir kartu pateikiamus dokumentus (gyvenimo aprašymus, sutartis ir (arba) susitarimus su atitinkamais specialistais).

9.2.1.3.1.1.6.	Vietos projektų atrankos kriterijai	Siekiant atrinkti ir finansuoti tinkamiausius vietos projektus, numatomi ***atrankos kriterijus:*** *1. projekto tikslinės grupės, potencialių naudos gavėjų, įtraukimas į projekto rengimą (apklausos, tyrimai, analizės, susirinkimai ir pan.);* *2. projekto metu neprašoma lėšų investicijoms į nekilnojamo turto (pastato) statybą, rekonstrukciją arba kapitalinį remontą;* *3. ne mažiau kaip 50 proc. darbo vietų sukurta asmenims iki 40 metų arba daugiavaikių šeimų atstovams*
9.2.1.3.1.1.7.	Didžiausia paramos suma projektui (Eur)	Didžiausia paramos vietos projektui suma priklauso nuo sekančių rodiklių: ✓ sukurta ne mažiau kaip 1 darbo vieta – didžiausia paramos suma negali būti didesnė kaip 49 754,10 Eur. ***Planuojama įgyvendinti 7 projektus***. ✓ sukurta 2,5 ir daugiau darbo vietų – didžiausia paramos suma negali būti didesnė kaip 117 070,10 Eur. ***Planuojama įgyvendinti 3 projektus.*** Bendras krepšelis 650 616,75 Eur.
9.2.1.3.1.1.8.	Paramos lyginamoji dalis (proc.)	Didžiausia paramos lėšų vietos projektui įgyvendinti lyginamoji dalis gali sudaryti iki 80 proc. visų tinkamų finansuoti vietos projekto išlaidų. Didžiausia paramos lėšų vietos projektui įgyvendinti lyginamoji dalis gali sudaryti iki 95 proc. tinkamų finansuoti išlaidų, kai vietos projektas yra bendruomeninio, kaip tai apibrėžta Socialinio verslo gairėse, arba NVO socialinio verslo, atitinkančio Socialinio verslo gairių nuostatas, pobūdžio.
9.2.2.	**VPS prioritetas Nr. II** „Patrauklios kaimo aplinkos kūrimas ir plėtra“	
9.2.2.1.	**VPS priemonė** „Pagrindinės paslaugos ir kaimų atnaujinimas kaimo vietovėse“ LEADER-19.2-7. (priemonė tęsiama)	
9.2.2.1.1.	**VPS priemonės tikslas:** gerinti kaimo infrastruktūrą, puoselėti ir išsaugoti kaimo gamtos ir kultūros paveldą investuojant į kaimiškąsias vietoves	
9.2.2.1.1.1.	**1 veiklos sritis**	**„Parama investicijoms į visų rūšių mažos apimties infrastruktūrą“ LEADER-19.2-7.2. (veiklos sritis tęsiama)**
9.2.2.1.1.1.1.	Veiklos srities apibūdinimas	Priemonė yra investicinio pobūdžio, skirta viešųjų erdvių ir pastatų, kuriuose vykdoma laisvalaikio, poilsio, sporto, kultūrinė, socialinė ir kt. veikla kaime, atnaujinimui ir įrengimui. Priemonė skirta gerinti gyvenamąją aplinką siekiant mažinti socialinę atskirti ir ekonominį atotrūkį, skatinant vietos gyventojų aktyvumą ir iniciatyvų kūrimąsi Kretingos rajone.

		Remiamos veiklos: ✓ investicijos į visų rūšių mažos apimties infrastruktūrą (objektų, kuriuose teikiamos paslaugos – prekyviečių, bendruomenės namų, mokyklų, darželių, aikščių, viešųjų erdvių ir kt. objektų – atnaujinimas ir tvarkymas) Priemonė **nekurianti darbo vietų**. Planuojama, kad pagal šią priemonę bus įgyvendinti 4 vietos projektai.
9.2.2.1.1.1.2.	Pagal veiklos sritį remiamų vietos projektų pobūdis:	
9.2.2.1.1.1.2.1.	*pelno*	
9.2.2.1.1.1.2.2.	*ne pelno*	*x*
9.2.2.1.1.1.3.	Tinkami paramos gavėjai	Kretingos rajone registruoti viešieji pelno nesiekiantys juridiniai asmenys, įregistruoti pagal Lietuvos Respublikos Asociacijų arba Viešųjų įstaigų arba Labdaros ir paramos fondų arba biudžetinių įstaigų įstatymą. ***Tinkami paramos gavėjai:*** ✓ Kretingos rajone registruotos kaimo bendruomenės ir kitos nevyriausybinės (jaunimo, sporto, kultūros ir kt.) organizacijos; ✓ Kretingos rajone registruotos viešosios įstaigos; ✓ Kretingos rajono savivaldybės administracija ir jos įstaigos.
9.2.2.1.1.1.4.	Priemonės veiklos srities tikslinė grupė	***Priemonės tikslinės grupės:*** ✓ Kretingos rajono seniūnijų gyventojai; ✓ Jauni žmonės iki 40 metų; ✓ Socialiai pažeidžiamos grupės (socialinės rizikos šeimos, vieniši ir senyvo amžiaus žmonės, daugiavaikės šeimos, bedarbiai, vaikai, mažamečius vaikus auginančios šeimos, neįgalieji ir pan.); ✓ Skurdo riziką patiriantys asmenys ir šeimos.
9.2.2.1.1.1.5.	Tinkamumo sąlygos	Vietos projektai teikiami pagal priemonės „Pagrindinės paslaugos ir kaimų atnaujinimas kaimo vietovėse“ veiklos sritį „Parama investicijoms į visų rūšių mažos apimties infrastruktūrą“ turi atitikti numatytą priemonės tikslą ir remiamas priemonės veiklas. Pagrindinės tinkamumo sąlygos pareiškėjams numatytos Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 metų programos 8.1.2. punkte (kai taikoma). ***Specialieji reikalavimai taikomi pareiškėjams:*** ✓ pareiškėjas turi administracinių gebėjimų įgyvendinti vietos projektą, t.y. pareiškėjo vadovas arba kitas už projekto įgyvendinimą atsakingas asmuo įgyvendino (buvo paskirtas projekto vadovu, administratoriumi, finansininku) bent 1 projektą ir (arba) projekto įgyvendinimo metu yra perkamos

		konsultavimo paslaugos ir (arba) paskirtas projekto vadovas turi aukštesnįjį, aukštąjį arba universitetinį išsilavinimą vadybos, ekonomikos, finansų valdymo, administravimo srityse (vertinama pagal projekto paraiškos informaciją ir kartu pateikiamus dokumentus (gyvenimo aprašymus, rekomendacijos ir pan.); ✓ projekto poreikis suderintas su rajono savivaldybe (projekto idėjai pritarė savivaldybės administracija ir (arba) savivaldybės taryba) – taikoma kai to reikalauja teisės aktai.
9.2.2.1.1.1.6.	Vietos projektų atrankos kriterijai	Siekiant atrinkti ir finansuoti tinkamiausius vietos projektus, numatoma naudoti balų sistemą ir ***atrankos kriterijus:*** *1. projekto tikslinės grupės, potencialių naudos gavėjų, įtraukimas į projekto rengimą (apklausos, tyrimai, analizės, susirinkimai ir pan.);* *2.projekto veiklos (rezultatai) skirtos* socialiai *pažeidžiamos grupės (socialinės rizikos šeimoms, vienišiems ir senyviems žmonėms, daugiavaikėms šeimoms, bedarbiams, vaikams, mažamečius vaikus auginančios šeimos, neįgaliesiems ir pan.);* *3. projektas įgyvendinamas partnerystėje su kitais subjektais dalyvaujančiais projekto veiklose ir besinaudojančiais projekto rezultatai:* ✓ projektas įgyvendinamas ne mažiau kaip 3 partnerių; ✓ projektas įgyvendinamas ne mažiau kaip 2 partnerių;
9.2.2.1.1.1.7.	Didžiausia paramos suma vietos projektui (Eur)	Didžiausia paramos vietos projektui suma negali būti didesnė kaip 48 748,70 Eur. Bendras krepšelis 194 944,80 Eur.
9.2.2.1.1.1.8.	Paramos lyginamoji dalis (proc.)	Didžiausia paramos lėšų vietos projektui įgyvendinti lyginamoji dalis gali sudaryti iki 80 proc. visų tinkamų finansuoti vietos projekto išlaidų.
9.2.2.1.1.2.	**2 veiklos sritis**	**„Parama investicijoms į kaimo kultūros ir gamtos paveldą, kraštovaizdį“** **LEADER-19.2-7.6. (veiklos sritis uždaroma)**
9.2.2.1.1.2.1.	Veiklos srities apibūdinimas	Priemonė yra investicinio pobūdžio, skirta kaimo kultūros ir gamtos paveldui bei kraštovaizdžiui išsaugoti. Priemonė skirta gerinti gyvenamąją aplinką siekiant mažinti socialinę atskirti ir ekonominį atotrūkį, skatinant turizmo plėtrą Kretingos rajone. ***Remiamos veiklos:*** ✓ investicijos į kaimo kultūros ir gamtos paveldo objektus; ✓ investicijos į kraštovaizdžio gerinimą.

		Priemonė **nekurianti darbo vietų**. Planuojama, kad pagal šią priemonę bus įgyvendinti 2 vietos projektai.
9.2.2.1.1.2.2.	Pagal veiklos sritį remiamų vietos projektų pobūdis:	
9.2.2.1.1.2.2.1.	*pelno*	☐
9.2.2.1.1.2.2.2.	*ne pelno*	*X*
9.2.2.1.1.2.3.	Tinkami paramos gavėjai	Kretingos rajone registruoti viešieji pelno nesiekiantys juridiniai asmenys, įregistruoti pagal Lietuvos Respublikos Asociacijų arba Viešųjų įstaigų arba Labdaros ir paramos fondų arba biudžetinių įstaigų įstatymą. ***Tinkami paramos gavėjai:*** ✓ Kretingos rajone registruotos kaimo bendruomenės ir kitos nevyriausybinės (jaunimo, sporto, kultūros ir kt.) organizacijos; ✓ Kretingos rajone registruotos viešosios įstaigos; ✓ Kretingos rajono savivaldybės administracija ir jos įstaigos.
9.2.2.1.1.2.4.	Priemonės veiklos srities tikslinė grupė	***Priemonės tikslinės grupės:*** ✓ Kretingos rajono gyventojai; ✓ Kretingos rajono svečiai.
9.2.2.1.1.2.5.	Tinkamumo sąlygos	Vietos projektai teikiami pagal priemonės „Pagrindinės paslaugos ir kaimų atnaujinimas kaimo vietovėse“ veiklos sritį „Parama investicijoms į kaimo kultūros ir gamtos paveldą, kraštovaizdį“ turi atitikti numatytą priemonės tikslą ir remiamas priemonės veiklas. Pagrindinės tinkamumo sąlygos pareiškėjams numatytos Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 metų programos 8.1.2. punkte (kai taikoma). ***Specialieji reikalavimai taikomi pareiškėjams:*** ✓ pareiškėjas turi administracinių gebėjimų įgyvendinti vietos projektą, t.y. pareiškėjo vadovas arba kitas už projekto įgyvendinimą atsakingas asmuo įgyvendino (buvo paskirtas projekto vadovu, administratoriumi, finansininku) bent 1 projektą ir (arba) projekto įgyvendinimo metu yra perkamos konsultavimo paslaugos ir (arba) paskirtas projekto vadovas turi aukštesnįjį, aukštąjį arba universitetinį išsilavinimą vadybos, ekonomikos, finansų valdymo, administravimo srityse (vertinama pagal projekto paraiškos informaciją ir kartu pateikiamus dokumentus (gyvenimo aprašymus, rekomendacijos ir pan.); ✓ projekto poreikis suderintas su rajono savivaldybe (projekto idėjai pritarė savivaldybės administracija ir (arba) savivaldybės taryba) –taikoma kai to reikalauja teisės aktai.

9.2.2.1.1.2.6.	Vietos projektų atrankos kriterijai	Siekiant atrinkti ir finansuoti tinkamiausius vietos projektus, numatoma naudoti balų sistemą ir ***atrankos kriterijus:*** *1. projekto tikslinės grupės, potencialių naudos gavėjų, įtraukimas į projekto rengimą (apklausos, tyrimai, analizės, susirinkimai ir pan.);* *2. projektas orientuotas į objektus įtrauktus į kultūros vertybių sąrašą;* *3. projektas orientuotas į objektus įtrauktus į kultūros vertybių ir Valstybės saugomų objektų sąrašą;* *4. projektas įgyvendinamas saugomose teritorijose*
9.2.2.1.1.2.7.	Didžiausia paramos suma vietos projektui (Eur)	Didžiausia paramos vietos projektui suma negali būti didesnė kaip 49 496,00 Eur. Bendras krepšelis 98 992,00 Eur.
9.2.2.1.1.2.8.	Paramos lyginamoji dalis (proc.)	Didžiausia paramos lėšų vietos projektui įgyvendinti lyginamoji dalis gali sudaryti iki 80 proc. visų tinkamų finansuoti vietos projekto išlaidų.
9.2.2.2	**VPS priemonė Vietos iniciatyvų ir partnerystės stiprinimas LEADER-19.2-SAVA-6.**	
9.2.2.2.1.	**VPS priemonės tikslas:** Kaimo gyventojų bendruomeniškumo bei savanorystės puoselėjimas, gyventojų įtraukties didinimas, bendrumo ugdymas	
9.2.2.2.1.1.	**1 veiklos sritis**	**Parama jaunimo iniciatyvų skatinimui ir motyvacijos didinimui LEADER-19.2-SAVA-6.1.**
9.2.2.2.1.1.1.	Veiklos srities apibūdinimas	Veiklos sritis yra skirta paskatinti kaimo jaunimą imtis bendrų iniciatyvų, skatinti jaunimo socialinę, kultūrinę, turiningo laisvalaikio, pažintinę, švietėjišką veiklą, taip mažinant žalingų įpročių paplitimą ir didinant jaunimo motyvaciją likti kaime. Veiklos sritimi bus įgyvendinamos veiklos, kurios padeda integruoti jaunimą į bendruomenės gyvenimą ir sukuria įvairiapusę jaunimo saviraišką užtikrinančias sąlygas. **Naudojama sąvoka** – jaunimas iki 29 metų. ***Remiamos veiklos:*** ✓ jaunimui patrauklių laisvalaikio, kultūros veiklų organizavimas, naujoviškų, netradicinių užimtumo galimybių sudarymas; ✓ sporto veiklos aktyvinimas, klubų kūrimas; ✓ neformalaus švietimo veiklų organizavimas; ✓ jaunimo erdvių kūrimas. Priemonė **nekurianti darbo vietų**. Planuojama, kad pagal šią priemonę bus įgyvendinti 6 vietos projektai.
9.2.2.2.1.1.2.	Pagal veiklos sritį remiamų vietos projektų pobūdis:	
9.2.2.2.1.1.2.1.	*pelno*	☐

9.2.2.2.1.1.2.2.	*ne pelno*	*x*
9.2.2.2.1.1.3.	Tinkami paramos gavėjai	Kretingos rajone registruoti viešieji pelno nesiekiantys juridiniai asmenys, įregistruoti pagal Lietuvos Respublikos Asociacijų arba Viešųjų įstaigų arba Labdaros ir paramos fondų arba biudžetinių įstaigų įstatymą. ***Tinkami paramos gavėjai:*** ✓ Kretingos rajone registruotos kaimo bendruomenės ir kitos nevyriausybinės (jaunimo, sporto, kultūros ir kt.) organizacijos; ✓ Kretingos rajone registruotos viešosios įstaigos; ✓ Kretingos rajono savivaldybės administracija ir jos įstaigos.
9.2.2.2.1.1.4.	Priemonės veiklos srities tikslinė grupė	***Priemonės tikslinės grupės:*** ✓ jaunimas iki 29 metų.
9.2.2.2.1.1.5.	Tinkamumo sąlygos	Vietos projektai teikiami pagal priemonės „Vietos iniciatyvų ir partnerystės stiprinimas“ veiklos sritį „Parama jaunimo iniciatyvų skatinimui ir motyvacijos didinimui“ turi atitikti numatytą priemonės tikslą ir remiamas priemonės veiklas. Pagrindinės tinkamumo sąlygos pareiškėjams numatytos Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 metų programos 8.1.2. punkte (kai taikoma). ***Specialieji reikalavimai taikomi pareiškėjams:*** ✓ Ne mažiau kaip 80 proc. asmenų, dalyvaujančių projekto veiklose ir (arba) besinaudojančių projekto rezultatais, yra jaunimas iki 29 metų amžiaus; ✓ projekto idėja išvystyta ir aptarta jaunimo; ✓ pareiškėjo steigimo dokumentuose numatyti veiklos tikslai susiję su projekte numatyta vykdyti veikla (-omis) (vertinama pagal pareiškėjo steigimo dokumentų duomenis – išlyga taikoma pareiškėjui Kretingos rajono savivaldybės administracijai ir jos biudžetinėms įstaigoms, kurių veiklos tikslai apima visą Kretingos rajoną plačiąja prasme); ✓ pareiškėjas turi administracinių gebėjimų įgyvendinti vietos projektą, t.y. pareiškėjo vadovas arba kitas už projekto įgyvendinimą atsakingas asmuo įgyvendino (buvo paskirtas projekto vadovu, administratoriumi, finansininku) bent 1 projektą ir (arba) projekto įgyvendinimo metu yra perkamos konsultavimo paslaugos ir (arba) paskirtas projekto vadovas turi aukštesnįjį, aukštąjį arba universitetinį išsilavinimą vadybos, ekonomikos, finansų valdymo, administravimo srityse (vertinama pagal projekto paraiškos informaciją ir kartu pateikiamus dokumentus (gyvenimo aprašymus, rekomendacijos ir pan.).

9.2.2.2.1.1.6.	Vietos projektų atrankos kriterijai	Siekiant atrinkti ir finansuoti tinkamiausius vietos projektus, numatoma naudoti balų sistemą ir ***atrankos kriterijus:*** *1.Projekto tikslinės grupės, potencialių naudos gavėjų, įtraukimas į projekto rengimą (apklausos, tyrimai, analizės, susirinkimai ir pan.);* *2.Projekto veiklos (rezultatai) skirtos socialiai pažeidžiamoms jaunimo grupėms (vaikams ir jaunimui iš socialinių šeimų, daugiavaikių šeimų, bedarbių šeimų);* *3.Projekto veiklos ir rezultatai skirti ne 1 teritorijai, kurioje įgyvendinamas projektas, gyventojų poreikiams tenkinti t.y. projekto rezultatais naudosis ne tik to kaimo, kuriame įgyvendinamas projektas ir (arba) kuriame registruota organizacija asmenys. Projekto veiklomis ir rezultatais naudosis kelių kaimų ir (arba) miestelių ir (arba) seniūnijų jaunimas;* *4.Projektą įgyvendina jaunimo arba su jaunimu dirbanti organizacija*.
9.2.2.2.1.1.7.	Didžiausia paramos suma vietos projektui (Eur)	Didžiausia paramos vietos projektui suma negali būti didesnė kaip 11 713,70 Eur. Bendras krepšelis 62 338,00 Eur.
9.2.2.2.1.1.8.	Paramos lyginamoji dalis (proc.)	Didžiausia paramos lėšų vietos projektui įgyvendinti lyginamoji dalis gali sudaryti nuo 80 proc. iki 95 proc. visų tinkamų finansuoti vietos projekto išlaidų.
9.2.2.2.1.2.	**2 veiklos sritis**	**„Parama kaimo gyventojų įtraukimui į bendruomeninę veiklą“ LEADER-19.2-SAVA-6.2.**
9.2.2.2.1.2.1.	Veiklos srities apibūdinimas	Veiklos sritis „Parama kaimo gyventojų įtraukimui į bendruomeninę veiklą“ skirta kaimo gyventojų aktyvinimui ir įtraukimui į bendruomeninę veiklą. Veiklos sritimi siekiama motyvuoti kaimo gyventojus gyventi ir dirbti kaime, taip mažinti migraciją iš kaimo. Gerinti kaimo gyvenamosios aplinkos kokybę. ***Remiamos veiklos:*** ✓ investicijos į žmogiškuosius išteklius; ✓ investicijos į kaimo gyventojų kultūrinį gyvenimą; ✓ investicijos į sveikos gyvensenos ir aktyvaus poilsio veiklų vykdymą; ✓ investicijos į kaimo gyventojų įtraukimą į bendruomeninę veiklą. Priemonė **nekurianti darbo vietų**. Planuojama, kad pagal šią priemonę bus įgyvendinti 14 vietos projektų.
9.2.2.2.1.2.2.	Pagal veiklos sritį remiamų vietos projektų pobūdis:	
9.2.2.2.1.2.2.1.	*pelno*	☐

9.2.2.2.1.2.2.2.	*ne pelno*	*X*
9.2.2.2.1.2.3.	Tinkami paramos gavėjai	Kretingos rajone registruoti viešieji pelno nesiekiantys juridiniai asmenys, įregistruoti pagal Lietuvos Respublikos Asociacijų arba Viešųjų įstaigų arba Labdaros ir paramos fondų arba biudžetinių įstaigų įstatymą. ***Tinkami paramos gavėjai:*** ✓ Kretingos rajone registruotos kaimo bendruomenės ir kitos nevyriausybinės (jaunimo, sporto, kultūros ir kt.) organizacijos; ✓ Kretingos rajone registruotos viešosios įstaigos; ✓ Kretingos rajono savivaldybės administracija ir jos įstaigos.
9.2.2.2.1.2.4.	Priemonės veiklos srities tikslinė grupė	***Priemonės tikslinės grupės:*** ✓ Kretingos rajono seniūnijų gyventojai; ✓ Jauni žmonės iki 40 metų; ✓ Socialiai pažeidžiamos grupės (socialinės rizikos vaikai ir jaunimas, vienišiems jauni žmonės, jaunos daugiavaikės šeimos, bedarbiai, vaikams, mažamečius vaikus auginančios šeimos, neįgaliesiems ir pan.).
9.2.2.2.1.2.5.	Tinkamumo sąlygos	Vietos projektai teikiami pagal priemonės „Vietos iniciatyvų ir partnerystės stiprinimas“ veiklos sritį „Parama kaimo gyventojų įtraukimui į bendruomeninę veiklą“ turi atitikti numatytą priemonės tikslą ir remiamas priemonės veiklas. Pagrindinės tinkamumo sąlygos pareiškėjams numatytos Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 metų programos 8.1.2. punkte (kai taikoma). ***Specialieji reikalavimai taikomi pareiškėjams:*** ✓ pareiškėjo steigimo dokumentuose numatyti veiklos tikslai susiję su projekte numatyta vykdyti veikla (-omis) (vertinama pagal pareiškėjo steigimo dokumentų duomenis – išlyga taikoma pareiškėjui Kretingos rajono savivaldybės administracijai ir jos biudžetinėms įstaigoms, kurių veiklos tikslai apima visą Kretingos rajoną plačiąja prasme); ✓ pareiškėjas turi administracinių gebėjimų įgyvendinti vietos projektą, t.y. pareiškėjo vadovas arba kitas už projekto įgyvendinimą atsakingas asmuo įgyvendino (buvo paskirtas projekto vadovu, administratoriumi, finansininku) bent 1 projektą ir (arba) projekto įgyvendinimo metu yra perkamos konsultavimo paslaugos ir (arba) paskirtas projekto vadovas turi aukštesnįjį, aukštąjį arba universitetinį išsilavinimą vadybos, ekonomikos, finansų valdymo, administravimo srityse (vertinama pagal projekto paraiškos informaciją ir kartu pateikiamus

		dokumentus (gyvenimo aprašymus, rekomendacijos ir pan.); ✓ paraiškos pateikimo metu pareiškėjas aiškiai pagrindžia, kad organizacija turi žmogiškųjų išteklių projekte numatytoms veikloms vykdyti t.y. asmenų, kurie yra kompetentingi projekto veiklų vykdyme po projekto įgyvendinimo ir (arba) planuoja samdyti specialistus, (vertinama pagal projekto paraiškos informaciją ir kartu pateikiamus dokumentus (gyvenimo aprašymus, sutartis ir (arba) susitarimus su atitinkamais specialistais); ✓ Projekto idėja išvystyta ir aptarta pareiškėjo visuotiniame narių susirinkime ir (arba) įvykdyta teritorijos gyventojų apklausa.
9.2.2.2.1.2.6.	Vietos projektų atrankos kriterijai	Siekiant atrinkti ir finansuoti tinkamiausius vietos projektus, numatoma naudoti balų sistemą ir ***atrankos kriterijus:*** *1. Projekto tikslinės grupės, potencialių naudos gavėjų, įtraukimas į projekto rengimą (apklausos, tyrimai, analizės, susirinkimai ir pan.);* *3. Projekto rezultatai skirti ne 1 teritorijos kurioje įgyvendinamas projektas gyventojų ir (arba) 1 organizacijos,, poreikiams tenkinti, t.y. projekto rezultatais naudosis ne tik to kaimo, kuriame įgyvendinamas projektas ir (arba) kuriame registruota organizacija ar įstaiga žmonės. Projekto veiklomis ir rezultatais naudosis kelių kaimų ir (arba) miestelių ir (arba) seniūnijų ir (arba) organizacijų žmonės;* *4. Projektas įgyvendinamas partnerystėje su kitais subjektais dalyvaujančiais projekto veiklose ir besinaudojančiais projekto rezultatais:* ✓ *projektas įgyvendinamas ne mažiau kaip 3 partnerių* ✓ *projektas įgyvendinamas ne mažiau kaip 2 partnerių* *5. Projektas skirtas ilgalaikių kultūrinių veiklų vykdymui ir (arba) tradicinių amatų puoselėjimui ir viešinimui;* *6. projektas skirtas aktyvaus poilsio ir turiningo laisvalaikio veiklų vykdymui*
9.2.2.2.1.2.7.	Didžiausia paramos suma vietos projektui (Eur)	Didžiausia paramos vietos projektui suma negali būti didesnė kaip 9 762,00 Eur. Bendras krepšelis 132 468,00 Eur.

9.2.2.2.1.2.8.	Paramos lyginamoji dalis (proc.)	Didžiausia paramos lėšų vietos projektui įgyvendinti lyginamoji dalis gali sudaryti nuo 80 proc. iki 95 proc. visų tinkamų finansuoti vietos projekto išlaidų.

10. VPS įgyvendinimo veiksmų planas		
	Planuojami veiksmai	**Sąsaja su VPS ir priemonėmis**
10.1.	**2015 m.**	
10.1.1.	Susiję su VPS įgyvendinimu:	VPS vertinimas
10.1.2.	Susiję su VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu:	VPS vertinimas
10.2.	**2016 m.**	
10.2.1.	Susiję su VPS įgyvendinimu.	VPS vertinimas.
10.2.2.	**Susiję su VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu:** 1.Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos strategijos Prioritetų ir Priemonių pristatymas ir detalus išaiškinimas potencialiems vietos projektų vykdytojams. 2.Informacinių renginių organizavimas siekiant sudominti potencialius vietos projektų teikėjus bei vykdytojus, organizuojant seminarus, kurių metu bus „išgrynintos“ vietos projektų idėjos ir aptartos jų įgyvendinimo galimybės. 3.Organizuojami praktiniai mokymai susiję su paraiškos pildymų, reikiamų dokumentų pateikimu, verslo plano rengimu, ataskaitų rengimu, taip užtikrinant kokybišką projektų parengimą bei įgyvendinimą. Informaciniai renginiai, susiję su Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos reikalavimais, Statybos techninio reglamento, mokesčių politikos, apskaitos politikos ir kitų dokumentų reikalavimais, susijusiais su vietos projektų rengimo ir įgyvendinimo veiklomis.	VPS vertinimas 1-3 veiklos susijusios su vietos plėtros strategijoje planuojamomis finansuoti vietos plėtros strategijos priemonėmis ir veiklos sritimis.
10.3.	**2017 m.**	
10.3.1.	**Susiję su VPS įgyvendinimu:** **Atliekami veiksmai susiję su kvietimų teikti vietos projektų paraiškas:** ✓ kvietimų teikti vietos projektus dokumentacijos rengimas; ✓ vietos projektų paraiškų rinkimas; ✓ gautų vietos projektų vertinimas; ✓ vietos projektų vertinimo ataskaitų rengimas;	**Susiję su VPS įgyvendinimu:** **Kvietimus planuojama skelbti šioms vietos plėtros strategijos priemonėms:** **Priemonės LEADER-19.2.-SAVA-6** „Vietos iniciatyvų ir partnerystės stiprinimas“: ✓ veiklos sritis LEADER-19.2.-SAVA-6.1. „Parama jaunimo iniciatyvų skatinimui ir motyvacijos didinimui“.

	✓ paramos sutarčių sudarymas. ✓ Visi veiksmai atliekami vadovaujantis Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 metų programos administravimo taisyklėse ir Vietos plėtros strategijų, įgyvendinamų bendruomenių inicijuotos vietos plėtros būdu“ administravimo taisyklių reikalavimais. Kitų su vietos plėtros strategijos administravimu susijusių dokumentų tvarkymas.	✓ veiklos sritis LEADER-19.2.-SAVA-6.2. „Parama kaimo gyventojų įtraukimui į bendruomeninę veiklą“. **Priemonės LEADER-19.2.-7** „Pagrindinės paslaugos ir kaimų atnaujinimas kaimo vietovėse“: ✓ veiklos sritis LEADER-19.2.-7.2. „Parama investicijoms į visų rūšių mažos apimties infrastruktūrą“.
10.3.2.	**Susiję su VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu** 1. Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos strategijos Prioritetų ir Priemonių pristatymas ir detalus išaiškinimas potencialiems vietos projektų vykdytojams. 2.Informacinių renginių organizavimas siekiant sudominti potencialius vietos projektų teikėjus bei vykdytojus, organizuojant seminarus, kurių metu bus „išgrynintos“ vietos projektų idėjos ir aptartos jų įgyvendinimo galimybės. 3. Organizuojami praktiniai mokymai susiję su paraiškos pildymų, reikiamų dokumentų pateikimu, verslo plano rengimu, ataskaitų rengimu, taip užtikrinant kokybišką projektų parengimą bei įgyvendinimą. Informaciniai renginiai, susiję su Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos reikalavimais, Statybos techninio reglamento, mokesčių politikos, apskaitos politikos ir kitų dokumentų reikalavimais, susijusiais su vietos projektų rengimo ir įgyvendinimo veiklomis. 4. Gyventojų, vietos verslininkų ir kitų suinteresuotų asmenų apklausa apie aktualias mokymų, informacinių renginių bei seminarų temas. Atsižvelgiant į apklausos rezultatus bus organizuojami mokymai, seminarai ir informaciniai renginiai aktualūs potencialiems vietos projektų vykdytojams.	**Susiję su VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu** 1-3 veiklos susijusios su II-ojo kvietimo metu planuojamomis finansuoti vietos plėtros strategijos priemonėmis ir veiklos sritimis. 4 veikla susijusi su visomis vietos plėtros strategijos priemonėmis, siekiant tolygaus planavimo ir sėkmingo vietos plėtros strategijos įgyvendinimo.
10.4.	**2018 m.**	
10.4.1.	**Susiję su VPS įgyvendinimu:**	**Susiję su VPS įgyvendinimu:**

	2017 m. gautų vietos projektų įgyvendinimas ir priežiūra, administravimas: ✓ projekto įgyvendinimo dokumentų vertinimas (mokėjimo prašymai, ataskaitos, viešieji pirkimai); ✓ vietos projektų patikros vietoje. **Veiksmai susiję su kvietimais teikti vietos projektų paraiškas:** ✓ kvietimų teikti vietos projektus dokumentacijos rengimas; ✓ vietos projektų paraiškų rinkimas; ✓ gautų vietos projektų vertinimas; ✓ vietos projektų vertinimo ataskaitų rengimas; ✓ paramos sutarčių sudarymas. ✓ projekto įgyvendinimo dokumentų vertinimas (mokėjimo prašymai, ataskaitos, viešieji pirkimai); ✓ vietos projektų patikros vietoje. ✓ ✓ ✓ Visi veiksmai atliekami vadovaujantis Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 metų programos administravimo taisyklėse ir Vietos plėtros strategijų, įgyvendinamų bendruomenių inicijuotos vietos plėtros būdu“ administravimo taisyklių reikalavimais. Kitų su vietos plėtros strategijos administravimu susijusių dokumentų tvarkymas.	**Vietos projektų įgyvendinimas ir priežiūra susijusi 2017m. kvietimų priemonėmis ir veiklos sritimis.** **Kvietimus planuojama skelbti šioms vietos plėtros strategijos priemonėms:** **Priemonės LEADER-19.2.-6** „Ūkio ir verslo plėtra“: ✓ veiklos sritis LEADER-19.2.-6.2. „Parama ne žemės ūkio verslui kaimo vietovėse pradėti“. ✓ veiklos sritis LEADER-19.2.-6.4. „Parama ne žemės ūkio verslui kaimo vietovėse plėtoti“. **Priemonės LEADER-19.2.-SAVA-5.** „Bendruomeninių ir kitų nevyriausybinių organizacijų verslo iniciatyvų kūrimas ir plėtra“: ✓ veiklos sritis LEADER-19.2.-SAVA-5.1. „Parama paslaugoms ir kitoms ekonominėms veikloms kaime kurti ir plėtoti“. **Priemonė LEADER-19.2.-SAVA-3** „Vietos projektų pareiškėjų ir vykdytojų mokymas, įgūdžių įgijimas“ **Priemonė LEADER-19.2.-SAVA-1** „NVO socialinio verslo kūrimas ir plėtra“ **Priemonės LEADER-19.2.-SAVA-6** „Vietos iniciatyvų ir partnerystės stiprinimas“: ✓ veiklos sritis LEADER-19.2.-SAVA-6.1. „Parama jaunimo iniciatyvų skatinimui ir motyvacijos didinimui“. ✓ veiklos sritis LEADER-19.2.-SAVA-6.2. „Parama kaimo gyventojų įtraukimui į bendruomeninę veiklą“.
10.4.2.	**Susiję su VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu:** 1. Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos strategijos Prioritetų ir Priemonių pristatymas ir detalus išaiškinimas potencialiems vietos projektų vykdytojams. 2.Informacinių renginių organizavimas siekiant sudominti potencialius vietos projektų teikėjus bei vykdytojus, organizuojant seminarus, kurių metu bus „išgrynintos“ vietos projektų idėjos ir aptartos jų įgyvendinimo galimybės.	**Susiję su VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu:** 1-3 veiklos susijusios su kvietimų metu planuojamomis finansuoti vietos plėtros strategijos priemonėmis ir veiklos sritimis. 4-5 veiklos susijusios su visomis vietos plėtros strategijos priemonėmis, siekiant tolygaus planavimo ir sėkmingo vietos plėtros strategijos įgyvendinimo.

	3. Organizuojami praktiniai mokymai susiję su paraiškos pildymų, reikiamų dokumentų pateikimu, verslo plano rengimu, ataskaitų rengimu, taip užtikrinant kokybišką projektų parengimą bei įgyvendinimą. Informaciniai renginiai, susiję su Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos reikalavimais, Statybos techninio reglamento, mokesčių politikos, apskaitos politikos ir kitų dokumentų reikalavimais, susijusiais su vietos projektų rengimo ir įgyvendinimo veiklomis. 4. Gyventojų, vietos verslininkų ir kitų suinteresuotų asmenų apklausa apie aktualias mokymų, informacinių renginių bei seminarų temas. Atsižvelgiant į apklausos rezultatus bus organizuojami mokymai, seminarai ir informaciniai renginiai aktualūs potencialiems vietos projektų vykdytojams. 5. Siekiant parengti kokybišką tarpinę vietos plėtros strategijos vertinimo ataskaitą bus organizuojami informaciniai renginiai susiję su vietos projektų kiekybinių ir kokybinių rezultatų skaičiavimu ir aprašymu, vykdytų vietos projektų veiklų aprašymu ir pagrindimu.	
10.5.	**2019 m.**	
10.5.1.	**Susiję su VPS įgyvendinimu:** **2017 m. ir 2018 m. gautų vietos projektų įgyvendinimas, priežiūra ir administravimas:** ✓ projektų įgyvendinimo dokumentų vertinimas (mokėjimo prašymai, ataskaitos, viešieji pirkimai); ✓ vietos projektų patikros vietoje; ✓ vietos projektų priežiūra po projektų įgyvendinimo. Tarpinis vietos plėtros strategijos vertinimas, ataskaitos rengimas. **Veiksmai susiję su kvietimais teikti vietos projektų paraiškas** ✓ kvietimų teikti vietos projektus dokumentacijos rengimas; ✓ vietos projektų paraiškų rinkimas; ✓ gautų vietos projektų vertinimas; ✓ vietos projektų vertinimo ataskaitų rengimas; ✓ paramos sutarčių sudarymas. ✓ ✓	**Susiję su VPS įgyvendinimu:Vietos projektų įgyvendinimas ir priežiūra susijusi su 2017 m. - 2018 m. kvietimų priemonių veiklos sritimis.** **2019 metais bus atliekamas tarpinis strategijų vertinimas.** **Kvietimus planuojama skelbti šioms VPS priemonėms:** **Priemonės LEADER-19.2.-6** „Ūkio ir verslo plėtra“: ✓ veiklos sritis LEADER-19.2.-6.2. „Parama ne žemės ūkio verslui kaimo vietovėse pradėti“. **Priemonės LEADER-19.2.-4** „Investicijos į materialųjį turtą“. ✓ veiklos sritis LEADER-19.2-4.2. „Parama žemės ūkio produktų perdirbimui, rinkodarai ir (arba) plėtrai“. **Priemonės LEADER-19.2.-SAVA-5.** „Bendruomeninių ir kitų nevyriausybinių organizacijų verslo iniciatyvų kūrimas ir plėtra“: ✓ veiklos sritis LEADER-19.2.-SAVA-5.1. „Parama paslaugoms ir kitoms ekonominėms veikloms kaime kurti ir plėtoti“.

	✓ vietos projektų patikros vietoje. Visi veiksmai atliekami vadovaujantis Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 metų programos administravimo taisyklėse ir Vietos plėtros strategijų, įgyvendinamų bendruomenių inicijuotos vietos plėtros būdu“ administravimo taisyklių reikalavimais. **Su vietos plėtros strategijos administravimu susijusių dokumentų tvarkymas.**	**Priemonės LEADER-19.2.-7** „Pagrindinės paslaugos ir kaimų atnaujinimas kaimo vietovėse“: ✓ veiklos sritis LEADER-19.2.-7.6. „Parama investicijoms į kaimo kultūros ir gamtos paveldą, kraštovaizdį“. **Priemonė LEADER-19.2.-SAVA-1** „NVO socialinio verslo kūrimas ir plėtra“ **Priemonė LEADER-19.2.-SAVA-3** „Vietos projektų pareiškėjų ir vykdytojų mokymas, įgūdžių įgijimas“.
10.5.2.	**Susiję su VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu** Priemonių pristatymas ir detalus išaiškinimas potencialiems vietos projektų vykdytojams. 2.Informacinių renginių organizavimas siekiant sudominti potencialius vietos projektų teikėjus bei vykdytojus, organizuojant seminarus, kurių metu bus „išgrynintos“ vietos projektų idėjos ir aptartos jų įgyvendinimo galimybės. 3. Organizuojami praktiniai mokymai susiję su paraiškos pildymų, reikiamų dokumentų pateikimu, verslo plano rengimu, ataskaitų rengimu, taip užtikrinant kokybišką projektų parengimą bei įgyvendinimą. Informaciniai renginiai, susiję su Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos reikalavimais, Statybos techninio reglamento, mokesčių politikos, apskaitos politikos ir kitų dokumentų reikalavimais, susijusiais su vietos projektų rengimo ir įgyvendinimo veiklomis. 4. Siekiant, kad vietos projektai būtų įgyvendinami kokybiškai ir be klaidų, bus organizuojami mokymai, susiję su viešųjų pirkimų vykdymu, mokėjimo prašymų ir ataskaitų rengimu. Informaciniai renginiai, susiję su Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos reikalavimais, Statybos techninio reglamento, mokesčių politikos, apskaitos politikos ir kitų dokumentų reikalavimais, susijusiais su vietos projekte numatytų veiklų įgyvendinimo užbaigimu. 5. Gyventojų, vietos organizacijų, vietos verslininkų ir kitų suinteresuotų asmenų apklausa apie aktualias mokymų,	**Susiję su VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu** 1-3 veiklos susijusios su kvietimų metu planuojamomis finansuoti vietos plėtros strategijos priemonėmis ir veiklos sritimis bei 4-6 veiklos susijusios su visomis vietos plėtros strategijos priemonėmis, siekiant tolygaus planavimo ir sėkmingo vietos plėtros strategijos įgyvendinimo.

	informacinių renginių bei seminarų temas. Atsižvelgiant į apklausos rezultatus bus organizuojami mokymai, seminarai ir informaciniai renginiai aktualūs potencialiems vietos projektų vykdytojams. 6. Siekiant parengti kokybišką tarpinę vietos plėtros strategijos vertinimo ataskaitą bus organizuojami informaciniai renginiai susiję su vietos projektų kiekybinių ir kokybinių rezultatų skaičiavimu ir aprašymu, vykdytų vietos projektų veiklų aprašymu ir pagrindimu.	
10.6.	**2020 m.**	
10.6.1.	**2017 m. - 2019 m. gautų vietos projektų įgyvendinimas, priežiūra ir administravimas:** ✓ projektų įgyvendinimo dokumentų vertinimas (mokėjimo prašymai, ataskaitos, viešieji pirkimai); ✓ vietos projektų patikros vietoje; ✓ vietos projektų priežiūra po projektų įgyvendinimo. **Veiksmai susiję su kvietimų teikti vietos projektų paraiškas** ✓ kvietimų teikti vietos projektus dokumentacijos rengimas; ✓ vietos projektų paraiškų rinkimas; ✓ gautų vietos projektų vertinimas; ✓ vietos projektų vertinimo ataskaitų rengimas; ✓ paramos sutarčių sudarymas. ✓ Visi veiksmai atliekami vadovaujantis Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 metų programos administravimo taisyklėse ir Vietos plėtros strategijų, įgyvendinamų bendruomenių inicijuotos vietos plėtros būdu“ administravimo taisyklių reikalavimais. **Su VPS administravimu susijusių dokumentų tvarkymas.**	**Susiję su VPS įgyvendinimu:** **Vietos projektų įgyvendinimas ir priežiūra susijusi su 2017 m. – 2019 m. kvietimų priemonėmis ir veiklos sritimis** **Kvietimus planuojama skelbti šioms vietos plėtros strategijos priemonėms:** **Priemonė LEADER-19.2.-SAVA-1** „NVO socialinio verslo kūrimas ir plėtra“ **Priemonės LEADER-19.2.-SAVA-5** „Bendruomeninių ir kitų nevyriausybinių organizacijų verslo iniciatyvų kūrimas ir plėtra“: ✓ veiklos sritis LEADER-19.2.-SAVA-5.1. „Parama paslaugoms ir kitoms ekonominėms veikloms kaime kurti ir plėtoti“. **Priemonės LEADER-19.2.-SAVA-6** „Vietos iniciatyvų ir partnerystės stiprinimas“: ✓ veiklos sritis LEADER-19.2.-SAVA-6.1. „Parama jaunimo iniciatyvų skatinimui ir motyvacijos didinimui“. ✓ veiklos sritis LEADER-19.2.-SAVA-6.2. „Parama kaimo gyventojų įtraukimui į bendruomeninę veiklą“. **Priemonės LEADER-19.2.-6** „Ūkio ir verslo plėtra“: ✓ veiklos sritis LEADER-19.2.-6.2. „Parama ne žemės ūkio verslui kaimo vietovėse pradėti“. ✓ veiklos sritis LEADER-19.2.-6.4. „Parama ne žemės ūkio verslui kaimo vietovėse plėtoti“. **Priemonės LEADER-19.2.-7** „Pagrindinės paslaugos ir kaimų atnaujinimas kaimo vietovėse“:

		✓ veiklos sritis LEADER-19.2.-7.6. „Parama investicijoms į kaimo kultūros ir gamtos paveldą, kraštovaizdį“.
10.6.2.	**Susiję su VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu:** 1. Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos strategijos Prioritetų ir Priemonių pristatymas ir detalus išaiškinimas potencialiems vietos projektų vykdytojams. 2. Informacinių renginių organizavimas siekiant sudominti potencialius vietos projektų teikėjus bei vykdytojus, organizuojant seminarus, kurių metu bus „išgrynintos“ vietos projektų idėjos ir aptartos jų įgyvendinimo galimybės. 3. Organizuojami praktiniai mokymai susiję su paraiškos pildymų, reikiamų dokumentų pateikimu, verslo plano rengimu, ataskaitų rengimu, taip užtikrinant kokybišką projektų parengimą bei įgyvendinimą. Informaciniai renginiai, susiję su Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos reikalavimais, Statybos techninio reglamento, mokesčių politikos, apskaitos politikos ir kitų dokumentų reikalavimais, susijusiais su vietos projektų rengimo ir įgyvendinimo veiklomis. 4. Siekiant, kad vietos projektai būtų įgyvendinami kokybiškai ir be klaidų, bus organizuojami mokymai, susiję su viešųjų pirkimų vykdymu, mokėjimo prašymų ir ataskaitų rengimu. Informaciniai renginiai, susiję su Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos reikalavimais, Statybos techninio reglamento, mokesčių politikos, apskaitos politikos ir kitų dokumentų reikalavimais, susijusiais su vietos projekte numatytų veiklų įgyvendinimo užbaigimu. 5. Gyventojų, vietos organizacijų, vietos verslininkų ir kitų suinteresuotų asmenų apklausa apie aktualias mokymų, informacinių renginių bei seminarų temas. Atsižvelgiant į apklausos rezultatus bus organizuojami mokymai, seminarai ir informaciniai renginiai aktualūs potencialiems vietos projektų vykdytojams.	**Susiję su VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu:** 1-3 veiklos susijusios su kvietimų metu planuojamomis finansuoti vietos plėtros strategijos priemonėmis ir veiklos sritimis bei 4-5 veiklos susijusios su visomis vietos plėtros strategijos priemonėmis, siekiant tolygaus planavimo ir sėkmingo vietos plėtros strategijos įgyvendinimo.

10.7.	**2021 m.**	
10.7.1.	**Susiję su VPS įgyvendinimu:** **2017 m. - 2020 m. gautų vietos projektų įgyvendinimas, priežiūra ir administravimas:** ✓ projektų įgyvendinimo dokumentų vertinimas (mokėjimo prašymai, ataskaitos, viešieji pirkimai); ✓ vietos projektų patikros vietoje; ✓ vietos projektų priežiūra po projektų įgyvendinimo. **Veiksmai susiję su kvietimų teikti vietos projektų paraiškas:** ✓ kvietimų teikti vietos projektus dokumentacijos rengimas; ✓ vietos projektų paraiškų rinkimas; ✓ gautų vietos projektų vertinimas; ✓ vietos projektų vertinimo ataskaitų rengimas; ✓ paramos sutarčių sudarymas. Visi veiksmai atliekami vadovaujantis Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 metų programos administravimo taisyklėse ir Vietos plėtros strategijų, įgyvendinamų bendruomenių inicijuotos vietos plėtros būdu“ administravimo taisyklių reikalavimais. **Su vietos plėtros strategijos administravimu susijusių dokumentų tvarkymas.**	**Susiję su VPS įgyvendinimu:** **Vietos projektų įgyvendinimas ir priežiūra susiję su 2017 m. - 2020 m. kvietimų priemonėmis ir veiklos sritimis.** **Priemonės LEADER-19.2.-6** „Ūkio ir verslo plėtra“: ✓ veiklos sritis LEADER-19.2.-6.2. „Parama ne žemės ūkio verslui kaimo vietovėse pradėti“. ✓ veiklos sritis LEADER-19.2.-6.4. „Parama ne žemės ūkio verslui kaimo vietovėse plėtoti“. **Priemonės LEADER-19.2.-SAVA-5.** „Bendruomeninių ir kitų nevyriausybinių organizacijų verslo iniciatyvų kūrimas ir plėtra“: ✓ veiklos sritis LEADER-19.2.-SAVA-5.1. „Parama paslaugoms ir kitoms ekonominėms veikloms kaime kurti ir plėtoti“. **Priemonė LEADER-19.2.-SAVA-1** „NVO socialinio verslo kūrimas ir plėtra“ **Priemonės LEADER-19.2.-SAVA-6** „Vietos iniciatyvų ir partnerystės stiprinimas“: ✓ veiklos sritis LEADER-19.2.-SAVA-6.1. „Parama jaunimo iniciatyvų skatinimui ir motyvacijos didinimui“. ✓ veiklos sritis LEADER-19.2.-SAVA-6.2. „Parama kaimo gyventojų įtraukimui į bendruomeninę veiklą“. **Priemonės LEADER-19.2.-7** „Pagrindinės paslaugos ir kaimų atnaujinimas kaimo vietovėse“: ✓ veiklos sritis LEADER-19.2.-7.2. „Parama investicijoms į visų rūšių mažos apimties infrastruktūrą“. **Priemonės LEADER-19.2.-4** „Investicijos į materialųjį turtą“. ✓ veiklos sritis LEADER-19.2-4.2. „Parama žemės ūkio produktų perdirbimui, rinkodarai ir (arba) plėtrai“.

10.7.2.	**Susiję su VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu:** 1. Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos strategijos Prioritetų ir Priemonių pristatymas ir detalus išaiškinimas potencialiems vietos projektų vykdytojams. 2. Informacinių renginių organizavimas siekiant sudominti potencialius vietos projektų teikėjus bei vykdytojus, organizuojant seminarus, kurių metu bus „išgrynintos“ vietos projektų idėjos ir aptartos jų įgyvendinimo galimybės. 3. Organizuojami praktiniai mokymai susiję su paraiškos pildymų, reikiamų dokumentų pateikimu, verslo plano rengimu, ataskaitų rengimu, taip užtikrinant kokybišką projektų parengimą bei įgyvendinimą. Informaciniai renginiai, susiję su Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos reikalavimais, Statybos techninio reglamento, mokesčių politikos, apskaitos politikos ir kitų dokumentų reikalavimais, susijusiais su vietos projektų rengimo ir įgyvendinimo veiklomis. 4. Gyventojų, vietos verslininkų ir kitų suinteresuotų asmenų apklausa apie aktualias mokymų, informacinių renginių bei seminarų temas. Atsižvelgiant į apklausos rezultatus bus organizuojami mokymai, seminarai ir informaciniai renginiai aktualūs potencialiems vietos projektų vykdytojams.	**Susiję su VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu:** 1-3 veiklos susijusios su kvietimo metu planuojamomis finansuoti vietos plėtros strategijos priemonėmis ir veiklos sritimis. 4 veikla susijusios su visomis vietos plėtros strategijos priemonėmis, siekiant tolygaus planavimo ir sėkmingo vietos plėtros strategijos įgyvendinimo.
10.8.	**2022 m.**	
10.8.1.	**Susiję su VPS įgyvendinimu:** **2017 m. - 2021 m. gautų vietos projektų įgyvendinimas, priežiūra ir administravimas:** ✓ projektų įgyvendinimo dokumentų vertinimas (mokėjimo prašymai, ataskaitos, viešieji pirkimai); ✓ vietos projektų patikros vietoje; ✓ vietos projektų priežiūra po projektų įgyvendinimo. **Veiksmai susiję su kvietimų teikti vietos projektų paraiškas** ✓ kvietimų teikti vietos projektus dokumentacijos rengimas; ✓ vietos projektų paraiškų rinkimas;	**Susiję su VPS įgyvendinimu:** **Vietos projektų įgyvendinimas ir priežiūra susiję su visomis vietos plėtros strategijos priemonėmis ir veiklos sritimis.** **Priemonė LEADER-19.2.-SAVA-3** „Vietos projektų pareiškėjų ir vykdytojų mokymas, įgūdžių įgijimas“. **Priemonės LEADER-19.2.-6** „Ūkio ir verslo plėtra“: ✓ veiklos sritis LEADER-19.2.-6.2. „Parama ne žemės ūkio verslui kaimo vietovėse pradėti“. ✓ veiklos sritis LEADER-19.2.-6.4. „Parama ne žemės ūkio verslui kaimo vietovėse plėtoti“.

	✓ gautų vietos projektų vertinimas; ✓ vietos projektų vertinimo ataskaitų rengimas; ✓ paramos sutarčių sudarymas. Visi veiksmai atliekami vadovaujantis Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 metų programos administravimo taisyklėse ir Vietos plėtros strategijų, įgyvendinamų bendruomenių inicijuotos vietos plėtros būdu“ administravimo taisyklių reikalavimais. **Su vietos plėtros strategijos administravimu susijusių dokumentų tvarkymas.**	**Priemonės LEADER-19.2.-SAVA-5.** „Bendruomeninių ir kitų nevyriausybinių organizacijų verslo iniciatyvų kūrimas ir plėtra“: ✓ veiklos sritis LEADER-19.2.-SAVA-5.1. „Parama paslaugoms ir kitoms ekonominėms veikloms kaime kurti ir plėtoti“. **Priemonės LEADER-19.2.-SAVA-6** „Vietos iniciatyvų ir partnerystės stiprinimas“: ✓ veiklos sritis LEADER-19.2.-SAVA-6.1. „Parama jaunimo iniciatyvų skatinimui ir motyvacijos didinimui“. ✓ veiklos sritis LEADER-19.2.-SAVA-6.2. „Parama kaimo gyventojų įtraukimui į bendruomeninę veiklą“.
10.8.2.	**Susiję su VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu** 1. Siekiant, kad vietos projektai būtų įgyvendinami kokybiškai ir be klaidų, bus organizuojami mokymai, susiję viešųjų pirkimų vykdymu, mokėjimo prašymų ir ataskaitų rengimu. Informaciniai renginiai, susiję su Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos reikalavimais, Statybos techninio reglamento, mokesčių politikos, apskaitos politikos ir kitų dokumentų reikalavimais, susijusiais su vietos projekte numatytų veiklų įgyvendinimo užbaigimu. 2. Siekiant parengti kokybišką galutinę vietos plėtros strategijos vertinimo ataskaitą bus organizuojami informaciniai renginiai susiję su vietos projektų kiekybinių ir kokybinių rezultatų skaičiavimu ir aprašymu, vykdytų vietos projektų veiklų aprašymu ir pagrindimu. 3. Bus atliekama vietos organizacijų, gyventojų ir vietos verslininkų apklausa apie jiems aktualias mokymų ir informacinių renginių temas. Atsižvelgiant į apklausos rezultatus bus organizuojami mokymai ir informaciniai renginiai aktualūs potencialiems vietos projektų vykdytojams.	**Susiję su VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu** 1-2-3 veiklos susijusios su visomis vietos plėtros strategijos priemonėmis, siekiant tolygaus planavimo ir sėkmingo vietos plėtros strategijos įgyvendinimo.
10.9.	**2023 m.**	
10.9.1.	**Susiję su VPS įgyvendinimu:**	**Susiję su VPS įgyvendinimu:**

	2017 m. - 2022 m. gautų vietos projektų įgyvendinimas, priežiūra ir administravimas: ✓ projektų įgyvendinimo dokumentų vertinimas (mokėjimo prašymai, ataskaitos, viešieji pirkimai); ✓ vietos projektų patikros vietoje; ✓ vietos projektų priežiūra po projektų įgyvendinimo. **Veiksmai susiję su kvietimų teikti vietos projektų paraiškas** ✓ kvietimų teikti vietos projektus dokumentacijos rengimas; ✓ vietos projektų paraiškų rinkimas; ✓ gautų vietos projektų vertinimas; ✓ vietos projektų vertinimo ataskaitų rengimas; ✓ paramos sutarčių sudarymas. Visi veiksmai atliekami vadovaujantis Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 metų programos administravimo taisyklėse ir Vietos plėtros strategijų, įgyvendinamų bendruomenių inicijuotos vietos plėtros būdu“ administravimo taisyklių reikalavimais. **Su vietos plėtros strategijos administravimu susijusių dokumentų tvarkymas.**	**2017-2022 m. gautų vietos projektų įgyvendinimas ir priežiūra susiję su visomis vietos plėtros strategijos priemonėmis ir veiklos sritimis.** **Priemonės LEADER-19.2.-6** „Ūkio ir verslo plėtra“: ✓ veiklos sritis LEADER-19.2.-6.2. „Parama ne žemės ūkio verslui kaimo vietovėse pradėti“. ✓ veiklos sritis LEADER-19.2.-6.4. „Parama ne žemės ūkio verslui kaimo vietovėse plėtoti“. **Priemonės LEADER-19.2.-SAVA-5.** „Bendruomeninių ir kitų nevyriausybinių organizacijų verslo iniciatyvų kūrimas ir plėtra“: ✓ veiklos sritis LEADER-19.2.-SAVA-5.1. „Parama paslaugoms ir kitoms ekonominėms veikloms kaime kurti ir plėtoti“. **Priemonės LEADER-19.2.-SAVA-6** „Vietos iniciatyvų ir partnerystės stiprinimas“: ✓ veiklos sritis LEADER-19.2.-SAVA-6.1. „Parama jaunimo iniciatyvų skatinimui ir motyvacijos didinimui“. ✓ veiklos sritis LEADER-19.2.-SAVA-6.2. „Parama kaimo gyventojų įtraukimui į bendruomeninę veiklą“. **Priemonės LEADER-19.2.-7** „Pagrindinės paslaugos ir kaimų atnaujinimas kaimo vietovėse“: ✓ veiklos sritis LEADER-19.2.-7.2. „Parama investicijoms į visų rūšių mažos apimties infrastruktūrą“.
10.9.2.	**Susiję su VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu** 1. Siekiant, kad vietos projektai būtų įgyvendinami kokybiškai ir be klaidų, bus organizuojami mokymai, susiję viešųjų pirkimų vykdymu, mokėjimo prašymų ir ataskaitų rengimu. Informaciniai renginiai, susiję su Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos reikalavimais, Statybos techninio reglamento, mokesčių politikos, apskaitos politikos ir kitų dokumentų reikalavimais, susijusiais su vietos projekte numatytų veiklų įgyvendinimo užbaigimu.	**Susiję su VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu** 1-2-3 veiklos susijusios su visomis vietos plėtros strategijos priemonėmis, siekiant tolygaus planavimo ir sėkmingo vietos plėtros strategijos įgyvendinimo.

	2. Siekiant parengti kokybišką galutinę vietos plėtros strategijos vertinimo ataskaitą bus organizuojami informaciniai renginiai susiję su vietos projektų kiekybinių ir kokybinių rezultatų skaičiavimu ir aprašymu, vykdytų vietos projektų veiklų aprašymu ir pagrindimu. 3. Bus atliekama vietos organizacijų, gyventojų ir vietos verslininkų apklausa apie jiems aktualias mokymų ir informacinių renginių temas. Atsižvelgiant į apklausos rezultatus bus organizuojami mokymai ir informaciniai renginiai aktualūs potencialiems vietos projektų vykdytojams.	
10.10.	**2024 m.**	
10.10.1.	**Susiję su VPS įgyvendinimu:** **2017 m. - 2023 m. gautų vietos projektų įgyvendinimas, priežiūra ir administravimas:** ✓ projektų įgyvendinimo dokumentų vertinimas (mokėjimo prašymai, ataskaitos, viešieji pirkimai); ✓ vietos projektų patikros vietoje; ✓ vietos projektų priežiūra po projektų įgyvendinimo. **Veiksmai susiję su kvietimų teikti vietos projektų paraiškas** ✓ kvietimų teikti vietos projektus dokumentacijos rengimas; ✓ vietos projektų paraiškų rinkimas; ✓ gautų vietos projektų vertinimas; ✓ vietos projektų vertinimo ataskaitų rengimas; ✓ paramos sutarčių sudarymas. Visi veiksmai atliekami vadovaujantis Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 metų programos administravimo taisyklėse ir Vietos plėtros strategijų, įgyvendinamų bendruomenių inicijuotos vietos plėtros būdu“ administravimo taisyklių reikalavimais. **Su vietos plėtros strategijos administravimu susijusių dokumentų tvarkymas.**	**Susiję su VPS įgyvendinimu:** **2017-2023 m gautų vietos projektų įgyvendinimas ir priežiūra susiję su visomis vietos plėtros strategijos priemonėmis ir veiklos sritimis.** **Priemonės LEADER-19.2.-6** „Ūkio ir verslo plėtra“: ✓ veiklos sritis LEADER-19.2.-6.2. „Parama ne žemės ūkio verslui kaimo vietovėse pradėti“. ✓ veiklos sritis LEADER-19.2.-6.4. „Parama ne žemės ūkio verslui kaimo vietovėse plėtoti“. **Priemonės LEADER-19.2.-SAVA-6** „Vietos iniciatyvų ir partnerystės stiprinimas“: ✓ veiklos sritis LEADER-19.2.-SAVA-6.1. „Parama jaunimo iniciatyvų skatinimui ir motyvacijos didinimui“. ✓ veiklos sritis LEADER-19.2.-SAVA-6.2. „Parama kaimo gyventojų įtraukimui į bendruomeninę veiklą“.
10.10.2.	**Susiję su VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu**	**Susiję su VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu**

	1. Siekiant, kad vietos projektai būtų įgyvendinami kokybiškai ir be klaidų, bus organizuojami mokymai, susiję viešųjų pirkimų vykdymu, mokėjimo prašymų ir ataskaitų rengimu. Informaciniai renginiai, susiję su Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos reikalavimais, Statybos techninio reglamento, mokesčių politikos, apskaitos politikos ir kitų dokumentų reikalavimais, susijusiais su vietos projekte numatytų veiklų įgyvendinimo užbaigimu. 2. Siekiant parengti kokybišką galutinę vietos plėtros strategijos vertinimo ataskaitą bus organizuojami informaciniai renginiai susiję su vietos projektų kiekybinių ir kokybinių rezultatų skaičiavimu ir aprašymu, vykdytų vietos projektų veiklų aprašymu ir pagrindimu. 3. Bus atliekama vietos organizacijų, gyventojų ir vietos verslininkų apklausa apie jiems aktualias mokymų ir informacinių renginių temas. Atsižvelgiant į apklausos rezultatus bus organizuojami mokymai ir informaciniai renginiai aktualūs potencialiems vietos projektų vykdytojams.	1-2-3 veiklos susijusios su visomis vietos plėtros strategijos priemonėmis, siekiant tolygaus planavimo ir sėkmingo vietos plėtros strategijos įgyvendinimo.
10.11.1.	**2025 m.**	
	Susiję su VPS įgyvendinimu: **2017 m. - 2024 m. gautų vietos projektų įgyvendinimas, priežiūra ir administravimas:** ✓ projektų įgyvendinimo dokumentų vertinimas (mokėjimo prašymai, ataskaitos, viešieji pirkimai); ✓ vietos projektų patikros vietoje; ✓ vietos projektų priežiūra po projektų įgyvendinimo. **Veiksmai susiję su kvietimų teikti vietos projektų paraiškas** ✓ kvietimų teikti vietos projektus dokumentacijos rengimas; ✓ vietos projektų paraiškų rinkimas; ✓ gautų vietos projektų vertinimas; ✓ vietos projektų vertinimo ataskaitų rengimas; ✓ paramos sutarčių sudarymas. Visi veiksmai atliekami vadovaujantis Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 metų programos administravimo taisyklėse ir Vietos	**Susiję su VPS įgyvendinimu:** **(rezervinis) kvietimas teikti vietos projektų paraiškas, susijęs su visomis vietos plėtros strategijos priemonėmis ir veiklos sritimis. Kvietimas bus skelbiamas atsižvelgiant į sutaupytas vietos plėtros strategijos lėšas.** **Vietos projektų įgyvendinimas ir priežiūra susiję su visomis vietos plėtros strategijos priemonėmis ir veiklos sritimis.** VPS planuojama baigti įgyvendinti 2025 rugsėjo 30 d.

	plėtros strategijų, įgyvendinamų bendruomenių inicijuotos vietos plėtros būdu“ administravimo taisyklių reikalavimais. **Su vietos plėtros strategijos administravimu susijusių dokumentų tvarkymas.**	
10.11.2.	**Susiję su VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu** 1. Siekiant, kad vietos projektai būtų įgyvendinami kokybiškai ir be klaidų, bus organizuojami mokymai, susiję viešųjų pirkimų vykdymu, mokėjimo prašymų ir ataskaitų rengimu. Informaciniai renginiai, susiję su Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos reikalavimais, Statybos techninio reglamento, mokesčių politikos, apskaitos politikos ir kitų dokumentų reikalavimais, susijusiais su vietos projekte numatytų veiklų įgyvendinimo užbaigimu. 2. Siekiant parengti kokybišką galutinę vietos plėtros strategijos vertinimo ataskaitą bus organizuojami informaciniai renginiai susiję su vietos projektų kiekybinių ir kokybinių rezultatų skaičiavimu ir aprašymu, vykdytų vietos projektų veiklų aprašymu ir pagrindimu. 3. Bus atliekama vietos organizacijų, gyventojų ir vietos verslininkų apklausa apie jiems aktualias mokymų ir informacinių renginių temas. Atsižvelgiant į apklausos rezultatus bus organizuojami mokymai ir informaciniai renginiai aktualūs potencialiems vietos projektų vykdytojams.	1-2-3 veiklos susijusios su visomis vietos plėtros strategijos priemonėmis, siekiant tolygaus planavimo ir sėkmingo vietos plėtros strategijos įgyvendinimo. VPS planuojama baigti įgyvendinti 2025 rugsėjo 30 d.

11. VPS finansinis planas				
11.1.	**VPS finansinis planas pagal prioritetus:**			
	Prioriteto Nr.	**VPS prioriteto pavadinimas**	**Planuojama paramos lėšų suma (Eur)**	**Planuojama lėšų (proc.)**
11.1.1.	I	Ekonomiškai stiprios ir išvystytos, motyvuojančios gyventi ir dirbti kaimo aplinkos kūrimas	1 657 261,40 (iš jų EURI 148 754,40)	75 proc.
11.1.2.	II	Patrauklios kaimo aplinkos kūrimas ir plėtra	550 878,80	25 proc.
11.1.3.		Virškontraktavimas	110 407,00	5,00
11.1.4.		Virškontraktavimas (EURI)	80 000,00	
			Iš viso: 2 398 547,20 **(iš jų**148 754,40,40 EURI lėšos ir **galimas virškontraktavimas iki 110 407,00 Eur ir iki 80 000 Eur EURI lėšų)**	**Iš viso: 105**
Iki 110 407,00 Eur (5 proc. nuo 2 208 140,20 Eur) ir iki 80 000,00 EURI lėšų galimas virškontraktavimas pagal VPS prioritetus				
11.2.	**VPS finansinis planas pagal priemones:**			
	VPS priemonės pavadinimas	**VPS prioriteto Nr., kuriam priskiriama priemonė**	**VPS priemonės kodas**	**Planuojama lėšų suma (Eur)**	**Planuojama lėšų (proc.)**
11.2.1	Investicijos į materialųjį turtą	**I prioritetas:** Ekonomiškai stiprios ir išvystytos, motyvuojančios gyventi ir dirbti kaimo aplinkos kūrimas	LEADER-19.2-4	93 752,00	4,25 proc.
11.2.2	Ūkio ir verslo plėtra	**I prioritetas:** Ekonomiškai stiprios ir išvystytos, motyvuojančios gyventi ir dirbti kaimo aplinkos kūrimas	LEADER-19.2-6	717 874,65 (iš jų EURI 148 754,40)	32,51proc.
11.2.3	NVO socialinio verslo kūrimas ir plėtra (kai	**I prioritetas:** Ekonomiškai stiprios ir išvystytos, motyvuojančios gyventi ir	LEADER-19.2-SAVA-1	195 018,00	8,83 proc.

	socialinio verslo iniciatorius – NVO)	dirbti kaimo aplinkos kūrimas			
11.2.4	Bendruomeninių ir kitų nevyriausybinių organizacijų verslo iniciatyvų kūrimas ir plėtra	**I prioritetas:** Ekonomiškai stiprios ir išvystytos, motyvuojančios gyventi ir dirbti kaimo aplinkos kūrimas	LEADER-19.2-SAVA-5	650 616,75	29,47proc.
11.2.5	Pagrindinės paslaugos ir kaimų atnaujinimas kaimo vietovėse	**II prioritetas:** Patrauklios kaimo aplinkos kūrimas ir plėtra	LEADER-19.2-7	293 936,80	13,31 proc.
11.2.6	Vietos iniciatyvų ir partnerystės stiprinimas	**II prioritetas:** Patrauklios kaimo aplinkos kūrimas ir plėtra	LEADER-19.2-SAVA-6	194 806,00	8,82 proc.
11.2.7	Vietos projektų pareiškėjų ir vykdytojų mokymas, įgūdžių įgijimas (kai mokymai susiję su VPS priemonėmis)	**II prioritetas:** Patrauklios kaimo aplinkos kūrimas ir plėtra	LEADER-19.2-SAVA-3	62 136,00	2,81 proc.
11.2.8	Virškontraktavimas			110 407,00	5 proc.
11.2.8	Virškontraktavimas (EURI)			80 000,00	
				Iš viso: 2 398 547,20 (iš jų iki 110 407,00 virškontraktavimo lėšos ir iki 80 000,00 EURI lėšos)	**Iš viso: 105** (nuo vietos projektams įgyvendinti planuojamos sumos)
Iki 110 407,00 Eur (5 proc. nuo 2 208 140,20 Eur) ir iki 80 000,00 EURI lėšų galimas virškontraktavimas pagal VPS prioritetus **80 000,00 Eur EURI lėšos**					
11.3.	**VPS administravimo išlaidų finansinis planas:**				
	VPS administravimo išlaidų (KPP kodas 19.4) kategorijos		**Planuojama lėšų (Eur)**	**Planuojama lėšų (proc.)**	
11.3.1.	VVG veiklos išlaidos		414 026,10 (iš jų EURI 37 188,60)	75 proc. *(Ne daugiau kaip 75 proc. visos VVG administravimui planuojamos sumos)*	
11.3.2.	VVG teritorijos gyventojų aktyvinimo išlaidos		138 008,70	25 proc.	

							(ne mažiau kaip 25 proc. visos VVG administravimui planuojamos sumos)					
11.3.3.	**Iš viso:**	**552 034,80 (iš jų EURI 37 188,60)**					20 proc. *(ne daugiau 20 proc. visos VPS įgyvendinti skirtos sumos.)*					
11.4.	**Indikatyvus VPS lėšų poreikis pagal metus:**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**	**Iš viso:**
11.4.1.	Planuojamas lėšų poreikis vietos projektams finansuoti pagal metus (proc. nuo vietos projektams numatytos sumos)	-	1,2 proc.	6,0 proc.	19,0 proc.	26,8 proc.	25,0 proc.	15 proc.	5 proc.	2 proc.	-	**100 proc.**
11.4.2.	Planuojamas lėšų poreikis VPS administravimo išlaidoms pagal metus (proc. nuo VPS administravimui numatytos sumos)	8,53 proc.	9,5 proc.	11,5 proc.	13,0 proc.	13,7 proc.	13,0 proc.	11,0 proc.	10,0 proc.	8,0 proc.	1,77 proc.	**100 proc.**
11.5.	**Planuojami papildomi VPS finansavimo šaltiniai**	**Pagrindimas**										
11.5.1.	KRETINGOS RAJONO SAVIVALDYBĖS KOOFINANSAVIMAS	Papildomas finansavimo šaltinis nenumatomas. Pradėjus įgyvendinti VPS Kretingos rajono kaimo plėtros asociacija planuoja kreiptis į Kretingos rajono savivaldybę dėl vietos plėtros strategijos koofinansavimo. Numatoma 10 procentų koofinansavimas per strategijos įgyvendinimo laikotarpį.										

12. VPS įgyvendinimo rodikliai												
12.1. VPS pasiekimų produkto (*anglų k. „output“*) rodikliai												
Eil. Nr.	**VPS įgyvendinimo rodiklių pavadinimas**	**ESIF teminiai tikslai**									**Iš viso:**	
		1	**10**	**3**	**3**	**5-6**	**4**	**8**	**9**	**2**		
		EŽŪFKP prioritetai ir tikslinės sritys										
		1A	**1C**	**2B**	**3A**	**4A**	**5C**	**6A**	**6B**	**6C**		
12.1.1.	**Paremtų vietos projektų skaičius (vnt.):**											
12.1.1.1.	Paremtų vietos projektų, kuriuos pateikė NVO, skaičius (vnt.)		2						32		**34**	
12.1.1.2.	Paremtų vietos projektų, kuriuos pateikė vietos valdžios institucija (savivaldybė) arba valstybės institucija / organizacija, skaičius (vnt.)	-	-	-	-	-	-	-	6	-	**6**	
12.1.1.3.	Paremtų vietos projektų, kuriuos pateikė MVĮ, skaičius (vnt.)	-	-	-	-	-	-	9	-	-	**9**	
12.1.1.4.	Paremtų vietos projektų, kuriuos pateikė fiziniai asmenys, skaičius (vnt.):	-	-	-	2	-	-	8	-	-	**10**	
12.1.1.4.1.	*iš jų iki 40 m.*	-	-	-	-	-	-	-	-	-	*iš viso: 8*	*moterų: 2* *vyrų: 6*

12.1.1.4.2.	*iš jų daugiau kaip 40 m.*	-	-	-	-	-	-	-	-	-	*iš viso:2*	*moterų: 1* *vyrų: 1*
12.1.1.5.	Paremtų vietos projektų, kuriuos pateikė 12.1.1.1–12.1.1.5 papunkčiuose neišvardyti asmenys, skaičius (vnt.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
12.1.2.	**Priemonės veiklos srities kodas: LEADER-19.2-4.2 (Parama žemės ūkio produktų perdirbimui, rinkodarai ir (arba) plėtrai)**											
12.1.2.1.	Paremtų vietos projektų skaičius (vnt.)	-	-	-	2	-	-	-	-	-	**2**	
12.1.3.	**Priemonės veiklos srities kodas: LEADER-19.2-6.2 (Parama ne žemės ūkio verslui kaimo vietovėse pradėti)**											
12.1.3.1.	Paremtų vietos projektų skaičius (vnt.)	-	-	-	-	-	-	8	-	-	**8**	
12.1.4.	**Priemonės veiklos srities kodas: LEADER-19.2-6.4 (Parama ne žemės ūkio verslui kaimo vietovėse plėtoti)**											
12.1.4.1.	-	-	-	-	-	-	-	9	-	-	**9**	
12.1.5.	**Priemonės veiklos srities kodas: LEADER-19.2-7.2 (Parama investicijoms į visų rūšių mažos apimties infrastruktūrą)**											
12.1.5.1.	Paremtų vietos projektų, skaičius (vnt.)	-	-	-	-	-	-	-	4	-	**4**	
12.1.5.2	VVG teritorijos gyventojų, gaunančių naudą dėl pagerintos infrastruktūros, skaičius (vnt.)	-	-	-	-	-	-	-	4000	-	4000	
12.1.6.	**Priemonės veiklos srities kodas: LEADER-19.2-7.6 (Parama investicijoms į kaimo kultūros ir gamtos paveldą, kraštovaizdį)**											
12.1.6.1.	Paremtų vietos projektų skaičius (vnt.)	-	-	-	-	-	-	-	2	-	**2**	
12.1.6.2.	VVG teritorijos gyventojų, gaunančių naudą dėl pagerintos infrastruktūros, skaičius (vnt.)	-	-	-	-	-	-	-	2230	-	2230	
12.1.7.	**Priemonės veiklos srities kodas: LEADER-19.2-16.3**											
12.1.7.1.	Paremtų vietos projektų skaičius (vnt.)		-	-	-	-	-	-	-	-		
12.1.8.	**Priemonės veiklos srities kodas: LEADER-19.2-16.4**											
12.1.8.1.	Paremtų vietos projektų skaičius (vnt.)		-	-		-	-	-	-	-		
12.1.9.	**Priemonės veiklos srities kodas: LEADER-19.2-16.9**											
12.1.9.1.	Paremtų vietos projektų skaičius (vnt.)		-	-	-	-	-	-	-	-		
12.1.10.	**Priemonės kodas: LEADER-19.2-SAVA-1 (savarankiška VPS priemonė) (NVO socialinio verslo kūrimas ir plėtra** (kai socialinio verslo iniciatorius – NVO)**)**											
12.1.10.1.	Paremtų vietos projektų skaičius (vnt.)	-	-	-	-	-	-	-	2	-	**2**	
12.1.11.	**Priemonės kodas: LEADER-19.2-SAVA-2 (savarankiška VPS priemonė)**											
12.1.11.1.	Paremtų vietos projektų skaičius (vnt.)	-	-	-	-	-	-	-		-		
12.1.12.	**Priemonės kodas: LEADER-19.2-SAVA-3 (savarankiška VPS priemonė) (Vietos projektų pareiškėjų ir vykdytojų mokymas, įgūdžių įgijimas** (kai mokymai susiję su VPS priemonėmis)**)**											

12.1.12.1.	Paremtų vietos projektų, susijusių su inovacijų ir bendradarbiavimo skatinimo mokymais, skaičius (vnt.)		-	-	-	-	-	-	-	-	
12.1.12.2.	Paremtų vietos projektų, susijusių su VVG teritorijos gyventojų kompiuterinio raštingumo mokymais, skaičius (vnt.)	-	-	-	-	-	-	-	-		
12.1.12.3.	Paremtų vietos projektų, susijusių su verslumo (žemės ūkio srityje, ne žemės ūkio srityje, socialinio verslo srityje) skatinimo mokymais, skaičius (vnt.)	-	-	-		-	-			-	
12.1.12.4.	Paremtų vietos projektų, susijusių su kitais nei 12.1.12.1–12.1.12.3 papunkčiuose minimais mokymais, skaičius	-	2	-	-	-	-	-	-	-	**2**
12.1.12.5.	Planuojamas mokymų dalyvių skaičius (vnt., ne unikalių)		312	-	-	-	-	-	-	-	**312**
12.1.13.	**Priemonės kodas: LEADER-19.2-SAVA-4 (savarankiška VPS priemonė)**										
12.1.13.1.	Paremtų vietos projektų skaičius (vnt.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
12.1.14.	**Priemonės kodas: LEADER-19.2-SAVA-5 (savarankiška VPS priemonė) (Bendruomeninių ir kitų nevyriausybinių organizacijų verslo iniciatyvų kūrimas ir plėtra)**										
12.1.14.1.	Paremtų vietos projektų skaičius (vnt.)	-	-	-	-	-	-		10	-	**10**
12.1.15.	**Priemonės kodas: LEADER-19.2-SAVA-6 (savarankiška VPS priemonė) (Vietos iniciatyvų ir partnerystės stiprinimas)**										
12.1.15.1.	Paremtų vietos projektų skaičius (vnt.)	-	-	-	-	-	-	-	20	-	**20**
12.2. VPS pasiekimų tikslo rodikliai (*anglų k. „target“*) rodikliai											
12.2.1. Vietos projektų įgyvendinimas											
12.2.1.1.	Sukurtų naujų darbo vietų (naujų etatų) skaičius įgyvendinus vietos projektus (vnt.)	-	-	-	2	-	-	17	18	-	**37**
12.2.2.2.	Išlaikytų darbo vietų (etatų) skaičius įgyvendinus vietos projektus (vnt.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	**0**
12.2.2. VPS administravimas											
12.2.2.1.	Sukurtų naujų darbo vietų skaičius VVG administracijoje, vykdant VPS administravimo veiklą (vnt.)	-	-	-	-	-	-	-	0	-	**0**
12.2.2.2.	Išlaikytų darbo vietų skaičius VVG administracijoje, vykdant VPS administravimo veiklą (vnt.)	-	-	-	-	-	-	-	4	-	**4**

13. VPS įgyvendinimo vidaus valdymas ir stebėsena		
13.1.	**VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos funkcijos pagal subjektus**	
13.1.1.	VVG nariai	✓ tvirtina parengtą vietos plėtros strategiją; ✓ vertina ir tvirtina kasmetinę vietos plėtros strategijos įgyvendinimo stebėsenos ataskaitą; ✓ vykdo Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos darbo skaidrumo, viešumo, tinkamo finansų panaudojimo užtikrinimą ir priežiūrą; ✓ tvirtina vietos plėtros strategijos pakeitimus; ✓ įgyvendina kitas steigimo dokumentuose nustatytas pareigas.
13.1.2.	VVG valdymo organo nariai	✓ vadovauja Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos veiklai laikotarpiuose tarp visuotinių narių susirinkimų; ✓ priima sprendimus dėl dalyvavimo kitoje projektinėje veikloje; ✓ priima ir atleidžia vietos plėtros strategijos administracijos vadovą, finansininką (-us), administratorių (-ius), viešųjų ryšių specialistą (-us); ✓ tvirtina kvietimų teikti vietos projektus dokumentus; ✓ priima sprendimus dėl vietos projektų finansavimo; ✓ priima sprendimus dėl dalyvavimo Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos tinklo veikloje; ✓ atlieka projektų lankymą vykdymo vietose ir rekomendacinio pobūdžio vertinimą (bent vieną kartą per projekto priežiūros laikotarpį); ✓ įgyvendina kitas steigimo dokumentuose nustatytas pareigas.
13.1.3.	VPS administravimo vadovas	✓ atlieka vietos plėtros strategijos įgyvendinimo stebėseną ir teikia kasmetines ataskaitas visuotiniam narių susirinkimui; ✓ rengia ir Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos valdymo organui tvirtinti teikia kvietimų teikti vietos projektus dokumentus; ✓ vykdo pateiktų vietos projektų vertinimą; ✓ rengia Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos viešųjų pirkimų dokumentus ir atlieka pirkimus; ✓ organizuoja vietos projektų atrankos posėdžius; ✓ administruoja vietos plėtros strategiją: *pildo vietos plėtros strategijos įgyvendinimo ataskaitas ir kartu su papildomais dokumentais pateikia juos Nacionalinei mokėjimo agentūrai;* ✓ atstovauja Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos interesus nacionalinių ir tarptautinių tinklų veikloje; ✓ dalyvauja „Leader“ metodo įgyvendinimo darbo grupių ir priežiūros komitetų veikloje.
13.1.4.	VPS finansininkas ir (arba) buhalteris	✓ vykdo Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos apskaitos politiką; ✓ organizuoja finansinę ir buhalterinę apskaitą ir kontroliuoja, kad ataskaitinių metų duomenys būtų teisingai ir savalaikiai pateikti finansų bei statistikos organams; ✓ vykdo Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos finansinių dokumentų registrą;

		✓ vykdo pateiktų vietos projektų vertinimą; ✓ administruoja vietos plėtros strategiją: *pildo vietos plėtros strategijos mokėjimo prašymus ir kartu su papildomais dokumentais pateikia juos Nacionalinei mokėjimo agentūrai;* ✓ administruoja vietos projektus: *priima ir tikrina vietos projektų vykdytojų mokėjimo prašymus; rengia vietos projektų vykdymo sutartis ir atlieka jų pakeitimus; atlieka vietos projektų patikras vietoje.*
13.1.5.	kiti VVG administracijos darbuotojai:	
13.1.5.1.	VPS administratorius (-iai)	✓ vykdo Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos veiklos dokumentų (siunčiamų ir gaunamų raštų, įsakymų, sutarčių) registrą; ✓ rengia Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos viešųjų pirkimų dokumentus ir atlieka pirkimus; ✓ vykdo pateiktų vietos projektų registravimą ir vertinimą; ✓ administruoja vietos projektus: *atlieka projektų vykdytojų pateiktų veiklų grafiko priežiūrą bei pakeitimų derinimą; vertina viešųjų pirkimų dokumentus; vertina savanoriškų darbų apskaitos lenteles ir jose pateiktą informaciją; atlieka nemokamų savanoriškų darbų patikras vietoje; priima ir tikrina vietos projektų ataskaitas ir papildomus dokumentus;* ✓ atlieka vietos projektų bylų formavimą (vedimą); ✓ kviečia Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos narius į visuotinius ir valdybos posėdžius, rengia posėdžių protokolus.
13.1.5.2.	VPS viešųjų ryšių specialistas (-ai)	✓ vykdo nuolatinį Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos teritorijos gyventojų, organizacijų, verslo subjektų informavimą apie parengtą vietos plėtros strategiją, jos tikslus, prioritetus bei priemones; ✓ vykdo Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos teritorijos gyventojų, organizacijų, verslo subjektų konsultavimą projektinių idėjų atitikimo vietos plėtros strategijos klausimais; ✓ vykdo potencialių vietos projektų vykdytojų mokymą paraiškų pildymo, mokėjimo prašymų ir ataskaitų pildymo ir su jais susijusių papildomų dokumentų rengimo klausimais; ✓ vykdo viešųjų ryšių kampanijas, vykdo bendravimą su vietos žiniasklaida, rengia straipsnius; organizuoja mokymus Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos nariams ir potencialiems projektų vykdytojams; ✓ organizuoja susitikimus su potencialiais projektų vykdytojais ir vykdo reguliarius vietos plėtros strategijos įgyvendinimo pristatymus, užtikrina, kad įgyvendinant vietos plėtros strategiją būtų laikomasi visų LEADER metodo bei horizontaliųjų principų;
13.2.	**VVG darbuotojų gebėjimai įgyvendinti VPS**	
13.2.1.	VPS administravimo vadovas	vietos plėtros strategijos administravimo vadovas turi turėti aukštąjį universitetinį išsilavinimą ir ne mažesnę nei 3 m. darbo patirtį projektų valdymo srityje arba turėti ne mažesnę negu 5 m. darbo patirtį vietos plėtros strategijos administravimo ir įgyvendinimo srityje.

13.2.2.	VPS finansininkas ir (arba) buhalteris	vietos plėtros strategijos finansininkas turi turėti aukštąjį išsilavinimą buhalterinės apskaitos tvarkymo srityje ir ne mažesnę nei 3 m. darbo patirtį buhalterinės apskaitos tvarkymo ir (arba) finansų valdymo srityje arba turėti ne mažesnę negu 5 m. darbo patirtį buhalterinės apskaitos tvarkymo ir (arba) finansų valdymo srityje įgyvendinant vietos plėtros strategiją.
13.2.3.	kiti VVG administracijos darbuotojai:	
13.2.3.1.	VPS administratorius	vietos plėtros strategijos administratorius turi turėti aukštąjį išsilavinimą ir ne mažesnę nei 1 m. darbo patirtį projektų valdymo srityje, taip pat turėti žinių LEADER metodo įgyvendinimo ir kitose kaimo plėtros politikos srityse arba turėti ne mažesnę negu 3 m. darbo patirtį vietos plėtros strategijos administravimo ir įgyvendinimo srityje.
13.2.3.2.	VPS viešųjų ryšių specialistas	vietos plėtros strategijos viešųjų ryšių specialistas turi turėti aukštąjį išsilavinimą, taip pat turėti žinių LEADER metodo įgyvendinimo ir kitose kaimo plėtros politikos srityse arba turėti ne mažesnę negu 3 m. darbo patirtį vietos plėtros strategijos administravimo ir įgyvendinimo srityje.
13.3.	**VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos vidaus sistemos apibūdinimas**	
13.3.1.	VVG valdymo organo narių, VPS administravimo vadovo, VPS finansininko ir atskirų darbuotojų, susijusių su VPS administravimu, vaidmuo bei funkcijos VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos vidaus sistemoje aprašomas 13.1. punkte „VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos funkcijos pagal subjektus". Visą atsakomybės ir atskaitomybės sistema taikoma vadovaujantis Kretingos kaimo plėtros asociacijos įstatais ir asociacijų įstatymu, patvirtintu Lietuvos Respublikos Seimo 2014 m. sausio 22 d. priimtu įstatymu Nr. IX-1969. Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos darbuotojų atskaitomybės sistema bus numatyta pareiginiuose nuostatuose, kurių rengimą reglamentuoja (įtakoja) 2016 01 08 d. patvirtintos VPS administravimo Taisyklės Nr. 3D-8 „Vietos plėtros strategijų, įgyvendinamų, bendruomenių inicijuotos vietos plėtros būdu, administravimo Taisyklės" XI skyriaus „VPS įgyvendinimo valdyms", XII „VPS įgyvendinimo stebėsena" bei XIII skyriumi „VPS įgyvendinimo vertinimas".). Žemiau pateikiama atskaitomybės (pavaldumo) sistema, taikoma tarp VPS įgyvendinime dalyvaujančių atskirų VVG subjektų (VVG narių, VVG valdymo organo narių, VPS administravimo vadovo, VPS finansininko ir (arba) buhalterio ir atskirų darbuotojų, susijusių su VPS administravimu bei vietos projektų pareiškėjų). Atsakomybės sistemą, taikomą įgyvendinant VPS, įgyvendinama subordinacijos principu vadovaujantis Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos įstatais. Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos nariai siekdami efektyviai organizuoti savo darbą bei vietos plėtros strategijos įgyvendinimo valdymą ir stebėseną priėmė bendras darbo taisykles: ✓ Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos valdyba į susirinkimus renkasi ne rečiau nei 1 kartą į ketvirtį. Susirinkimai protokoluojami, o protokolai saugomi Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos biure. ✓ Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos valdybos nariai nedalyvavę susirinkime supažindinami su priimtais sprendimais, tačiau jie negali reikalauti pakeisti priimtus sprendimus.	

	✓ Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos valdybos susirinkimų metu yra taikomi komandinio darbo principai – vykdomas darbas grupėse, išklausoma kiekvieno nuomonė, sprendimus stengiamasi priimti konsensuso būdu išdiskutavus visus pasiūlymus. ✓ siekiant išvengti interesų konflikto kiekvienas Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos valdybos narys ir administracijos darbuotojas deklaruoja viešus ir privačius interesus. ✓ VVG valdyba yra atsakinga už vietos projektų tvirtinimą. Valdybos nariai į vietos projektų atrankos posėdžius renkasi atsižvelgiant į kvietimų teikti paraiškas grafiką. Siekiant užtikrinti valdybos sprendimų skaidrumą tvirtinant vietos projektus, Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos valdybos nariai, kurių interesai galimai susiję su interesais projekte, nuo vietos projekto svarstymo nusišalina. Arba, įtarus galimą interesų konfliktą, valdybos narys gali būti paprašytas nusišalinti kitų vietos projektų atrankos posėdyje dalyvaujančių asmenų. Įgyvendinant VPS siekiant išvengti klaidų, kylančių įgyvendinant vietos projektus, užtikrinant jų tęstinumą, Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos valdybos nariai atlieka vietos projektų lankymą vykdymo vietose ir rekomendacinio pobūdžio vertinimą (bent vieną kartą per projekto priežiūros laikotarpį), bendrauja su pareiškėjais. ✓ VVG valdybos pirmininkas yra atsakingas už VVG valdybos narių darbą. Valdybos pirmininkas organizuoja valdybos darbą ir valdybos vardu teikia pasiūlymus bei pastabas VVG administracijai. ✓ VVG nariai renkasi į Visuotinį Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos narių susirinkimą ne rečiau kaip kartą į metus, tvirtina metines Asociacijos pirmininko, darbuotojų ataskaitas. ✓ Administravimo vadovas prižiūri, kad VPS įgyvendinimas vyktų kaip numatyta projekte „Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos 2016-2023 metų vietos plėtros strategija“. Administravimo vadovas organizuoja administracijos darbuotojų darbą, vertina jų darbo rezultatus, teikia pastabas ir siūlymus dėl darbo optimizavimo. Adminsitravimo vadovas yra atskaitingas VVG valdybai. Administravimo vadovas teikia pasiūlymus valdybai dėl administracijos darbuotojų skatinimo, nuobaudų skyrimo. Už kiekvienus metus VPS administravimo vadovas teikia kasmetines vietos plėtros strategijos įgyvendinimo stebėsenos ataskaitas valdybai ir visuotiniam narių susirinkimui. Administravimo vadovas laiku pateikia visą reikalingą informaciją valdybos nariams sprendimams priimti. ✓ VPS finansininkas yra tiesiogiai pavaldus administravimo vadovui. VPS finansininkas yra atsakingas už finansinių dokumentų vedimą ir teisingą jų apskaitymą, už metinių finansinių ataskaitų paruošimą ir pristatymą valdybai bei VVG nariams metinio ataskaitinio susirinkimo metu. VPS finansininkas prižiūri, kad teisingai būtų naudojamos VPS įgyvendinimo lėšos, teikia pasiūlymus administravimo vadovui dėl lėšų optimalaus panaudojimo. ✓ VPS administratorius yra atsakingas už vidaus ir vietos projektų tinkamą bylų formavimą, registrą ir saugojimą, administruoja asociacijos ir vietos projektus, atlieka kitus su VPS įgyvendinimu susijusius darbo pavedimus, teikia pasiūlymus administravimo vadovui dėl darbo optimizavimo. ✓ VPS viešųjų ryšių specialistas rengia VPS įgyvendinimo pristatymus potencialiems vietos projektų pareiškėjams, yra atsakingas už potencialių vietos projektų vykdytojų informavimą, aktyvinimą, konsultavimą ir mokymą. Jis teikia metinius veiklos planus ir veiklos ataskaitas VPS administravimo vadovui bei teikia VVG valdybai tvirtinti. ✓ Administracijos darbuotojai atlikdami savo darbą laikosi VPS įgyvendinimo veiksmų plano, jie tiesiogiai yra atskaitingi administravimo vadovui ir jam teikia visą informaciją apie įgyvendinamus vietos projektus gautą iš vietos projektų vykdytojų bei pristato savo darbo rezultatus. ✓ Vietos projektų vykdytojai teikia informaciją apie projektų įgyvendinimo eigą VPS administracijos darbuotojams, konsultuojasi dėl vietos projektų rengimo ir įgyvendinimo, sudaro sąlygas atliekamai vietos projektų kontrolei ir priežiūrai.

	VPS įgyvendinimo laikotarpiu, Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos nariai vadovaujasi nustatytomis Kretingos rajono kaimo plėtros asociacijos vertybėmis ir įstatais. VPS įgyvendinimo eigą, kaip tai aprašyta 13.1. punkte prižiūri administracijos vadovas. Įgyvendinant VPS vadovaujamąsi VPS įgyvendinimo veiksmų planu. Pastebėjus, kad atsiliekama nuo numatyto VPS įgyvendinimo veiksmų plano, organizuojami pasitrimai su asociacijos valdyba, numatoma veiksmų seka esamai situacijai išspręsti. Jei nustatomi tam tikri darbuotojų piktnaudžiavimo (neteisėto veikimo arba neveikimo) atvejai ir pan., administracijos vadovas kreipiasi į Asociacijos pirmininką, kuris inicijuoja valdybos susirinkimą dėl darbuotojų atsakingų už atitinkmos veiksmų plano dalies įgyvendinimą vertinimo. Visa informacija susijusi su VPS įgyvendinimu kaupiama ir saugoma VVG būstinėje. Kretingos rajono kaimo plėtros asociacija įgyvendindama VPS nuolat bendradarbiauja su Žemės ūkio ministerija bei Nacionaline mokėjimo agentūra prie ŽŪM. Teikia šioms institucijoms visą reikalingą informaciją susijusią su VPS įgyvendinimu, konsultuojasi, informuoja apie nustatytos tvarkos pažeidimus, sudaro sąlygas kontrolei ir priežiūrai.

_____